

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „КИРИЛ И МЕТОДИИ“

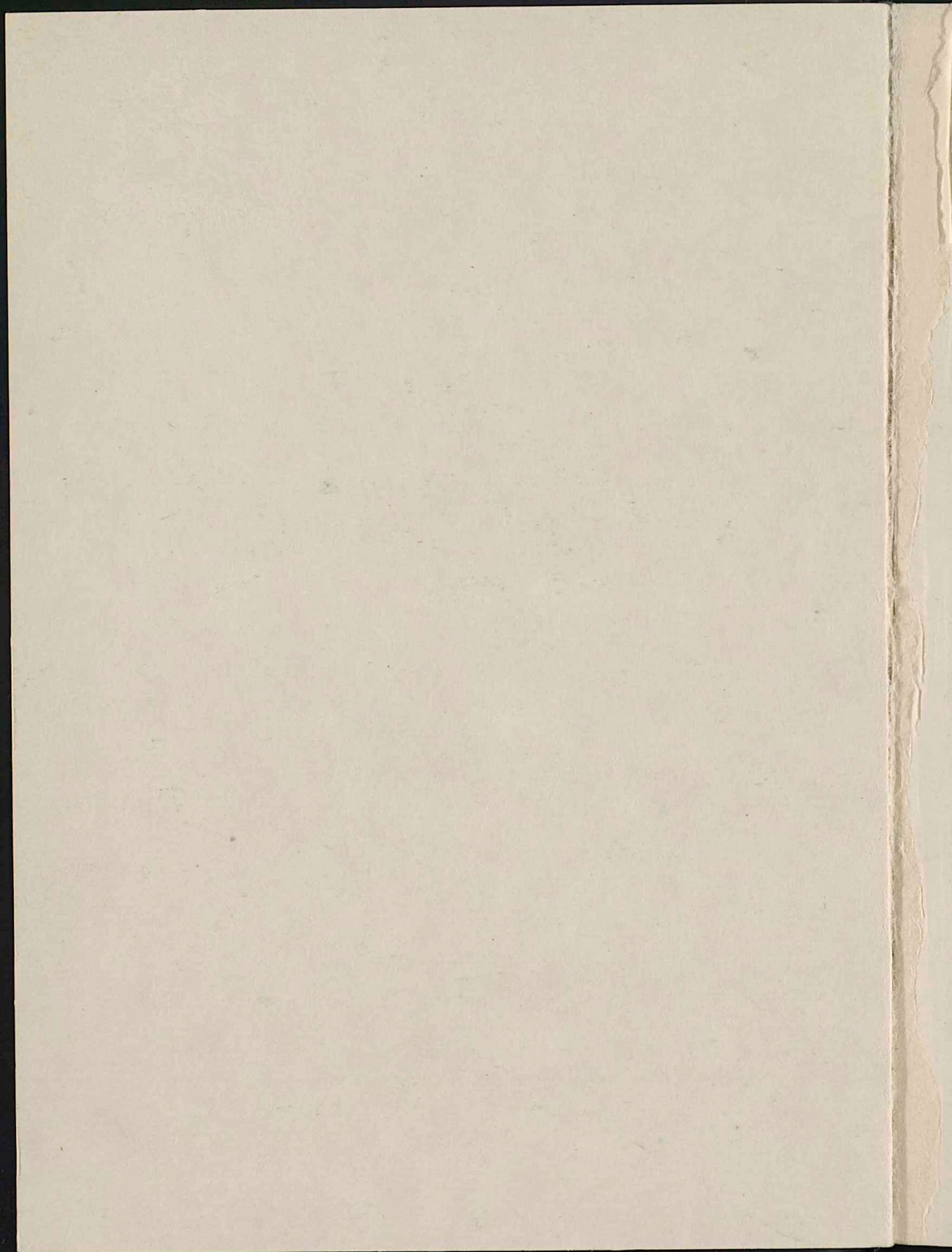
БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

ОБЗОР

НА АРХИВНИТЕ ФОНДОВЕ, КОЛЕКЦИИ
И ЕДИНИЧНИ ПОСТЪПЛЕНИЯ,
СЪХРАНЯВАНИ В БЪЛГАРСКИ
ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

КНИГА VI

СОФИЯ ● 1983

CYRIL AND METHODIUS NATIONAL LIBRARY

ARCHIVES OF BULGARIAN HISTORY

GUIDE

TO THE ARCHIVE GROUPS, COLLECTIONS AND SINGLE DOCUMENTS PRESERVED IN THE ARCHIVES OF BULGARIAN HISTORY

BOOK VI

(Archive group № 290—380)

Compiled by

Dora Tomova, Elena Pavlova, Vera Vasileva, Lidia Dragolova,
Elisaveta Miladinova, Maria Dobрева, Dimitar Tzanєv,
Kalina Stoilova, Neli Peneva

Edited by
Zdravka Noneva

SOFIA • 1983

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

ОБЗОР

НА АРХИВНИТЕ ФОНДОВЕ, КОЛЕКЦИИ И ЕДИНИЧНИ ПОСТЪПЛЕНИЯ, СЪХРАНЯВАНИ В БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ АРХИВ

КНИГА VI

(от фонд № 290 до фонд № 380)

Съставили:

Дора Томова, Елена Павлова, Вера Василева, Лидия Драголова,
Елисавета Миладинова, Мария Добрева, Димитър Цанев,
Калина Стоилова, Нели Пенева

Под редакцията на
Здравка Нонева

СОФИЯ ● 1983

Шестата книга от поредичното издание „Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления“ на Народна библиотека „Кирил и Методий“ — София отразява в най-сбита форма съдържанието на 83 архивни фонда, които съдържат около 50 000 документа.

Справочникът дава общи сведения за хронологическия обseg и характера на документалните материали във фондовете на 79 обществено-политически, стопански и културни дейци, на 3 обществено-политически формации и 1 търговска фирма, свързани с историческото развитие на България от епохата на Възраждането до първото тридесетилетие на двадесетия век.

Обзорът е ценно и необходимо помагало за изследователите, които работят с изворите на българската история, както и за всички интересувачи се от изворовата база за историята, литературата, икономическото развитие на България и нейните взаимоотношения с други народи.

Book VI of the serial „Guide to the Archive Groups, Collections and Single Documents“ Issued by the Cyril and Methodius National Library in Sofia gives in a nut-shell the contents of 83 archive stocks, comprising about 50 000 documents.

The manual gives general data on the chronological span and nature proper of the documentary material contained in the personal holdings of 79 people with various social, economic and cultural occupations ; of 3 socio-political formations and 1 trading firm The Subject matter of those documents is the Historical development of Bulgaria during the Renaissance and up to the first 30-year period of the twentieth century.

The survey is of invaluable help to researchers studying Bulgarian Historical Sources as well as an useful basis for investigations concerning the historical, literary and economic development of Bulgaria and its relationship with the other European peoples.

ПРЕДГОВОР

Шестата книга от поредичното справочно издание на Български исторически архив¹ съдържа характеристиките на 83 фонда (от № 290 до № 380)² и обхваща съдържанието на около 50 000 документа.

И в тази книга преобладават характеристики на фондове от възрожденската епоха, както и на дейци — продължители на националната революция, в останалите извън пределите на България български земи след 1878 г. В настоящата книга са включени и характеристиките на фондове на участници в политическия, обществения и културния живот на България в последните двадесет години на XIX и първата четвърт на XX в.

Няколко фонда обхващат и по-късен период от обществено-политическия живот у нас — това са фондовете на лица, чиято дейност е свързана с фашисткия режим в нашата страна. По силата на специално постановление на Министерския съвет от 30. I. 1945 г., според което архивите на съдените от Народния съд лица се конфискуват, тези фондове са предадени на съхранение в отдел Български исторически архив на Народната библиотека.

¹ Кн. I (изд. 1963, 250 с.); кн. II (изд. 1966, 246 с.); кн. III (изд. 1970, 226 с.); кн. IV (изд. 1973, 295 с.); кн. V (изд. 1981, 304 с.).

² От тази поредна номерация са изключени 8 фонда, 7 от които, съгласно постановление на ДАФ от 1974 г. и въз основа на заповед № 5 от 12. I. 1977 г. на Главно управление на архивите, са предадени на съответните архивни институти, към които принадлежат по профил (ф. № 296 — Хидрометеорологическа станция и № 362 — Андрей Топшев са предадени на НА—БАН с протокол от 12. 12. 1977 г.; ф. № 313—Общ помощен комитет за подпомагане пострадалите от Септемврийското въстание 1923 г. е предаден на Централен архив на БКП пак през 1977 г.; ф. № 327 — М. А. Мавродинов — на СГОДА с протокол от 28. 12. 1977 г.; ф. № 335 — Министерство на външните работи и изповеданията, ф. № 344 — Йоана Савойска и ф. № 351 — Български неутрален въздържателски съюз — на ЦДИА с протокол от последната дата); ф. № 359 (Българско отечество) е прехвърлен към ф. № 287 (Стоян Аргиров).

По своя хронологически обсег настоящият справочник обхваща почти цяло столетие. Той включва характеристиките на фондове, богати на съдържание по много въпроси и теми, които макар и сумарно дадени, ще бъдат ценно помагало за ползвателя-историк, икономист, литературовед, както и за редица други специалисти при тяхната изследователска дейност.

Във фондовете на възрожденските дейци Никола Бацаров, Йосиф Соколски, Райно Попович, Яким Сапунджиев, Георги Чакърров, Симеон Златев, Кръстьо Мирски и др., може да се намери изобилен материал за борбите на българския народ за извоюване на независима църква и национална просвета. В документалното наследство на Мирчо Попов, Никола Славков, Павел Бобеков, Трифон Панов, Йордан Планински, Илия Пронков, Ватю Манев, Христо Семерджиев, ген. Никола Генов и др., са засегнати редица моменти от националнореволуционните борби на народа — Първата българска легия, Хасковското съзаклатие и животът на заточените български революционери, Априлското въстание, Руско-турската освободителна война и др. В архивите на Иван Симеонов, х. Минчо Хаджицачев, Исидор Михайлович и др., има данни по икономически проблеми. Национално-освободителните борби на българите в Тракия и Македония са намерили отражение във фондовете на Димитър Карамфилович, майор Коста Паница, Михаил Чаков, Петър Ацев, Константин Кондов, Евтим Спространов, д-р Владимир Руменов, Янаки Гочев, Пейо Шишманов, д-р Никола Радев и др. Много обществено-политически въпроси, свързани с вътрешната, външната и стопанската политика на България, са залегнали в архивните фондове на Георги Живков, Сава Муткуров, Стефан Паприков, Димитър Греков, д-р Георги Хаканов, д-р Владимир Моллов и др. Документите във фондовете на Емануил Попдимитров, Никола Ракитин, Теодор Траянов, Иван Радославов, Велико Йорданов, Димитър Полянов, Михаил Арнаудов, Димитър Шишманов и др., третираат културни, книжовни и литературни въпроси.

В настоящата книга са включени и фондовете на обществени формации: „Комитет цар Освободител“ (ф. № 345), „Българско опълченско дружество — Русе“ (ф. № 355), „Кооперативно застрахователно дружество „Мир““ (ф. № 364) и търговска фирма „Русев — Матеев и С-ие“ (ф. № 340).

В съставянето на отделните характеристики са възприети принципите, залегнали при изработването на отпечатаните вече пет книги. Описанието на всеки фонд съдържа следните елементи:

1. Контролни данни — номер на фонда (в забележка са посочени промените в регистрацията, ако има такива); брой на документите и техните крайни дати (т. е. годините на най-ранния и най-късния документ във фонда, които не винаги съвпадат с рождената дата и датата на смъртта на фондообразувателя и затова в забележка е дадено сведение за кого се отнасят тези документи); брой на инвентарните описи, в които е регистриран фондът; годините на постъпването на фонда; езикът, на който са написани документите, като се дава преднина на българския, а другите езици се изброяват в азбучен ред; наименованието на архивохранилището, когато част от документалните материали се съхраняват извън БИА.

2. Био-библиографска справка за фондообразувателя, която съдържа: пълно име (псевдоними и прозвища); година и място на раждането и смъртта на фондообразувателя, а при обществени формации — годините на основаване и закриване; кратка характеристика на живота и дейността на фондообразувателя, която отразява най-важните му изяви; библиографски източници, дадени подборно в азбучен ред по името на авторите или по съответната редна дума и в съкратена форма при повтарянето им.¹ Библиографските данни за публикации на документи от фонда не претендират за пълнота, поради трудното им издирване.

3. Характеристика на съдържанието на документите във фонда, която следва реда на приетата примерна схема² за класиране, предметизиране и систематизиране на документалните материали в личните архиви и съдържа следни-

¹ Последни уточнения и съгласуване на библиографските източници с новите библиографски стандарти са направени от Ел. Миладинова.

² Тази схема се прилага при обработката на документите в БИА от 1954 г. и е публикувана в: Панайотов, Ив., К. Възвъзова, В. Тилева и др. Правила за комплектуване, обработка, запазване и използване на документалните материали от личните и обществените архивни фондове и колекции от XIX — XX в. — Изв. на ДБВК за 1954 г. С., 1956, 218—298.

те дялове: I. Автобиографични, биографични и документи за материалното състояние на фондообразувателя. II. Кореспонденция от и до него. III. Документи за дейността му. IV. Илюстративни материали и документация, които не са свързани с неговата дейност. V. Документи от, до и за членове на семейството на фондообразувателя. VI. Документи от, до и за други лица, попаднали случайно във фонда.

Характеристиките на документите от всеки фонд не могат да претендират за пълнота и изчерпателност — те дават само най-обща представа за тяхното съдържание и обseg. При разкриването на третираните въпроси съставителите са се стремили да отразят най-важните исторически събития и факти във възможно най-сбита форма. Прилагано е обобщаването на материалите от по-големи групи документи, а в краен случай — анализирането на отделни документи, ако в тях се съдържат ценни данни.

И настоящата книга е снабдена със справочен апарат, който я прави по-лесно и по-пълно използвана — именов, географски и предметно-тематичен показалец. Последният разкрива в едри рубрики и подрубрики темите, въпросите и предметите, застъпени в документите и е изработен от Ел. Павлова; таблица на приетите съкращения; списък на съкратените заглавия на по-често цитираните библиографски източници; списък на фондовете от книга VI и обобщен списък на фондовете, включени в отпечатаните пет книги, наредени азбучно по фамилните имена на фондообразувателите и наименованията на обществените организации.

Характеристиките на отделните фондове са изработени от съставителите, както следва: Дора Томова — ф. № 303, 316, 321, 329—332, 347—349, 360, 361, 363—367, 373, 375, 376; Елена Павлова — 292, 294, 299, 306, 308, 310—312, 314, 315, 318, 320, 342; Вера Василева — 317, 324, 325, 328, 334, 340, 345, 346, 350, 353—355, 379; Лидия Драголова — 304, 319, 336—339, 352, 356—358, 374; Елисавета Миладинова — 291, 293, 297, 298, 300, 301, 307, 323, 369, 378; Мария Добрева — 302, 309, 333, 359, 380; Димитър Цанев — 290, 295, 305; Калина Стоилова — 341, 343, 368, 372; Нели Пенева — 322, 326, 370, 371, 377.

3. Нонева

Ф. 290; 964 док.; 1878... 1901 г.; 1 инв. оп.; пост. 1924, 1940; бълг., нем., рус. и фр. ез.

ДИМИТЪР ПАНАЙОТОВ ГРЕКОВ

(Роден в 1847 г. — Болград; починал в 1901 г. — София)

Обществено-политически деец от следосвобожденската епоха; министър-председател (1889), министър на външните работи и изповеданията (1890—1894 и 1899), министър на правосъдието (1879—1880, 1882—1883 и 1891—1892); народен представител и председател на Народното събрание; председател на народно-либералната партия; член и подпредседател на Държавния съвет (1881); висш съдебен служител; редактор на вестник „Български глас“; и др.

Източници

За фондообразувателя: Греков Д., Некролог — Бълг. сбирка, 7, 1901, № 5, с. 351; Иванов, Ю. БПП, с. 165; Кънчов, В. Димитър Греков. — Летопис на БКД, 2, 1902, 72—74, 77—80; Секулов, Б. НП, с. 11.

Писмата (чернови) от Греков са адресирани до: княз Александър Батенберг, Ю. Бахметиев, Е. Бурлян, Гр. Начович, Д. Петков, Ст. Стамболов, К. Стоилов, княз Фердинанд, проф. Авг. Форел и др. Те са във връзка с отказа на българското правителство да одобри кандидатурата на Генадис за гръцки дипломатически агент в София; разногласия между България и Русия след Съединението; убийството на д-р Г. Вълкович (1892); желание на фондообразувателя да се оттегли от ръководството на народно-либералната партия и въобще от политическия живот (1897); мненията на чуждите дипломатически представители в София за смъртните присъди срещу майор К. Паница и съучастниците му (1890 г.); получаване на берати за български владици в Македония; решаването на въпроса за църквата в Куманово в полза на българите; домогвания на Сър-

бия да присъедини български земи с цената на заплахи, издевателства и пр. над населението на Пирот, Трън и Враня след Санстефанския мирен договор (1878); възмущението на българския народ от Берлинския мирен договор; борба между Великите сили за влияние в България; и др.

Автори на писмата до фондообразувателя са: Д. Агура, княз Александър Батенберг, М. Анков, М. Балабанов, Ив. Ев. Гешов, Ю. Бахметиев, Е. Буриан, д-р Г. Вълкович, д-р Н. Генадиев, П. Димитров, С. Д. Добрович, Т. Иванчов, Т. Икономов, Екзарх Йосиф, А. Круп, Р. фон Мах, Д. Минчович, Гр. Начович, Н. Обретенов, В. Павлитов, Ст. Паприков, Ив. Салабашев, Ст. Стамболов, д-р Д. Станчов, К. Стоилов, д-р Х. Сърмаджиев, Д. Тончев, княз Фердинанд, Авг. Форел, Др. Цанков, А. Шопов и др. В писмата са засегнати следните въпроси: изборни борби между народно-либералната и народняшката партия; експлоатация на български природни богатства от чужди компании и фирми; борбата на българите в Македония и Тракия за освобождаване и присъединяване към България; дейността на българските дипломатически представители в балканските страни, в Западна Европа и Русия; българо-унгарски търговски връзки; разногласия между балканските държави по македонския въпрос; министерски промени и разместване на висши чиновници в София и провинцията; ролята и мястото на Българската екзархия в живота и борбите на българите в Македония и Тракия под турска власт; убийството на д-р Г. Вълкович; разногласия между учителите в Солунската българска гимназия; убийството на Ст. Стамболов (1895), отзвукът му в чужбина и процесът срещу заподозрените лица; откупуването от България на ж. п. линията Русе — Варна; участието на България в Чикагското изложение (1893) и на американски изложители в земеделската изложба в България; отпускане на заеми от западноевропейски банки на България; учебното дело в гр. Битоля; обвинения срещу Д. Ризов в злоупотреби със средства, предназначени за развитие на учебното дело в Македония; пътувания на княз Фердинанд из Европа с политическа цел; нападки от страна на печата в България срещу княз Фердинанд; оставката на кабинета на Греков (1899); и др.

Документите от дейността на фондообразувателя като министър-председател (1889), министър на външните работи и изповеданията (1890—1894 и 1899), на правосъдието (1879—1880, 1882—1883 и 1891—1892), както и като управляващ министер-

ството на вътрешните дела (1879) са във връзка с: предизборни борби и съперничество между политическите партии; тактиката на стамболовистката народно-либерална партия в предизборните борби; отношението на Турция, Сърбия, Австро-Унгария и др. към България и нейната външна политика според докладите на българските дипломатически представители; българо-турските отношения по време на управлението на Ст. Стамболов; положението на българите в Северна Добруджа, попаднала в границите на Румъния след Сан-Стефанския и Берлинския мирен договор (1878); уреждане на въпросите с имотите на изселници-турци след Руско-турската война (1877—1878).

От дейността на Д. Греков като председател на Народното събрание и народен представител са запазени малък брой документи относно: участието на фондообразувателя в заседанията на Народното събрание и някои въпроси, разглеждани от тях; участието на Д. Греков в депутацията за избирането на княз на България (1887); и др.

Група документи са във връзка с дейността му като председател и член на народно-либералната партия: за междупартийни борби; за образуване на коалиции; за местни партийни избори на народно-либералната партия; и др.

Във връзка с назначаването на Д. Греков за подпредседател и член на Държавния съвет (1881) във фонда са запазени само няколко документа — писма, бележки и др.

Документите, свързани с дейността на Д. Греков като пълномощник на българското правителство, са относно: водене на преговори за откупване на ж. п. линии, строеж на нови ж. п. линии, уреждане на материалното обезщетение на вакъфските имоти.

От дейността на фондообразувателя като председател на правителствена централна комисия по управление на болниците са запазени писма, окръжни, заповеди: за организацията на санитарното и болничното дело; за медицинската служба в армията и нейната дейност по време на Сръбско-българската война (1885).

Във връзка с проекта на Д. Греков да участва в привременното правителство след преврата през 1886 г., запазените документи във фонда се отнасят за отказа му да участва в правителството; за състава на ре-

гентството след контрапреврата; за образуването на министерския кабинет, неговата политика и др.

Известен брой документи очертават дейността на Д. Греков като почетен член на Софийското градско общинско управление; като софийски окръжен управител; като председател на Софийския апелативен съд, на Касационния съд и др.

Във връзка с редакторската дейност на Д. Греков във вестник „Български глас“ запазените документи засягат политическата обстановка в Македония, развитието на учебното дело там и др.

Във фонда се съхраняват ръкописни и печатни материали, свързани със служебната и обществено-политическата дейност на фондообразувателя — доклади, прокламации, брошури, отделни броеве от вестници, изрезки от вестници, които се отнасят до: политическата обстановка в Цариград през 1886 г.; сондажите на Д. Греков сред дипломатическите кръгове за избирането на български княз; учредяването на Върховен съд; избори, свикване и разпусчане на Народното събрание; суспендирането на Конституцията; възстановяването на Конституцията и промяната в текста на някои от членовете ѝ; за управлението на въкъфите; статута на железниците; отзвук от откритото писмо на Др. Цанков до М. Хитрово; и др.

Документални материали от, до и за други лица са писма на П. Горбанов, Гр. Начович и Г. Ненов до Гр. Начович и К. Стоилов, които съдържат сведения за управлението на Търновското окръжие в началото на 80-те години на XIX в.; публични изказвания на Ст. Стамболов за липсата на закон за защита на княза; за функциониране на жандармерията и уреждане на нейния статут; за партийни борби и обществено-политически живот във Варна в началото на 80-те години на XIX в.

Ф. 291; 39 док.; 1918—1919 г.; 1 инв. оп.; пост. 1951, 1955, 1971 и 1979 г.; бълг., нем. и фр. ез.; част от фонда — ЦДИА (ф. 741).

ИВАН РАДКОВ РАДОСЛАВОВ

(Роден в 1880 г. — Горна Оряховица; починал в 1969 г. — София)

Литературен критик и историк, писател, преводач и редактор (на сп. „Хиперион“ (1922—1931), „Хроника“ (1926—1927), антология „Млада България“ (1922) и др.); член на задграничната руска социалдемократическа партия (до 1906); участник във войните (1912—1918); член на културно-дипломатическата комисия в Берн за защита на българската кауза (1918—1920); директор на печата при Министерството на външните работи (1921—1923); главен библиотекар (1928—1932) и директор (1932—1934) на Народната библиотека в Пловдив; завеждащ училищния музей при Министерството на просветата (1937—1940); сътрудник на „Наш живот“ (1902... 1911), „Нова балканска трибуна“, „Ново време“ (1910... 1923), „Българо-съветска дружба“, „Земеделско знаме“, „Литературен фронт“, „Септември“ и др.

Източници

За фондообразувателя и фонда: Константинов, Г. Цв. Минков и Ст. Великов. Български писатели. Биографии. Библиография. С., 1961, с. 278; ПЦДИА, 1970, 287—288; Разговор с Иван Радославов. — Стожер, № 7, 1 ян. 1947, с. 1, 4; Сестримски, Ив. Биографична бележка. — В: Радославов, Ив. Книга от мои страници. С., 1968, 300—304; Стоянов, Л. Иван Радославов. — В: Радославов, Ив. Цит. съч., 5—14.

Публикации на документи: Милев, Г. Избрани произведения. Т. 2. Статии и писма. С., 1965, 414, 418—420; Радославова-Попова, Л. Три писма от Гео Милев до Иван Радославов. — Лит. мисъл, 1971, № 3, 118—120.

От кореспонденцията до фондообразувателя се съхраняват няколко писма, пощенски карти от Г. Милев и М. Керанова-Милева (1918—1919) със сведения за: творческите замисли на поета; издадените му преводи — „Хамлет“ от У. Шекспир, „Мъртвият Брюге“ от Ж. Роденбах и др.; „Лирични хвърчащи листове“, „Театралното изкуство“ и др.; неговата режисьорска дейност в Народния театър (поставяне на пиесата „Мъртвешки танц“ от А. Стриндберг с участието на Кр. Сарафов, С. Огнянов, А. Будевска и др.) и предстоящото му назначаване; книгоиздателство „Везни“, бъдещите издания на библиотеката и участието на Ив. Радославов, излезлите от печат кн. 1 и 2 от списание „Везни“; преводи на Радославов от Ш. Бодлер; отпечатването на

„Богомилски легенди“ (на нем. ез.) от Н. Райнов, „Изкуството“ от О. Роден, „Поетическо изкуство“ от Н. Боало, „Рицарски замък“ от Хр. Ясенов, отпечатването на албума от Ст. Райнов от серията на „Книги за библиографии“ и предстоящата му изложба и пр.; смъртта на д-р Кр. Кръстев, М. Карловска-Стоянова и др.; завръщането на Д. Керанов от военнопленнически лагер и постъпването му в театралната трупа на М. Икономов; споменава се за Б. Ангелов, Г. Белев, Н. Лилиев, Ем. Попдимитров, Л. Стоянов и др.

До съпругата на фондообразувателя, Ана Керанова-Радославова, се отнасят писма, пощенски карти и бележки от Г. и М. Милев с сведения за живота им в Берлин; за направените няколкократно операции на окоето на Г. Милев; за съвместната работа на поета с А. Радославова върху превода на Х. Хайне „Пътуване по Харц“ и пр.; за литературните занимания на двамата писатели; за списването на сп. „Везни“; за работата на Г. Милев в Народния театър; убийството на Р. Люксембург (1919); и др.

Ф. 292; 3654 док.; 1878 ... 1947¹; 1 инв. оп.; пост. преди и през 1951 г.²; бълг., англ., итал., лат., нем., пол., рум., рус. и фр. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 123).

ДОЦ. ЕМАНУИЛ ПОПДИМИТРОВ ПОПЗАХАРИЕВ

(Роден в 1886 г.³ — с. Груйнци, Босилеградско; починал в 1943 г. — София)

Поет, учител и обществен деец. Преподавател по философия и педагогика в Казанлък (1909), Хасково (1913), Кюстендил (1918), София (1925, 1934—1935 и 1941—1942). Доцент при катедрата по сравнителна литературна история в Софийския университет (1923—1944). Директор на Трета софийска мъжка гимназия (1934—1935). Участник в Първата световна война (1915—1918) като преводач.

¹ Преди раждането и след смъртта на фондообразувателя са запазени два документа от 1878 и 1947 г., вероятно случайно попаднали във фонда.

² Засега не можа да се уточни датата на първото постъпление на фонда.

³ В някои източници за година на раждането на фондообразувателя погрешно са посочени 1885 и 1887 г. — Вж. КБЕ, Т. 4, с. 205; ПЦДИА, 1970, с. 283; и др.

Източници

За фондообразувателя и фонда: Алманах на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1888—1939). С., 1940, с. 165; Дудевски, Хр. Емануил Попдимитров. С., 1969. 104 с.; Емануил Попдимитров, Гьончо Белев, Николай Хрелков в спомените на съвременниците си С., 1971, 1—142; Иванчев, Д. БПП. Т. 3, с. 240; Константинов, Г., Цв. Минков и Ст. Великов. Български писатели. Биографии и библиография. С., 1961, 335—336; Общ годишник за България 1923/25 г., № 2, С., 532—535; ПЦДИА, 1970, с. 283; Цанев, Г. Страници от историята на българската литература. С., 1958, 443—446, 467—469; Юбилеен сборник Емануил П. Димитров. По случай 25-годишна литературна дейност 1906—1931. С., 1931. 100 с.

Публикации на документи: Попдимитров, Е. Събрани съчинения. Т. 1—15. С., 1931—1937.

Между автобиографичните материали на фондообразувателя има части от личния му дневник и спомени — „За Полша. Екскурзията“, „*Mémoires de la vie militaire*“, и др. със сведения за учението му в Кюстендил и за следването му във Фрибург — Швейцария; първи поетични опити, изграждане като творческа личност, участие в Първата световна война (1915—1918), впечатления от Полша (1933), Сърбия, Италия, Франция и пр.

Запазени са и биографични документи на фондообразувателя: кръщелно свидетелство (1886); зрелостно свидетелство (1904) за завършване на Държавното педагогическо училище в Кюстендил; свидетелство, издадено от Държавното мъжко педагогическо училище в Лом за стажването му там през 1911—1912 г.; голям брой материали, свързани със следването му във Фрибург — диплом (1911), издаден от Фрибургския университет за завършено висше образование по философия, педагогика и руска филология, тетрадки със записки, бележки и лекции по изброените специалности и върху античната гръцка скулптура, по астрономия, изкуствоведение, литература и пр.; свидетелство от Министерството на народното просвещение (1914) за учителска правоспособност; лични карти, паспорти и други документи (1929... 1940) за пътуване в чужбина (Швейцария, Австрия, Германия, Полша и други европейски страни); родословно дърво, съставено от него през 1943 г.; некролози (1943) от близките му, от Софийския университет, от Дружеството на детските писатели и др.

За имотното му състояние може да се съди от удостоверения, полици, данъчни книжки, писма, заявления, планове, скици, квитанции, разписки и др., които са във връз-

ка с уреждането на недвижимото му имущество в Кюстендилско и в София, със заплатени от него суми за застраховки, данъци, ремонти, за банкови влогове и др.

В кореспонденцията от фондообразувателя са застъпени следните въпроси: писането и разпространението на негови произведения (разказът „Новогодишни размисли“, поемата „Златни ниви и бойни полета“ и др.); сътрудничеството му в сп. „Слънце“ — София (1919); участие в конкурса за частен доцент в Катедрата по сравнителна литературна история при Историко-филологическия факултет; оставката му от поста председател на дружеството „Българско родно изкуство“ (1930); издаването на сп. „Илюстрирана седмица“ и „Популярна военно-историческа библиотека“; отзив за учебника по българска народна стенография на Д. Андонов; посещение на К. Балмонт в България (1929), отношението на Попдимитров към него и съвместната им литературна дейност; сътрудничеството на Балмонт в български периодични издания; отзив за книгата на проф. Л. Салвини „Българската литература от Освобождението до Балканската война“. Оскъдни данни има и за вътрешнополитическото положение на България — икономическата криза през 1929 г., изборите в 1932 г. и др.; за смъртта на Ст. Заимов (1932) и назначаването на Н. Ракитин за уредник на музеите в Плевенски окръг. Адресати на кореспонденцията от фондообразувателя са: Д. Андонов, проф. М. Арнаудов, Гр. Василев, проф. К. Балмонт, Д. Добрев, проф. Д. Долапчиев, Фр. Капиело, М. Киприани, Министерството на народното просвещение, проф. д-р Д. Михалчев, проф. Л. Салвини, А. Попдимитров, П. Тодоров и др.

Кореспонденцията до фондообразувателя е свързана: 1. С творческата му дейност — отпечатване и разпространение на негови художествени произведения и философски трудове и отзиви за някои от тях („В страната на розите“, Събрани съчинения, „Естетиката на Бергсон“ и др.); интерес, проявен към творчеството му и подарени от него на частни лица и библиотеки екземпляри от книгите „Златни ниви и бойни полета“, „Философски студии“, „Естетиката на Бергсон“ и др.; предложения, отправени към него за написването на статии, рецензии и предговори към различни издания; сътрудничеството му в сп. „Съдба“ (1935—1936), „Светлоструй“ (1933—1940), „Светулка“, в. „Единство“ (1925), „Въздържателче“ (1936); участието му във „Възпоменателен лист“, посветен на Г. Бакалов (1939), в. „Христо Ботев“ (1938); сведения за списването и издаването на

някои от посочените периодични издания и на сп. „Художник“ (1909); подготвяните произведения на Попдимитров, които ще бъдат включени в хрестоматиите за I, II, и III прогимназиален клас (1940); преведени от Ст. Киселков произведения на Попдимитров на полски език; сведения за баладата „Смъртта на цар Самуил“ от Йосип Палиарузи-Крилан и пр. 2. С педагогическата дейност на фондообразувателя — назначаването му за директор на III Софийска мъжка гимназия (1934); преподавателската му дейност в Софийския университет — четените от него лекции, подготовката му за доцентура; уреденият курс по италиански език за професори от Университета (1941—1942); дейността му като председател на комисията за матуритетни изпити при Кралското италианско средно училище в София (1934); изпратена до него педагогическа литература от Италия и книги за училищното дело там; участие в педагогически конференции в Поморие (1937), Бяла Слатина (1936), Пирдоп (1940), Дупница (1940); рецензии на Комисията при Министерството на народното просвещение на учебниците лингвафон и мненията на проф. Ал. Балабанов, проф. Ж. Ато за този метод; брошурата „Лингвафон“, в която са изтъкнати същността и преимуществата на този метод (1936). 3. С обществената дейност на Попдимитров са свързани отправени към него покани за участие в събрания, литературни четения, конференции и др.; писма със сведения за изнесени от Попдимитров лекции, реферати, беседи и пр. в Пловдив, Радомир, Силистра, Русе, Сливен, Драгоман (1933... 1941), посветени на живота и делото на Хр. Ботев, на педагогически и други теми като например: „Възпитание и национална култура“, „Култът към великата личност и българския народ“ и др.; документи за участие в Юбилейните комитети за чествуване тридесетгодишната дейност на Ив. Бунарджиев и петдесетгодишната дейност на К. Христов, за основаването на фонд „Кирил Христов“; подготовка на всенародни тържества по случай 2 юни в 1938 г. и формиране на комитет за построяване на паметници на Хр. Ботев във Враца и околността; за състава, целите и дейността на Изпълнителния съвет на „Балтийско-дунавската балканска културна асоциация към Обединената световна културна общност и отправената покана към Попдимитров да приеме поста член на изпълнителния съвет. 4. Кореспонденцията съдържа частична информация и по редица други въпроси: за политическото и стопанското положение на страната около 40-те години на XX в., разходите по въоръжаването, началото на частична

мобилизация; за предстоящото посещение на полския писател В. Сперошевски в България (1933) и желанието му да установи контакти с български писатели и общественици; успехите на хор „Гусла“ в Познан (1933); за предстоящото гостуване на народен хор от Любляна в София (1934).

Автори на кореспонденцията до фондообразувателя са: П. Анастасов, проф. М. Арнаудов, Ст. Бакалова, Н. Балабанов, Ран Босилек, Хр. Бояджиев, О. Василев, проф. д-р С. Ватев, П. Вичев, М. Ковачев—Драгалевски, Б. Гайдар, проф. Г. Генов, Е. Годин, Дирекцията на Народния театър в София, Д. Добрев, Л. Доганов, Д. Дончев, Босилеградското бежанско дружество, Дружеството на просветните служители — Поморие, Пирдопското околийско просветно дружество, Радомирското околийско просветно дружество, П. Енчев, П. Изворски, Институтът за италианска култура — София, Институт „Лингвафон“ — София, Г. Караганев, Ст. Киселков, Книгоиздателство „Ал. Паскалев“ — София, Книгоиздателство „Хемус“ — София, д-р М. Константинов, бр. Ив. и К. Левкови, Министерство на народното просвещение — София, Н. Никитов, А. Николов, Обединената световна културна организация — Рига, Г. Палашев, Д. Панталеев, В. Пехливанов, А. Попдимитров, Я. Попдимитров, Св. Попдимитрова, Т. Попдимитрова, Б. Радев, Ив. Радославов, проф. Л. Салвини, П. Сандев, Л. Стоянов, Н. Табаков, А. Таджер, Ст. Узунов, Вл. Христов, Сл. Щиплиева и др.

Запазени са и поздравителни телеграми и визитни картички до фондообразувателя от Д. Ангелов, Л. Бацини, Борис III, В. Брел, Вл. Вистоцки, Н. Данчов, Е. Лажати, д-р Кр. Миятев, Н. Фол и др.; покани и програми за концерти, художествени изложби, вечеринки и др. от дворецовата Канцелария, от Съюза на чуждестранните кореспонденти, от италианската, френската, японската легация и др.

Значителен брой документи са свързани с педагогическата дейност на фондообразувателя. Изложения, заповеди, удостоверения, писма, доклади, протоколи, бележки и други документи са във връзка с назначенията, уволненията и преместванията му като учител в Кюстендил (1919), в III Софийска образцова девическа гимназия (1923—1924), II Софийска мъжка гимназия (1925—1926), I Софийска мъжка гимназия (1931—1940), I Софийска девическа гимназия (1941—1942) и др.; назначаването му за секретар и член на комисията за провеждането на държавни изпити на кандидати за редовни учители в средните училища в 1929, 1933, 1936 и 1939 г., на комисията по одобряването на

помагалата „Лингвафон“ (1932) и на комисията за одобряването на учебниците и учебните помагала в народните училища (1936); за участието му в учителски конференции в Бяла Слатина (1935), Кула (1940) и др. Между документите са: заповеди за назначаването му (1933) за министерски пратеник при провеждането на зрелостни изпити в Панагюрската и Копривщенската смесена гимназия по философска пропедевтика и при провеждането на зрелостни изпити в Кралската италианска гимназия в София (1933—1936); доклад (1934) върху състоянието на Стажантския институт при III Софийска мъжка гимназия и необходимостта от извършването на известни реформи; правилници за вътрешния ред на гимназията и за кандидат-учителите; бележник със списъци на ученици и оценки по преподаваните от него предмети, развити уроци и др.; устав на философско-педагогическото общество в София (1920) и на ученическия философско-педагогически кръжок „Д-р К. Кръстев“ при Кюстендилската гимназия; протестно писмо от учители в София до проф. Ст. Консулов срещу ограничаването на правата на учителите и влошаването на трудовите условия; списък на някои директори на прогимназии в Оряховско и др.

От дейността му като преподавател във Висшия педагогически институт в Кюстендил (1919—1923) има писма и удостоверения за встъпването му в тази длъжност; тетрадки с лекции и бележки по педагогика, психология, училищно законодателство и др.; програма за занятията на института; и др.

Няколко удостоверения документират встъпването му в длъжността преподавател в Софийския педагогически институт (1926).

Дейността на фондообразувателя като частен хоноруван доцент при Катедрата по сравнителна литературна история (1923—1943) е удостоверена от лична служебна карта, визитни картички, писма, заповеди, заявления, протокол и доклади, изложения и други документи по: подготовка на лекциите му по сравнителна литературна история; петдесетгодишния юбилей на Софийския университет (1939) и участието му в подготвяния алманах на университета; командировките му в чужбина с научни задачи (1940); участието му в курса по италиански език, уреден за професори в Софийския университет и др. Запазен е проспект на Университетския институт за международни науки в Женева (1937) със сведения за преподава-

телите, изучаваните предмети, условията за приемане и следване в института.

Основната и най-многобройна част от документалните материали във фонда са свързани с дейността на Попдимитров като писател и литературен критик. Материалите от тази група са разпределени както следва: 1. Официални документи (писма, договори, протоколи и др.) за: рецензирани от него художествени произведения, учебници и различни трудове (драмата „Маноил майстор“ от П. Алексиев, трудовете на кап. Ил. Мусаков „Българското опълчение в Освободителната война 1877—1878 год.“ и на Ат. Рашков „Сръбско-българската война през 1885 г.“, книгата на И. Йорданов „Сенки край Янтра“); издаването на поемата на Попдимитров „Златни ниви и бойни полета“ и др.; за участието му във възпоменателен сборник, посветен на Г. Бакалов (1940); сведения за: Пълно събрани съчинения на Ив. Карановски; сп. „Златна пчелица“ — София; Българска военно-историческа библиотека; за конгреса на писателите в провинцията (1933), състоял се в Стара Загора и за участието на Попдимитров; за почина на Дирекцията по печата за основаването на „културен архив за България“ в 1936 г., който да обхваща учрежденията и организациите, свързани с нашата духовна култура и др.

2. Литературни, езиковедски и фолклорни материали: а) поезия (стихове, балади, поеми и др.). Запазени са ръкописи или коректури на по-голямата част от неговите художествени произведения, между които: части от стихосбирките му „Росни капки (песни за деца)“, „Любовни песни“, „Иконостас“, „Самодиви“, „Първи стихове“ и др.; поемите „Златни ниви и бойни полета“ и „Софроний“; хумористичната поема „В страната на розите“ и др.; стихотворенията „Ема“, „Есен“, „Мария“, „Богомили“, „Западни покрайнини“, „Изгнаници“ и др. Намират се и стихове на Дж. Леопарди, на К. Балмонт (вкл. и библиография на негови творби) и др.; б) проза (разкази, драми, пътеписи, спомени). Запазени са: „Архангел Михаил и беднякът“ (разказ), „Воденичарката“ (комедия-приказка), „Умаюн девица (Сборник от приказки)“, коректура на трагедията „Дъщерята на Йефтая“, пиесата „Той не умира“ (посветена на Хр. Ботев), част от пътеписа „От Черни връх до Сена“, драматичната хроника „Цар Самуил“, спомените му „С Константин Балмонт“, „Две срещи“, „Спомени за Й. Йовков“, „Спомени за Ив. Крилов“, „Чичо Веселин. Спомени за писа-

теля Т. Г. Влайков“. Запазени са и редица анекдоти, афоризми, гатанки и др.; в) литературно-критически изследвания, отзиви и бележки на Д. Осинин, П. Йорданов, Ст. Станчев, Н. Атанасов и др. за поемата „В страната на розите“; „Няколко бележки за езика на „Златни ниви и бойни полета“ от проф. Ст. Младенов; „Женски образи“ (в творчеството на Попдимитров) от Г. Караиванов, „Любовна лирика“ от М. Ралчев; „Смях и присмех“ от П. Крушев и други материали, поместени в сборника на Емануил Попдимитров от 1931 г.; отзиви за пиесата на Хр. Миндов „Тих ветрец задуха“; изследвания и бележки на фондообразувателя върху българското народно творчество, поезията и сатирата на Хр. Ботев, немското поетично творчество, строежа на стиха; негови доклади, посветени на Д. Осинин, К. Христов, Н. Алексиев, Св. Камбуров; предговор към преведената от К. Балмонт стихосбирка от български народни песни „Золотой сноп болгарской поэзии“; отзив на К. Балмонт по повод смъртта на Н. Ракитин; бележки за книгата на проф. М. Арнаудов „Личности и проблеми“; статиите „Л. Салвини за българската литература“, „Светлоструй и родната култура“, „Бит и народни песни в Западните покрайнини“ и др. Намират се и изрезки от вестници с негови критически статии и отзиви („Първите — една българска драма“, „Народната песен“, „Литературна критика“ и др.).

Запазени са части от трудове (статии, записки, извадки от книги и др.) на фондообразувателя с философско съдържание („Съзнание и еволюция“, „Смъртта — необходима фаза на живота“, „Двете направления в модерната философия“, „Философията на Бергсон (Възгледа за времето на Бергсон)“. „Критическо изследване от Мирчела Флориан“, „Интелигентност и обща духовна структура, според Мьоде и Шиипт“.

Статии и др. са по исторически, педагогически, изкуствоведчески и други въпроси (живот и дело на Паисий Хилендарски, характер на българската конституция, образователно дело, за труда на Ив. Велков „Прочути крепости“. книгата на В. Йорданов „Лайпциг и българите“ и др.).

За разпространението на художествени произведения на фондообразувателя има писма, списъци и бележки за поръчка на книги от училищни, читалищни библиотеки и частни лица („Златни ниви и бойни полета“, „Идиллии“, „Пред буря“, „Той не умира“ и др.), за откупени от Министерството на народното просвещение осемдесет броя от книгата му

„Живот и блян“. Поместени са и сведения за някои от посочените издания.

Във връзка с юбилея на фондообразувателя (1931) са запазени писма, бележки, протоколи и други документи, главно от Юбилейния комитет „Емануил Попдимитров“ за подготовка на чествването; поздравителни писма и приветствия от Софийското военно офицерско събрание, Министерството на народното просвещение, К. Балмонт, Е. Марс, Н. Ракитин и др.; спомени на Ив. Карановски, посветени на Попдимитров под заглавието „Поет на нежността и мистиката“.

От дейността му като художник и изкуствовед са около двеста рисунки, акварели, скици (1917... 1937) и негови доклади, статии и други материали („Александър Божинов — карикатурист“, „Българската карикатура“, „Френската карикатура“, „В ателието на Андрей Николов“, „Разговори със скулптора А. Николов“, „25 годишната юбилейна изложба на Станю Стаматов“, „Изложбата на Вл. Наумов“, „Изложбата на Мориц Венцианов“, „Керамичната изложба на Лина Кънчева“, „Изложба на съвременното изкуство“, „Художествената изложба на М. Метцгер“, „Владимир Димитров—Майстора“, „Френската изложба на рисунки и гравюри в Държавната галерия“, бележки за изложбите на Х. Харитонова, М. Жеков, Ив. Табаков, Ив. Тричков, Ст. Рангелов, Д. Перец, Й. Гешев и др.; изрезки от вестници с негови критически статии по изкуствоведски въпроси („Пейзажът“, „Портретът“, „Композицията и живописата“, „Новите картини на Майстора“ и др.

Запазени са документи във връзка с дейността на Попдимитров като председател на Върховния комитет на емиграцията от Западните покрайнини — изрезки от вестниците „Западно ехо“, „Западни покрайнини“, „Утро“, „Зора“ и др. със следните дописки: „Българските въпроси пред конференцията за малцинства в Женева. Разговор с делегати на емигрантите от Западните покрайнини — г. проф. Попдимитров“, „Художествената изложба в полза на бедните западнопокрайнци“, „Българите от Царибродско, признати за малцинство в Югославия. Мисията на проф. Попдимитров“, „Ужасите от сръбския терор. Стотици арестувани...“, „Конгрес на бежанците от Западните покрайнини...“ и др.; покана (1928) от Босилеградското бежанско дружество в София до Попдимитров за събрание; апел (1929) от Комитета до Обществото на народите за анкетиране на положението в Западните по-

крайнини; меморандум на българите от Пиротско до В. Молотов, А. Хитлер и Б. Мусолини относно протеста им против откъсването на Пиротско от българските земи; проектоустав на организацията на бежанците от Западните покрайнини и др.

Писма, покани, удостоверения, доклади и др. документи са свързани с дейността на фондообразувателя като: член на Комисията за поощрение на родната литература и изкуство (1934); член на Кюстендилското благотворително дружество „Осогово“ (1936); член на Пенклуба (1937); председател на българската национална комисия по литература и изкуство (1929) за: събрания, заседания, провъзгласяването му за почетен член на някои от посочените дружества; за дейността на Международния комитет за интелектуално сътрудничество при Обществото на народите в Женева (1929) и на Попдимитров като председател на българската комисия по литература и изкуство. Съхраняват се и: списък на националните комисии за интелектуално сътрудничество при Обществото на народите в Женева; устав на селскостопанското културно-просветно дружество „Шоп“ и др.

Между документалните материали с общо съдържание има изрезки от вестници, съдържащи статиите „Балканските страни страдат от един омразен терористичен режим“, „Как се управлява в България — чрез мъчение и убийство“, „Белите терори наказват със смърт затворниците“ (А. Барбюс) и др.; броеве на в. „Златна Добруджа“ (1930); юбилеен брой на в. „Шоп“ (1935), посветен на Ив. Люлински; различни други материали като: програми, покани, билети и др. за концерти, литературно-музикални вечери, театрални представления; афиши за представлението, подготвено от читалище „Бразда“ в София, на трагедията „Дъщерята на Йефта“ от Е. Попдимитров; позив на дружеството „Българско родно изкуство“ за привличането на нови членове и др.

Запазени са документи от, до и за членове на семейството на фондообразувателя. Сред биографичните материали на Тодорка Чесновска (Попдимитрова) са: неин бележник от 1917—1919 г. със спомени, размисли и др.; виза (1937) от френската легация в София за пътуване до Париж; завещание (1942) за придобиване на наследствен имот; спестовна книжка (1918... 1938). Намират се и писма от нея и

други членове на семейството и до проф. Б. Йоцов, проф. Кирилович, до персонала на Второ вътрешно отделение на Александровската болница с благодарност за оказаната помощ и съчувствие при боледуването и смъртта на Попдимитров и писма, телеграми и пощенски картички до нея от: Н. Алексиева, Б. Вазов, Л. Доганов, д-р Б. Ковачевски, Ф. Мутафова, М. Попов, Н. Чесновски и др., предимно за изказване на съболезнования по повод смъртта на Е. Попдимитров; за написаните от д-р Б. Ковачевски спомени за него. От биографичните материали на Здравко Е. Попдимитров — син, са запазени неговото заявление до директора на Италианското училище в София (1933) за приемането му във втори клас и визитни картички. Кореспонденцията до него е от Л. Козарев, Д. Попдимитрова, Е. Попдимитров, В. Янакиева и др.; за учението му в Рим, за изказани съболезнования по повод смъртта на баща му и др.; квитанции за внесена ученическа такса в Първа девическа гимназия, незначителна кореспонденция от частен характер и албум с рисунки са свързани със Светла Е. Попдимитрова — дъщеря. По-голяма група са документите на свещ. Димитър Попзахариев — баща: удостоверения (1926) във връзка с пенсионирането му, пенсионна книжка (1937), писма и сметки във връзка с влоговете му в Българската земеделска банка в Кюстендил; писмо (1938) от Комитета по чествуването на 85-годишнината от рождението му в с. Киселец, Кюстендилско и награждаването му за дългогодишна дейност като учител, свещеник и стопански деятел; некролози (1942) по случай две години от смъртта му. Кореспонденцията до него е по уреждане на пенсията му и за поздравления по повод юбилея му и др. Има и малък брой документи, свързани с други родственици (Кана Попдимитрова — майка, Мария Чесновска — тъща и др.), с уреждането на наследствени имоти и др.

Между документалните материали от, до и за други лица са: писмо от Е. Хитев—Дориан до редактора на в. „Quotidien“ (1926), което съдържа опровержение на някои сведения относно събитията в България след атентата в черквата „Св. Неделя“ (1925): препис на писмо до С. Соколов (1878) във връзка с Руско-турската война (1877—1878) и писмо (1931) от Българския лекарски съюз и от Съюза на българските адвокати до Министерството на вът-

решните работи и народното здраве, което съдържа апел против законопроекта за защита на нацията, насочен срещу евреите.

Ф. 293; 138 док.; 1880... 1949 г.; 1 инв. оп.; пост. 1951 и 1955 г.; част от фонда — в ЦДИА (ф. 417).

ЛАЗАР ТОМОВ КРАЙНОВ

(псевд. Хораций)

(Роден в 1878 г. — с. Годлево, Горноджумайско, дн. Благоевградско; починал в 1961 г. в София)

Просветен деец и участник в националноосвободителните борби в Македония. Учител в Разлог, Банско, Сяр, Бургас, Скопие, Шумен и София (1896... 1934); училищен инспектор и председател на читалище „Светлина“ в Неврокоп (1908—1909); лектор в училището в Чирпан (1923—1939); член и ръководител на ВМОРО в Разлог, Неврокоп, Сяр и Скопие от 1895 г.; член на студентското дружество в София (1900—1904); участник в Илинденското въстание (1903), подпредседател и председател на Илинденската организация в София (до 1944 г.). Участвувал във войните през 1912—1913 и 1915—1918 г.

Източници

За фондообразувателя и фонда: Мирчев, Б. Псевдоними на дейци в македонското освободително движение със сведения за революционната им дейност. — Изв. Инст. истор., 25, 1981, с. 260; ПЦДИА, 1970, 187—188; Силянков, Хр. Освободителните борби... Т. 2., 369—373; Томов, Л. Спомени за революционната дейност в Серския окръг. С., 1953, 7—45; документите от фонда.

Към документалните материали с биографични данни за фондообразувателя може да се отнесат „Животописни бележки за Лазар Томов (Хораци) — псевдоним за подписване тайната кореспонденция на ВМОРО. 1904—1905 г., 1905—1906 г.“ и препис от свидетелство от 24 полково военно окръжие в Бургас за освобождаването му от военна служба (1908), списък и две удостоверения във връзка с материалното му състояние.

Съхранява се и писмо от И. М. Бележков (с две приложения) със сведения за дейността на баща му х. Попфилитов от с. Годлево — бележка, писана от хаджи Михаил за селищата, в които е учителствувал, за получаваната за-

плата (1854—1895) и направения от него превод на „Слово за молитвата“.

За революционната дейност на фондообразувателя свидетелствуват следните документи: две свидетелства, издадени от Серското благотворително братство (1921) и от Илинденската организация (1943) в София за участието му в четите на С. Молеров и Й. Вапцаров по време на подготовката, хода и потушаването на Илинденското въстание (1903) и за участието му във ВМОРО (от 1895 г.) като член на ръководното тяло в Скопие, София и др.; три бележки на Л. Томов с „Тайнописът във Вътреш[ната] макед[онска] революционна организация „преди Илинден“ — 1902 г.“ и имена на чехи, участвували във въстанически чети в Серския революционен окръг през 1903 г.

Към служебната дейност на Л. Томов могат да се отнесат редица писма, удостоверения, свидетелства и др., които дават сведения за дейността му като: 1. Учител — назначаване, преместване, уволнение и др. в прогимназиите в Мехомия (1896—1898), в Банско (1898—1900), в Серското педагогическо училище (1904—1905, 1909—1910), в Бургаското девическо и мъжко училище (1906—1908), в Българското трикласно и педагогическо училище в Скопие (1910—1913), в Шуменската държавна мъжка гимназия (1913—1914) и във II Софийска държавна мъжка гимназия (1920—1934); и др. 2. Председател на Скопската окръжна постоянна комисия (1916—1918) — документираща се от открит лист, издаден от Сборната дружина на 11 Македонска дивизия в Ниш (1916), свидетелство и удостоверение за прослужено време (1918 и 1920) и др.

Няколко окръжни, писма, уставы и други материали дават сведения за общественно-политическата дейност на Л. Томов като: 1. Председател на Илинденската организация: за целта, задачите, състав и пр. на дружеството; за набиране на абонати за сп. „Илюстрация Илинден“: за събиране сведения за загиналите борци по време на Илинденското въстание; постъпки за отпускане народна пенсия на някои участници във въстанието; за XII редовен конгрес на организацията (1942) и др. 2. Членството му в съюзи, дружества и др. (Работническата кооперация „Напредък“ (1919). Разложко благотворително просветително дружество „Неофит Рилски“ (1920) и Българско географско дружество — 1932) се осветлява от запазените уставы и членска книжка.

Към книжовно-публицистичната дейност на фондообразувателя може да се отнесат няколко биографични бележки за Ив. Сматакалев, С. Михайлов, В. Пасков, Г. Радев, Г. Делчев, Д. Кърпачев, проф. Ан. Иширков и др.; пътеписите: „Пътуване в Македония“, „София — Кавала — о-в Тасос и обратно“ и др.; „Исторически календар на Македония“, съставен от Л. Томов за по-важни събития, дати, сражения и пр.; тефтер с автобиографични бележки на Цв. Захариев Попхристов от с. Горно Драглище за учителствуването, заточаването му в Адана и живота му там и др.

Към документалните материали с общо съдържание се отнася изложението на представители на Мехомийска, Якорудска, Белчинска и други общини до народните представители в София във връзка с молбата им гр. Мехомия да остане околийски център (1913—1914).

Запазени са и свидетелства, удостоверения, писма и др. до съпругата му Цена Кочкова-Томова за завършване на средно образование (1898—1907), за учителствуване в Българското основно училище в Скопие (1909—1911, 1915—1918) и др.

Ф. 294; 55 док.; 1876... 1903 г.; 1 инв. оп.; пост. преди 1924, 1951, 1952 г.; бълг. и сръб. ез.

НИКОЛА АТАНАСОВ ЖИВКОВ

(Роден в 1847 г. — В. Търново; починал в 1901 г. — Варна)

Просветен и революционен деец от епохата на Българското възраждане и след Освобождението. Учител във Велес, Варна, Берковица, Севлиево, Тулча, Свищов. Участник в Сръбско-турската (1876) и Руско-турската (1877—1878) война. След Освобождението — училищен инспектор във Видин, Свищов, Русе и Варна. Участник в Кресненско-Разложкото въстание (1878—1879). През 1892 г. открива в Свищов първата българска детска градина. Автор на химна „Шуми Марица“ и на ръководства за възпитание и обучение на деца, на читанки, драми, комедии и др. Редактор и сътрудник на различни периодични издания (хумористичния лист „Комар“, в. „Македонец“ и др.).

Източници

За фондообразувателя: Боршуков, Г. История на българската журналистика 1844—1877/1878—1885. С., 1976; ЕБ. Т. 2. с. 603; И в а-

нов, Ю. БПП, 393—394; Иванчев, Д. БПП. Т. 3, с. 246; Стоянов, М. БВК. Т. 1, с. 132.

Публикация на документи: Кирил, патриарх български. Съпротивата срещу Берлинския договор. Кресненското въстание. С., 1955, с. 126.

Запазени са писма (1876... 1901) от Н. Живков до Р. Блъсков и др. и до него от следните лица: Ив. Андонов, Ив. Ев. Гешов, Д. Добрович, Г. Живков, С. Загоров, Г. Иванов, Д. Караначов, А. Кривцов, митр. Натанаил Охридски, Д. Петков, П. Славейков, Ст. Стамболов, А. Тасков, Х. Чолаков, В. Шиков, д-р М. Шишманов и др. Те се отнасят до: Сръбско-турската война — ход на военните действия, сраженията при Алексинац, героизма на българските и сръбските войни, извършените злодеяния от турците, непосредственото участие на Н. Живков във войната; протеста на българското население срещу Берлинския мирен договор — Кресненско-разложкото въстание (1878), четата на А. Калмиков, сраженията и разбиването ѝ; сведения за някои четници (Т. Данчинов и др.); политически партии, партийни борби и руско-български политически връзки през 90-те години на миналото столетие; редакционно-издателската и писателската дейност на Живков; написването на текста на химна „Шуми Марица“; в. „Нова България“, „Целокупна България“, „Независимост“, „Свобода“; дейността на Живков като пощенски служител и подвеждането му под съдебна отговорност за непредадени финансово-отчетни документи (1882); училищното дело в Свищов през 80-те години и др.

С дейността на фондообразувателя като участник в Сръбско-турската война са свързани: обявление (преп.), подписано от майор Н. Киреев (Княжевац) и удостоверения, издадени от П. Хитов и от Поборническото опълченско дружество — Варна на името на Н. Живков, натоварен със задачата да посреща и отправя до назначеното място българските доброволци, да приема и препраща кореспонденция и пр. В тях има сведения и за заслугите на Живков по събирането на български доброволци и прякото му участие във войната — в четата на Ф. Тотю; писмо за направените от Живков постъпки пред сръбските власти за материалното осигуряване на изпадналите в бедствено състояние български доброволци; ръкопис на негова статия за войната със сведения за хода на военните действия, за получената материална помощ от Славянските комитети в Москва и Петербург; за намесата на австрийското и английското правителство за разрешаване на споровете по

дипломатически път; за участието на русите във войната, вкл. и оказаната от тях медицинска помощ и др.

Във връзка с участието на Живков в Кресненско-разложкото въстание (1878—1879) са: писмо, подписано от Н. Македонов и други лица, което съдържа молба, отправена към Софийския, Джумайския и Кюстендилския комитет „Единство“ за доставяне на пари, дрехи, оръжие и хранителни припаси чрез Н. Живков и кап. Ст. Николов за подготовката на похода към Банско и Разлог; сведения за броя на въстаниците; прокламация (1878), подписана от И. Марков, Л. Хаджиев и др. за събирането на помощи и за създаването на благотворителни комитети; клетва на Българо-македонския централен революционен комитет „Искра“ — Кюстендил за ярна служба за освобождаването на българите в Македония от османско владичество.

Дейността на фондообразователя като директор на училищата в Тулча (1884) е документирана от няколко дописки (преп.) във в. „Славянин“ (бр. 27, 1882) и „Братство“ (бр. 11 и 12, 1882) и бележки с разяснения на Живков във връзка със задържането му от румънските власти, клеветите срещу него по повод целите на пребиваването му в Добруджа и последвалите репресии спрямо българските учители, закриването на българските училища и пр.

От писателската му дейност е запазено стихотворение в два варианта — „Добре дошел княже“ и „Добре дошел светлий княже“ — посветено на Александър I Батенберг.

Във фонда се намира и препис, направен от Н. Живков на автобиографията на Филип Тотю, която засяга: неговата хайдушка и революционна дейност, положението на българския народ под османско владичество, израстването на Ф. Тотю под влиянието на Раковски и други революционни дейци (от хайдутин) в четнически войвода; други хайдушки дружини и войводи; историята на четата от 1867 г. и др.; към ръкописа са приложени: списък на „Български доброволни войници за бой против турците, събрани в сръбския град Кладово под предводителството на Филип Тотя, офицерите Зандрик, Лев Розлач, Петра Протопопова. Водници: Ст. А. Мазакон, Тома С. Хитров“; и препис от молба на Ф. Тотю до Народното събрание за отпускане на поборническа пенсия.

Ф. 295; 167 док.; 1831... 1941 г.¹; 1 инв. оп.; пост 1940 г.; бълг., гръц., рус., тур., и чеш. ез.; части от фонда — НА—БАН (ф. 59 к) и ОМ — Варна.

КРЪСТЮ ИВАНОВ ПОПОВ МИРСКИ

(Роден в 1852 г. — Котел; починал в 1920 г. — Варна)

Книжовник през Възраждането: автор на книги, сътрудник на сп. „Читалище“, в. „Право“, в. „Ден“ и др. Учител в българското училище в Тулча (1875—1876). Журналист и административен служител в Тулча и Варна след Освобождението.

Източници

За фондообразувателя: Бобчев, С. С. Кр. Ив. Мирски. — Летопис на БАН, 5, 1922, 83—93; Стоянов, М. БВК, Т. 1, 244—245.

Автобиографични данни съдържа ръкописният препис на фондообразувателя, отпечатан във в. „Варненско ехо“, брой 168, 1919 и в следващите броеве от 1920 г.

Биографични данни за фондообразувателя, както и кратка библиография на негови трудове се съдържат в ръкопис, съставен от С. С. Бобчев.

В запазените чернови от писма на фондообразувателя до руския император Александър II, К. Великов, Ст. Изворски, Л. Косилков, М. П. Милошев има сведения за горещата благодарност на тулчанските българи за освобождението им от руската армия през 1877 г.; за учението на фондообразувателя в земеделското училище в гр. Табор (Чехия); за впечатленията му от немската и чешката книжнина; подробности за живота и учението в Чехия на други българи; за изнесена сказка от фондообразувателя в гр. Табор на тема „Българите и отечеството им“; събиране на средства за постройка на храм, посветен на Кирил и Методий в Солун; ролята на чехите, като напреднал в културно отношение славянски народ, за развитието на другите славяни; живот и културна дейност на банатските българи; дейността на българското читалище в гр. Табор; за дейността на българското студентско дружество в гр. Табор и др.

Писмата до фондообразувателя са писани от Ил. Р. Блъсков, д-р Ив. Богоров, Ив. Ев. Гешов, Сп. Гулабчев, С. Доброплодни, проф. М. Дринов, д-р К. Иречек, Л. Косилков, Гавр. Кръстевич, Анг. Савич и др. Те съдържат следните сведения: молба на Ил. Р. Блъсков да му бъде уве-

¹ Ранните документи и тези след смъртта на фондообразувателя са свързани с негови родственици.

личена пенсията (1908); проект на Р. Блъсков и Кр. Мирски да открият печатница във Варна (1879); грижи на Кр. Мирски, като кмет на Варна, да се изпраща безплатно „Варненски общински вестник“ на Ив. Евст. Гешов, проф. М. Дринов, д-р К. Иречек и др.; желанието на С. Доброплодни да получи подходящо учителско място след Освобождението (1885); дейността на комисията, натоварена да състави рапорт върху принципите на Конституцията (1879 г.); единодушното желание на народните представители в Учредителното народно събрание да се предприемат стъпки към освобождението и обединението на всички български земи — дневен ред и разисквания; стремеж на Българския есперантски съюз да развива дейността си и да привлича нови членове; сведения на Л. Косилков за българите в Банат и Унгария; противопоставяне мнението на Г. Кръстевич за „финския“ произход на българите на „хунската теория“ на М. Дринов; обявяването на Кръстевич против премахването на „ъ“ в края на думите; формирането на доброволна „българска гвардия“ по време на Руско-турската война от 1877—1878 г. в гр. Тулча след напускането на града от турците и преди влизането на русите там; приготвянията на руските войски в 1877 г. за форсирането на р. Дунав; отзвукът от Берлинския мирен договор всред одеските българи; посрещането на княз Александър Батенберг в Одеса на път за Ливадия (1879); проект на Сп. Гулабчев за създаването на „приятелски дружинки“; и др.

Документите, свързани с дейността на фондообразувателя като секретар на областния съд във Варна и член на разни дружества, са писма, разписки, обяви, правилници и др. Те съдържат сведения за: излизането от печат на първия българо-руски календар (1879), продаван с благотворителна цел — подпомагане българитебежанци от Македония и Тракия; цели, състав и функции на Българския есперантски съюз; „Дружество за разпространение сред народа добри и по възможност най-евтини книги“, „Разискателно и читалищно дружество „Постоянство“ — гр. Табор, дружество „Напредък“ — Виена.

Във връзка с книжовната дейност на фондообразувателя във фонда са запазени: ръкопис на Сава Доброплодни на поучителни теми; преписи на латиница на стихове на П. Р. Славейков и Фр. Шилер, направени от Кр. Мирски; бележки за живота и делото на Ст. Изворски; извадки от руски вестници за политическия живот в Бъл-

гария след Освобождението: за обществените работи в Тулча и за положението на българите в Северна Добруджа след Берлинския конгрес, за отзвука от речта на И. С. Аксаков против Берлинския договор, за народното образование в България и др. Тук се съхраняват и ръкописи на публични прояви на Кр. Мирски: сказка, посветена на България, изнесена в Табор (1874) и реч на погребението на П. Каравелов (1903).

Документалните материали с общо съдържание — възвания, позиви и др., разкриват някои моменти от общественополитическата действителност в първата четвърт на ХХ в. В тях са засегнати и партийни въпроси: изборната платформа на БКП (т. с.) в 1919 г.; програмата на Социалдемократическата партия и отношението ѝ към войните 1912—1918 г.; обединението на теченията в Социалдемократическата партия през 1908 г.; и др.

Във фонда са запазени писма, ръкописи, изрезки от вестници и др. от, до и за членове на семейството. Автори са: Й. Попниколов, Ст. Н. Икономова, Ив. Н. Момчилов, Ст. Изворски, С. Цончев и др. и са изпратени до родствениците му Гавр. Кръстевич, Ст. Изворски и др. В тях се съдържат сведения за: живота на българските ученички в Киев преди Освобождението и отношението на руската общественост към тях; събиране на помощи за Хилендарския манастир от котленските села — Градец, Ичера, Медвен, Катунища и др.; изпращане на граматика от Ив. Момчилов в Котел и тяхното заплащане; установяване на разбирателство и единодействие между абаджийския и кюркчийския еснаф в Тулча (1851); мнение на Ст. Изворски за приноса на европейците в усъвършенстването на книгата и др.

Документалните материали от, до и за други лица са с разнообразен вид, характер и съдържание: завещание на Н. Иванов от Трявна (1841); апел-възвание на султан Мурад по случай заemanето на престола (1876); разписка на С. Станчев от Котел за взети (назаем) пари за отваряне на бакалница (1831); позиви на БКП и РП от 1923... 1941 г. за единство и солидарност на експлоатираниите маси в борбата, за съюз със СССР против фашизма и реакцията и др.; бележник (от 1866 и други години) на Захари Х. Генчев от Котел с разнообразно съдържание — откъси от стихове, списъци на лица и др.

Ф. 297; 7 док.; 1874... 1920 г.; 1 инв. оп.; пост. 1952 г.

ПОЛК. ХРИСТО ПАНОВ СЕМЕРДЖИЕВ

(Роден в 1863 г. — Търново; починал в 1930 г. — София)
Военен. Участник в Сръбско-българската война (1885).

Източници

За фондообразувателя: Списък на офицерите от българската войска. Действуваща армия. С., 1909, с. 60; документите от фонда.

Запазените „Записки по въстанията в Търновския окръг и особено това през 1876 год. (Априлското въстание). Моите спомени и изучавания“, писани в Търново през 1920 г., са във връзка с подготовката и хода на Априлското въстание в Горнооряховско, Самоводенско, Дряновско, Севлиево, Белочерковско, Габровско и Троянско; със съдебните процеси на Търновския извънреден съд; с положението на българското население; със съдбата на Горнооряховското знаме и др. Има също биографични данни за някои от главните дейци — Ив. Семерджиев, Ст. Стамболов, поп Харитон, Бачо Киро, Ц. Дюстабанов, Г. Измирлиев, П. Пармаков и др.; сведения за Първата (1862) и Втората (1867) българска легия; за дейността на Българския революционен централен комитет (БРЦК); за създаването на революционната организация в Търновски окръг; дейността на Г. С. Раковски, В. Левски, Л. Каравелов, А. Кънчев, А. Узунов; за Старозагорското въстание и др.

От семейството на фондообразувателя са запазени няколко преписа на писма на брат му Иван Панов Семерджиев от Одеса (направени от Хр. Семерджиев) до Н. Обретенов (1875): за молбата му да препрати приложените писма на Ст. Стамболов; за учението на Г. Обретенов във Военното училище в Одеса и желанието му да постъпи в Семинарията там и др.

Запазено е и писмо от Н. Обретенов до Ив. Панов-Семерджиев (1875), с което го информира за 35-дневния му арест в Русе; за пристигането на Стамболов в града и предстоящото му отпътуване за Букурещ и др. Моли го да направи прошение от името на брат му Георги до Русенското читалище, за да го подкрепят материално и да предаде па-

рите, които му изпраща, на П. Волов и пр.

Намира се печатан „списък на дружината от Белочерковския въстанически район на поп Харитон Халачев, която се сражава в Дряновския манастир на 29 април до 8 май стар стил 1876 г. — през Априлското въстание“, със сведения за участниците, изпълняваната от тях длъжност, месторождение и др.

Ф. 298; 56 док.; 1878... 1941 г.; 1 инв. оп.; пост. 1951, 1952, 1953 и 1980 г.

НИКОЛА ЛАЗАРОВ НЕНОВ

(Роден в 1855 г. — Търново; починал в 1944 г. — София)

Учител и училищен инспектор; административен служител; обществен деец; член и секретар на комитета „Единство“ — Търново.

Източници

За фондообразувателя: Иванчев, Д. БПП. Т. 3, с. 266; документите от фонда.

Публикации на документи: Освобождение Болгарии от турского ига. Т. 3. Москва, 1967, 210—211 (№ 119), 213 (№ 123), 244—245 (№ 148), 248—250 (№ 152), 266 (№ 163), 272 (№ 170), 282 (№ 176), 284—285 (№ 178), 302—303 (№ 192), 324 (№ 204), 337 (№ 212).

Запазена е бележка с автобиографични данни за заеманите от фондообразувателя длъжности и получаваните заплати от 1878 г. до 1920 г.: учител в Търново (1878—1879); учител (1882) и директор (1882—1885) в Лом; инспектор на държавните училища (1885—1890); член на индустриалната комисия при Министерството на народното просвещение (1891); началник на училищния отдел при Българската екзархия (1891—1898; 1903—1906); началник на отделите при Министерството на просветата (1899—1903; 1906—1907); управител на Народния театър (1907—1908); цензор при информационната цензурна секция при Щаба на действащата армия (1918); чиновник при контролната служба по печата (1918—1919) и др.

В автобиографията на Н. Лазаров под заглавие „Черти из историята на учебното дело в България и Македония, преди и след Освобождението“ има следните сведения: родена дата, месторождение, учение в Търно-

во, Лясковец, Цариград, Загреб; българи, учещи в Загребския университет (Хр. Белчев, Г. Златарски, Ив. Бракалов, Л. Милетич, Б. Цонев, Сп. Вацов и др.); учителствуване в Търново и Лом; служебна дейност като училищен инспектор; началник на Учебния отдел при Българската екзархия в Цариград и началник отдел при Министерството на просветата; развитие на образователното дело у нас — училища, учебни програми, учебници, училищни реформи, училищни настоятелства, методика на преподаването, учебни пособия, изучавани предмети, учители (подготовка, назначения и уволнения); ученически бунтове в Сливен, Пловдив, Лом, Габрово, Варна (1882—1887); учителски бунт (1896); учителите Н. Жеков, Н. Михайловски, Ст. Границки, Т. Шишков, Ст. Михайловски, Ф. Фиков, В. Йорданов, Ив. Момчилов, Ц. Гинчев, Т. Младенов, Ст. Стамболов и др.; създаване на първите висши учебни заведения у нас — Висшето училище в София, Медицинския факултет, Рисувалното училище и Духовната академия; политиката на някои буржоазни правителства в областта на образователното дело; изработване на закона за Висшия педагогически курс (по-късно Висше училище в София); закон за пенсиите на учителите и др.; просветното и църковното дело в Македония и Одринско и политиката на правителството на Стамболов; откриване на гимназии в Битоля и Одрин, педагогически училища в Скопие и Сяр, класни училища в по-главните градове и села; изпращане на български владци в Македония; политиката на Сърбия и Гърция към Македония и др. Още и за: Учредително събрание (1879), Великото народно събрание за избор на първия български княз (1879); партийни борби в Народното събрание; детронацията на Александър I Батенберг (1886); политиката на Фердинанд I и тежките последици от Първата световна война; убийствата на Г. Вълкович, В. Кънчов, Стоянович и др. Споменават се и Д. Йоцов, проф. А. Митов, проф. Ив. Мърквичка, проф. Ив. Шишманов, Н. Робев и др.

Към биографичните материали може да отнесем родословното дърво на Н. Лазаров и негови близки (3 броя), съставено от Г. Лазаров (1940—1941) и писмо от Управлението на императорския руски комисар в България — отдел Народно просвещение и Духовни дела (подписано от М. Дринов и П. Генчев) във връзка с ходатайството на Дринов за отпускане стипендия на Лазаров (1879).

Намират се и два списъка със сведения за печатни трудове на Н. Лазаров, за негови преводи и сътрудничество в периодични издания.

Дейността му като член и секретар на комитета „Единство“ във В. Търново се документира от протоколната книга (1878), в която има сведения за: целите и задачите на Комитета; избор на ръководно тяло; имената на членовете (архим. Стефан, Ст. Антонов, А. Попов, Ст. Стамболов, Дж. Момчов, Г. Живков, Д. П. Иванов, Н. Икономов, Хр. Караминков, П. Аврамов, Л. Каравелов, К. Арабаджиев, М. Сарафов, К. Коев, Ив. Кавалджиев, Н. Лазаров и др.); предложения за изпращане на куриери в Македония и Тракия; предложения за изработване на устав, за създаване на комитети в Габрово, Елена, Русе и Варна; отпускане помощи на бежанците от Македония, настанени в София и др. (на последните три листа има заведени сметки на А. Герон и Т. Иванов от Русе за 1887—1888 г.).

Литературната дейност на Лазаров се характеризира от следните материали: драмите „Към свободата“ и „Обущарят“, баснята „Преобразената маймуна“ и части от две стихотворения. Запазени са и книжки първа и втора на „Избрани басни“ от Н. Лазаров, отпечатани през 1908 г.

Условното писмо между съставителите на учебника за „Животните“ (Г. Златарски и Лазаров) и Я. Ковачев е във връзка с отпечатването му (1888).

Ф. 299; 25 док.; 1840... 1865 г.; 1 инв. оп.; пост. 1952 г.; бълг., гр. и тур. ез.

ГАНЧО ПЕЕВ ВЪЛОВ

(Роден в нач. на XIX в. — Сопот)¹

Търговец от епохата на Българското възрождане.

Източници

За фондообразувателя: документите от фонда.

¹ За сега не се откриха повече биографични данни за фондообразувателя.

Запазено е писмо с търговски характер от Стефан Д. Маньов до Г. Пеев (1858).

Във връзка с търговската му дейност са: договори, разписки, сметки, удостоверения (1840... 1858) за продажба на недвижимо имущество; заплатени от Пеев суми за доставени му стоки и по уреждането на други парични въпроси. Между лицата, с които е имал търговски и парични отношения са М. Василев, Д. Дамянович, Т. Дорев, В. Костов, Г. Танчов, Ц. Тодоров, Ив. Хаджиминчев и др.

За членове на семейството на фондообразувателя има две негови писма (1885) до Гаца Пеева — съпруга със сведения от личен характер.

Ф. 300; 4 док.; 1878, 1895 г.; 1 инв. оп.; пост. 1952 г.; бълг. и рус. ез.

ДИМИТЪР ПЕТРУШОВ КАРАМФИЛОВИЧ

(Роден в 1839 г.¹ — Велес; починал в 1906 г. — София)

Търговец и обществен деец. През Възраждането: екзархийски представител пред Високата порта; емигрант в Сърбия и Румъния; участник в Руско-турската война (1877—1878). След Освобождението: един от основателите на финансовото ведомство и главен секретар на Министерството на финансите (от 1878); член на комитета „Единство“ — София (1878); народен представител в Учредителното народно събрание (1879); член, основател и деловодител на д-во „Червен кръст“ (от 1885); член на Върховния македонски комитет (ВМК) (от 1894); и др.

Източници

За фондообразувателя: Андонов, Ив. Съединението. Пловдив, 1929, 16, 18; Архив на Г. С. Раковски. Т. 4. С., 1969, с. 79; Ганчев Д. Спомени, 1864—1887. С., 1939, 100, 164; Дойнов, Д. Кресненско-разложкото въстание. 1878—1879. Принос за неговия обхват и резултати за вътрешните и външнополитически условия при които избухва, протича и стихва. С., 1979, 27, 28, 66, 133; Димитър П. Карамфилович. — Ден, № 1076, 5 ян. 1907, с. 2; Кирил, патриарх български. Съпротивата срещу Берлинския договор. Кресненското въстание. С., 1955, 27, 58, 61, 68, 78, 94, 194, 209, 267.

¹ Има различия в годината на раждане.

Към биографичните материали може да се отнесе уверение, издадено от Българското човеколюбиво настоятелство в Букурещ от 1878 г. (подписано от П. Рашев) по повод искането на Карамфилович да се завърне в България.

Запазени са две писма от П. Алабин от Самара (1895) във връзка с отправени към него въпроси относно: ролята на Д. Петков по време на Стамболовия режим; литературни произведения, издадени в България за Освободителната руско-турска война и за Александър II; местонахождението на Самарското знаме; строителството на паметника на В. Левски; състоянието на публичната библиотека (дн. Народна библиотека „Кирил и Методий“ — София); и др. Интересува се дали може да му изпрати своите записки под заглавие „Четири войни“ и др.

Дейността му като член на Върховния македонски комитет (ВМК) се документира от запазеното писмо на председателя на Македонския комитет в Плоещ Д. Даскалов (1895) във връзка с решението на комитета да се изпрати делегация в Петербург (в състав епископ Методий, д-р Г. Паунчев, Г. Капчев, И. Георгов, д-р К. Станишев, Й. Ковачев и Д. Карамфилович) да моли руското правителство да се застъпи за политическите права на българското население в Македония.

Ф. 301; 34 док.; 1868... 1915 г.; 1 инв. оп.; пост. 1949 и 1952 г.; бълг., тур., фр. и хол. ез.

ПЕТКО РУСКОВ (РУСЧЕВ, РУСЧОВ) МИРКОВИЧ

(Роден в 1865 г. — Сливен)¹

Търговец. Белгийски консул в Бургас (1905—1910) и холандски генерален консул в България (1910—1915).

Източници

За фондообразувателя: Almanach de Gotha. Annuaire généalogique, diplomatique et statistique. Gotha, 1906—1915, 1129, 1137, 1134, 1150, 718, 732, 715, 776, 730. 708 ; документите от фонда.

От биографичните материали за фондообразувателя се намират: диплом за завършено образование,

¹ Засега не се намериха данни за мястото и годината на смъртта на фондообразувателя.

издаден от Висшето училище по търговия — Марсилия (1885) и уволнителен билет от 11-ти пех. полк — Сливен (1886).

Документите за материалното му състояние са във връзка с разпределяне на наследствени имоти (1868—1912).

Запазените няколко съгласителни писма между П. Миркович и Ив. Желязков, Г. Жечков, Р. Миркович, Д. Сяров, К. Чаушов са във връзка с търговската му дейност (1888... 1903). Те дават сведения за: основаване на дружества за търговия с колониални стоки, жито и тютюни в Сливен, Цариград, Бургас, Ямбол и др.; основните капиталовложения, условията на договорите и разпределяне на печалбите; откриване нова търговска къща на дружество „Р. В. Миркович“ и с-ие в Бургас и др.

Дейността на П. Миркович като белгийски консул в Бургас и Стара Загора се документира от издадените от Министерството на външните работи на Белгия в гр. Лекен и Брюксел — постановление, пълномощно, инструкция, паспорт и др. за назначаването и натоварването му с юрисдикция върху окръзите на Бургас и Стара Загора; неговите задължения и права в България в качеството му на белгийски консул; приемане на оставката му и др.

Във връзка с назначаването и уволняването на Миркович като генерален консул на Холандия в България се пазят: две писма, грамота от кралица Вилхелмина и нареждане от Фердинанд I.

Запазен е и диплом от Българското народно читалище „Зора“ — Сливен за приемането му за почетен член (1906).

Към материалите от други до други лица се отнася писмото от Главния секретар на директора на вътрешните работи на Източна Румелия — Пловдив (подп. от Н. Начов) по повод избора на Г. Белчев за депутат на Областното събрание от Харманлийската избирателна комисия (1884), и обръщение от 1885 г. на Инициативната комисия в Пловдив (изтъкната е необходимостта от създаване на общ клуб на видните граждани) със списък както на членовете на съществуващия Славянски клуб, така и на нечленуващите в него видни лица. Между тях са: А. Безеншек, Ив. Вазов, К. Величков, П. Карловски, П. Наботков, Ив. Радославов, К. Шкорпил и др.

Ф. 302; 201 док.; 1923... 1942; 1 инв. оп.; пост. 1950, 1952, 1953, 1954 г.; бълг., нем., рус., фр. ез.; част от фонда — в НА-БАН (ф. 54 к).

АКАД. ПРОФ. Д-Р МИХАИЛ ПЕТРОВ АРНАУДОВ

(псевд.: Фабрициус)

(Роден в 1878 — Русе; починал в 1978 — София)

Литературен историк, литературовед и фолклорист; професор по сравнителна литературна история в Софийския университет с голям принос за историята на българската литература; редовен член на БАН от 1929 г.; редактор на „Българска мисъл“ (1925—1943); издава библиотека „Български писател“ (т. II—IV). Под негова редакция излизат съчиненията на Априлов, Бозвели, Раковски, Ботев, Вазов и др. През 1969 г. получава званието „Народен деятел на културата“.

Източници

За фондообразувателя: Арнаудова, И. Михаил Арнаудов — човекът и ученият. Литературна анкета и характеристика. С., 1977. 163 с.; Димов, Г. Един дългогодишен и плодотворен живот, отдаден на българознанието. — Лит. мисъл, 1973, № 5, 108—113; ЕБ. Т. 1, с. 122; Изследвания в чест на академик Михаил Арнаудов. Юбилеен сборник. С., 1970, 544 с.; Петров, З. Един съвременен възрожденец. — Пламък, 1978, № 4, 130—132; Речник на българската литература. Т. 1, С., 1976, 53—55; Узунова, Р. Връстник на Освобождението — Родна реч, 1978, № 3, 41—46.

Запазени са три писма до фондообразувателя от Н. Михайлов, Л. Стоянов и Ив. Шапкарев, които съдържат: препоръка за Н. Хрелков; сведения за пътуванията и творческите занимания на художника Н. Михайлов и молба за написване на статия за книжовника Кузман Шапкарев.

С литературната дейност на Арнаудов са свързани: статията му „Димитър Маринов и българското народно творчество“, рецензията на Гизела Таркцау „Български народни песни от проф. М. Арнаудов“; изследвания върху драматургичното творчество на Ив. Вазов; библиографични бележки с данни за дейността и творчеството на К. Шапкарев, както и статията „Кузман А. Шапкарев“. Тук се отнасят още и бележки със сведения за пиесите, поставени на сцената на Народния театър и ролите, изпълнявани от Кр. Сарафов; възпоменателни броеве от вестник „La Bulgarie“, посветени на живота и творчеството на Дим-

чо Дебелянов; книгите: „В тишината на далечния град“, „Златни нишки“, „Преди да се съмне“ и др. с автограф на техния автор Никола Ракитин.

От участието на фондообразувателя в редактирането на в. „Дума на българските писатели“ (1932... 1939) са запазени ръкописи на: Н. Атанасов — „Невъзмутимият“, разказ; спомен на Т. Влайков — „Първата книжка от моята библиотека“; Д. Гаврийски — „Защо и за какво се пише“; Н. Дончев — „Българската книга в чужбина“; проф. Ас. Златаров — „Книгата“; проф. Б. Йоцов — „Обединени в своята книга“; статията на Г. Караиванов „Българската книга вчера, днес и утре“; размишленията на А. Каралийчев „Капки от мастилото“; К. Константинов — „Една вечер“; Св. Минков „Жената с червените коси“; спомен на К. Петканов — „Под игото в поробена Тракия“; разказ на Ф. П. Мутафова — „Морски хора“; и др. материали; коректура на брой от вестник „Дума на българските писатели“ от 20. XI. 1932 г.

От редакторската дейност на Арнаудов в списание „Българска мисъл“ (1925—1944) са запазени ръкописи на различни автори:

1. Стихотворения: от Е. Багряна — „Обичам те, дете“, Ат. Далчев — „Завръщане“, Сл. Красински — цикъл от стихове „Гамен“, „Писмо“, „Към майка си“, „Действителност“ и др., Д. Осинин — „Корабът на победените“, „Прозрители“, „Пармениди“ и др., А. Разцветников — „Степ“ (в две редакции). Т. Траянов — „Бедний Лилиян“, „Старобългарски псалом“, Н. Фурнаджиев — „Гибел“, „Черни дни“, „Вяра“, „Балкан“. Т. Харманджиев — „Октомври“, „В полята“, „Плъвтения“ и др., Н. Хрелков — „Песен за моята звезда“, „Видения“ и др., К. Христов — „Последни пожари“, из „Мигове и вечности“; и др.:

2. Белетристични произведения: очеркът „Службогонци“ на Т. Влайков, „Аркашка“ на Елин Пелин, пътепис на проф. А. Златаров „В Испания“, Й. Йовков — ръкописи на разкази, части от „Боряна“ и др., А. Каралийчев — „Към божия гроб“, разказът на Е. Ковалов „Гордите“, част от романа му „Смяна на силите“, комедията на Д. Немиров „Любовта победи“, спомените на Н. Обретенков „Стоян Заимов и Априлското въстание“, разказът на Г. Стаматов „На село“, пътеписите на А. Страшимиров „Борба“, „В долината на розите“, произведенията на К. Христов — разказите „Виртуози“ и „Сатирически сеанс“, пътеписът „Градът на Шилера“, поемата „Пролог за осве-

щаването на Народния театър в Скопие 1941 г.“, както и други негови ръкописи.

3. Статии: проф. П. Бицили — „Н. А. Некрасов как поет“, Хр. Вакарелски — „България в сбирките на етнографския музей във Варшава“, проф. А. Златаров — „Обща биология на труда“, А. Карима — „Новата българка в произведенията на нашите писатели“, Г. Константинов — „Двама от младите — Ел. Багряна и А. Каралийчев“, Мих. Маджаров — „Война и мир на български“, проф. Ст. Младенов — „Има ли родство между индоевропейските и уралоалтайските езици“, Ем. Попдимитров — „За драматичното изкуство“, Л. Стоянов — „Ботев и Петьофи“, Я. Янев — „Идеята за славянството“ и „Хайнрих фон Клайст“ (по случай 150 години от рождението му), Т. Янков — „Александър Екзарх“.

4. Рецензии: П. Динеков — „По следите на новата руска литература — „Дванайсетте стола“ — роман на Илф и Петров“; К. Кръстев — „Дъщерята на Калояна“ — един бележит исторически роман на Ф. Мутафова“, „Оперно изкуство и наши оперни дейци“, „Пет години литературен сборник“.

5. Спомени: Ив. Попов — „Театрални спомени“, „Дим. Петков и артистите“, А. Шопов — „Бегли спомени от турско време“ и др. произведения на различни автори.

Ф. 303; 5 док.; 1904... 1926 г.; 1 инв. оп.; пост. 1952 г.; бълг. и рус. ез.

Д-Р ЙОСИФ НАЧЕВ

(псевд. Ж. Инсаров, Ситна росица)

(Роден в 1881 г. — с. Етъра, Габровско; починал в 1937 г. — София)

Лекар, завършил медицина в 1910 г. с априловска стипендия; практикувал в Кнежа (1910—1914), Бяла Слатина (1914—1918) и в София (от 1919); специализирал вътрешни и детски болести във Висна (1924—1925); уредник на сп. „Ученическа искра“ (1906) и сътрудник на сп. „Листопад“, „Дом и поле“ и др.

Източници

За фондообразувателя: Летописи на лекарския съюз в България. С., 1912, № 3—4, с. 255; С., 1914, № 12, с. 574; Цончев, П.

Из стопанското минало на Габрово. Монографични изследвания. С., 1929, с. 484; документите от фонда.

Писмата до фондообразувателя от В. Рашеев, Н. Палаузов и Ив. Рашеев, Викентий Смидович — Вересаев и Н. Шишков съдържат сведения за: отпускане на априловска стипендия на Йосиф Начев за следване в Одеса (1904); съгласието на В. Смидович — Вересаев за превеждане на съчиненията му на бълг. ез. от фондообразувателя (1906); успешно представени пиеси в руския драматичен театър през театралния сезон 1906/1907 г.

Във фонда е запазено и писмо от Тодор Влайков до д-р Тодор Кулев, с което съобщава, че му изпраща втори том от съчиненията си в знак на почит и приятелство.

Ф. 304; 12 док.; 1895... 1937¹ г.; 1 инв. оп.; пост. 1952 г.

ВАТЮ ИВАНОВ МАНЕВ

(Роден в 1851 г. — Севлиево; починал в 1912 г. — Севлиево)

Революционен деец от Възраждането: член-касиер на революционния комитет в Севлиево; участник в Априлското въстание в с. Батошево, Севлиевско; след Освобождението — касиер на Земеделската каса и директор на Окръжния затвор в родния си град.

Източници

За фондообразувателя: Ганев, Н. Страници от историята на града Севлиево. В. Търново, 1925, 66—70; В. Ив. Манев. — Родина, 3, № 6, 22 март 1939, с. 2; Монеv, Н. Свят. Спомени-разкази, С., 1941, 45—47; Панов, Й. Хаджистояновото училище и въстанието през май 1876 година в Севлиевско. — В: Севлиево и Севлиевският край. Изследвания, материали и документи. Ред. — състав, Хр. Йонков. [Т.] 1. С., 1967, с. 84.

Публикации на документи: АВ. Т. 2, с. 223 (№ 980), с. 224 (№ 981), с. 249 (№ 1144), с. 258 (№ 1160).

Малкото запазени документи във фонда хвърлят светлина върху активната дейност на В. Манев като участ-

¹ Документът от тази година се отнася до сина на фондообразувателя.

ник в Априлското въстание: две свидетелства, издадени от севлиеви поборници и заверени от общинското управление в същия град (1908) удостоверяват участието му в подготовката на въстанието в Батошево — излял куршуми и правил фишеци; по време на потушаване на въстанието бил затворен и подложен на жестоки мъчения.

Няколко писма свидетелствуват за дейността му като административен служител след Освобождението: за уволнението му от длъжността касиер на Севлиевската земеделска каса (1895), за назначаването му като директор на Окръжния затвор в Севлиево (1899), представената от него гаранция за заемането на тази длъжност и др.

Запазено е и едно удостоверение-препис до сина на фондообразувателя — Христо Ватев Манев, издадено на 25 август 1937 г. от Градското общинско управление в Севлиево, в уверение на това, че баща му, В. Манев, е взел дейно участие във въстанието в с. Батошево, Севлиево.

Ф. 305; 1731 док.; 1873... 1937 г.; 1 инв. оп.; пост. 1952 г.;
бълг., рус. и сръб. ез.

ИВАН ПЕТРОВ КЕПОВ

(Роден в 1870 г. — с. Бобошево, Кюстендилско; починал в 1938 г. —
София)

Учител, общественик, книжовник и журналист; редактор на „Учителски вестник“, „Изгрев“ — Кюстендил; активен участник в освободителните борби на българите в Македония и Тракия; съратник на Г. Делчев; член на ВМОК и негов секретар; по-късно участва в борбата срещу върховистките тенденции във ВМОК; автор на учебници по история, исторически трудове по средновековна и нова българска история, краевед, издател на исторически документи.

Източници

За фондообразувателя: За двама покойници — Ст. Шишков и Ив. Кепов. — Учил. преглед, 37, 1938, № 1, 99—100; документите от фонда.

Запазените във фонда писма до фондообразувателя са от: Н. Алексиев, Ив. Ст. Андрейчин, проф. Мих. Арnaudов, Г. Баждаров, Г. Бакалов, Г. Белчев, Ил. Блъсков, проф. Т. Боров, Хр. Вакарелски, Ив. Владикин, П. Габе, Г. П. Генов, М. Генов, Хр. Г. Данов, П. Димитров, Б. Дякович, проф. В. Златарски, проф. Г. Кацаров, Г. Константинов, Кр. Крачунов, Хр. Д. Максимов, Н. Малешевски, Д. В. Манчов, Йорд. Маринополски, проф. Л. Милетич, Д. Минев, проф. Ст. Младенов, проф. П. Мутафчиев, Д. Негенцов, Г. Пеев, проф. М. Попов, А. Протич, С. Радев, Н. Райнов, Д. Ризов, К. Самарджиев, Стр. Славчев, А. Страшимиров, Д. Страшимиров, А. Тошев, Ив. Хаджов, Ив. Харизанов, Др. Цанков, проф. Ив. Шишманов и др. В тях са засегнати разнообразни въпроси: освободителното движение на македонските българи — преминаване на чети от Кюстендилско в Македония; пренасяне на оръжия и боеприпаси за въоръжената борба в Македония (началото на XX в.); ролята и мястото на Екзархията в живота и борбите на македонските българи; разногласията между ВМОК и ВМОРО; мнение на С. Радев по македонския въпрос, сръбската пропаганда и „автономизма“; дейността на А. Ляпчев и Хр. Чернопеев; учителското движение в България; списването на вестник „Изгрев“ и „Учителски вестник“, чийто редактор е фондообразувателят; поставяне кандидатурата на Ив. Кепов за народен представител в Кюстендилско (1899) и в Каваклий (1901); проблеми на детската литература и литературната критика у нас; отношенията между Ив. Ст. Андрейчин и К. Величков; за дуела между Андрейчин и Кепов; настроенията на войниците на фронта по време на Първата световна война; възхищението на М. Генов от Февруарската революция в Петроград (1905); връзки и сътрудничество на Ив. Кепов с Хр. Г. Данов и книгоиздателството му за издаване на учебници, хрестоматии и др.; партизански борби и изборни кампании на политическите партии в България; разцеплението в социалдемократическата партия (1903); материалното положение на българското учителство; уволнения, премествания, назначения на учители; мнение на проф. Г. Кацаров за книга на М. Ростовцев; отзивни за книжовното дело на Ив. Кепов от различни лица; разпространението на стимулиращи растежа на тютюна вещества, изработени от проф. М. Петров; за разпространение на книгата на Кепов „Български дейци“ в училищата; за поет ангажимент от проф. Ив. Шишманов да назначи Ив.

Кепов за учител в София; за заниманията на Ив. Кепов с новата история на Пловдив; и др.

От дейността на Ив. Кепов като секретар на Върховния македоно-одрински комитет — София са запазени сравнително малък брой документи: протоколи, апели, възвания и др. В тях са засегнати въпроси, свързани с дейността на ВМОК в България и чужбина; проект за реформи в Македония, приет на Третия македонски конгрес в София; разходи, направени от членове на ВМОК при техни пътувания в България и чужбина; конфликта между България и Румъния по „аферата Михайлиану“; разногласията между ВМОК и ВМОРО и др.

Сравнително по-голям брой документи са запазени от дейността на Ив. Кепов като секретар на Комитета по подпомагане жертвите и пострадалите от Винишката афера (1897). Те отразяват размера на помощната акция сред българския народ, организирана от създадения комитет в Кюстендил. Запазената документация във фонда е в същност архивата на комитета — входящи и изходящи дневници, разписки и др.

За дейността на Ив. Кепов като подпредседател на Българския учителски съюз са запазени апели, обръщения, окръжни и др. по следните въпроси: задълженията на учителите в междучасията и неделните дни; професионалното сдружение и взаимното осигуряване на класните учители; вредата от тютюнопушенето сред учениците; проект за основаване на „Българска матка“ по примера на подобни институции в чужбина; молби на учители по „новите езици и техническите предмети“ за увеличаване на заплатите им и др.

Във връзка с дейността на фондообразувателя като началник на Организационно отделение при СГОП (1917—1918) съхранените доклади, рапорти, изложения, формуляри и др. се отнасят до: мерки за пресичане контрабандата на храни от Поморавието в австро-унгарска територия; взети мерки за разпределение на допълнителни храни в Драмско; реквизиции на добитък за снабдяване на армията и населението с месо; дейността на районните комитети по прехраната в София, Сер и др.

Малък брой документи се отнасят пряко до намерението на Ив. Кепов да се кандидатира за народен представител в Каваклийско, а също и до неговата дейност като редактор на в. „Изгрев“ — Кюстендил,

„Младежка библиотека“ и „Учителски вестник“ — София.

Участието на Ив. Кепов в редица обществени мероприятия е засвидетелствувано от запазените във фонда покани, писма и др. за юбилейни чествувания и събрания в чест на братя Миладинови и др. обществени и културни дейци.

Ф. 306; 55 док.; 1885... 1953¹ г.; 1 инв. оп.; пост. 1952, 1967 г.; бълг. и чеш. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 63).

НИКОЛА (НИКОЛАЙ) АНГЕЛОВ СЛАВКОВ (СЛАВЧОВ)

(Роден в 1851 г. — Свищов; починал в 1936 г. в родния си град)

Деец от националнореволуционното движение през Възраждането и съратник на Хр. Ботев; участник в подготовката на Априлското въстание — в Гюргевския комитет, помощник-апостол на Врачанския революционен окръг; преводач в руската армия по време на Руско-турската освободителна война. След Освобождението — окръжен управител във Варна, Сливен, Търново и градоначалник в София.

Източници

За фондообразувателя и фонда: АВ. Т. 1, с. 618; Т. 2, с. 459; Ботев, Хр. Съчинения. Ред. и ком. Ал. Бурмов. Т. 1. С., 1948, с. 539; КБЕ. Т. 4, с. 551; Попхристов, Г. Свищов в миналото 86—1877 г. Свищов, 1937, 297—303; ПЦДИА, 1970, с. 212; Стоянов, М. БВК. Т. 1, с. 335; Франгов, П. Юбилейна сбирка. Търново, 1926, 57—62.

Между биографичните материали за фондообразувателя е кратка бележка за живота и дейността му от О. Славкова (дъщеря); данъчни книжки, разписки, удостоверения и други документи, свързани с имотното му състояние.

Запазената кореспонденция — чернови на писма от фондообразувателя до началника на Пенсионното отделение в София и до Р. Димитров и до него от лицата:

¹ След смъртта на фондообразувателя са спомените за Н. Славков от О. Славкова от 1953 г. и документи, свързани с нейната дейност.

Хр. Карагъзов, Хр. Карастоянов, митр. Мелетий Софийски и П. Франгов се отнасят до: събирането на сведения за революционната дейност на Славков; поместени данни за него в Юбилейна сбирка на П. Франгов; материалните затруднения на бившите участници в националноосвободителните борби, възмущението на Славков от несправедливото отношение на властите към тях и постъпките, които е правил за увеличаване на поборническата си пенсия; мотивите на митр. Мелетий за напускането на Софийската епархия и кандидатурата му за пловдивски митрополит; и др.

Във връзка с дейността на фондообразувателя като участник в национално-революционното движение са следните материали: спомени за него, записани от О. Славкова по устни сведения на дейци от национално-освободителното движение за: извършеното спрямо Славков предателство от Ив. Ганин, залавянето му в с. Калугерово и затварянето му в Орхание и София. Засегнати са и въпроси, свързани с посрещането на руските войски в България (1877), оказаната помощ от страна на българското население, освобождаването на селата Калугерово, Своде и Лъжене и др.; ръкописът „Кратко описание за чествуването на Славков през 1952 г. в Свищов“; брой от чешкия вестник „Lidova obroda“ (1952) със статия за чествуването на стогодишния юбилей на Н. Славков.

Относно дейността му като окръжен управител във Варненски окръг е благодарствен адрес (1882) от провадийски граждани — израз на признателността им към Славков за въдворения ред, за грижите към населението и усилията му за преустройството на общините в окръга.

До членове на семейството на фондообразувателя са запазени: писма до Олга Николова Славкова — дъщеря, от Министерския съвет, Окръжния комитет на БКП в Плевен и др. във връзка с юбилея на Н. Славков. От нейната писателска и съществена дейност са: спомените „Малка галерия от образи...“ (за запознанства, разговори и връзки с А. Страшимиров, Ив. Кирилов, К. Христов, Д. Немиров, С. Йовчева, Е. Марс, Л. Касърова, А. Карима, Т. Траянов, Хр. Цанков — Дерижан, Н. Анастасов; характеристики, впечатления и оценки за техни творби; сведения за обществено-политическата дейност на някои от тях; за женския писателски съюз и др.); ръкопис на кратка статия, посветена на Вл. Маяковски; биографични бележки за Г. Бенковски и П. Волов; откъси от стихосбирките „Битейски песни“ от Д. Осинин и

„Акорди на сърцето“ от О. Славкова, с кратки бележки (преп.) на К. Сагаев; няколко броя от в. „Lidova obroda“ (1950—1952), в които са поместени нейни статии и др.

Ф. 307; 276 док.; 1732... 1876¹ г.; 1 инв. оп.; пост. 1924, 1933, 1957, 1964 г.; бълг., арм., гр., рум. и тур. ез.

ХАДЖИ МИНЧО ХАДЖИЦАЧЕВ

(Роден в 1800 г. — Дряново; починал в 1855 г. — Търново)

Търговец и закупчик на данъци. Радетел за развитието на училищното и просветното дело във Велико Търново.

Източници

За фондообразувателя: Ето и други подробности за х. Минчовата смърт... (Бълг. вестн.). — Цариградски вестник (Цариград), 5, № 228, 11 юни 1855, с. 3—4; Търново, 24 мая 1855. Господине издателю Ц. вестника... (Бълг. вестн.). — Цариградски вестник (Цариград), 5, № 227, 4 юни 1855, с. 4.

Материалното състояние на фондообразувателя се документира от съдебния протокол на кадията в Ахъчелеби, издаден на 29 март 1865 г. във връзка с наследството, което оставя на дъщеря си и на братята си х. Ганчо, х. Пенчо и х. Цончо (Цанчо).

В запазената кореспонденция (1848—1855) се намира чернова на писмо от х. Минчо до Н. Тъпчилещов относно търговия с мед, цената му и др. Автори на писмата до фондообразувателя са: Л. Бошняк, бр. Ив. Гешоџу (Гешови), митр. Доротей Врачански, митр. Иларион Ловчански, х. Н. Хаджидимов (Минчоџу), Хр. Папазов, И. Радович, К. Станчоџу, Н. Тъпчилещов, Др. Цанков и др. със сведения предимно по търговски въпроси — извършени покупко-продажби на желязо, бакър, червиш, лой, памук, коприна, хайвер, пшеница и др.; стокообмен с Влашко и разни градове в Турската империя; промяна в курса на парите; цените на някои стоки; уреждане на сметки и връзки с А. Каракашев, Хр. Тъпчилещов и др.; обла-

¹ Документите преди раждането и след смъртта на фондообразувателя се отнасят до членовете на семейството му и от и до други лица.

гане с мито върху някои стоки и др. Има сведения и за посрещането на Иларион Ловчански на 1 май 1852 г. в Ловеч и др.

От дейността му като търговец и закупчик на данъци са запазени няколко тефтера, писма, сметки, разписки, списъци и др. (1842... 1855). Те са във връзка с уреждане на търговско-парични въпроси: получаване на суми, курса на парите, търговия с хранителни стоки, кожи, конци и др., връзки с Ив. Гешоглу, С. Карагъзов, Д. Минчев, Мустан ага, х. Мехмед али, Т. Тасколу, бр. Тъпчилешови и др., откупуване и събиране на данъци и такси (беглик, ондалък, харач, юшур и др.) във Врачанско, Никополско, Свищовско, Търновско, Шуменско и др. Има сведения и за уреждане на училищни сметки и др.

До брата на фондообразователя хаджи Цончо Хаджицачев са запазени полица (препис) и бележка (1857—1858) от П. Николаос и синове — Търново за взети пари под лихва и предаване на известни суми.

Към документалните материали от, до и за други лица може да се отнесат няколко начални страници на старопечатни книги с приписки (1732... 1876), в които се споменава за: Руско-турската война през 1738 г.; Велчовата завера — арестуването и обесването на В. Атанасов, хаджи Йордан Брадата, Н. Гайтанджиев и Димитър Софиялията (1835); изгарянето на Търново (1845); минаването и разбиването на четата на Ф. Тотю и П. Хитов (1867); природни бедствия — студ и глад през 1813 г., градушки през 1851 и 1855 г.; повишаване цените на брашното, ечемика, солта, сиренето, яйцата, дървата и пр. Запазено е и писмо от Иларион Ловчански до Т. Хаджилиев в Търново (1866), с което му съобщава за изпратени десет екземпляра от „Наставление за вярата от святаго Генадия, патриарха константинополскаго. Издава се от негово благолюбие св. Ловчанския епископ г. Илариона (за в дар на българските училища). Превел Мануил Лазаров...“, с молба да ги подари на най-добрите ученици. Има и бележка от неизвестен автор по повод заточението на М. Райкович и извадка от писмото му до Г. Попсимеонов (от Галац, 16 март 1849), с което моли да бъде помилван и да се върне в отечеството си.

Ф. 308; 224 док.; 1879... 1958 г.; 1 инв. оп.; пост. 1952 г.;
бълг., рум., тур. и фр. ез.

ПЕТЪР МАВРОДИНОВ

(Роден в Тутракан¹; починал след 1948 г. — Горна Оряховица)

Учител, книжар и книгоиздател след Освобождението на България. Председател на Македоно-одринското дружество (1902—1907) и на Добруджанския народен комитет (1916—1918) в Тутракан.

Източници

За фондообразувателя: Змеев, Р. Тутракан. Силистра, 1971, 43—46, 48, 59—60; Илиев, Б. Тутракан. С., 1969, 69—70; документите от фонда.

Запазените автобиографични бележки на фондообразувателя са свързани с: учението му в Русе, учителствването в с. Сарсанлар, Тутраканско (1894); неговите философски възгледи и разсъждения, лични преживявания и пр.

Чернови на писма (1894) на Мавродинов до Министерството на народното просвещение засягат учителската му дейност: преместването му от с. Старо село, Тутраканско в с. Сарсанлар (1894); отношението му към учителската професия.

От дейността на фондообразувателя като подпредседател на Македоно-одринското дружество в Тутракан (1900—1907) са писма, телеграми, пълномощни, окръжни и други документи относно националноосвободителното движение на българите в Македония и Тракия през този период: избирането на делегати за VII (1900) и VIII (1901) конгрес на Върховния Македоно-одрински комитет — София (П. Мавродинов, д-р Д. Владов и Р. Цавков); събиране на помощи (хранителни припаси, пари, дрехи и др.) за въстаническото движение и за бежанците от Македония; изпращането на чета от 50 души в Македония; за изстъпления на турците спрямо българското население там; за посрещането на граф Ламсдорф в София и надеждите на българите от Македония за освобождението на поробените им земи с подкрепата на Русия; за

¹ Засега не се намериха сведения за рождената година на фондообразувателя.

Македоно-одринското дружество в Тутракан — членски състав, налични и изразходвани средства и пр.; основаването на оркестър в Тутракан и др.

Дейността на фондообразувателя като председател на Добруджанския народен комитет в Тутракан (1916—1918) е представена чрез редица документи (протоколи, писма, телеграми, инструкции, окръжни и др.) относно: Втория добруджански народен събор в Тулча (1918) и участието на Мавродинов като делегат от Тутракан; основаването на Народен добруджански комитет там (1918) и местни селски и градски комитети, за тяхното устройство и управление; реконструирането на комитета в Тутракан, неговите цели да защитава законните права и интереси на добруджанци; политическото положение в Добруджа в навечерието и по време на Първата световна война — извършени репресии и нанесени щети на добруджанското население от румънските власти (отвлечения на българи, грабежи, опожарявания, разрушения и убийства); направени анкети за убити и загинали в пленнически лагери; статистически сведения за загуби на българското население; изпратени от Добруджанския народен комитет в София помощи за пострадалите; Втория Добруджански народен събор в Бабадаг (септ. 1918); Първата световна война — изтеглянето на българските войскове части от Добруджа, изнасянето на държавни ценности, недоволства и протести на населението, вкл. и на турското малцинство в Добруджа от условията на Букурещкия мирен договор (1918) и искания за обединение на Северна и Южна Добруджа с България, поради българската принадлежност на тези земи; Ньойския мирен договор (1919); библиотеката „Добруджа“, в. „Добруджа“ и назначаването на Мавродинов като постоянен кореспондент.

Във връзка с учителската дейност на Мавродинов са писма, заявления, бележки, изложение и други материали за преместването му от с. Старо село в с. Сарсанлар (1894), учителстването му в с. Алифак, Силистренско (1895—1896); за асимилаторските домогвания на румънските власти в Тутраканско; за тежкото материално състояние на учителите; за дейността на Мавродинов като член на комисия при Окръжно учителско дружество — Силистра (1897); бележки за задълженията на учителите и условията, на които трябва да отговарят.

От дейността му като книжар и книгоиздател в основаната от Н. Мавродинов (баща) през 1898 г.

печатница и книжарница са: сметка за извършени покупко-продажби на книжарски стоки и печатни материали (1902); „Извлечение от партидна книга за книжарите“ — за приходи и разходи на книжарници и книжарски фирми (на В. Дрехаров, Н. Костов, Лунгов с-ие Марков, С. Гавазов, Мъдрев с-ие Николов, Е. Христов и др.) в различни селища на страната (Айтос, Балчик, Габрово, Лозенград, Одрин и др.).

Запазен е ръкопис на фондообразувателя (1898—1899), в който са поместени негови стихотворения, между които — „Изгнанник“, „Тъга“, „Парижкото изложение 1900“ и др.

Между документалните материали с общо съдържание се намират: печатно слово на княз Ал. Дондуков — Корскаков за откриването на Учредителното народно събрание (10 февр. 1879); правилник за вътрешния ред на събранието; обявление, подп. също от Ал. Дондуков — Корскаков за утвърждаването на устава на Българската народна банка в София (25 ян. 1879); позив към „Българското общество“ от бивши професори в Софийския университет (Д. Агура, С. С. Бобчев и др.) от 31 ян. 1907 г. във връзка с новия закон за Университета; слово на митр. Симеон Варненски и Преславски, произнесено по повод чествуването на хилядагодишнината от царуването на Симеон I в храма-паметник „Св. Кирил и Методий“ край Преслав; единични броеве от в. „Българин“ (1906), „Хвърчаш българин“ (1907); „Вечерна поща“ (1907); и др.

Ф. 309; 1178 док.; 1901—1908 г.; 1 инв. оп.; пост. 1953 г.;
бълг. и фр. ез., док. с шифър.

ЯНАКИ ГОЧЕВ ВЪЛЧАНОВ

(псевд. Дибич)

(Роден в 1877 г. — Харманли; починал в 1957 г. — Харманли (?))

Деец на националноосвободителните борби на българите в Източна Тракия — пунктов районен началник на ВМОРО в с. Хебибчево (дн. с. Любимец), Свиленградско; учител.

Източници

За фондообразувателя: Караманджуков, Хр. Западнотракийските българи в своето културно историческо минало, с особен поглед към тяхното политико-революционно движение. Кн. 1. С., 1934, с. 88; НБКМ — БИА, ф. 641 (Ив. Орманджиев), а. е. 20, л. 936—951 — биографична справка за Янаки Гочев; а. е. 20, 21, 22 — преписи от архива на Я. Гочев в подготвената за печат книга на Орманджиев „Книга X от Приноси към историята на Македоно-одринското революционно движение в Тракия“.

Публикации на документи: Горов, Ив. Документи за македоно-одринското революционно движение и за Преображенското въстание в Тракия. — В: Преображенското въстание. Статии и документи. С., 1955, 151—249.

Кореспонденцията, запазена във фонда, е свързана с революционната дейност на Я. Гочев. Писмата от фондообразувателя са адресирани до Върховния Македоно-одрински комитет — София; до Окр. революционен комитет на ВМОРО — гр. Мустафа паша; до Дим. Стефанов и Кл. Шапкарев и се отнасят по следните въпроси: организиране канал за пренасяне на оръжие за Одринско; оправдаване на организационни средства от Я. Гочев; необходимост от средства за организацията; организационни въпроси; четници от четата на Хр. Арнаудов дават сведения за положението в Тракия (1905); и др.

Автори на писмата до Гочев са: К. Аврамов, Г. Ангелов, Хр. Арнаудов, Барутчийски, Бенчев, Л. Босилков, Кр. Българиярята, Д. Варимезов, Г. Василев, Д. Василев, П. Васков, Д. Вълчев, Д. Георгиев, М. Герджиков, Г. Гешенлиев, Д. Господинов, К. Грозев, П. Генадиев, Е. Дабев, К. Давидов, Н. Делимирков, Г. Делчев, Л. Димитров, Д. Казаков, Вл. Ковачев, А. Мацанов, П. Напетов, К. Наумов, Околийски комитет в Мустафа паша, Окръжен революционен комитет — Одрин, В. Пасков, Т. Петков, А. Попов, К. Пърличев, Г. Стоев, Г. Трифонов, Ст. Урумов, А. Хадживасилев, ген. И. Цончев, Б. Чавдаров, А. Чалъков, Кл. Шапкарев и др. Те съдържат сведения за: предадени парични средства от ВМОК — София за нуждите на вътрешната организация (1901); нужди на организацията от материални средства и търсене начини за сдобиване с тях; подготовка на съвещание на организацията през пролетта на 1902 г. в Пловдив под ръководството на Г. Делчев; отношения между ВМОК и Вътрешната организация; предложение на Л. Димитров да сформира чета, която да действа по десния бряг на Марица (1902); стремежи на ВМОК да контроли-

ра складовете с оръжие по границата; недоволство от отношението на ЦК в Солун към революционното движение в Одринско; движение на турските войски; минаването на чета на Г. Кондолов с агитационни задачи в Малкотърновско; подготовка на чета от К. Нунков и В. Антонов в Дедеагач; разпореждане за някои акции — запалване на турски села, храна по полето и др.; организиране канали за пренасяне на оръжие и боеприпаси; подготовка и действия по време на Преображенското въстание в различни райони — Ахъчелебийско, Демирхисарско, Малкотърновско; съхранение и изпращане на оръжие за вътрешността; изпращане на материали от ВМОК — София чрез Гочев; пътуването му по агитация. Има и данни за Чокенската афера (1903); за заловеното оръжие и предателството на четника Христо Инджето; слуховете за бомбардиран влак с турска войска при Мустафа паша, за докарани в Пловдив четници, заловени при преминаването на границата с Турция (1903); за настаняването на бежанци; разпореждания до Гочев като пунктов началник за даване на оръжие, боеприпаси, прехвърляне на дейци; сведения за нападение в Мустафа паша над организационни работници (1906); организиране и преминаване на чети в Тракия; отношението на българското правителство към минаването на чети в Одринско (1905—1908); разногласия между дейци на вътрешната организация и върховистите; дейността на революционната организация в Одринско след въстанието (конгрес във Варна, избор на боево ръководство, изпращане на агитационни чети, издаване удостоверения на бивши четници в Одринско; положението на бежанците; за дадена амнистия от турците, за отправени нападки срещу Гочев за злоупотреба с организационни пари; и др.); изпратени помощи от ВМОК до затворници в Одринско; организационни въпроси; реорганизация на дейността на пограничните пунктове; и др.

За дейността на Гочев като деец на националноосвободителните борби на българите в Източна Тракия и като пунктов районен началник на ВМОРО в с. Хебибчево, свидетелствуват следните документи: Устав и Правилник на Тайната македоно-одринска революционна организация, Правилник за четите на организацията, Устав на Вътрешната македоно-одринска революционна организация (1905), Правилник на Вътрешната македоно-одринска революционна организация, изработен от Общия конгрес на организа-

цията през 1905 г., Правилник за четите на Вътрешната македоно-одринска революционна организация, изработен от Общия конгрес на организацията през 1905 г.; Ръководство за употребата на избухливите вещества и начина за разрушенията; пълномощни: за правата на Я. Гочев като агент-изпълнител на комитетското тяло в Одрински окръг; за събиране на помощи в полза на освободителното дело; писма, отнасящи се до назначението на Гочев за пунктов началник в с. Хебибчево; разпореждания за действия с изпратените му бойни материали; сведения за разположение на турските войски; преписи на дописки от вестници със сведения за българо-турските отношения и македонския въпрос (1903); за четите в Македония и Одринско; отношението на Германия към българо-турския конфликт (1903); бележници, ведомости, разписки с подробни сведения за: направени разходи в Хебибчевския пограничен пункт; налично оръжие в складовете на пункта по границата; раздадено оръжие на минаващи чети и отделни дейци; получени в пункта средства, медикаменти и др. в полза на македоно-одринското освободително дело; състав на съда, който разглежда делото срещу Гочев (1907) за даване убежище на революционни дейци.

Във връзка с учителската дейност на Гочев са останали писма от Инспекцията на учебния окръг — Ст. Загора, с които се разрешава той да остане учител в Харманли, предупреждава се да даде оставката си в с. Хебибчево и да приеме назначението в с. Налбантларе, Новозагорско.

В архива са запазени още и следните документи от, до и за други лица: молба от А. Чалъков за отпускане на материална помощ от Министерството на народното просвещение; за изпратена материална помощ за съпругата на покойния Чалъков от негови другари.

Ф. 310; 65 док.; 1870... 1905 г.; 1 инв. оп.; пост. 1953, 1955 и 1956 г.

МИРЧО ПЕТКОВ (ДИМИТРОВ) ПОПОВ (ПАПАЗОВ, ПАСКАЛЕВ)

(прозв. и псевд.: даскал Мирчо, Аспарух)

(Роден в 1840 г. — Казанлък; починал в 1926 г. — Стара Загора)

Просветен и революционен деец от епохата на Възраждането. Учител в Казанлък и Хасково (1870—1873). Един от основателите и подпредседател на Частния революционен комитет в Хасково (1872—1873). Участник в Хасковското съзаклятие (1873); съден и заточен в Диарбекир (1873—1876). Опълченец в Руско-турската война (1877—1878). След Освобождението — председател и секретар на Управителния съвет на Хасковски окръг (1878). Участник в движението за Съединението на България (1885).

Източници

За фондообразувателя: Заимов, Ст. Миналото. Очерк и спомени из дейността на българските тайни революционни комитети от 1869—1877 год. Кн. 3. Пловдив, 1899, 185—199, 369; Каракостов, Ст. Диарбекирски заточеници. С., 1946, 298—299; Протоколи от съдебния процес срещу Атанас Узунов и другите подсъдими от Хасковското покушение през 1873 година. Състав. Ст. Андреев, А. Велков, П. Груевски и др. С., 1975, 128, 182; НБКМ—БИА, кол. 47 I, а. е. 664 (п. д. 1372); НБКМ—БИА, кол. 47 б. п., а. е. 763 (п. д. 291).

От документалните материали за материалното състояние на фондообразувателя е съхранен договор между М. Попов, К. Кирев и Г. Петков във връзка с наследствени имоти на Попов и експлоатацията им.

Запазени са няколко писма (1870, 1872, 1876) до фондообразувателя от А. Мазенков, Д. Петков, М. Попова и Г. Прошеков относно: заточението на П. Попов в Диарбекир и по училищни въпроси — назначаване на учители, съставяне на учебници и пр.

От дейността на фондообразувателя като учител в Хасково са: негово изложение от 1872 г. във връзка с протестите му срещу включването на гъркомани в новосъздаденото Ученическо дружество „Съгласие“, беседи от М. Попов пред родители на педагогически теми.

Във връзка с обществената дейност на фондообразувателя като член на читалище „Заря“ в Хасково са запазени: програма за неделните сказки в

читалището за 1872 г., изнесени от Ст. Заимов, М. Минчев, З. Бояджиев, М. Хадживанчев, П. Берковски и Ст. Попов; ръкописи на негови сказки по история на България, естествени науки, физика, зоология и др.; „Върху ползата от естествената история“. „Историята на животните“, „За особено свойствените способности на животните“ и др.).

Група документи са свързани с дейността на Попов като секретар и изпълняващ длъжността председател на Управителния съвет на Хасковски окръг (1878): писма, позволително и решение за събиране на десятъка от разни зърнени храни (пшеница, ръж и др.) и разрешение за продажбата на събраните от десятъка и от арендуваните земи храни; за снабдяването на пребиваващия в Харманли Казански полк с царица, ечемик и др.; за цените на продадените стоки; и др.

Към търговската дейност на фондообразувателя се отнася негов договор с К. Запрянов за съвместна покупко-продажба на хранителни стоки и на едър рогат добитък.

В материалите с общо съдържание се съхранява драмата на Л. Каравелов „Хаджи Димитър Асенов“, изд. в Букурещ, 1872 г.

Между документалните материали за членове на семейството на фондообразувателя се намира кореспонденция (1873—1875) до Мария Стоилова Попова — съпруга — от М. Попов във връзка с революционната му дейност: залавянето и затварянето му в Пловдив като участник в Хасковското съзаклатие (1873); подробности по делото и осъждането му заедно с други участници (Ст. Заимов, Ат. Узунов и др.); заточаването им в Диарбекир и тежките условия, в които са били поставени; постъпването на работа на някои от тях: П. Берковски и Хр. Илич като строители на шосета, В. Сербезов и Ст. Заимов като обушари, М. Попов като шивач; за подадени молби от страна на жители на Хасково, Пловдив, Чирпан, Стара Загора, също и от самите заточеници до турските власти и до българския Екзарх (1874) за освобождаването им; за тържественото чествуване в Диарбекир на празника на славянските просветители Кирил и Методий и въздействието на произнесената от Я. Кочев реч; за пристигнали в 1874 г. нови заточеници (д-р Г. Миркович и В. Ганчев); за бягството на Ст. Заимов и последвалите репресии срещу 70 души заточеници, между които и М. Попов; за поп Г. Тутманников, задържан във връзка с обира при Арабаконак

(1872); сведения и за нравите на местните жители в Диарбекир, за цените на някои стоки и пр.; споменават се и: Хр. Златаров, Г. Стоилов, М. Минчев, Щ. Вапцаров, Т. Жечева и др. Запазено е и писмо до М. Попова от ученици в Хасково (1870) по преместването ѝ в Казанлък.

Във връзка с учителската дейност на М. Попова са нейни сказки, изнесени пред родители на ученици от девическото класно училище в Хасково върху училищното и учебно дело, нравственото възпитание на подрастващите и образованието на жената; читалищното дело в града; и др.

Запазено е писмо до Георги Христов Стоилов — шурей, от М. Попов, относно молба на митр. Панарет Пловдивски (1875) до турските власти за освобождаването му от заточение и план на къщата на Теофана Жечева Стоилова в Хасково, изработен от Г. Христов, със сведения за изграждането ѝ; за състояли се там събрания на Частния революционен комитет в Хасково.

Ф. 311; 78 док.; 1885... 1943 г.; 1 инв. оп.; пост. 1937, 1951 и 1953 г.; бълг. и нем. ез.; части на фонда — в ЦДИА (ф. 237), ЦВА (ф. 08).

ГЕН. НИКОЛА ТОДОРОВ ЖЕКОВ

(Роден в 1864 г. — Сливен; починал в 1949 г. — Фюсен, Германия)

Буржоазен военен и обществено-политически деец. Участник в Сръбско-българската война (1885). Началник щаб на Втора българска армия по време на Балканската война (1912—1913). Министър на войната (1915). Главнокомандуващ българската армия през Първата световна война (1915—1918) и един от виновниците за втората национална катастрофа. През Втората световна война (1939—1945) развива активна профашистка дейност.

Източници

За фондообразувателя и фонда: Данчов, Н. Г. и... БЕ, с. 417; ЕБ. Т. 2, с. 589; Малеев, Л. Генерал от пехотата Никола Жеков. С., 1938. 143 с.; ПЦДИА, 1970, с. 175; Стойков, Д. Генерал-лейтенант Жеков. Животописна скица. С., 1917. 64 с.; Христов, К. Животът на генерал Жеков. С., 1918. 144 с.

Запазени са писма и телеграми от Жеков до С. Колева, Д. Петков и Фердинанд I (1917) във връзка

със смъртта на ген. Ив. Колев — началник на конната дивизия.

Кореспонденцията до него е от следните автори: ген. К. Бояджиев, д-р Ив. Димитров, полк. Б. Дрангов, А. Дякович, Т. Панов, Д. Петков, ген. Ив. Петров, С. Радев, ген. М. Савов, ген. М. Сапунаров, Д. Станчов, полк. П. Стойнов и др. Преобладаващата част от документите в този дял са свързани с Първата световна война и участието на България на страната на Тройния съюз: хода на военните действия на Балканския фронт — превземането на Ниш от Първа българска армия (ноември 1916); състоянието на войсковите части и командния състав на армията в Македония; лошото продоволствие и настъпилите недоволства сред войниците; достигнали до тях слухове за ширеща се корупция и злоупотреби в България и възникналите по този повод брожения; за русофилска ориентация в някои военни среди и случаи на дезертърства; офанзивата срещу Италия (септ. 1916); намесата на Румъния във войната (окт. 1916); германо-турските отношения — посещение на Халил бей и Енвер паша в Германия (1916); вътрешното политическо положение у нас и русофилската политика на управляващите кръгове; обвинения срещу д-р Радославов и неговото правителство за настъпилите безредици в страната; и др.

От дейността на фондообразувателя като военен в българската армия са следните материали: преп. от заповед на началника на Ямболския отряд — Д. Филов в Кара Агач (26 окт. 1885) във връзка с разформироването на Военното училище и зачисляването на юнкерите Д. Чинтулов, Т. Сяров, Н. Жеков, Д. Колев, Ал. Желев, И. Симеонов и др. към Втори сливенски резервен полк; бележки на Жеков с набелязани въпроси за обсъждане в заседания на Министерския съвет — продоволствието, прехраната и пр. на българските и германските войкови части в Македония, доставка на военни снаряжения, моралното състояние на армията и др.; писма, протоколи и други документи за основаването на в. „Deutsche Balkanzeltung“ (1917), с цел осъществяването на по-тясно икономическо, политическо и културно сближение между Германия и България и за сътрудника на вестника Х. фон Щайн и неговото отношение към Добруджанския въпрос; за награждаването на Жеков (1931) от унгарското правителство с възпоменателен медал от войната (1914—1918); за посещението му в Кюстендил (1940) и изнесената от него сказка на

тема: „Впечатленията ми от обиколката на Западния фронт — от Берлин през Мажино до Ньой“; ръкописите „Една наложителна поправка на няколко факти“ (Л. Малеев) и „Лъжи и инсинуации“ (Ив. Стойчев) във връзка с нападки срещу ген. Жеков във в. „Камбана“ (1918).

Запазени са ръкописи на следните статии на фондообразувателя: „Отговор на книгата на Добри Петков „Виновниците за погрома на България през септември 1918“, „Сегашния период на войната и значението на сегашната световна война за силите от Тристранния пакт“.

Ф. 312; 13 док.; 1884... 1898 г.; 1 инв. оп.; пост. преди 1925 и в 1953 г.

ЦАНЬО НИКОЛОВ ШИШКОВ

(Роден в 1830 г. — Трявна; починал след 1898 г. — Трявна)

Участник в Априлското въстание (1876).

Източници

За фондообразувателя: НБКМ—БИА, кол. 47 з.п., а.е. 320, (п. д. 599): документите от фонда.

Публикации на документи: АВ. Т. 2, с. 161 (№ 624); с. 182 (№ 471) — публ. в анот.

Свидетелства (1884... 1897), издадени от Министерството на вътрешните работи в София и от поборници от Трявна, Дряново, Търново, с. Михалци, Павликенско и др. (Ц. Захариев, Ст. Симеонов, Ив. Цанев, Н. Шиваров и др.), удостоверяват дейността на Шишков като участник в подготовката на Априлското въстание в Търновско. В тях се намират конкретни данни за изпълняваните от него задачи като куриер (пренасяне на кореспонденция, революционни вестници, оръжие, муниции и други боеприпаси между Търново, Горна Оряховица, Трявна и други селища); за съпровождането на Г. Измирлиев при обиколките му; за комитетски събрания, състояли се в дома на М. Попов; за отправянето му с въстаническа чета от Трявна до с. Новата махала, Габровско; за задържането му от турските власти в Габрово; и др.

Запазени са „Записки за Тревненската революционна организация (комитет) и за въстанието през 1876 година, според разказа на Цаньо Н. Шишков от гр. Трявна, член и

куриер — таен агент на организацията — комитета от Н. Шишков“ (син), от 1898 г. със сведения за създаването на Частния революционен комитет в града (1872) и дейността на В. Левски; подготовката, хода и потушаването на Априлското въстание в Трявна; залавянето на Ц. Захариев от турците и отвеждането му в Габрово; сведения за главните дейци: Г. Измирлиев и Н. Кабакчиев.

Ф. 314; 537 док.; 1838... 1901 г.; 1 инв. оп.; пост. 1953 и 1955 г.; бълг., арм., гр., нем., рус., тур. и фр. ез.

ХАДЖИ ПЕТЪР (ПЕТКО) ХАДЖИКАЛИНОВ ХАДЖИБАЛАБАНОВ (БАЛАБАНОВ)

(Роден ок. средата на XIX в. — вероятно в Хасково)¹

Търговец през втората половина на XIX в. Надзирател по събирането на десятъка в Харманли (1878—1879) и член на ревизионна комисия в Хасково (1878).

Източници

За фондообразувателя: документите от фонда.

От биографичните материали на П. Балабанов се съхраняват: позволително (1866) за носене на оръжие; задгранични паспорти (1879—1880) за пътуване до Одрин; призовка за дело в Хасковския съд (1880). Няколко лични сметки, договор и бележки са във връзка с материалното състояние на фондообразувателя.

Кореспонденцията от и до фондообразувателя (1867... 1887) е относно: извършени покупко-продажби на зърнени храни (жито, ечемик, ръж и др.), газ, сирене, фасул, тютюни, уреждането на сметки във връзка с извършения стокообмен; цените на някои стоки; събирането на десятъка и разни други данъци (надие, юшур); назначаването на П. Балабанов в комисия по събиране на десятъка; сведения за количеството на ечемика и сеното, събирани от арендуваните турски ниви; проекти за закупуване на веялка за Хасковско и др.

¹ Засега не се откриха повече биографични данни за фондообразувателя.

Адресати на писмата от фондообразувателя са началникът на Хасковски окръг, Г. Савов и др., а автори на писмата до него са М. Авгерино, Д. Атанасов, Д. Балабанов, Ив. Балабанов, Н. Балабанов, Хр. Златаров, К. Кацаров, Ив. Маргарити, М. Маргарити, Ив. Недев, П. Николов, Т. Петров, К. Фитков и др.

Във връзка с търговската му дейност са запазени: тефтери, сметки, копирна книга, договор, разписки, товарителници и др. относно: извършени покупко-продажби на зърнени храни (жито, царевица, ръж, ечемик и др.), ориз, фасул, зехтин, спиртни напитки (вино, бира), тютюни, кафе и др.; уреждане на сметки, приходи, разходи и печалби от извършените търговски операции; цени на някои от стоките; стоково-парични отношения между различни лица и търговски фирми (М. Авгерино, Ив. Маргарити и др.) и сключване на търговски спогодби; продоволстване с хранителни стоки на останалото в българските земи турско население (1878); и др.

От дейността на фондообразувателя като надзирател по събиране на арендата и десятъка в Харманли (1878—1879) са писма, бележки, равносметки, сведения, квитанции, записи, списъци и др. относно: събиране и предаване на десятъка от зърнените храни (пшеница, ръж, ечемик, царевица), от памука, тютюна, анасона, фасула, сусама и др. в различни селища на Хасковски окръг, главно в Харманлийско; получените жита от арендуваните земи; назначаването на П. Балабанов за член на комисията по предаването на житата (1878); събиране на сведения за цените на житните произведения; засети землени площи в с. Християнско, Харманлийско и в Харманли с различни култури — царевица, фасул, просо и др. Между документите са циркулярно писмо от Управлението на императорския руски комисар в България (1878) във връзка с градските и окръжните съвети (състав, срок на избиране, изисквания, на които трябва да отговарят избирателите и пр.) и заповед от А. Богороди в Пловдив (1879) за християнските, мюсюлманските и политическите празници в Източна Румелия.

Запазени са и документи във връзка с членове на семейството на фондообразувателя, между които са: х. Калин х. Балабанов (баща), Димитър Калинов Балабанов, Никола Калинов Балабанов, Калин Калинов Балабанов (братя), Теофана Златарова и Христо Златаров (сестра

и шурей), Георги Христов Стоилов, Мария Христова Стоилова и Михаил Христов Стоилов (родственици). Те са за извършени покупко-продажби на пшеница, ръж, царевица, фасул, анасон, ориз и др.; за приходите и разходите от търговската дейност на К. Балабанов (баща), за назначаването на К. Балабанов (брат) като чиновник в Телеграфо-пощенската станция в София (1901). В изброените документи са засегнати и някои други въпроси — построяването на воденица в с. Караатли; биографични данни за проф. А. Златаров; недвижимото имущество на Т. Златарова; и др. Намират се и: ръкописи, собственост на М. Стоилова („Числителница“, 1868, „Краснопис по турски език“, „Български и турски песни“); тетрадки с бележки по математика, химия, френски език, гръцки език; тефтер с уроци за начинаещи в изучаването на турски език и др.

Между документите от, до и за други лица са: изложение, подп. от д-р Ст. Чомаков до представителите на Епархиалния събор в Пловдив (1872) по църковния въпрос; писмовник (тур. ез.) с образци за писма и заявления до държавни учреждения; препис на откъси от турски превод на „Телемах“, бележки по изкуствознание.

Ф. 315; 143 док.; 1911... 1932 г.; 1 инв. оп.; пост. 1951, 1953, 1972 г.; бълг., англ., итал., нем. и фр. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 252).

АНДРЕЙ ТАСЕВ ЛЯПЧЕВ

(Роден в 1866 г. — Ресен, Македония; починал в 1933 г. — София)

Буржоазен политически деец, един от организаторите и лидерите на Демократическия сговор. Участник в Сръбско-българската война (1885—1886). Министър на търговията и земеделието (1908—1910), на финансите (1910—1911, 1918); управляващ министерството на земеделието (17 окт. до 28 ноем. 1918); министър на войната (1918—1919); министър-председател, министър на вътрешните работи и народното здраве (1926—1931); провеждал реакционна вътрешна политика, насочена срещу борбите на работническата класа и антисъветска външна политика, с ориентация към Англия; съдействува за проникването на чуждестранния финансов капитал в България.

Източници

За фондообразувателя: Васильов, Т. Спомени за лица и събития през XIX—XX в. С., 1934, с. 195; Иванчев, Д. БПП. Т. 3,

с. 267; КБЕ. Т. 3, с. 305; Андрей Ляпчев. Поменен лист по случай пет години от смъртта му. С., 25 дек. 1938. 32 с.; ПЦДИА, 1970, 191—192; Секулов, П. НП, с. 37.

Между документалните материали за материалното състояние на фондообразувателя са сметки и бележки за отпускане на валута и направени разходи за лечението му в чужбина.

Запазена е кореспонденция (1900... 1931) до Ляпчев от: Д. Алексиев, Г. Анастасов, Г. Ансбахер, Г. Белчев, Английска частна болница и санаториум в Ментон, митр. Василий, К. Верон, Анонимно акционерно д-во „Желязна ръка“ — София, К. Желязков, Г. Илиев, Бр. Казанджиев, Л. Ляпчев, В. Минчев, Н. Падарев, Г. Попов, Хр. Статев, И. Хаджистоянов, Ф. Фос, Ф. Фройнд, А. Цанков, А. Цветков, К. Чилингиров, Д. Шнур и др. Тя засяга главно политическото положение на България през 1931 г.: политически партии и партийни борби, провеждане на избори, противоправителствено събрание, проведено от комунистическия деец Петров (от Стара Загора) в с. Любимец, Хасковско и др. Има сведения и за: кандидатурите на К. Чилингиров и В. Попов за народни представители; посещение на министъра на земеделието Д. Василев в с. Любимец, Хасковско; преговори на К. Верон (Париж) с Вл. Моллов по финансови въпроси: произведен търг за доставка на водопроводни тръби за Делиормана; сметки на Ляпчев с БНБ и Съединени български банки; здравословното му състояние и др.

Относно дейността на фондообразувателя като министър-председател и министър на вътрешните работи и народното здраве (4 ян. 1926 — 19 юни 1931) са: бележки, изложение, сведение, писма, телеграми и други документи, главно от 1931 г. по вътрешно- и външно-политически, стопански, финансови и други въпроси (правителствена криза и провеждане на избори; състояние на Демократическия сговор; цифрови данни за постъпленията от цяла България на пшеница, царевица, ръж, ечемик, овес, просо и извършени продажби на някои от изброените стоки вън от пределите на България; създаване на Дирекция за закупуване и износ на зърнени храни; сватбения обред на Борис III с Йоана Савойска в 1930 г.; и др.). Запазени са списък на политически дейци, между които са Ат. Буров, А. Ляпчев, Вл. Моллов, Ал. Цанков и др. и сведение за югославския държавен бюджет за 1931/1932 г.

Във връзка с дейността на Ляпчев като член на Върховния статистически съвет в София (1929) са: „Доклад относно всеобщо преброяване на населението, което трябва да се извърши през 1930 г.“, „Доклад за учредяване и редовно водене на текуща индустриална статистика“ (1929), в който има сведения за извършените анкети за индустриалното развитие у нас от 1900 до 1929 г. „Номенклатура на индустриите, които се ползват с облаги по закона за насърчение на местната индустрия, мините, кариерите и тютюневите индустрии“, „Опис на таблиците, в които ще се свеждат сведенията за индустриалните заведения“, формуляр от анкетата през 1928 г. с направени корекции и допълнения за приспособяването му за индустриалната статистика през 1929 г. и образци за нови формуляри, предназначени за предстоящи статистики, „Доклад за учредяване и редовно водене на ежегодна текуща статистика по мините“ (1929), покана (1929), отправена до А. Ляпчев за сесия на Върховния статистически съвет и др.

Група протоколи, писма и бележки се отнасят до дейността на фндообразователя като един от организаторите и лидерите на Демократическия съговор. Те са във връзка със събрание на Върховния съвет на партията (1924), неговия състав и решения; със състава на Софийското бюро; с изборите в 1931 г.; и др.

От дейността на Ляпчев като един от основателите на Съюза на популярните банки е наредба за влоговете на Българските популярни банки и съюзите им.

Запазени са материали и бележки на А. Ляпчев във връзка с каменовъглените мини „Перник“, между които са негов ръкопис (черн.) в две редакции „Каменните въглища — предмет за износ“ и бележки във връзка с командировки на инж. Д. Юрданов (1891) в мини „Перник“ по експлоатацията им от 1 юни до 31 дек. 1891 г.; за добити и продадени въглища (1891—1899); за рудни находища в Босна и Херцеговина; каменовъглени мини в Белгия, Румъния и Сърбия; производство и експлоатация на въглища в Англия (1892... 1895); цените на въглищата в Германия през 90-те години; и др.

Между документите с общо съдържание са: ръкопис от статия на д-р Ал. Иванов (1932) „Положение и значение на пенсионния фонд“; позив (б. д.) от Студентска група към съюза „Българска родна защита“ към българите, насочен срещу партизанщината.

От документалните материали за членове на семейството на фондообразователя е запазен личен бележник на Констанца Ляпчева — съпруга, с бележки от медицински характер и бележки с историческо съдържание; преп. на адрес от Женското евангелско дружество (1908) до Елеонора Кюстриц, по случай пристигането ѝ в България и др.

Ф. 316; 7 док.; 1912... 1927 г.; 1 инв. оп.; пост. 1953 г.

ГЕН.-МАЙОР НИКОЛА ГЕНЕВ КОЛЧЕВ

(Роден в 1856 г. — Севлиево; починал в 1937 г. — София)

Висш военен, последователен русофил и демократ; учител и революционен деец през Възраждането; член на Севлиевския революционен комитет, един от организаторите на Априлското въстание в Търновски революционен окръг; участник в Руско-турската освободителна война (1877—1878) в редовете на българското опълчение. След Освобождението завършва в Русия курса на Щаб-офицерската стрелкова школа; началник на Трънския отряд в Сръбско-българската война (1885); ген.-майор, началник на Македоно-одринското опълчение в 1912—1913 г.; уволнен в 1914 г. поради несъгласието му за включване на България в Първата световна война на страната на Тройния съюз; първи почетен председател на Съюза на Македоно-одринското опълченско дружество в България (1933—1934).

Източници

За фондообразователя и фонда: Балканската война. 1912—1913. С., 1961, 180—182, 297, 298, 304, 309, 371, 469, 475; Вълчанов, Х. Севлиево (1842—1942). Ч. 1. С., 1942, 198, 207; Ганев, Н. Страници от историята на града Севлиево. Ч. 1. В. Търново, 1925, 40, 41, 61, 68, 71, 79, 80; Дървингов, П. Генерал-майор Никола Генов. — В: Вълчанов, Х. Цит. съч. Ч. 2, С., 1942, 312—314; Дървингов, П. История на... Т. 1, 2—566; Т. 2, 5... 723. Жечев, Н. Читалище и театрална дейност в Севлиево до Освобождението. — Севлиево и Севлиевският край. Изследвания, материали и документи. Ред. — състав. Хр. Йонков, [Т.] 1. С., 1967, 140, 142—146; Кисов, С. Възпоменания и бележки от Сръбско-българската война 1885 год. С., 1900, 34, 159, 167, 230; Митев, Й. Генерал Никола Генов. С., 1966, 160.; Узунев, Хр. и Ас. Караиванов. Бележити командири — участници в Балканската война. — ВИ сб., 31, 1962, № 2, 85—86.

Публикации на документи: Дървингов, П. История на... Т. 1, с. 329; Миладинова, Е., Е. Павлова-Харбова и Т. Тихов. Освобождението 1878. Спомени. С., 1978, 310—330.

Към автобиографичните документи на ген. Н. Генов се отнасят спомени (две ръкописни тетрадки и частичен машин. препис), които обхващат периода от Кримската война (1853—1856) до Сръбско-българската война (1885) и съдържат сведения за: семейството на фондообразувателя, детските му години, учението и подготовката за посвещение в свещенически сан; факторите за оформяне на мирогледа му; учителствуването в Севлиево (1871—1876); посещенията на В. Левски, А. Кънчев, Ст. Стамболов, В. Грънчаров, Ц. Дюстабанов и др. революционни дейци в Севлиево в периода от 1872 до 1875 г.; основаването на местния революционен комитет (1875) по инициатива на Ст. Пешев и състава му; издаването на ръкописни сатирични листове и местните вестници „Гайда“ и „Тъпан“ (1875); подготовката на Априлското въстание и ушиване на знамето от учителките Р. Поппетева и М. Иванова; броя на въстаналите села в Търновски революционен окръг (Ново село, Кръвеник и Батошево); потушаването на въстанието и арестуване на участниците; ареста в Търновския затвор и сведения за докарните там Ботеви четници; бягството в Румъния и Русия и назначаването му като волноопределящ в шестдесети Заморски полк в Одеса (1876); зачисляването му в Кишинев във втора рота на III дружина от Българското опълчение (1877); получаването на Самарското знаме в Плоещ; участието му в боевете за Стара Загора, Шипка и Шейново; примирието в Сан Стефано и сключването на Берлинския договор; награждаването му с орден за храброст (1878); русофилските му възгледи; сформирането на „златна рота“ от български младежи и произвеждането в чин на първите български офицери Ст. Александров, Р. Петров, Хр. Попов и П. Тантилов; постъпването му в старшия клас на Софийското военно училище; назначаването му като подпоручик в Трета пехотна радомирска дружина (1879); двете командировки в Русия и следването в курса на Щаб-офицерската стрелкова школа в Ораниенбаум; участието му в Сръбско-българската война като началник на Трънския отряд (1885); и др.

От кореспонденцията до Н. Генов е запазено писмо от Хр. Харлаков (1926) със сведения за лицата, изработвали оръжия за Априлското въстание (Вл. Енев, П. Йовчев и В. Недев); обиските за издирване на оръжия и начина за пренасянето им в страната; участието на Харлаков в редовете на Българското опълчение.

Има и препис на телеграма (1912) от П. Дървингов за смъртта на Никуш Ганев, син на фондообразувателя, загинал при обсадата на неприятелския корпус при гр. Фере.

Във връзка с дейността на Н. Ганев като началник на Кърджалийския отряд в Македоно-одринското опълчение е препис на телеграма до царица Елеонора (1912) за пленяването на ген. Явер паша и телеграма-отговор, също препис, с поздравления за подвизите на Македоно-одринското опълчение.

Към документалните материали с общо съдържание се отнася книгата на Н. Ганев „Страници от историята на града Севлиево“, Ч. 1, с приписки на Н. Ганев.

Ф. 317; 701 док.; 1885... 1920 г.; 1 инв. оп.; пост. 1953, 1956, 1964 и 1965 г.; бълг. англ., нем., рус. и фр. ез.

ГЕН. СТЕФАН ГЕОРГИЕВ ПАПРИКОВ

(Роден в 1859 г. — Пирдоп; починал в 1920 г. — София)

Държавен и политически деец, висш военен. Един от първите организатори на Военно-административната служба у нас след Освобождението; участвувал в Сръбско-българската война (1885); министър на войната (1899—1903) и министър на външните работи (1908—1910); временно управляващ Министерството на обществените сгради, пътищата и съобщенията (1900); пълномощен министър в Петербург (1907—1908, 1910—1912); народен представител; член на българската делегация на конференцията за мир в Лондон (1912).

Източници

За фондообразувателя: Венедиков, Ю. История на сръбско-българската война 1885. С., 1910, 113—219; Данчов, Н. Г. и... БЕ., с. 1177; Стефан Паприков [Некролог]. — Пряпорец, 22, № 117, 1 юни 1920; Печев, Т. Пълен указател на законите в България от освобождението и до 30 юни 1939 г. С., 1939, с. 462; Радев, С. Строителите... Т. 1, 630—665; Секулов, Б. НП, 25—36.

Кореспонденцията представлява основната част от архива. Черновите на писмата на фондообразувателя са адресирани до А. Ляпчев, Д. Станчов, Фердинанд I. В тях са засегнати следните въпроси: 1. Вътрешната обстановка в България (1907—1908): тайни преговори между Фердинанд I и лидерите на Демократическата партия, относно условията, при които те ще поемат

управлението на страната; демонстрацията на студентите при откриването на Народния театър (1907); подготовката на тържествата за откриване паметника на цар Освободител в София (1907); награждаване на руски обществени дейци с български ордени; български военни поръчки в Русия. 2. Обстановката в Македония (1907—1908): засилване на сръбската и гръцката пропаганда в Македония; необходимост от провеждане на съдебни реформи; засилване на революционното движение. 3. Външна политика на България: назначението на Ст. Паприков за пълномощен министър в Петербург и посрещането му там; връчване на акредитивните му писма и срещите му с различни политически дейци и представители на дипломатическото тяло; българо-руски политически връзки; външната политика на Русия; отношенията между България от една страна, и Сърбия и Австро-Унгария — от друга.

Автори на писмата до С. Г. Паприков са: Сл. Бабаджанов, Г. Бъчваров, М. Геров, И. С. Гешов, Г. Груев, С. Добрович, А. Драндар, Н. Епанчин, Ст. Заимов, Л. Золотович, И. Икономов, Т. Карайовов, Н. Колушев, В. Кутинчев, А. Ляпчев, Р. Маджаров, Д. Минчович, Д. Мустаков, А. Наумов, Г. Начович, Н. Никифоров, Ст. Панаретов, П. Паренсов, Я. Пеев, Д. Ризов, Вл. Руменов, М. Сарафов, Д. Станчов, А. Теодоров, Д. Тончев, А. Тошев, Фердинанд I, Х. Хесапчиев, М. Шишманов, А. Шопов и др. В по-голямата си част кореспонденцията е от български дипломатически представители в различни страни, както и от български консули в Солун, Битоля, Скопие и Серес по въпроси, свързани с политиката на България в периода 1908—1913 г., отношенията ѝ с Великите сили и съседните народи, отношението на българските правителства по македонския въпрос и др. Отражените в писмата въпроси могат да се групират в следните теми: 1. Македонски въпрос и националноосвободително движение на българите в Македония: засилване на сръбската и гръцката пропаганда и поддържането ѝ от страна на турските власти; недоволство сред българите от дейността на сръбските учители и свещеници; злоупотреби на турската администрация в Македония — издевателства над българското население; убийство на 25 българи в Серско от гръцки четници, затваряне на българските черкви и училища и намеренията на турските власти да обезоръжат българското население; изказване на сръбския консул Г. Балугджич в Скопие, че населението в Одринско, Битолско и Серско е безспорно българско; полити-

ката на Великите сили по отношение на Македония и необходимостта от провеждане на реформи; ролята и значението на българските търговски агентства в Турция; българското учебно дело в Македония; издаване на в. „Нов живот“ от А. Наумов и финансовите затруднения, които среща; необходимостта да бъде открит клон на Българската народна банка в Македония. 2. Младотурската революция и отношението на България и Великите сили към нея: организацията и успеха на революцията, политиката на младотурците и положението в Турция след нея; обявената обща амнистия; опитите на представители на младотурското движение да установят връзка с представители на българското правителство; отношението на България и българския печат към революцията; връзките на младотурците с албанското революционно движение и с християнското население в Македония; предстоящото откриване на конгрес на конституционните клубове в Солун (1908). 3. Дейност на Българската екзархия: предстоящо създаване на Екзархийски мирски съвет и устава му; възникнали недоразумения между Екзарха и Синода в София; необходимостта да бъдат укрепени църковно-народностните интереси на българите в Солун; здравословното състояние на Екзарх Йосиф; сведения за състава на Синода и др. 4. Провъзгласяване на независимостта на България: дипломатическа подготовка на този акт и реакция на чуждите дипломатически представители в София; положително отношение на младотурците към този акт; финансови спорове между България и Турция след обявяване на независимостта. 5. Строеж на линията от Куманово до българската граница: преговори с представители на италиански финансови кръгове относно строежа на линията; искано от България съдействие от Великите сили във връзка с този строеж. 6. Разни сведения и за: националноосвободителното движение в Албания; албански бежанци в Черна гора; политиката на Русия и Великите сили на Балканите: тайни преговори между Русия и Австрия; отношенията на Сърбия с България, Австрия и Италия; политическата обстановка в Русия; учение на българи в Русия: съществуване на българско студентско дружество в Петербург и на студентско дружество „Балкан“ в Цариград; заем на България от банките в Париж и Виена; откриване на българско консулство в Марсилия; спиране на излизания в София в. „Le courier de Sofia“ и неприятното впечатление от този факт в Париж; подготовка и откриване на паметни-

ка на цар Освободител в София (1907) и паметниците-музеи в Плевен и околностите; тържества на Шипка (1907); благосклонното отношение на в. „Новое время“ към българите; смъртта на ген. Столетов и погребението му (1912); смъртта на княгиня Клементина (1907); сватбата на Фердинанд с Елеонора (1908); намерението на Италия да окупира Триполи и отношението на Великите сили към този факт; гръцко-турски и руско-китайски отношения; политическата криза в България (1907).

Във връзка с дейността на С. Г. Паприков като военен е запазено официално писмо от командироването му в Кюстендил с цел определяне точната граница на Княжество България.

От дейността на фондообразувателя като министър на войната (1899—1903) са запазени неголям брой документи, съдържащи сведения за състоянието на българската армия и заслугите на Русия за укрепването ѝ, както и по въпроса за границите на България по военната конвенция с Русия; дипломатически постъпки от страна на българското правителство в Цариград във връзка с провъзгласяване независимостта на България; българо-румънски отношения; историческо развитие на българо-гръцките отношения и необходимостта от разбирателство между двата народа; гръцки и сръбски чети в Македония и толерирането им от страна на Турция; сръбска пропаганда в Македония; сведения за състоянието на турската войска; сведения за етническият състав на Македония с конкретни данни за различните кази; за ролята и значението на българските търговски агентства в Македония; сведения за училищното дело в Македония; дейността на ВМОРО по революционни окръзи; взаимоотношенията между организацията, българските търговски агенти и Екзархията; желанието на българите от Македония да се присъединят към България; младотурската революция и отношенията между България и Турция; отношенията между България и Сърбия; основаване на арменски революционен комитет в Пловдив и сведения за дейността му.

За дейността на С. Г. Паприков като пълномощен министър в Петербург (1907—1908, 1910—1912) има запазени писма, описи, телеграми, изложения, покани и др. във връзка с: назначаването му на този пост; състоянието на турската войска; политиката на Турция по отношение на Македония; отношенията между Турция и България, Русия и

Турция, Турция и Черна гора; екстернирането на българския студент Пею Димитров Бешев от Москва.

От дейността на фондообразувателя като член на българската делегация на конференцията за мир в Лондон (1912) са запазени протоколи, мемоари, планове и покани, а също така и 26 броя от в. „Цетиньски вјесник“.

Материалите, свързани с членове на семейството на фондообразувателя се отнасят до жена му Тодора Паприкова. Отправените до нея писма, телеграми и др. са предимно във връзка със смъртта на съпруга ѝ С. Паприков.

Ф. 318; 413 док.; 1875... 1958 г.; 1 инв. оп.; пост. 1951 и 1953 г.; бълг., итал., нем., рус., сръб., унг., фр. и чеш. ез.; части от фонда — ЦВА (ф. 012).

ПОЛК. ИВАН КРЪСТЕВ СТОЙЧЕВ

(Роден в 1886 г. — Станимака, дн. Асеновград; починал в 1958 г. — София)

Военен деец, военен историк, изследовател на възрожденската епоха и публицист. Редактор на „Военен журнал“, „Нашата конница“ и др. Участник в Балканската (1912) и Първата световна война (1914—1918). Началник на отделението за подпомагане пострадали от войните — (1934). Завеждащ службата за военните музеи при Министерството на войната. Уредник в Института Ботев — Левски при БАН.

Източници

За фондообразувателя и фонда: Иванчев, Д. БПП. Т. 1, с. 303; Пътеводител на архивните фондове. 1877—1945. МНО—ЦВА — Търново. Т. 3. С., 1978, с. 259; Иван К. Стойчев. — Истор. преглед, 1958, № 4, 126—127.

От биографичните материали за фондообразувателя се съхранява некролог, издаден от сътрудници на Народната библиотека.

Запазената кореспонденция съдържа писма от Ив. Стойчев до С. С. Бобчев, д-р М. Вирт, Р. фон Мах, Н. Обретенков и др. и писма и пощенски карти до него от: В. Абаджиев, Ал. Теодоров — Балан, А. Бендерев, А. Блъсков, С. Бобчев, д-р М. Вирт, Р. Галер, Н. Голвин, А. Грабар, Ив. Зарембо, Н. Каранешев, А. Катарджи,

А. Матковски, Р. фон Мах, ген. А. Мосолов, Н. Николаев, Н. Обретенов, Д. Обретенова, Ф. Ридизел, ген. Р. Россети, екзарх Йосиф, митр. Симеон Варненски, Д. Станчов, Хр. Стоилов, Г. Херман, Л. Ценович и др. Тя обхваща периода 1929... 1940 г. и е свързана с негови изследвания върху произхода и историята главно на българските знамена (на четите на П. Хитов и Ф. Тотю, на И. Марков, Г. Измирлиев и Ив. Панов — Семерджиев, на Хр. Ботев, Самарското знаме; Донско-казашкото знаме; също и на две турски знамена, намерени от Р. фон Мах в Пазарджик и др.), върху произхода на българските ордени и медали и по други проблеми на военната история на България. Намират се и сведения за националнореволуционното движение: формирането на Ботевата чета, участието на българи в Сръбско-турската война (1876) и др.; за революционните дейци П. Хитов, Ф. Тотю, И. Марков, Ив. Кулин, Н. Обретенов, Т. Обретенова, П. Обретенова и др.; за събирани от Стойчев музейни експонати, документи и снимкови материали от епохата на Възраждането; за портрет на Г. С. Раковски, намерен в дома на Д. Ценович; за направени проучвания за началниците на Източнорумелийската милиция (ген. Шрекер, ген. В. Виталис и ген. Дригалски); за размяна на военни материали във връзка с Първата световна война между Стойчев и германски военни дейци; за книгата на Р. фон Мах „Из българските бурни времена“; за преводи на трудове на А. Матковски; за живота и дейността на ген. Ж. Катарджи; за смъртта на Ал. Малинов (1938); и др.

От дейността на фондообразувателя като военен историк са запазени преписи на редица документи: писмо (1875) от руския консул във Варна — Хр. Даскалов, до генералния консул в Русе — Д. Карамихайлов за подготовката на Старозагорското въстание; телеграма (1876) от Хр. Ботев до К. Ботев за присъединяването му към четата; ръкопис на публикацията на Стойчев „Знамена на Ботевата чета“ (1940); писма, програми, телеграми и други материали във връзка с юбилея на Н. Обретенов (1939); тефтер с имена и псевдоними на възрожденски дейци; снимка на трицветно знаме, представено от Ф. Тотю като знаме на четата му от 1876 г.; бележки с опровержение за принадлежността на знамето и отрицателни отзиви за Ф. Тотю; свидетелство (1878) от Дирекцията на българското училище в Болград, издадено на Т. Киров за завършено гимназиално образование, както и бележки с кратки сведения за участието му в Българското опълчение и направени постъпки за приемането му в Юнкер-

ското училище в София; удостоверение, рапорт и писмо (1878) от командира на Първа софийска дружина на българската земска войска за повишаването на Д. Петков в офицерски чин и част от негов служебен списък с кратки биографични данни; фотокопие на указ (1880) за учредяването на военния орден за храброст и бележки на Стойчев във връзка с неговата история; заповеди (1884) от ген.-губернатора на Източна Румелия — А. Богориди за привеждането на кап. М. Тепавски от жандармерията в областната милиция и за освобождаването му от военна служба; заповеди (1885) за поемане командването на кавалерийската бригада от полк. Бехтеев (1885) и по инспектирането на бригадата; записка (1885) от командира на Втори сливенски резервен полк за териториалното разположение и за броя на дружините и ротите на полка; протоколи, рапорти, телеграми и др. във връзка с преврата от 9 авг. 1886 г. и детронацията на Александър I Батенберг; послужен списък на майор К. Паница със сведения за длъжностите, които е заемал, участието му във военни операции, получени военни отличия и пр.; списъци на отличили се българи в Балканската (1912), Междусъюзническата (1913) и Първата световна война (1914—1918) с кратки биографични данни за някои офицери — поручиците В. Василев, Ив. Атанасов, П. Катаров, кап. Т. Ночев, подполк. М. Тошев, полк. Х. Тошков, ген. Ив. Колев и мн. др.; съобщение (печ.) от Лондон за обявяване на примирие между Русия и Германия (30 ноем. 1917); циркулярни писма, позиви, апели и други печатни материали във връзка с: настъпилото политическо разложение в България и засилването на комунистическото движение, за финансова криза и избухнали недоволства срещу външната политика на България, апел за скъсване с Германия по време на Първата световна война, за Владайското въстание; изложение от Събранието на сръбския културен клуб в Белград (1940) във връзка с българо-сръбски отношения по време на Първата световна война; писмо (1935) от Върховното управление на Обществото на кавалерите на Ордена за храброст в България във връзка с неговото създаване; окръжни писма (1937) във връзка с причините за възникнали недоразумения между Централното управление на Съюза на запасните офицери и Софийското дружество на запасните офицери, за задачите на дружеството и за състояли се събрания на съюза в София и конгреси в Пловдив и Стара Загора през 1937 г.; за разцепление на съюза и изключване на председателя му ген. Ив. Шкойнов (1937); ста-

тията „Първият маршал на двора в Княжество България. 1879—1886 г. Фолпрехт Ридизел барон Айзенбах“, в която наред с биографичните данни са изтъкнати неговите заслуги като военен; статии във в. „Köszeg es Videke“ (1932) във връзка с откриването на възпоменателна плоча на подполковника от унгарската кралска кавалерия, по-късно адютант на Фердинанд I (1887) — Добнер Геца и спомени за него от Золтан Барчай; „споменен лист“ (1937) по случай 30-годишнината от смъртта на Д. Петков (1907); писма, удостоверения и др. (1912—1936) за заслугите на Н. Радев към Българското дружество „Червен кръст“; бележки за живота и дейността на д-р Н. Николаев; статия от в. „Szepesi Híradó“ (1934), посветена на участничката в революцията от 1848 г. — Мария Лебщюк; „Биографична и библиографска справка за ген. Раду Россети; изложение (1936) за награждаването на проф. А. Грабар за заслугите му към археологическата наука и за популяризирането на наши паметници на културата; статия от в. „La parole Bulgarie“ — „Le succès d'un savant: M. André Grabar и др.

Ф. 319; 91 док.; 1902... 1934 г.; 1 инв. оп.; пост. 1950, 1953 г.; част от фонда — в ЦДИА (ф. 110).

ТЕОДОР ВАСИЛЕВ ТРАЯНОВ

(псевд.: Анжар, Т. Мур)

(Роден в 1882 г. — Пазарджик; починал в 1945 г. — София)

Виден поет, символист, редактор на сп. „Хиперион“ (1922—1931).

Източници

За фондообразувателя: Зарев, П. Теодор Траянов. Литературен портрет. — Пламък, 1967, № 2, 71—76; КБЕ. Т. 5, с. 168; Нонева, З. и В. Тилева. Архивни фондове на писатели в Български исторически архив (БИА) в Народна библиотека „Кирил и Методий“. — Изв. Нар. библ. „Кирил и Методий“ и библ. СУ „Кл. Охридски“, 5 (11), 1965, 143—165; Речник на българската литература. Т. 3. С., 1982. 468—470; Стоянов, Л. Предговор към Избрани стихотворения на Т. Траянов. С., 1966, 5—26; Цанев, Г. От символизъм към реализъм и социална поезия. С., 1948, 11, 13—15, 22—23.

Публикации на документи: Траянов, Т. Избрани стихотворения. С., 1966. 399 с.

Документите във фонда се отнасят главно до литературната дейност на фондообразувателя. Творчеството на Траянов като поет е застъпено с неговата първа стихосбирка „Regina mortua“, издадена през 1909 г. с посвещение на П. Николаевич; ръкопис на подготвената за второ издание стихосбирка „Химни и балади“ — запазена е кн. първа от стихосбирката — „Съзвучия и отражения“, посветена на Константин Величков (1922); ръкопис и коректури на издадената през 1933 г. стихосбирка „Пантеон“. Запазено е и стихотворението му „Синко Стояне, Стояне...“, написано на 26 април 1934 г.

Във връзка с дейността на фондообразувателя като преводач е подготвеният за печат превод на книгата на Е. Хардт „Шутът Тантрис“ („Тристан и Изолда“), направен през 1930 г.¹

С дейността на Траянов като редактор е свързано запазеното във фонда стихотворение на Ив. Кирилов „Видение“, изпратено му за одобрение и поместване в сп. „Изкуство“ („Модерно изкуство“, 1923).

Ф. 320; 2782 док.; 1870... 1921 г.; 1 инв. оп.; пост. 1953, 1955 и 1968 г.; бълг., англ., нем., рус., унг. и фр. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 104).

ГЕОРГИ АТАНАСОВ (АТАНАСОВИЧ) ЖИВКОВ

(Роден в 1844 г. — В. Търново; починал в 1899 г. — София)

Участник в националноосвободителното движение и учител през Възраждането. След Освобождението — просветен и обществено-политически деец. Окръжен училищен инспектор. Народен представител и председател на IV и VII обикновено и III Велико народно събрание. Регент на България (1886—1887). Има заслуги за създаване на закон за народното просвещение (1891), за основаването на Висшето училище в София (1888) и издаването на Сб. НУНК.

Източници

За фондообразувателя и фонда: Благоева, В. Биография на министъра Георги Живков — НБКМ—БИА, Ф. 320, а.е. 1, л. 74—89; ЕБ. Т. 2, с. 603; Георги Живков. В: Български алманах за 1892 година, 1, С., 1892, 337—338; Йорданов, В. Развитие на на-

¹ Книгата е останала непубликувана.

шето просветно дело от Освобождението до войните (1878—1913). — В: Материали за изучаване на учебното дело в България. Кн. 2, С., 1925, 69—81; Минев, Д. Георги Живков. По случай 130 г. от рождението и 75 г. от смъртта му. — Борба (В. Търново), № 50, 25 апр. 1974; Минев, Д. К. Свраков и Н. Ванков. Ръководство по история на педагогиката. Ч. 2. Развой на учебното дело и училищното законодателство в България от Н. Ив. Ванков. Търново, 1906, 283—285; Петкова-Тодорова, Б. и В. Тилева. Някои нови материали за биографията на Вела Благоева. — Истор. преглед, 1955, № 5, 87—106; ПЦДИА, 1970, с. 176; Шишманов, Ив. Георги Живков. — Бълг. преглед, 5, 1899, № 8, 155—156.

Публикации на документи от фонда: Минев, Д. Биографията на Георги Живков от Вела Благоева. — Изв. Археол. д-во в гр. Сталин, 9, 1953, 105—111; Петкова-Тодорова, Б. и В. Тилева. Цит. ст., 87—106.

Между биографичните документи за фондообразователя са: паспорти (1891, 1894 и 1895) за пътуване в чужбина; диплом (1889) за завършено висше образование; свидетелство и бележки за служебната му дейност от 1880 до 1887 г.; биография на Г. Живков от сестра му В. Живкова (В. Благоева), която съдържа кратък преглед на просветната и политическата му дейност; писмо, което се отнася до издаването на биографията му; статия от в. „La revue diplomatique“ с биографични бележки и отзиви за Живков; негови визитни картички и др. Във връзка с материалното му състояние са: квитанции, свидетелства, сметки и др. за изразходвани средства по погасяване на дългове, данъци и такси; за уреждане на наследствени имоти; и др.

Кореспонденцията (1876... 1899) съдържа чернови на писма от Живков до неизвестни адресати и писма, телеграми и други документи до Живков от: О. Билиг, В. Благоева, К. Божилов, Хр. Бръчков, Б. фон Бюлов, Фр. Бьомхес, Д. Гериловски, Б. Горанов, В. Добруски, Евг. Живкова, Н. Живков, Р. Живкова, И. В. Златаров, Ив. Г. Каролев, Н. Лазаров, Л. Леже, Д. Маринов, д-р Г. Марковски, С. Д. Миленкович, Ив. Момчилов, С. А. Паница, Д. Петков, Р. Петров, д-р Н. Планински, д-р К. Стоилов, К. Шапкарев и др. Тя съдържа сведения за: учебното дело през 90-те години на XIX в.; българи, учещи в чужди учебни заведения; снабдяването на някои училища с учебни пособия от чужбина; сведение по вътрешно-политически въпроси — режимът на Стамболов (1888—1894), настъпили безредици по време на избори във Варна (1888); боледуването и смъртта на З. Стоянов (1889); убийството на

Хр. Белчев (1891); арестуването на Д. Благоев (1893); отпускането на пенсия на Г. Живков (1895), отправени към него молби за материално подпомагане; и др.

Между кореспонденцията са запазени и поздравителни писма и телеграми до него (1888—1898) от: Д. Благоев, В. Благоева, д-р Н. Генадиев, Д. Греков, Ст. Костурков, княгиня Мария Луиза, Ст. Михайловски, Н. Обретенов, д-р В. Радославов, Ф. Симидов, Фердинанд I и др. за празника на славянските просветители Кирил и Методий, по повод преименуването на с. Авли-кьой в Живково; за Нова година и др.; покани (1887—1899) за тържествени вечери, чествувания и др.; визитни картички от В. Благоева, Ив. Вазов, В. Добруски, Й. Груев, С. Доброплодни, С. Муткуров и др.

Относно дейността на фондообразувателя като участник в национално-революционното движение през 1876 г. е писмо от кап. Т. Колев (1894) във връзка с мисията на Живков в Белград (1876) и с написването на труд, посветен на българските доброволчески отряди в Сръбско-турската война (1876).

Писма, телеграми, записки и други документи са за дейността на Живков като регент на България (1886—1887). Между кореспондентите са: Г. Живков, В. Радославов, Т. Иванович, Гр. Начович, Д. Николаев, Ст. Паприков, Р. Петров, проф. Роше, К. Стойлов, Фердинанд I и др. Засегнати са въпроси, свързани с политическата криза в България — управлението след детронацията на Александър I Батенберг (9 авг. 1887); избора на Фердинанд Кобург-готски за български княз и посрещането му в България; бунтовете в Русе и Силистра (1887); отношението на нашата общественост и на Великите сили към събитията в България; и др.

От дейността на фондообразувателя като министър на народното просвещение са запазени най-разнообразни материали, които документират провежданата от него културна политика и заслугите му за организирането на образователното дело у нас, за изграждането на първите културни институти, за книгоиздаването и книгоразпространението и пр. Преобладаващата част от документите е свързана с образователното дело: 1. Училища — доклади, рапорти и други документи за състоянието на училищата във Варненски, Врачански, Русенски и други окръзи; превръщането на Русенската и Търновската общинска мъжка гимназия в държавни. Между документите са табли-

ца за изучавания материал в Габровската държавна реална гимназия през 1887—1888 г.; рапорт (1888) за методиката на обучение в същата гимназия и за състоянието на училищната сграда; писмо (1890) от митр. Григорий до Живков за състоянието на духовните училища у нас; писма (1892) с данни за българските училища в Тулча, Одрин и др. 2. С учителските кадри са свързани редица списъци на учители и директори в различни окръзи и писма, прошения, телеграми (1887—1893) от Ив. Андонов, В. Благоева, Д. Горанов, В. Дякович, Гр. Начович и др. относно назначения, уволнения и премествания на учители по политически и други причини. 3. Свидетелства, телеграми и писма (1888—1893) от Министерството на народното просвещение от Д. Агура, Хр. Никифоров, Ст. Стамболов и др. са за приемането на ученици в различни училища — полагане на приемни изпити, ученически бунтове в Габрово, Плевен и др. (1888). 4. Писма (1888... 1895) от В. Благоева, А. Бухмайер, Г. Стефансон са за доставка на учебни пособия от чужбина — учебници, апаратура, инструменти и модели за практически занимания на учениците по физика, естествознание, ръчен труд и др. 5. Бележки, писма и телеграми (1887... 1894) от Хр. Константинов, Д. Гериловски, Л. Леже, А. Мартин, Ив. Арnaudов, Ив. Басмаджиев, П. Германов, Ал. Владигеров, Гр. Начович и др. са относно учението на българи в чужди учебни заведения (следването на П. Момчилов в Париж, на Хр. Георгиев, Г. Шишков, Д. Николов и др. в Женева; основаването на комитет (1891) за защита на интересите на българските студенти в Женева и неговия състав; протести на българите в Женева срещу изменението на конституцията в консервативен дух (1881); отпускането на парични помощи и стипендии на български студенти в Париж, Брюксел, Виена, Цюрих, Лозана). 6. С финансовата политика в областта на народното просвещение са свързани няколко сведения за изразходваните кредити от министерството през 1889 и 1891 г.; бележки и обяснения по проектобюджета през 1892 г. и за предвидените кредити за 1893 г.; ведомости за възнаграждението на учителите от първоначалните училища през 1890—1891 г.; закон (1892) за пенсиите на учителите и чиновниците и доклад (1893) на Ст. Стамболов по този въпрос; писма (1888—1893) по отпускането на държавни средства за построяването и поддържането на училищни сгради.

Запазени са документални материали, свързани с развитието на някои от първите наши културни институти: 1) Висшето училище в София — списък на преподавателите, писма (1887... 1894) за: назначаването на М. Драгоманов, Ив. Д. Шишманов, М. С. Беляковски и А. Шоурек за преподаватели; техни научни изследвания; предстоящото откриване на Юридическия факултет; устройването и разрастването на физическата лаборатория при училището и снабдяването ѝ с модерна апаратура, назначаването на Д. Жакеро като механик в кабинета; проекта за изменението на чл. 8 от Закона за Висшето училище; набавянето на книги за Университетската библиотека. Намира се и списък на научни публикации на проф. П. Бахметиев. 2) Народните библиотеки в София и в Пловдив — списъци на служители; писма от В. Д. Стоянов, Д. Такела и др. относно: съхранението на библиотеката на Осман Пазвантоглу във Видин; зачисляването, извършването на експертиза и подреждането на събраните в провинцията турски книги и архиви; дейността на Такела в Народната библиотека в Пловдив и усилията му по създаването и организирането на сбирка от медали там; назначаването на Д. Маринов за директор на Народната библиотека в София, написването и издаването на етнографския му труд „Жива старина“ със съдействието на Г. Живков. 3) Държавната печатница в София — писма и доклад (1888—1890) относно състоянието на печатницата и пречките за правилното ѝ функциониране (липса на опитни работници, на усъвършенствувани машини, на необходими помещения; лошо снабдяване с резервни части, спънки от финансов характер). Има сведения и за поставени искания на работниците (1890) за увеличаване на заплатите и за разширяване на правата на работниците. 4) Българското книжовно дружество. — писма от 1893 г. относно състоянието му от основаването през 1869 до 1893 г., за отпуснатите от държавата субсидии и пр.

Група документи са във връзка с отпечатването и разпространението на учебници, книги, периодични и други издания: за изпратени в Министерството на просвещението за одобрение книги, учебници и периодични издания от В. Благоева и Н. Плащински и др; за разпространение на различни издания чрез министерството: екземпляри от Сб. НУНК в 1892 г., изпратени на Австрийското дипломатическо агентство и на Българското агентство в Цариград; отзиви на Л. Леже за сбор-

ника; за етнографските изследвания на Д. Маринов из страната във връзка с труда му „Жива старина“; по издаването на в. „Нов живот“, сп. „Български преглед“ и др. Автори на писмата от тази група са Д. Агура, В. Благоева, П. Габе, д-р Ф. Краус, Л. Леже, Д. Маринов, Ив. Найденов, Н. П. Недялкович, д-р Н. Планински, Р. Каролев и др. Тук са засегнати и някои други въпроси като например: построяването на жп линията Ямбол — Бургас (1889); състоянието на земеделието и занаятите; внедряването на нови отрасли и методи на производството в промишлеността; българо-италиански културни връзки (1887); смъртта и погребението на Александър I Батенберг и др.

Във връзка с участието на България в международни конгреси и изложения са: протоколи, сведения, бележки, покани и други документи относно Международен студентски конгрес в Букурещ (1891) — разисквани въпроси и решения на конгреса; събрание на студентите от университетите в Атина, Белград, Букурещ и София и решение за основаване на общо дружество на студентите от Балканския полуостров, за целта и състава на дружеството; за международния фолклорен конгрес в Лондон (1891); изложението в Чикаго (1891); конгреси в Чикаго (1893) по изкуство, религия, образование и пр.; музикално и театрално изложение във Виена (1892) и заслугите на Живков за доброто представяне от българска страна.

От дейността на фондообразувателя като временно управляващ Министерството на финансите (4 май — 2 ноем. 1890) са писма, молби и др. от Хр. Белчев, Е. Венсан, Ст. Стамболов, Гр. Начович и др., които засягат: финансовата политика на България; търговските отношения с други страни — внос на стоки от Австрия, износ на гайтани и шаяци за Босна, Херцеговина и Унгария; търговския договор със Сърбия и други търговски спогодби с различни европейски страни; установената митническа тарифа и възраженията от страна на Германия срещу високите митнически такси; проектите за построяване на книжна фабрика в България; назначения, уволнения и премествания на чиновници от финансовото ведомство.

От обществено-политическата и партийната дейност на фондообразувателя са запазени писма, бележки и други документи във връзка с партийни борби, провеждане на избори (1887, 1894), митинги в Оряхово и Лясковец (1893). Голяма част от документите съдържат молби за ходатайства при назначения, уволнения, отпуска-

не и изплащане на пенсии, заплати, помощи, полагане на изпити и др. Между авторите на документите са Д. Агура, Ив. Вазов, д-р Г. Вълкович, д-р Л. Дагоров, Г. Живков, Д. Маринов, Ст. Стамболов, Министерството на външните работи и др.

Във връзка с дейността на фондообразувателя като председател на VII ОНС (1893) са запазени писма и телеграми относно: встъпването на Г. Живков в тази длъжност; дейността на Народното събрание през 1893 г.; отпечатването на някои дневници на събранието, изплащането на заплатите на служителите; внесените предложения за изменение закона за пенсиите на учителите; разпускането на Народното събрание в 1894 г. (запечатване на сградата, усиляване на полицейския надзор и пр.); протоколите на 25-то заседание на VII ОНС; рапорта от началника на канцеларията на VII ОНС до Г. Живков, за създаването на комитет за събиране на помощи за построяване на паметник на Александър I Батенберг и др.

Запазени са документални материали от, до и за членове на семейството на фондообразувателя: 1. Евгения Г. Живкова — съпруга — некролог за смъртта ѝ; кореспонденция до нея от д-р В. Бояджиев, В. Благоева, Г. Живков, Д. Маринов, П. Стамболова и др. относно служебната дейност на Живков (1888—1894); по написването на биографията му от В. Благоева; за изказване на съболезнования по повод смъртта му. 2. Любен Г. Живков (син) — кръщелно свидетелство, свидетелства и удостоверения от Софийската държавна мъжка гимназия, Българската екзархия, Одринската българска митрополия и др. с биографични сведения за него. Запазен е и некролог за смъртта му (1932). Кореспонденцията до него е от Д. Благоев, В. Благоева, Ст. Благоева, Н. Живков, д-р Пюскиюлиев и др. Тя е във връзка със смъртта на Г. Живков и препоръката на В. Благоева за събиране и запазване на неговия архив; по назначаването на Л. Живков в Дирекцията на статистиката; за книжовната дейност на Н. Живков и материалните му затруднения; и др. Запазени са и няколко незначителни биографични документи на Милка Г. Живкова — дъщеря, Тодор Г. Живков и Богдан Г. Живков — синове.

Сред документите от, до и за други лица са: писма, телеграми, доклади, заявления и др. от д-р Г. Вълко-

вич, д-р Г. Странски, М-вото на вътрешните работи в София, Др. Цанков и др. до Д. Греков, М-вото на външните работи, М-вото на търговията и земеделието, К. Стоилов, Ст. Стамболов, Фердинанд I и др.

Ф. 321; 3 док.; 1880... 1882 г.; 1 инв. оп.; пост. 1953 г.;
бълг. и фр. ез.

КЪНЧО ГЕОРГИЕВ КЪНЧЕВ

(Роден в 1857 г. — с. Градец, Котленско)¹

Военен деец; софийски градоначалник; член на българската ложа на Ордена на мартинистите.

Източници

За фондообразувателя: Списък на офицерите от българската войска. Действаща армия. С., 1908, 6, 67; С., 1909, 5, 65; документите от фонда.

Запазена е диплома (б. д.) за членството на Кънчо Кънчев в българската ложа на Ордена на мартинистите в Париж.

Кореспонденцията до фондообразувателя се състои от две писма: от Политическата дирекция на М-во на външните работи в Париж (1882) във връзка с приемането му по застъпничество на губернатора на Източна Румелия в специално военно училище във Франция и от префекта на Хасковския департамент (1880) с похвала за извършена работа по разкриване на кражба на домашни животни в с. Пъндъджик, Кърджалийско.

¹ Не се откриха данни за мястото и годината на смъртта му.

Ф. 322;¹ 12 док.; 1881... 1907 г.; 1 инв. оп.; пост. 1974 г.;
бълг., тур. и фр. ез.

ЯКИМ (ЙОАКИМ) КОЧОВ САПУНДЖИЕВ

(Роден в 1836 г. — Охрид; починал в 1910 г. — Охрид)

Просветен деец и участник в борбата за самостоятелна българска църква (1862—1872); съратник на Гр. Пърличев; един от инициаторите и ревностен разпространител на народната книжовност сред българското население в Македония; секретар на църковната община в Охрид (1869—1872); учител в Лерин (1880—1882); секретар на Охридската митрополия (1891—1894); служител в Българската екзархия в Цариград.

Източници

За фондообразувателя: Г-не редакторе... (Дописка). — Право (Цариград), 6, № 14, 31 май 1871, с. 55; Г-не Редакторе... (Дописка). — Право (Цариград), 7, № 4, 3 апр. 1872, с. 3; Кирил, пагариарх български. Българската екзархия в Одринско и Македония след Освободителната война (1877—1878). Т. 1, кн. 1. С., 1969, 568—569, Кореспонденции на „Съветник“. Охрид 16 цървеник... — Съветник (Цариград), 2, № 14, 4 юли 1864, с. 253; Орешков, П. Автобиография на Григор С. Пърличев. С., 1928, XVIII—XIX, 79—81; Снегаров, И. Град Охрид [С., 1943], с. 95; Спространов, Е. По възраждането в град Охрид. — Сб НУНК, 13, 1896, 622—681; Тилева, В. и А. Коджаев. Непубликувани писма на Григор С. Пърличев. — Изв. Нар. библ. „Кирил и Методий“, 14(20), 1978, 379, 382, 397—399, 403—406, 414—416.

Към документалните материали с биографични данни за фондообразувателя се отнасят четири свидетелства (1894) за заслугите му като будител на народното съзнание сред българското население в Охридско и за заеманите от него служби в периода от 1869 до 1894 г.

Запазено е писмо от Българската екзархия в Цариград (1881) до Я. Сапунджиев за учебното дело в Леринското мъжко училище (изпращане на средства за закупуване на книги и учебници, увеличаване числото на българските ученици и др.).

Ръкописен превод от гръцки език (1907) на книгата „Гуй Менеринг“ от У. Скот отразява преводаческата дейност на Я. Сапунджиев.

¹ Първоначално фондът е регистриран под № 767.

Запазени са документи от и до членове на семейството на фондообразувателя с биографичен характер (1903—1905) за Александър Я. Сапунджиев (син) и Олга Я. Сапунджиева (дъщеря).

Ф. 323; 2308 док.; 1874... 1942 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954—1957, 1976—1978 г.; бълг., гр., нем., рум., рус. и чеш. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 174).

ИВАН СИМЕОНОВ

Търговец и износител на зърнени храни в западна Европа от края на XIX век. Собственик на търговска къща в Русе за хлебопечене и доставка на хляб за руските войски през Освободителната война (1877—1878). Занимавал се е и с обществена дейност.¹

Източници

За фондообразувателя и фонда: ПЦДИА, 1970, с. 211; документите от фонда.

Материалното състояние на фондообразувателя се документира от запазените тефтери, квитанционни книги, договори, разписки, сметки и др. (1884... 1901) във връзка с чифлика в с. Хасан терзи. Те дават сведения за: получени суми, жито, сено и др.; изплатени надници на селскостопанските работници и вида на извършената работа; отглеждане и продажба на добитък; назначаване на В. Бойчев за управител на чифлика; имената на лицата, с които е в търговски отношения и др. Няколко сметки, разписки и др. (1874... 1894) се отнасят за: фурна, дадена под наем в Свищов; оценка на къщи, продадени акции, дължими данъци, лични разходи и пр.

Запазени са няколко чернови и копия на писма, телеграми, прошения и др. (1878—1880), писани от Ив. Симеонов в Букурещ, Русе, Свищов и др. до К. Аврамов, БНБ — София, ген. П. С. Вановски, Евл. Георгиев, княз Ал. Дондуков — Корсаков, Ив. Кабакчиев, Министерство на правосъдието, Апелативен съд — Русе и пр. и са във връзка с търговската му дейност — теглене и изплащане

¹ Други биографични данни засега не са открити.

на суми, покупко-продажба на зърнени храни, уреждане на десятъка, снабдяване на руските войски с хляб и др.

Автори на кореспонденцията (1875—1902) до фондообразувателя са: Г. Аврамов, К. Аврамов, Хр. Атанасов, М. Балабанов, БНБ — София, С. С. Бобчев, П. Бояджиев, бр. Бурови, Хр. Василев, Евл. Георгиев, Ив. Григоров, Т. Данку, Д. А. Иванов, Я. Икономов, Г. Кабакчиев, Ив. Кабакчиев, П. Каравелов, И. Катранов, П. Кисимов, Л. Койтс, М. Лефтереску — Матковиде, К. Люцканов, Министерство на правосъдието, Министерство на земеделието и търговията, П. Мишайков, Гр. Начович, Н. Николаев, Ев. Николов, бр. Е. Паница, Т. Панов, В. Пенчович, С. Попов, Т. Попов, Ф. Рачев, Х. Русо, Д. Станчов, Градски общински съвет — Русе, Й. Теодоров, Хр. Тъпчилешов, Ив. Н. Хаджиенов, х. Ив. Хаджипенчович, д-р М. Цачев, Н. Чучкович и др. Писмата отразяват преди всичко търговската дейност на Ив. Симеонов и съдружническите му връзки с Евл. Георгиев в Букурещ. Те съдържат сведения за: покупко-продажба на зърнени храни (ечемик, царевица, жито и пр.), цената и превозването им и др.; уреждане на парични въпроси; наемане и купуване на складове; събиране налог от снопите по нивите; търговски връзки с различни лица (Ланге, Александриди, Шопов, Кереметчиев, Розентал, Бернщайн и др.); митата на брашната във връзка със снабдяването на руските войски с хляб; сключване договор за доставка на вършачка за чифлика в Хасан терзи; изпращане на житни мостри; продажба на земя; събиране наеми; наемане на работници; закупуване и продажба на данъка десятък и др. Споменава се и за: конкуренция между различните предприемачи по сключване на договори за снабдяването на руските войски с хляб (1877—78); ревизиране производството на хляба (1878—1879); курса на рублата; местонахождението на отчетните регистри на действащата руска армия; откриването на Народното събрание от княз Дондуков; Съединението на Източна Румелия с княжество България (1885); назначаването на Ив. Симеонов за почетен член на Русенския комерчески съд и избирането му за член на комисия по отчуждаване на имоти във връзка с благоустрояването на гр. Русе и др.

От търговско-стопанската дейност на Ив. Симеонов преди Освобождението се пазят няколко договора, разписки, писма, бележки и др. (1875—1877) относно: откриване на търговска къща за храни в Турну Магурели; покупко-продажба на зърнени храни; получаване на суми

от наеми; назначаване на Симеонов за комисионер и др.

Запазени са материали (актове, издължителни, бележници, касови книги, квитанции, контракти, платежни нареждания, поръчителни прикази, разписки, сметки и др.) във връзка с дейността на Кантората за хлебопечене по снабдяването на руските войски с хляб (1877—1879): за взаимните условия и задължения между Симеонов, Александриди и др. относно производството на хляб за руските войски; за изплащане на суми за хляб и брашно, за изработен хляб и пр.

Намират се и договори, писма, разписки и др. във връзка с търговската му дейност (1880—1906) със сведения за: уреждане на парични въпроси; закупуване на зърнени храни; договорни отношения на Ив. Симеонов с различни лица и др.

Обществената дейност на фондообразувателя се документира от няколко писма и разписки. За участието му в Български благотворителен комитет „Единство“ свидетелствуват писмото от Т. Косев и Петков и пълномощното, издадено на Ив. Симеонов (1878) от комитета. За дейността му като член на Градския общински съвет в Русе (1880) дават сведения протоколът на Привременната комисия и писмото на кмета на града — С. Златев. Запазена е квитанция (1893) за членуването на Ив. Симеонов в Българско дружество „Червен кръст“ — Русе.

Към документите с общо съдържание може да отнесем обръщение на Евл. Георгиев към избирателите от Русенски окръг (1880) по повод касирането на избора му за представител в Народното събрание; два бюлетина от борсата в Браила (1931—1932) за покупко-продажба на зърнени храни; географска карта на част от България и Румъния.

Запазени са и документи до членове от семейството: 1. Жена му — Елена Иванова Симеонова — няколко писма, квитанции, патенти и др. са във връзка с търговската ѝ дейност (1888—1893). Те дават сведения за: право на търгуване със спиртни напитки и тютюневи изделия; търговски операции с тютюнопроизводители и фирми; търговия с книжарски материали; изплащане на суми; запазен е и един етикет с надпис „Тютюнева фабрика на Ел. Ив. Симеонова“ и пр. Намира се и препис от пълномощно (1895), с което Е. Симеонова

упълномощава управителя на чифлика в с. Хасан терзи — М. Андреев да купува недвижими имущества и да урежда всички документи. Четири телеграми от Симеонова до Хр. Иванов и Гр. Начович са във връзка с отпускане на вършачка. Кореспонденцията до Е. Симеонова е свързана изцяло с търговската ѝ дейност (1880, 1889—1893). Автори на писмата са: Л. Бенароев, БНБ — Русе, Ал. Генович & Со, Евл. Георгиев, Акционерно дружество за рафинирана захар — Виена, Е. Зографиди, Ив. Кабакчиев, Г. Каменов, С. Патак, Книжна фабрика — Зундерн и др. 2. Симеон Иванов Симеонов — син. От материалите с биографични данни се съхраняват: сведетелство за съдимост (1892); пълномощно от V армейска паркова колона (1916) — да получава пощата на военната част. Няколко сметки, разписки, писма и договор (1893... 1933) са във връзка с материалното му състояние. Автори на кореспонденцията (1893... 1942) до С. Иванов са: А. Ашер & Со, Артилерийска школа — Фонтенбло, Ф. Баерле, редакция на в-к „Deutscher Jäger-Zeitung“ — Нойдам, Частен детективски институт — Берлин, Т. Хаджи — Степанян, П. Хайтман и др. Те дават сведения за: изпращане на списания, поместване на статия на С. Симеонов в немски вестник, доставка на газ и бензин, заемане на вършачка, изпращане на житна мостра, постъпване на С. Симеонов в немската армия и др. 3. Една сметка (1882) от пансиона на Нотр Дам дьо Сион в Цариград е във връзка с престой на родственица на Ив. Симеонов в него.

Между документите от, до и за други лица има писма, телеграми и др. (1876... 1900) от БНБ — София до Филчов, Ив. Куюмджиев до Н. Димитров, д-р В. Радославов до Д. Дочев и др. относно: уреждане на парични въпроси, уволняване на Дочев от служба, разглеждане сметките на бившия кмет в Русе и др.

Ф. 324; 1845 док.; 1883... 1934 г.¹; 1 инв. оп.; пост. 1954, 1955, 1962 и 1967 г.; част от фонда — в НА—БАН ф. 36).

ЕВТИМ АНГЕЛОВ СПРОСТРАНОВ

(псевд.: Цветан Ангелов, Беш Чинар, Карабурун, Е. Маркулев)
(Роден в 1867 г. — Охрид; починал в 1931 г. — София)

Учител, книжовник и общественик в първите години след Освобождението; изследовател на българските старини; етнограф; писател и публицист; секретар при Солунската и Одринската митрополия. Окръжен управител в Охрид (1918). Служител в Министерство на външните работи и изповеданията; член-основател на македонския научен институт — София; автор на исторически студии.

Източници

За фондообразувателя: Бележки по основаването на Македонски научен институт. — Макед. преглед, 1, 1924, № 1, с. 160; Списък на г. г. членовете на „Славянска беседа“ на 31 март 1930 година. — Год. д-во Славянска беседа в София, 1929—1930, с. 30; Фурнаджиев, Д. Ев. А. Спространов. — Зорница, (Цариград) 41, № 27, 7 юли 1931, с. 2.

Във фонда се пазят около 90 тефтера (1901—1931), съдържащи автобиографични данни за фондообразувателя — рождена дата и месторождение, учението му в България и в Русия; дейността му като училищен инспектор в Солунски санджак и др. Част от тези документални материали обхваща периода 1903—1904 г. и засяга следните въпроси: отношенията между ВМОРО, ВМОК и македонската емиграция в България; подготовката на въстанието през 1903 г. и аферата мис Стоп (1901); дейност на Македонското дружество в София; църковно-просветната борба до 1870 г.; посрещането на митр. Натанаил в Охрид (1874); учебното дело в Охрид и Солун преди Освобождението; дейност на църковно-училищната община в Солун; подпомагане на учители-заточеници; среща на Наум Спространов (братовчед на фондообразувателя) с граф Игнатиев (1878 г.); основаване на Дружество на публицистите в София (1910); сведения за редица дейци на революцион-

¹ Документите след смъртта на фондообразувателя се отнасят до членове на семейството.

ното движение в Македония — Г. Петров, Т. Карайовов, Б. Сарафов, Ив. Цончев, К. Размов, Гр. Пърличев, А. Страшимиров, Ст. Михайловски, Вл. Руменов, Хр. Матов, Ив. Кепов, Хр. Станишев, В. Кънчев, А. Ляпчев, Хр. Татарчев, Ив. Гарванов, П. Тошев.

Освен автобиографичните данни, тефтерите съдържат сведения и за: 1) Обществено-политическия живот в България по време на I световна война (1915—1918) и след нея: разложение в армията и дейността на БРСДП (т. с.) в тази насока; абдикацията на Фердинанд; управлението на Ал. Стамболийски; провеждане на избори; подготовка на преврата от 9. VI. 1923 г., политически убийства по време на управлението на Ал. Цанков; арести сред дейци на ВМРО; Септемврийското въстание 1923 г. и масови убийства на комунистите в Самоков; атентата от 1925 г.; международното положение през 1920 г. 2) Събития от външнополитически характер — революцията в Русия от 1917 г.; преговорите за мир през 1918 г.; окупацията на Македония от английски войски; Ньойския мирен договор и изпълнение на клаузите му; обявяване на Албания за независима държава; отношението на Великите сили към България. 3) Дейността на българите-емигранти от Македония — създаване на македонски братства; провеждане на събори и избор на ръководни органи; съставяне на първия „Македонски катехизис“; дейност на македонските братства в Женева и на Върховната временна македонска комисия в Швейцария; дейност на Охридско-стружкото културно спомогателно братство; дейност на ВМРО след войната (идейни течения и борби); сведения за Младежкия македонски съговор; комитета „Илинден“ и македонската комунистическа група; дейността на Г. Петров и др. 4) Дейност на различни дружества и организации и участието на фондообразувателя в някои от тях — Дружество на българските публицисти и писатели; Славянско дружество в България; Български въздържателен съюз; Възпитателен институт „Зора“; Дружество „Българска спасителна мисия“; Дружество за защита на животните; Лига за защита на правата на човека и гражданите; Дружество за борба с туберкулозата; Православно християнско братство; Дружество за борба с малолетната престъпност. 5) Културно-просветен живот в Охрид (1918—1931) — основаване на археологическо дружество и

дейността му; извършени от Шкорпил разкопки в околностите на града; дейност на Охридското културно спомагателно братство „Климент Охридски“; организиране на градинарски еснаф; дейност на Дружеството за облагородяване на природата, на читалището „Григор Пърличев“ и на женското дружество в града; благоустрояване на град Охрид и др. 6) Дейността на Е. Спространов — книжовна дейност и сътрудничеството му в сб. „Народни умотворения“; в Министерство на външните работи и изповеданията; председател на Охридското културно спомагателно братство и председател на Централното бюро на ВРО; член на Настоятелството на Християнския съюз; пътуването му до Русия във връзка с конгреса на славистите и др. 7) Застъпени са и въпроси от разнообразен характер: дейност на масонските ложи в България; основаване на Британско-българско дружество за взаимност и сближение (1926); българо-полски връзки; учебното дело в Цариград; дейността на Д. Груев, Т. Александров, Д. Хаджидимов, ген. Н. Жеков, Н. Томалевски; дейността на Д. Спространов в Париж; дейността на Теософското дружество в България; чествуване 50-годишния юбилей на Иван Вазов и 25-годишнината от смъртта на Хр. Ботев; смъртта на Дж. Баучер (1920); организирането на американски технически курсове в София; олимпийските игри в Париж през 1924 г.

Малък брой документи осветляват материалното състояние на Е. Спространов, заеманите от него длъжности през периода 1888—1911, оформяне на завещанието му и др.

Писмата на фондообразувателя — чернови, преписи и оригинали са адресирани до Сл. Бабаджанов, П. Дорев, еп. Иларион, митр. Козма, Ив. Нелчинов, Н. Ножаров, Т. Спространов, Кр. Станишев, Ю. Чкатров, К. Шапкарев и др. Те засягат следните въпроси: дейността на Е. Спространов като чиновник и училищен инспектор в Солун и Одрин и кандидатирането му за мирски съветник при Екзархията (1911); сътрудничеството му във в. „Вести“ и в. „Отечество“; слабата дейност на учителското дружество в Охрид и на учителската организация в Солун; църковно-училищното дело в Македония; партизанщината в екзархийските среди; заслугите на Н. Алексиев от Охрид за учебното дело в Македония.

Писмата, изпратени до фондообразувателя (1889—1931), са писани от Т. Антонов, А. Башев, Ил. Бобчев, В. Ве-

зенков, М. Греков, В. Динов, Г. Драндаров, А. Златарски, К. Пърличев, Хр. Матов, Кл. Миладинов, А. Минджов, Ив. Нелчинов, К. Ножаров, Я. Петров, А. Протогеров, К. Размов, В. Руменов, Ив. Снегаров, А. Спространов, Д. Спространов, Ат. Ченгелиев, Кл. Шапкарев и съдържат данни за: дейността на македонското дружество в Шумен и за обществено-политическия живот в града (1895); основаването на македонски дружества в Ловеч, Пловдив и Русе и дейността им; смъртта на Тр. Китанчев (1895); дейността на македонската емиграция в Америка и по-конкретно на българската колония в Торонто; Винишката афера и арестуването на повече от 200 души във връзка с нея (1897); сведения за Д. Ризов; избирането на фондообразувателя в Националния комитет на македонския конгрес през 1928 г.; оземляване на бежанците от Македония; апел, подписан от К. Пърличев за оказване материална подкрепа на революционни дейци от Македония; отношението на руския печат към македонския въпрос и необходимостта обществеността в Русия да бъде запозната с истинското положение в Македония; участието на Д. Спространов в Македонския студентски конгрес в Лайпциг (1925); живота на македонската емиграция в Париж и намерението на Д. Спространов да се кандидатира за секретар на Съюза на македонските организации в Америка; дейността на „Комитет за малцинствата“ в Париж; проект да се преведе на рус. ез. брошурата на Ив. Иванов „Положението на българите в Македония“; сътрудничество на фондообразувателя във в. „Народен глас“; образуването на българска църковно-училищна община в Чикаго (1928); дейността на учителските дружества в Одрин, Солун, Битоля (1909); училищното дело в Одрин (1909); обществено-политическия и културен живот в Охрид (1895); неделното училище в Охрид и дейността на настоятелството му; чествуване деня на св. Кирил и Методий в Цариград (1895); отпечатване трудовете на фондообразувателя и сътрудничеството му в сборник НУНК; пласиране книгите на Д. Спространов; назначаването на Е. Спространов в Министерството на външните работи; дейността му като окръжен управител в Охрид; избори за мирски съветници при Екзархията и намерението на Спространов да се кандидатира в тях (1911). В писмата има сведения и за: българо-сръбски връзки и посещение на сръбски студенти в София; българо-руски връзки (1897... 1924); разпространение на руската книга в България; отношението на руския печат към националноосвободителното движе-

ние на американците; арести в Охридско след Младотурската революция през 1909 г.; дейността на управителния съвет на Възпитателния институт „Зора“ (1925); съдбата на ръкописите на Гр. Пърличев; живота на заточениците на о-в Родос (1910); археологическите разкопки в Охрид и проявения от страна на Б. Филев интерес към тях; дейността на Масонските ложи в България; събитията в България през 1925 година; руско-турски отношения (1895).

От учителската дейност на фондообразователя са останали няколко писма и молби (1894—1911), свързани с назначаването на Е. Спространов в Софийската държавна гимназия през 1894 г., учителстването му в Крушево (1885) и в девическото училище в Битоля (1904).

За дейността на Е. Спространов като секретар в Одринската митрополия има данни в запазената служебна кореспонденция между Митрополията в Одрин и Екзархията в Цариград, както и в една група бележки, сметки, разписки (1905—1910) и др., засягащи: положението на учителите в Македония; размера и събирането на данъка владичина; призив на учителския съвет при основните училища в Солун до всички родолюбиви българи да съдействуват за учредяването на педагогическа научна библиотека (1907); данни за устава на Българското земеделско еснафско взаимоспомагателно дружество в гр. Одрин (1910).

Две писма (1910) са във връзка с назначаването на фондообразователя за секретар при Солунската митрополия.

Запазено е едно заявление (1910) във връзка с желанието на Е. Спространов да бъде назначен на работа в Дирекцията на статистиката.

От дейността на фондообразователя като окръжен управител в Охрид през 1918 г. е запазен един апел до българите в Македония за абонамент за в. „Родина“.

С дейността на фондообразователя като инспектор в Духовния отдел при Министерството на външните работи и изповеданията са свързани няколко писма и удостоверения от периода 1921—1927 г.

Друга група документи (1883—1930) — дневник, протоколи, устав, квитанции и др., осветляват дейността на Е. Спространов като участник в революционно-освободителните борби на Македония. Тези документи съдържат следните сведения: положението на народните маси в Македония и Одринско и злоупотребите на турските официални власти; водени преговори между

ВМОК и ВМОРО (1896); въвеждане на реформи в Македония; състоянието на ВМОРО след въстанието през 1903; решенията на Първия македонски конгрес в София (1895) и формирането на македонски дружества; изготвянето на „Правила за ръководство на македонската емиграция в България“; събиране на помощи в полза на конгреса на ВМОРО през 1906 г. и избиране на делегати за него; отпечатване на програмата, устава и правилника на българските конституционни клубове в Солун (1909); основаване на фонд „Св. Климент“ от живеещите в София охридчани (1904); бежанския въпрос; съществуващо разединение в средите на студентската македонска емиграция и формирането на студентско македонско дружество „Вардар“; отворено писмо на Ж. Дезбон, френски публицист и общественик, във връзка с масовото изстребление в редовете на македонската емиграция (1930); убийството на Ал. Протогеров (1928); готвено покушение срещу К. Пърличев; намеренията на Е. Спространов да издаде сборник с биографии на изтъкнати революционни дейци от Македония; отношението на Русия към македонския въпрос; сведения за Ст. Везенков, участник в Сръбско-българската война (1885) и Балканската война (1912). Запазени са още статии от различни вестници, засягащи положението в Македония и списък на македонските емиграционни братства в България.

Дейността на Спространов като подпредседател на Охридското благотворително братство (1900—1909) е отразена в следните документи: годишен отчет за дейността на настоятелството, устав на фонда „Св. Климент“, годишен баланс на фондовете на капиталите на Охридско културно благотворително братство; ръкопис за целите и дейността на дружеството и извършени дарения в негова полза. Няколко писма и квитанции са във връзка с дейността на фондообразувателя като член на Славянското дружество в България (1914—1925). В тях има данни за: тържествата по случай 25-годишния юбилей на дружеството и неговата дейност през изминалия период; политиката на Русия на Балканите (1912—1914); българо-сръбски отношения; биографични сведения за фондообразувателя.

Друга част от документалните материали (1909—1910) очертава дейността на Спространов като член и председател на Настоятелството на „Българска Матица“ в Одрин (1909—1910) и засяга следните въпроси: предстоящо свикване на събор от представителите

на клоновете на „Българска Матица“ в Османската империя; напечатване устава на дружеството и предстоящо избиране на представители за конгреса му в Солун; дейността на учителското дружество в Одрин. Запазен е и списък на членовете на „Българска Матица“ в Одрин.

Един призив (1911) е във връзка с кандидатурата на Е. Спространов за мирски съветник при Екзархията.

Писмо от 1926 г. документира дейността на фондообразователя като член-съветник в Настоятелството на Българско благотворително дружество за покровителство на животните.

Във връзка с дейността му е и една покана за присъствие на общото годишно събрание на Дружеството на българските публицисти и писатели.

Част от документите (1927—1928) очертава дейността на фондообразователя като член на Младежкото християнско дружество. В тях се съдържат данни за организирани от дружеството събрания, сказки, беседи, а също така и сведения за дейността на международния комитет на Младежкото християнско дружество.

Запазени са и документални материали по някои въпроси за състоянието на българската църква, като писма, брошури, бележки, позиви, засягащи предстоящото излизане на сп. „Духовен мир“, положението на игумените в Лозенския манастир „Св. Спас“, избора на свещеници, правила за поклонниците и посетителите на манастирите и др.

Няколко документа потвърждават дейността на Е. Спространов като член на Теософското дружество в България. Те засягат юбилейния конгрес на Световното теософско дружество, който ще се състои в Индия и вероятността на българската секция да участва в конгреса.

Официално писмо от 1927 г. е във връзка с дейността на фондообразователя като член на Български неутрален въздържателен съюз.

Запазена е и покана за участие в събрание, на което ще се изработи проектоустава на Народна задруга „Отец Паисий“.

Няколко документа (писма и разписки от 1909—1927) разкриват благотворителната дейност на фондообразователя.

Запазени са и бележки и ръкописи, свързани с литературното творчество на фондообразувателя. От дейността на Спространов като журналист и публицист са запазени документи, засягащи следните въпроси: арестуването на Н. Ризов във връзка с брошурата му „Как да се възроди Турция“; подвеждане под съдебна отговорност на фондообразувателя заради статия, публикувана във в. „Отечество“.

Могат да се отбележат следните статии: „Власт и безвластие“, „Народ и интелигенция“, „Иларион Макариополски“, „Що е регентство и кой е ренегат“, „След изборите“, „Сърбите за автономията на Македония“, „Още една черна страница от историята на македонското освободително движение“, „Изборен скандал“, „За помирението между двете крила на ВМОРО“.

Между материалите, свързани с дейността му, са и няколко удостоверения, разписки, изложения и др., засягащи следните въпроси: освещаване на ж.п. линията Перник-Радомир; смъртта на Дж. Баучер (1920); посещение на руски ученици в България. Запазено е и изложение на Настоятелството на катедралата „Св. Неделя“ — „Истината по възстановяването на разрушенията на 16 април 1925 г. столична катедрала „Св. Неделя“.

Във фонда са запазени и материали от, до и за членове от семейството на Е. Спространов. 1) Ангел Спространов — баща на фондообразувателя — две писма от Цв. Бъчваров и К. Мосинова и един некролог. 2) Климент Спространов — брат. Писмата на Е. Спространов до него засягат пътуването на Кл. Спространов в Москва (1912), дейността на Е. Спространов като секретар на Одринската митрополия и благотворителната дейност на фондообразувателя. 3) Григор Спространов — брат. Писмата до него съдържат сведения за: съставен от Е. Спространов устав на църковно-училищните настоятелства в Одринска епархия; избори за мирски съветници при Екзархията; основаване на педагогическа научна библиотека при Централно основно образцово училище „Св. Климент“; сътрудничество на фондообразувателя в Периодическо списание“; предстоящо основаване на акционерна българска банка в Солун; учителски конгрес в Солун (1909); обиколка на Гр. Спространов в Унгария. 4) Нюка Спространова — съпруга на фондообразувателя. Писмата от и до нея засягат: учение на българи в Русия; руския периодичен печат и македонския въпрос; дейността

на Е. Спространов като чиновник в Щип и Кукуш; основаване на читалище „Просвета“ в Щип и избирането на Е. Спространов за негов представител; работата на Е. Спространов в Рилския манастир за подготвянето на опис на книгите, намиращи се там; първото оперно представление, състояло се в основания през 1908 постоянен оперен театър в София — „Българска оперна дружба“. Няколко разписки и писма (1910—1929) са във връзка с благотворителната дейност на съпругата на фондообразувателя. 5) Владимир Спространов — син. Писмата от и до Вл. Спространов са свързани преди всичко с дейността и живота на Д. Спространов в Париж: има данни и за намерението на Вл. Спространов да подаде оставката си като член на Съюза на православните християнски дружества на учещата се младеж в България. 6) Димитър Спространов — син. Писма и удостоверения съдържат биографични сведения за Д. Спространов — място на раждане, професия, членуването му в различни дружества и сведения за книжовната му дейност. Неговата група бележки, разписки и молби осветляват материалното състояние на Д. Спространов. Запазени са и няколко писма от и до него (1908—1930), в които има сведения за: дейността на македонските дружества в Париж; участието на Д. Спространов в конгреса на Демократическия съюз за мир; връзки между Масонските ложи в България и тези от Франция; отзиви за книжовната дейност на Д. Спространов; безработицата в Канада и положението на емиграцията там: посещение на руски студенти в София; земетресение в София (1917). Във връзка с адвокатската дейност на Д. Спространов са запазени няколко свидетелства и отчети (1907... 1923). Извлечение от писмо (1928) е от дейността му като член на Масонските ложи. Съхраняват се документални материали от благотворителната и книжовната дейност на Д. Спространов. Лична карта (1920) илюстрира дейността му като член на студентско общообразователно дружество „Хр. Ботев“. 7) Сродници. Няколко писма, пощенски картички и телеграми съдържат сведения за Балканската война.

Запазени са материали от, до и за други лица, в които има данни за работата на Д. Матов над статията „Ударението“, за намеса на полицията в гр. Дупница в работата на македонското дружество в града и др.

Ф. 325; 11 док.; 1894... 1922 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954 и 1980 г.

Д-Р ВЛАДИМИР ИВАНОВ РУМЕНОВ

(Роден в 1870 — Крушево; починал в 1939 г. — София)

Лекар и деец от националноосвободителните борби на българите в Македония. Завършил медицина в Русия; като военен лекар участвувал в Балканската и Първата световна война; член на Върховния съвет на труда и обществените осигуровки; член на дружеството за борба с туберкулозата; има заслуги за основаването на Медицинския факултет в София. Идейно близък на дейците от ВМОРО. Народен представител.

Източници

За фондообразувателя: Галчев, И. Лекарите на служба в Екзархията по време на Възраждането и след Освобождението. — Хигиена и здравеопазване, 1978, № 3, 298—305; Руменов, В. Храна и здраве. Посмъртно изд. под ред. на Ив. Руменов. С предговор от Д. Николов. С., [1939], V—X.

Кореспонденцията е малобройна. Автори на писмата до фондообразувателя са Ал. Протогеров и Ив. Руменов. В тях има сведения за: следването на Руменов в Москва и направени от него постъпки за получаване на стипендия.

Дейността му като лекар е представена от брошурата „Туберкулозата в България и борбата с нея“, издадена през 1922 г.

Запазено е и едно писмо от частен характер до дъщерята на фондообразувателя — Румена Владимирова.

Ф. 326¹; 40 док.; 1876... 1929 г.; 1 инв. оп.; пост. 1965, 1967, 1971, 1972 г.; бълг. и фр. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 949).

КОНСТАНТИН НИКОЛОВ КОНДОВ

(Роден в 1874 г. — Прилеп; починал в 1929 г. — София)

Военен; активен борец в националноосвободителното движение на Македония; войвода на чети през 1895, 1901, 1903 г. и участник в Горноджумайското въстание (1902) и Илинденското въстание (1903); основател на Македоно-одрински дружества в Габрово (1889) и в Ямбол (1900); учител в Дупница (1894—1895), Габрово (1899—1901, 1903—1908) и Ямбол (1900, 1919); служител в Министерството на вътрешните работи и народното здраве (1908—1911; 1925—1929), околийски началник на Ст. Загора, Дупница и Сливен (1908) и окръжен управител на Струмица (1919); участвувал във войните (1912—1918).

Източници

За фондообразувателя: Дървингов, П. История на... Т. 2. 735 с.; Кондов, К. Борбата на македонца. Исторически очерк върху причините и развитието на революционното движение в Македония. Габрово, 1903. 104 с.; Кондов, К. Един лъч върху разкола в Македоно-одринската организация. Станимака, 1902. 10 с.; Кондов, К. Последните минути на един македонски революционер. — Илюстр. Илинден, 2, 1929, № 2 (12), 11—12.

Публикации на документи: Кондов, К. Страници от миналото. (Извлечение от дневника на Коста Кондов). — Илюстр. Илинден, 2, 1929, № 3 (13), 7—10; № 4 (14), 1—6; № 6 (16), 11—13.

Във фонда се пазят две биографии, написани от Никола Кондов, които съдържат биографични данни за фондообразувателя: рождената му дата; дейността на бащата на фондообразувателя — Н. Кондов; учението му в София, Петербург, Солун и във Военното училище — София; учителствуването му; дейността му във връзка с изпращане на чети в Македония и др.

В писмата от и до него с автори Б. Бараков, Ил. Гологанов, подполк. Димитров, П. Дървингов, Н. Начев, са застъпени следните въпроси: указание за работата на Македоно-одринското дружество в Ямбол (1900) и за дейността на македонските дружества в България (1901); сведения за бойните действия на предвожданите от Кондов

¹ Първоначално фондът е регистриран под № 631.

чети в Горноджумайското въстание (1902) и Илинденското въстание (1903); и др.

Във връзка с дейността на К. Кондов като участник в националноосвободителните борби на населението в Македония (1895—1903) е ръкописът на спомените му, в които описва: местността Марйово, историята на рода, родителите, месторождението и ученическите си години; първия учредителен македонски конгрес и създаването на Върховен македонски комитет (1894); организирането и изпращането на първите революционни чети в Македония; похода на Кавалската чета към Пирин и Мелник (1895) и др. Запазени са: облигация, издадена от Върховния македоно-одрински комитет във връзка с патриотичния заем за подпомагане на македонското движение; апел за свикване на извънреден конгрес на Македоно-одринските дружества в България (1900); позив, издаден по повод разкола в организацията и състоянието на македонското дело във вътрешността и чужбина (1905); жалейка по случай 40 дни от смъртта на ген. Ив. Цончев и П. Струмешки (1911, 1928); Протогеров лист — възпоменателно издание в чест на ген. Ал. Протогеров (1934); и др.

Книгата „Един лъч върху разкола на Македоно-одринската организация“ (1902) и брошурата „Борбата на македонца“ (1903) отразяват публицистичната дейност на Кондов. В книгата той разкрива разколническите действия на част от македоно-одринските дейци, довели до създаването на два Върховни македоно-одрински комитета. В брошурата авторът разглежда в историческа последователност борбата на българското население в Македония за отстояване на неговите законни права като народност.

Запазени са документи за членове от семейството на фондообразувателя — на Никола Константинов Кондов — баща, (биография, написана от Н. Кондов — внук, с данни за дейността му като околийски касиер в Прилеп, окръжен финансов началник в Трън, Кюстендил и Севлиево, докладчик при Върховната сметна палата и др.; бележка за уреждане на парични въпроси (1876); и на Георги Николов Кондов — брат (паспорт за пътуването му в чужбина като адвокат (1933) и потребителна карта, издадена му като председател на Македонския национален комитет).

Ф. 328; 551 док.; 1843... 1962¹ г.; 1 инв. оп.; пост. 1954, 1959, 1962 и 1964 г.; бълг., лат., рус. и тур. ез.

НИКОЛА ИВАНОВ БАЦАРОВ (БАЦУРОВ)

(Роден в 1818 г. — Калофер; починал в 1892 г. — София)

Деец на националноосвободителното движение през Възраждането; дългогодишен учител и книжовник; активен участник в църковно-националната борба; член на бълг. депутация, взела участие в тържествата при коронацията на Александър II в Москва (1856); след Освобождението продължил учителската и книжовната си дейност; заемал административни длъжности — кмет и мирови съдия в Нови пазар (1880—1882).

Източници

За фондообразувателя: Златоустова, Ек. Коронацията на царя — освободителя император Александър II и българите. — Родюлюбие, 2, 1935, № 5, 7, 8; Начов, Н. Калофер в миналото. С., 1927, 96—97; Станимиров, Ст. Страница от живота и дейността на архим. Йосиф Соколски. — Изв. историческо дружество в София, 6, 1924, 104, 105, 142—146; Церов, Ив. Петдесетгодишнината на българското училище във Варна 1860/61—1910/11. Варна, 1911, 17—18.

Запазените обширни автобиографични бележки на фондообразувателя, писани през 1885 г., съдържат сведения за: произхода и родословието на Бацаров, учението му в Калофер, Цариград и Габрово и за учителите му Неофит Рилски, Н. Бозвели, Й. Соколски и Г. Стефанов; влизането на руските войски в гр. Мачин и сформирането на доброволчески отряд от българи (1854); избирането на Бацаров за съветник във временното правителство на гр. Мачин; емигрирането му в Русия след Кримската война (1856); пътуването в Москва като член на делегацията за коронацията на Александър II и награждаването му с руски ордени; дейността му като член на църковно-гражданските общини в Шумен и Варна в борбата на българите срещу гръцкото духовенство (1860—1870); протестантската пропаганда в България (1862); създаването на първата българска община в Шумен и избирането на д-р В. Панов за неин представител в Цариград (1866); учителствуването на Бацаров в гр. Мачин (1849—1954), Русе (1872) и в с. Див-

¹ По-късните документи се отнасят до членове на семейството.

дядово (1876—78); учебното дело в Шумен и Варна преди Освобождението; въвеждането на взаимоучителната метода и откриването на девическото училище в Шумен; връзките с Бацаров с Г. С. Раковски и Стоил Попов. Бележките съдържат и податки за Д. Войников и С. Доброплодни; за ролята и значението на еснафите в Шумен; за дейността на Бацаров след Освобождението.

Написаната от Екатерина Златоустова биография на фондообразувателя съдържа сведения за: учителствуването му в гр. Мачин, Шумен, Варна, Русе, Провадия и др.; учителската дейност на съпругата му Мария Бацарова; тържественото чествуване на деня на св. Кирил и Методий в Шумен (1859); борбата за църковна независимост в Шумен; връзките на Бацаров с Раковски; развитието на абаджийството в Калофер.

Във връзка с материалното състояние на фондообразувателя е запазен тефтер, съдържащ сведения за разходите на семейството в периода 1872—1884 г.

Кореспонденцията във фонда е малобройна. Писмата на Бацаров (чернови и копия) са до Хр. Г. Данов, Кр. и Хр. Златоустови, Т. Икономов, Министерство на просветата, Министерство на правосъдието и Т. Х. Станчов. Те засягат следните въпроси: учителската дейност на фондообразувателя; участието му в борбата за църковна независимост; връзките му с Ил. Блъсков и П. Р. Славейков; дейността на фондообразувателя след Освобождението; направените постъпки за отпускане на стипендия на сина му Ив. Бацаров, за да учи в габровската гимназия; здравословното състояние на Н. Бацаров.

Във връзка с учителската му дейност са запазени свидетелства, тетрадки, записки и др., които съдържат сведения за системата на обучение преди Освобождението, за награждаването му от руския император с два ордена и др.

От участието на Бацаров в борбата за църковна независимост (1861—1866) има запазени преписи на писма, правени от него като секретар на българската църковна община в Шумен и Варна по следните въпроси: избиране на В. Панов за представител на Шуменската епархия в Цариград (1866); напътствия до него да се придържа строго към исканията на шуменци за самостоятелна българска църковна йерархия; злоупотреби на турската администрация и гръцкото духовенство; изгонване на гръцкия владика Венеамин от Шумен (1862) и на гръцките свеще-

ници от българските села в Шуменско; апел от Шуменската община към общините в Шуменско да подпомогнат издръжката на представителя в Цариград; избиране на Господин Хаджииванов за представител на Варненската епархия в Цариград; брошура на Г. С. Раковски по църковния въпрос; протестантска пропаганда в България (1862); безредици в София след пристигането на владиката Доротей (1861); освещаване на читалището в Шумен (1861); състояние на учебното дело в Котел преди Освобождението; откриване на девическо училище във Варна (1868); изпратени от К. Н. Палаузов, П. Берон и М. Бенли помощи за училищата в Шумен; здравословното състояние на Д. Войников и др.

Запазени са и три тетрадки с поучителни слова (1843—1875), написани от Н. Бацаров във връзка с участието му в борбата за църковна независимост.

Книжовно-просветната дейност на фондообразувателя е представена от една тетрадка, съдържаща преписи на стихове, диалози, песни на Хр. Ботев, Л. Каравелов, Д. Войников, С. Филаретов, Ц. Гинчев и др. Запазен е и катехизис, съставен от Бацаров и изпратен на Екзарх Йосиф за мнение.

Неголяма група документи илюстрира дейността на Бацаров като мирови съдия в Нови пазар (1880—1881).

В няколко документа с общо съдържание има сведения за нарушаване на конституцията от страна на княз Ал. Батенберг и податки за политиката на Русия към България след Освобождението.

Съхраняват се документални материали, отнасящи се до семейството: 1) Мария Бацарова — съпруга: Документите засягат учителствуването ѝ в Шумен; откриване на девическо училище във Варна (1868—69); датите на раждането и на смъртта ѝ; 2) Н. Бацаров — син. Документите съдържат данни за учението му в Шумен, Варна, Русе; за службата му в Цариград и Плевен; за заминаването му в Париж, където се дипломира като електроинженер и за материалното му състояние. 3) Кръстина Бацарова — дъщеря. Материалите осветляват: детството ѝ в Шумен; учението ѝ в Русия; учителствуването ѝ в Добрич и Шумен; учебното дело преди Освобождението; българи на учение в чужбина; дейността на дружество „Милосърдие“, основано през 1898 в Бургас; сведения за турски изселници след войната 1877/78; въстанието в Хер-

цеговина (1875); смъртта на Н. Бацаров; искане от Кр. Бацарова пенсия за заслугите на съпруга ѝ. 4) Материалите за Иван Бацаров — син дават сведения за учението му; за неговото следване в Цюрих и специализацията в Париж; участието му в Балканската и Междусъюзническата война през 1912—1913 г. 5) Запазените документи за Мария Христова Златоустова — внучка на фондообразувателя, осветляват следните моменти: семейната среда и учението ѝ; учителствуването ѝ във Враца и София, нейното следване в Русия; обществената ѝ дейност; създаването по нейна инициатива на първия яхт-клуб в страната.

Ф. 329; 6 док.; 1869... 1884 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954 г.; бълг., ср. и фр. ез.

ГЕОРГИ ВАСИЛЕВ МИХАЙЛОВИЧ (МИХАЙЛИДИ)

(Роден в 1850 г. — Браила; починал в 1885 г.¹)

Инженер; съветник при М-во на вътрешните работи по делата на Общите сгради (1882), началник на строителния отдел при М-во на Общите сгради, земеделието и търговията (1884).

Източници

За фондообразувателя: Жечев, Н. Браила и българското културно-национално възраждане. С., 1970, с. 166; документите от фонда.

От биографичните материали за фондообразувателя са запазени свидетелства и дипломи за завършен курс в подготвителното специално училище в Женева през периода 1865—1869 г., за положен първи изпит в специалното училище за инженерство, изкуство и манифактура в гр. Ганд, Белгия (1873) и за завършен курс по гражданско инженерство в същото училище през 1874 г.

Във фонда е запазено писмо, съдържащо препис от протокол на Министерския съвет (1882) с предложение на К. Стоилов за назначаването на Г. Михайлович на поста министър (или изпълняващ същата длъжност) на Общите сгради, земеделието и търговията.

С дейността на фондообразувателя е свързан и указ (1882) за назначаването му за съветник при М-во на

¹ Не се намериха данни за мястото на смъртта му.

вътрешните работи по делата на Общите сгради.

Открит лист за оказване съдействие на Г. Михайлович (1884) свидетелствува за дейността му като началник на Строителния отдел при М-во на обществените сгради и член на комисията от инженери за определяне на пункта, в който шосето от Власина (Сърбия) до България пресича границата.

Ф. 330; 14 док.; 1876... 1884 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954 г.; бълг., рум., рус. и фр. ез.

ИСИДОР ВАСИЛЕВ МИХАЙЛОВИЧ (МИХАЙЛИДИ)

(Роден в 1846 г. — Браила; починал в 1895 г. — София)

Деец на българското национално възраждане; член на Театралното и филхармоничното дружество „Муза“ в Браила; касиер на губернаторското управление в Тулча през Руско-турската война (1877—1878 г.). След Освобождението — контрольор-книговодител във Варна (1879), контрольор и и. д. директор на БНБ — София (1879—1883, 1884) и управител на банковия клон в Русе (1884).

Източници

За фондообразувателя: Жечев, Н. Браила и българското културно-национално възраждане. С., 1970, с. 166; Йорданов, Д. Българска народна банка 1879—1908 г. С., 1910, с. 16; Концертът в Браила. — Дунавска зора (Браила), 2, № 46, 29 окт. 1869, с. 184; Николов, Г. Илюстрирана книга. Труд и промишленост. Отд. 1. Банковото дело в България 1878—1928/1930. С., 1930, с. 8; С благодарение... — Дунавска зора (Браила), 2, № 42, 25 септ. 1869, с. 165.

Документалните материали, съдържащи биографични данни, са във връзка със сключването на брак между Исидор Михайлович и Елиза Басалбаса (1876) и преселването на семейството от Тулча в България (1878).

За дейността на И. Михайлович като касиер на Тулчанското губернаторско управление (1877—1878) свидетелствуват няколко документа за изпратени на съхранение пари в Тулчанското ковчежничество, молба за заем от него и за уреждане на някои въпроси при приемането на длъжността от новия касиер Р. Будеану.

Запазени са писмо и рапорт (1879) на И. Михайлович във връзка с дейността му като контролор-книговодител във Варна — за подаване на оставка от заеманата длъжност и предаване и приемане на документите на Варненското окръжно ковчежничество.

Във фонда се намират и документи във връзка с дейността му като контролор и и.д. директор на БНБ — София (1883—1884): приемане на подадената от него оставка, назначаване на същото място на Ив. Иванов и свързаното с това предаване и приемане на книгата и делата на банката; оттеглянето на оставката и назначаването му за контролор и временно изпълняващ длъжността директор на БНБ.

Във връзка с дейността на И. Михайлович като управител на банковия клон — Русе (1884) е документ за уреждане на парични въпроси с Народната банка в София.

Ф. 331; 16 док.; 1862... 1888 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954 г.

СИМЕОН СИМЕОНОВ ЗЛАТЕВ

(Роден ок. 1842 г. — Русе¹)

Деец за независима българска църква — заточен в Сивас (1863 г.) във връзка с борбата против владиката Синесий; член на общината в Русе (1865); ученик в Земеделското училище в гр. Табор (Чехословакия) през 1869 г. След Освобождението — председател на Русенския окръжен съд и народен представител в Учредителното събрание (1879); член на Комисията за вакъфските земи в София (1882—1883).

Източници

За фондообразувателя: Димов, В. Политически водители... с. 33; Дороснев, Л. Материали за изучаване на учебното дело в България. Кн. 1. Нашите класни, средни и специални училища преди Освобождението. С., 1925, 86, 88—89; Обретенов, Н. Спомени за българските въстания. С., 1970, 72, 85, 143, 194; Пармаков, С. Русе вчера и днес. Културно-исторически очерк за града от основаването му до наши дни. Русе, 1936, с. 19; Попов, Н. Описание на Русчук за време от 1860 до 1879 година. Русчук, 1928, с. 34; Топузов, Ив. Земеделските училища в Табор и Крижевац и развитието на българското земеделие. С., 1959, с. 26.

¹ Не се откриха данни за годината и мястото на смъртта му.

Биографични данни за фондообразувателя съдържат свидетелство за брак (1867) и писмо от Канцеларията на русенския губернатор за награждаването на С. Златев с орден „Св. Станислав“ (1880).

За материалното му състояние свидетелствува „братско-издължително“ във връзка с продажбата на недвижим имот, собственост на братя Симеонови, на Петър Сп. Златев.

Запазена е чернова на писмо от С. Златев до митр. Кирил Видински (1888) от частен характер.

Писмата до фондообразувателя от П. Дамянов, митр. Симеон Варненско-Преславски и Др. Цанков третира следните въпроси: състояние на общинските и училищните работи в Русе и живота в града (1865); постъпки за освобождаването на С. Златев от заточение (1865); събиране на пари за владиката Синесий (1865); състояние на църковните работи и Екзархията след провъзгласяването на Схизмата (1872); връщане от Одрин и Солун в Цариград на владичите Доротей и Нил Изворов (1873); свикване на общо събрание на избирателите от 12 епархии и провеждане на избори за съветници (1873); имената на кандидатите за съветници и броя на гласовете при избора им: Г. Кръстевич, д-р Ст. Чомаков, х. Ив. Хаджипенчович, Хр. Тъпчичешов, Г. Чалоглу, Д. Тодоров, Др. Цанков, д-р Г. Вълкович, П. Р. Славейков, М. Балабанов, З. Хаджигюров и др.; искания от Екзархията указ за изпращане на владичи в Одрин и Солун във връзка със съществуващата там униатска пропаганда; народно допитване в Македония (1874); и др.

Запазените документи, илюстриращи дейността на фондообразувателя като член на Комисията за вакъфските земи, са във връзка с уреждане на молбите на турски граждани от Берковица (1882); с назначаването на С. Златев за делегат в Комисията за обсъждане на мерките за поддържане на реда и безопасността в Източна България (1883); с участието му в работата на Комисията по изработване на законопроект за окончателно отчуждаване на господарските и чифликчийските земи (1883).

От документалните материали за членове от семейството на Златев се съхранява договор между Густав Селтен и Анастасия Златева (съпруга), за даване на къща под наем в София.

Ф. 332; 189 док.; 1860... 1950 г.¹; 1 инв. оп.; пост. 1954 г.; бълг. и тур. ез.

ХАДЖИ ВАСИЛИ ИВАНОВ ХАДЖИМИТЕВ (МИТЪООГЛУ)

(Роден ок. 1844 г. — Търговище; починал в 1910 г. — Търговище)

Търговец-лихвар и адвокат в Ески Джумая (Търговище); читалищен деец.

Източници

За фондообразувателя: Юбилеен български алманах. За 1902—1903 с. С., 1902, с. 510; НБКМ—БИА, II А 7713; документите от фонда.

За материалното състояние на фондообразувателя са запазени документи, разпределени според вида им в три групи: 1. Списъци и сведения (1892... 1904) за размера и стойността на притежаваните от В. Иванов Хаджимитев имоти, дадените за обработване ниви под аренда, данъка върху тях и плащания наем в жито. 2. Съдебни и други преписки по имотни въпроси (1882... 1908) — за опростяване дълга на дружеството Ив. Хаджиаргиров и х. В. Иванов към търговската къща Г. Клеанти и Г. Хаджиаргиров и Каракилян Мумджиян и П. Сефероглу от Цариград, поради претърпени загуби от пожар и човешки жертви през Руско-турската освободителна война; за даване под залог и публична продажба на недвижими имоти за обезпечаване на дългове към училищната и земеделската каса в Ески Джумая; за отчуждаване на парцели от дворни места във връзка с регулационния план на жилищните дворове и др. 3. Документални материали за покупка на недвижими имоти (1884... 1898) от следните лица: Ю. Абтулова (Зералиева), Кара Осман Дахилов, М. и И. Делимустафови, К. Ибишаоглува, А. Фелекоглува.

Голяма група документи — разписки, записи, договори (1880... 1901), илюстрират търговско-лихварската дейност на х. В. Иванов и съдържат сведения за заети под лихва пари и за плащане на наеми в натура на дадени

¹ Документите след смъртта на фондообразувателя са във връзка с членове от семейството му.

ниви под аренда на българското и турското население в Ескиджумайски окръг.

Адвокатската дейност на фондообразувателя (1885... 1900) е представена от документи, с които В. Иванов се упълномощава да води имуществени дела, да предявява граждански искове, да налага запрори и да извършва продажби на движими и недвижими имоти, да получава чрез съда суми от дългове на различни лица, да съставя прошения до следователя. Запазени са и изпълнителни листове по предявени граждански искове от В. Иванов срещу длъжници.

Запазените документални материали от, до и за членове от семейството се отнасят до: 1. Злата Хадживасилева (съпруга — 1878... 1896) — данни за материалното ѝ състояние; за ипотечарен заем от Земеделската каса в Ески Джумая и за продажби на недвижими имоти срещу дълга към касата. 2. Неделчо Хадживасилев и Иван Хадживасилев (синове — 1904... 1949) — за размера на недвижимите имоти и даване на неограничени пълномощия на х. Васил Иванов върху цялото тяхно имущество; за освобождаване на имотите им от продажба на търг; за предаване на наряди за държавата. 3. Марийка Хадживасилева (снаха) — за продаване на имот (1880). 4. Васил Хадживасилев (внук) — за внесени суми като откуп за трудова повинност (1949—1950). 5. Тодор Недялков Шишманов (родственик) — за имотни въпроси (1880—1881).

Между документалните материали от, до и за други лица е тефтер (1860—1879) на Вълчо Б. Попов — абаджия от Ески Джумая със сведения за търговията му с аби, памучни платове, гайтани, шаяк, пояси, антерии, елечи, вълна, калци, ямурлуци, потури, конци, брашно, тел и др. Търговските му взаимоотношения са със следните лица: поп Атанас, К. Бонев, Р. Вълчев, Ж. Иванов, П. Иванов, И. Илиев, Сл. Камбуров, Т. Криндов, Ст. Минчоглу, П. Радушов, Ив. Русев, В. х. Симеоноглу, К. Скорчооглу, П. Стойчев, Ал. Стоянов, Ив. Тодоров, Т. Хаджилиев, Ф. Халаджоглу, М. Христов, Ив. Щирков и др. Тук се намира разрешително на турски език на името на В. Попов за упражняване на търговска дейност; разписки, удостоверения и разрешителни на В. Бонев, Р. Вълчев, Др. Нико-

лов, К. Петров и др. за практикуване на занаят, за платен данък аба, продадени топове аба, за получени в заем пари и др.

Ф. 333; 1260 док.; 1903... 1934 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954, 1956 и 1965 г.; бълг., итал., фр. и чеш. ез.

НИКОЛА ВАСИЛЕВ ПАНЧЕВ — РАКИТИН

(Роден в 1885 г. — с. Трудовец, Софийско; загинал в 1934 г. — край Своге)

Поет-лирик; учител по литература в Плевенската мъжка гимназия (1908—1920) и в Средното лозаро-винарско училище (1920—1932); директор на Парк-музей Плевен (1933) и председател на Плевенското читалище (1933); почетен член на Върховния читалищен съюз. От 1921—1923 г. заедно с Ив. Кирилов и Г. Домусчиев редактира в Плевен сп. „Родна мисъл“. Сътрудник на множество вестници и списания; за първи път публикува свои творби през 1906 г. в „Демократически преглед“. Участник в Първата световна война.

Източници

За фондообразувателя: Григоров, Г. Н. В. Ракитин. Литературно-критически очерк. С., 1967. 75 с.; Н. В. Ракитин 1908—1933. Изд. на Юбилейния комитет гр. Плевен. Плевен, 1933. 20 с.; Ракитин, Н. Стихотворения. Под ред. на Св. Ракитин и Кр. Куюмджиев. С., 1971, 5—24.

Публикации на документи: Ракитин, Н. Стихотворения. С., 1971. 284 с.

От биографичните материали за фондообразувателя са запазени: свидетелство за зрелост, издадено от Софийската мъжка гимназия; заявление до Министерството на земеделието и държавните имоти за класиране в по-горна степен; свидетелства за отписването му като редовен студент от Историко-филологическия факултет на Софийския университет и за придобиване на учителска правоспособност; грамота от Канцеларията на ордена за награждането му с кавалерски кръст от ордена за гражданска заслуга; смъртен акт; сведение с бележки, съдържащи биографични данни, предимно за последните години от живота на поета.

Членската книжка от Учителската взаимноосигурителна и спомагателна каса на фондообразувателя за периода

1930—1933 г. е във връзка с материалното състояние на Ракитин.

Автори на писмата до Н. Ракитин са: К. Балмонт, Хр. Борина, Вл. Василев, Г. Вълков, Е. Дамяни, А. Земни, Х. Кадов, А. Крома, проф. Ст. Младенов, Й. Пата, Е. Пелегрини, Д. Подвързачов, П. Росен, Ф. Тиши, Е. Хитев, Цв. Чичановски. В основната си част кореспонденцията е свързана с литературната му дейност.

Документите, свързани с учителската дейност на Ракитин в Плевен, са удостоверения за прослужено време в Държавната мъжка гимназия „Цар Освободител“, Първа плевенска мъжка прогимназия „Димитър Константинов“ и в Държавно специално лозаро-винарско градско училище (1908—1932).

Запазените литературни произведения на Ракитин могат да се разделят по следния начин: 1. Поетически: стихосбирките „Дунавски сонети“, „Черноморско лято“, „На една струна“, „Под цъфналите вишни“, „Последни стихотворения“ (включени в стихосбирката „Черни мъниста на смъртно проклятие“), „Пролет при Вит“ и „Родно село“; стихотворенията „Далечния град“, „Работен ден“, „Пладне“, „Читалище“ и др., както и 21 стихотворения в превод на фр. език — „Пастирите“, „Бунтовни години“, „Отиване на смърт“ и др.; легендите: „Кръст“, „Маркова невеста“, „Змейови скали“, „Страхил“, „Вещици“, „Безкръстни гробове“. Съхранени са още около 250 стихотворения, предимно от периода 1904—1905 г., както и заглавни страници от негови стихосбирки, броеве от списанието „Ревю Азюр“, което публикува преводи на негови творби. 2. Поеми: „Беглец“, „Бунт на мъртвите“, „Гого“, „Обичай стар е възкресение“, „Планинци“ и „Радой войвода“; 3. Драматургически опити на фондообразователя са драмите: „Болен Дойчин“, „Жената в черно“, „Поет и Мефистофел“, „Самодива“ и др. 4. Прозаични произведения — 28 разказа и части от разказите „Абака“, „Бъдни вечер“, „Великденско яйце“, „Ветрилото“, „Европата“, „Змейовият овчар“ и др.

Във връзка с чествването на 25-годишнината на писателската и обществената дейност на фондообразователя са: речта, произнесена от проф. М. Арnaudов на юбилейното тържество; грамота от Плевенското класно учителско дружество; писмо от книгоиздателство „Акация“ с пожелания и съобщение за преиздаване на стихосбирката му „Черноморско лято“; поздравителни теле-

грами от проф. Ас. Златаров, С. Коледаров и др. за юбилей; вестници, изрезки от вестници и списания със статии, посветени на личността и творчеството на писателя; откъси и цели негови произведения, публикувани в тях и др.

Във фонда се намират бележки, водени от проф. М. Арnaudов, с които се прави преценка на поетичното творчество на Ракитин, търсят се общи черти с творчеството на Пенчо Славейков и П. К. Яворов. Тези бележки съдържат списък на негови съчинения, сведения, които разкриват причините за самоубийството му и др.

Сказки и доклади отразяват дейността на Ракитин като читалищен деец. Те засягат следните теми: за българската книга и читалищата, развитие на читалищното дело у нас, ролята и задачите на читалищата за разпространението на българската култура, ролята на учителите за развитието на читалищата и др.

Документалните материали до членовете на семейството са: писмо от М. Арnaudов до съпругата Екатерина Ракитин с известие за предстоящо издаване на пълно събрани съчинения; договор с издателство „Хемус“ за издаване и разпространение на събраните съчинения; некролози и съболезнователна телеграма до семейството във връзка със смъртта на Ракитин; писмо до дъщерята Светла Ракитин от сп. „Tribune“ в Брюксел и сп. „Anthologie“ в Лиеж за публикуване на негови произведения.

Ф. 334; 236 док.; 1831¹... 1892 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954 г.; бълг. и фр. ез.

ГЕН. ВЪРБАН НИКОЛОВ ВИНАРОВ

(Роден в 1856 г. — Русе; починал в 1908 г. — Виена)

Военен и обществено-политически деец; заемал висши командни длъжности в българската армия; генерал-майор от Генералния щаб; адютант на княз Ал. Батенберг. Делегат на Втората Хагска конференция за мир — 1907 г.

Източници

За фондообразувателя: Списък на офицерите от българската войска. Действуваща армия. С., 1906, с. 311.

¹ Ранните документи се отнасят до бащата на фондообразувателя.

От биографичните материали за фондообразувателя са запазени два документа със сведения за женитбата му с Луиза Вълкович.

Кореспонденцията до В. Винаров е малобройна. Писмата до фондообразувателя са от Г. Вълкович и съдържат данни за: политическата криза в България през 1885 г. и ролята на Великите сили за нея; необходимост от промяна на външнополитическия курс на българското правителство през 1887 г. и първи стъпки в тази насока; посещение на Д. Греков и К. Стоилов в Цариград (1887); среща на Др. Цанков с турски официални лица и водените разговори; посещение на В. Винаров във Виена, свързано с избирането и посрещането на Фердинанд I за български княз; слухове за разногласия между Г. Вълкович и княз Фердинанд по македонския въпрос; дейност на българското агентство в Цариград; строеж на ж.п. линии в България; българо-руски политически връзки; германо-турски отношения; сръбско-български отношения и сръбски претенции към гр. Видин; посещение на сръбския крал Милан в Цариград (1889); посещение на френски финансисти в Цариград; назначаване на Винаров за началник-щаб на Първа бригада и преместването му в Пловдив (1891). Кореспонденцията съдържа и податки за процеса на К. Паница (1890).

От дейността на фондообразувателя като делегат на Втората Хагска конференция за мир (1907) е запазен дневник, съдържащ сведения за работата на отделните комисии на конференцията; за срещите на българската делегация с представители на балканските страни, на Франция, Холандия, Германия и водените с тях разговори; за връчен медал на Винаров от холандската кралица в чест на Втората Хагска конференция за мир; за полагане основния камък на „Двореца на мира“ в Хага и за впечатленията на В. Винаров от пътуването му през Белград, Будапеща, Брюксел и Ротердам за Хага.

Във фонда са запазени и документи до членове на семейството: 1) До съпругата на фондообразувателя — Луиза Винарова, се отнасят следните документи: от баща ѝ — Г. Вълкович, съдържащи сведения за Ал. Батенберг и отношенията му с В. Радославов, К. Стоилов и Г. Вълкович; податки за Съединението и обявяването на Сръбско-българската война (1885); за пътуване на Вълкович в Германия, Франция, Италия, Русия, Гърция, Испания, Португалия, Черна гора и Палестина; за предстояща оставка на Г. Вълкович и намеренията му да замине на

лечение във Виши — Франция; за завръщането му в София; две съболезнователни телеграми, изпратени от княгиня Клементина и княз Фердинанд I до Луиза Винарова по повод смъртта на д-р Г. Вълкович. Във фонда се съхраняват и два документа от частен характер — разписки, отнасящи се до бащата на Г. Вълкович — Васил Куртович.

Ф. 336; 54 док.; 1883... 1915¹ г.; 1 инв. оп.; пост. 1954 и 1956 г.; бълг., рум. и рус. ез.

КОСТА АТАНАСОВ ПАНИЦА

(Искров, Купов)

(Роден в 1858 г.² — В. Търново; разстрелян в 1890 г. — София)

Активен деец от националноосвободителните борби през Възраждането — участник в Априлското въстание; доброволец в Сръбско-турската война (1876); герой-командир от Освободителната руско-турска война (1877—1878); военен и политически деец след Освобождението — военен прокурор в Русе (1884—1885); председател на Русенското опълченско дружество и на Българския македонски централен революционен комитет „Искра“ в Русе (1885); активен деец за Съединението на Княжество България с Източна Румелия; доброволец в Сръбско-българската война (1885); осъден на смърт във връзка с организираните от него заговор за сваляне на правителството и изгонване на Фердинанд от България (1890).

Източници

За фондообразувателя: Каранфилов, Е. Майор Коста Паница. — В. кн. му: В служба на Родината. С., 1971, 20—39; КБЕ. Т. 4, с. 65; Радев, С. Строителите... Т. 1, 507—510, 512, 515, 523; Сладкаров, Н. Майор Коста Атанасов Паница. — Изв. Военноистор. научно д-во, 5, 1968, № 4, с. 40.

Публикации на документи: Паница, К. Из възпоменанията на един хъш. — Македонец (Русе), 2, № 18, 19, 21, 24 и 27, 6, 13, 27 юли, 17 авг., 7 септ. 1885; АВ. Т. 2, с. 162 (№ 631).

¹ Документът от 1915 г. се отнася до брата на фондообразувателя.

² Точната дата на раждането на К. Паница не е установена с положителност. В различните източници са посочени годините 1855, 1857 и 1858.

Запазени са два документа във връзка с материалното състояние на фондообразувателя — разписка за изплатена сума и за взети пари назаем.

Кореспонденцията заема основната част от фонда и разкрива главно дейността на Паница като председател на Българския македонски централен революционен комитет „Искра“ в Русе (1885). Черновите на телеграмите от него са адресирани до Г. Балкански, Н. Обретенов, братя Паница — Сапунов и П. Тодоров. В тях нарежда да се изпратят на Д. Ризов в София пари и моли за поръчителство в полицията за освобождаването на Колобков и Сапунов. Запазени са и черновите на две писма от фондообразувателя до Главния военен прокурор в София, в които моли да му бъдат изпратени военните закони, уставни и заповеди.

Писмата до фондообразувателя са от Д. Антониди*, Г. Балкански, К. Групчев, Ал. Давидзон, Д. Димов, Н. Живков, П. Зографски, К. Иванов (?), А. Карагюлев, Д. Ковачов, С. Костов, П. Теодоров, Др. Стойнов, А. Шопов и др. и засягат следните въпроси: оказано от К. Паница и Ф. Тотю съдействие за подновяването на българското благотворително дружество в Калараш; обещание на председателя на габровското дружество С. Илиев за отпускане на оръжие и парични средства; отношение на обществеността в Добрич към в. „Македонец“; делото по процеса на Р. Николов в 1879 г.; събрани суми от дружеството в Тутракан; желание на Н. Раковска да подпомогне дружество „Искра“; споразумение на либерали и консерватори след възстановяване на конституцията (септ. 1883); събиране сведения от страна на С. Краев за II Кюстендилска дружина по повод написването на историята ѝ.

За участието на К. Паница в Априлското въстание през 1876 г. свидетелствуват неговите спомени, запазени в ръкопис (1885) „Из възпоминанията на един хашлак (1876 г.)“, както и някои бележки с кратки биографични сведения за Танас х. Иванов (Брадата), П. Петков, Хр. Донев и др.; за събранието на БРЦК през октомври 1875 г. в Букурещ; за П. Пармаков; за залавянето на Ив. П. Семерджиев и Г. Измирлиев на 28 април 1876 г.

* В писмата на Д. Антониди се срещат и шифровани думи, повечето от които са дешифрирани.

Няколко сметки и лични бележки се отнасят до дейността на фондообразувателя като военен прокурор в Русе.

Запазените бележки със сведения за похарчени суми, за револвер на Паница, за пътуване на К. Паница и Ф. Тотю до Силистра, Калараш, Тутракан и Олтеница, за дадени суми на Н. Петров, Н. Златев и др., за цифров шифър и шифър на думата Македония, както и списък с имената на 44 четника начело с войводата им Щ. Костадинов, говорят за участието на фондообразувателя в Македонското националноосвободително движение (1885).

Във връзка с общественно-политическата дейност на Паница — председател на Русенското опълченско дружество, е запазен „Церемониал по пренасянето на костите на покойния велик поборник и почетен член на българското опълченско дружество Сава Раковски, от гр. Букурещ чрез Русе—Свищов—Лом — за София“ (30 май 1885) и сметки на комисията по пренасяне костите на Г. С. Раковски.

Във фонда е съхранено едно писмо до брата на Паница — Димитър Паница, от читалище „Надежда“ във Велико Търново, с молба да изпрати животописни бележки и портрет на баща си Атанас х. Николов, за да бъдат поместени във възпоменателния сборник на читалището.

Във фонда се намират няколко документа от, до и за други лица — писмо, адресирано до Ив. Шишку от частен характер и сметка на Х. Костеску.

Ф. 337; 13 док.; 1878... 1925 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954, 1969 г.; бълг., рус. и фр. ез.

ДРАГАН СТОЯНОВ ДРАГАНОВ

(Роден в 1853 г. — с. Козлуджа (Новградец), Варненско; починал в 1931 г. — София(?))

Участник в Българското опълчение през Руско-турската война (1877—1878 г.). След Освобождението — околийски началник в различни градове на страната; член на Българския македонски централен революционен комитет „Искра“ в Русе (1885).

Източници

За фондообразувателя и фонда: Пенсионното му дело — НБКМ—БИА, кол. 47 II, а. е. 1028 (п. д. 1134).

Запазените документи във фонда характеризират участието на Стоянов във Втора дружина на Българското опълчение (1877—1878): атестат за времето, през което е бил доброволец, грамота за награждаването му с войнишкия кръст за храброст IV степен и диплома, с която се провъзгласява за почетен гражданин на гр. Габрово заради заслугите му до Освобождението и по време на Освободителната руско-турска война.

Една бележка от фондообразувателя за отиването му от Русе до Разград и обратно, със сведения за изразходваните суми и приписка за изплащането им от К. Паница, свидетелствуват за дейността му като член на Българския централен революционен комитет „Искра“ в Русе.

За дейността му като околийски началник в Ново село и Лом свидетелствуват две грамоти, издадени от Канцеларията на българските орден за награждаването му с бронзов и сребърен медал за заслуга.

Запазено е и удостоверение от Окръжно управление — Русе за пътуването му до Силистра по служба.

Ф. 338; 19 док.; 1851... 1877 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954 г.; бълг., гр. и тур. ез.

ПАНАЙОТ ДИМИТРОВ БОСТАНДЖИОГЛУ¹

Стопански деец от Търново през Възраждането.

Източници

За фондообразувателя: документите от фонда.

Единственият документ с биографични данни за фондообразувателя е свидетелство за брака му с Евангели Петкова (1851).

¹ Засега не се намериха биографични данни за фондообразувателя.

Малък брой документи засягат материалното му състояние — подялба, покупка и продажба на имоти.

В архива се съхраняват и следните материали от, до и за членове от семейството на Бостанджиглу: кръщелно свидетелство на сина му Георги от 1872 г.; протокол за собственост на дюкян в Търново на брат му Тодор (1866); тапия за владееие на лозе в местността „Картала“ — Търново, на Р. Димитров (?) (1877) и договор за годежа на дъщеря му Лисавета (1874).

Във фонда се пазят три документа от, до и за други лица — две писма по търговски въпроси от Д. Ганчов до баща му Г. Петков (1859—1860) и документ за женитбата на Д. Рачов с И. Минчова (1869).

Ф. 339; 18 док.; 1889... 1933 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954, 1973, 1974 г.; бълг., тур. и фр. ез.

Д-р АНТОН ДИМИТРОВ ФИЛОКТЕЧЕВ

(Антон Карата)

(Роден в 1867 г. — с. Айватово, Солунско; починал в 1933 г. — София)

Деец от македонското националноосвободително движение — един от основателите на ВМОРО (1893). Учител и съдия в Солун, Битоля и Цариград. Служител на Министерството на правосъдието и Министерството на външните работи в София.

Източници

За фондообразувателя: Думев, В. Пере Тошев. — Илюстр. Илинден, 8, 1936, № 6 (76), с. 2; Мирчев, Б. Псевдоними на дейци в Македоноодринското освободително движение със сведения за революционната им дейност. — Изв. Инст. истор., 25, 1981, с. 234; Основаването на ВМРО (Из записките на Иван х. Николов.) — Илюстр. Илинден, 8, 1936, № 1 (71), 3—6; Силянов, Хр. Освободителните борби... Т. 1, с. 39.

Публикация на документи: Пандев, К. и З. Нонева. Борбите..., 100—120.

Запазените автобиографични бележки на фондообразувателя съдържат данни за: детството и ученическите му години в Солунската гимназия; учението му по право в Лиежския университет (Белгия, 1899—1901); дейността му като учител в Солун, Битоля и Прилеп; като

член-съдия в Битолския апелативен съд (1904—1909) и като съдия в Цариград (1909—1913); длъжностите, които е заемал в Министерството на правосъдието и Министерството на външните работи. Бележките хвърлят светлина и върху националноосвободителното движение на българското население в Македония — полагане основите на ВМОРО през 1893 г.; отиването на Д. Груев в Лиеж да проучи условията за внасяне на бомби и динамит; освещаване на черквата „Св. Кирил и Методий“ в Ресен и състоялата се там среща на ръководителите на освободителното движение (1894); образуването на Софийския върховен комитет и опити за вмешателство в действията на Вътрешната македоно-одринска организация (1895); конгресът на ВМОРО в Солун (1896) с участието на Г. Делчев, Хр. Матов, Г. Петров, Д. Груев и други представители на отделни селища в Македония; образуването на „Революционно братство“ в Солун (1897); конгреса (1903) на ръководителите на организацията и взетото решение за обявяване на въстание в Македония; учредителния конгрес на Българските конституционни клубове в Солун (1908); срещата в Цариград между ръководителите на младотурския комитет и представители на Върховния македоно-одрински комитет — София по въпроса за автономията на Македония (1913); Първия и Втория конгрес на Македонското благотворително братство (1919 и 1920) в София; недоразуменията между отделни идейни течения във Вътрешната македонска организация — федералисти, централисти и върховисти; убийствата на Т. Александров (1924) и Ал. Протогеров (1928). Намират се сведения и за отварянето на сръбско училище в Солун (1892); за гръцко-турската война от 1897 г.; за младотурската революция (1908); за издаването на в. „Напред“ в Битоля (1908); и др. В бележките има данни за Кл. Шапкарев, проф. Г. Баласчев, д-р Хр. Татарчев, Д. Груев, В. Кънчов, М. Сарафов, П. Тошев, Ив. Гарванов, Хилми паша, Г. Кръстевич, Ниязи бей, П. Дорев, А. Тошев, Н. Ризов, Ст. Тилков и др.

Във фонда се пазят и следните биографични документи на фондообразувателя: зрелостно свидетелство от Солунската българска гимназия „Св. Кирил и Методий“ (1889); дипломи за взети университетски изпити и за получаване на научната титла доктор по правото от Държавния университет в Лиеж (1900—1901).

Запазено е писмо до Антон Димитров от Битолската българска санджакска изборна комисия, подписано от

Т. Танев, в което му се съобщава, че е издигната кандидатурата му за депутат от Битолския санджак в предстоящите избори.

За дейността на фондообразувателя като член-съдия при Апелативния съд — Битоля свидетелствуват разрешително, издадено от Министерството на правосъдието в Цариград, което удостоверява, че е съдебен заседател от първа категория и писмо от Пелагонийската българска митрополия от частен характер.

Писмо от Министерството на външните работи и на изповеданията до Антон Димитров се отнася до назначаването му за член в Смесената турско-българска комисия (1914) за оценка на разменените имоти между бежанците българи и турци от Тракия.

За смъртта на фондообразувателя е запазено съболезнователно писмо до семейството му от Българската екзархия в Цариград, подписано от Охридския митрополит Борис (1933).

Ф. 340; 302 док.; 1895—1899 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954 и 1955 г.; бълг. и фр. ез.

РУСЕВ, МАТЕЕВ и С-ИЕ (1895—1899¹)

Фирма, занимавала се с търговия на зърнени храни, с клонове в няколко града на Северна България, поддържала търговски връзки с фирми от Западна Европа.

Източници

За фондообразувателя: документите от фонда.

Най-значителна е запазената кореспонденция, отразяваща търговската дейност на фирмата. Писмата и телеграмите са от Русев, Матеев и С-ие — клон Варна, до представителите на фирмата в Разград. Те съдържат сведения за: назначаване на служители; цена на житото на местния пазар; увеличаване цената на ечемика и житото в Балчик (1895); качество на житото и изкупуването на го-

¹ Засега не се установиха точните години на създаване и прекратяване на дейността на фирмата.

леми количества ръж; колебанията в цените на житния пазар в Европа и по-конкретно цената на житото в Лондон; товарене на параходи със зърнени храни и изпращането им за Франция; предстоящо откриване на кантора на фирмата в Каспичан, нейното финансово положение и дълговете ѝ; участие на фирмата с акции в Българската търговска индустриална банка и сътрудничеството ѝ със западноевропейски фирми; посещение на Л. Драйфус във Варна и закупуването на големи количества ечемик и жито за негова сметка; изпратено за фирмата Драйфус розово масло по нейна поръчка и вагони с яйца за Виена; намерение на фирмата „Русев—Матеев и С-ие“ да се специализира в търговията с яйца; незаконно задържане на тефтерите на фирмата от служителя Д. Карагенов и решение на Русев, Матеев да го подведат под съдебна отговорност.

Ф. 341; 367 док.; 1898... 1945 г.; 1 инв. оп.; пост. 1954, 1980 г.; част от фонда — в ЦДИА (ф. 911).

ВЕЛИКО ЙОРДАНОВ ВЪЛКОВ

(Роден в 1872 г. — с. Медвен, Котленско; починал в 1944 г. — в София)

Културно-просветен деец след Освобождението; учител в Разград и Сливен; директор на Народния театър (1927—1928); директор на Народната библиотека (1928—1934); редактор на сп. „Училищен преглед“ (1921—1928); литературен историк, критик и публицист.

Източници

За фондообразувателя и фонда: Велико Йорданов. — Утро, 34, № 10346, 8 февр. 1944; Велико Йорданов. Делото на един заслужил културен работник. — Зора, 15, № 7382, 8 февр. 1944; Велико Йорданов. Директор на Народна библиотека. — Правда, 3, № 120, 19 ян. 1932; Велико Йорданов почина. Един заслужил деец. — Заря, 23, № 6716, 8 февр. 1944; Велико Йорданов почина. Една загуба за българската литература. — Днес, 3, № 1141, 8 февр. 1944; Пундев, В. Още за Народна библиотека. — Лит. новини, 2, № 27, 24 март 1929; Цанков, Ц. За управлението на Народния театър. — Бълг. нар. театър, 3, № 51, 5 март 1933.

Във фонда се съхраняват автобиографични бележки на фондообразувателя със сведения за датата на раждане, месторождение, семейна среда, учение в Сливен-

ската реална гимназия; следването му в Лайпциг; службите, които е заемал като учител в Сливен и Разград, като служител в Министерството на народното просвещение, както и данни за литературната му и публицистична дейност.

Към материалите с биографичен характер се отнасят: лична карта, вестници със статии за живота и дейността на В. Йорданов, надгробно слово и др.

Запазени са и библиографски материали — списък, направен лично от фондообразувателя на публикуваните негови статии, критики и рецензии; също и опит за пълна библиография в ръкопис, изработена от дъщеря му — Олга Йорданова.

Автори на кореспонденцията до В. Йорданов са Е. Дамяни, Издателство „М. Г. Смрикаров“, М. Мехлемов, Н. Михайлов, А. Никлс, д-р Ив. Парлапанов, проф. И. Риле, проф. Ст. Романски, сп. „Сигнал“, К. Христов. Писмата съдържат сведения за: намерението на Дамяни да напише книга за Ив. Вазов; създаването на български отдел към университетската библиотека в Рим; участието на В. Йорданов в литературен конкурс за написването на най-добър български роман; издаването на юбилеен албум в чест на художника Н. Михайлов по случай 50-годишнината му и за големия успех на неговите изложби във Вашингтон, Лайпциг, Берлин, Стокхолм, Хамбург и др., както и за впечатлението му от българския павилион в Брюкселското изложение (1935); посещението на Б. Мусолини в Абисиния и Берлин (1937); чествването на 25-годишнината от смъртта на Пенчо Славейков в Лайпциг; бомбардировката на 10 ян. 1944 г. в София; здравословното състояние на К. Христов, за поемата му „Ода на Балкана“ и успеха ѝ на Запад; книгата на В. Йорданов върху живота и творчеството на К. Христов; връзките на К. Христов с Ив. Парлапанов и споровете им по издаването на търговски алманах за България.

Основната част от материалите във фонда осветлява дейността на В. Йорданов като историк и литературен критик. Запазени са: 1. Монографии — „Крале Марко в българската народна епика“; „Кирил Христов. Живот и творчество. I Лирика“ (ръкопис); 2. Статии (предимно изрезки от вестници) — „Народните просветители Кирил и Методий“; „По въпроса за народността на Св. Св. Кирила и Методия“; „Първите стихотворни съкровища в старобългарската литература“; „Съдбата на на-

шения писмен език в миналото и днес“; „Начало на българската писменост и образование“; „Нови данни за живота на Богорова в Лайпциг“; „Богоров и славянските филолози в Лайпциг през 1846“; „Към изясняване поетическата личност на Пенча Славейков“; „Пенчо Славейков и неговия поетичен светоглед“; „Четири основни естетични форми в българската народна поезия“; „Коледни нрави и обичаи в българската народна поезия“; и др. 3. Критики и рецензии: „Мнението на Пенчо Славейков за Крали Марко“; „Страхил страшен хайдутин, драматична песен — епилог от Петко Тодоров“; „Бегъл поглед върху новата българска литература“; „Млади и стари“ — критически очерк от д-р Кръстев“; „Змейова сватба“, драма в две действия от П. Ю. Тодоров“; и др. 4. Преписи на В. Йорданов от статии на проф. М. Арnaudов, проф. С. С. Бобчев, К. Христов, Й. Маринополски, проф. Б. Пенев, П. Росен, Б. Ангелов, Н. Райнов, Хр. Борина, Стр. Кринчев, Вл. Василев. Посочените материали са събрани във връзка с бъдещия труд на В. Йорданов върху историята на българската литературна критика.

Във фонда се намират статии (ръкописи и изрезки от вестници), които представят В. Йорданов като публицист: „Театър и публика“, „Нашите предходници за професионалното образование“, „Професор Вайганд и българския семинар при Лайпцигския университет“, „Съдбата на Народния театър“, „Славата на Никола Михайлов“, „Преустройство в нашето образователно дело“, „Противобългарска дейност на сръбските студенти в Лайпциг към 90-те години на миналия век“, „Чуждопоклонничество в нашия език“, „Забавни страници из дейността на проф. Ив. Д. Шишманов“, „Борбата за професионално образование в нашата училищна система“, „Първите канцеларски книги на Народната библиотека в София“; и др.

От преводаческата дейност на фондообразователя са запазени „Юдита. Трагедия в пет действия от Фридрих Хебел“, „Трудово училище“ от А. Хергет и др.

Във фонда се съхраняват също така карикатури на професори и на български студенти в Лайпциг през 1893—1894 г., направени от Й. Данчев.

Малък брой документи отразяват дейността на В. Йорданов като служител в Министерството на народното просвещение. Това са речи и слова, посветени на 70-годишнината от рождението на Н. Беловеждов, на XIX редовен конгрес на БЖС, на юбилея на актрисите

Р. Попова и М. Икономова, на 50-годишнината от смъртта на Хр. Ботев и др.

Във връзка с дейността му като директор на Народната библиотека във фонда се съхраняват статиите: „Библиографският бюлетин на Народната библиотека и г. Б. Ангелов“; „Какво е изразходвано за Народната библиотека в София през 50-годишното ѝ съществуване (1879—1929)“; „Какво са направили русите за създаването на Българската народна библиотека в София“; „За българското книгохранилище“; и др.

От обществената дейност на фондообразувателя като председател на Комитета „П. П. Славейков“ са запазени писма, стихотворения, спомени и др. от М. Белчева, Хр. Борина, П. П. Славейков, проф. В. Златарски, С. Огнянов и др., с данни за живота и дейността на поета — „Пенчо Славейков в Лайпциг“, „С Пенчо Славейков в Русия“, „С Пенча в Македония“, „Пенчо Славейков в Париж“ и др.

Ф. 342; 300 док.; 1874... 1914 г.¹; 1 инв. оп.; пост. 1954 г.; бълг., англ., нем., рус. и фр. ез.

ГЕН.-МАЙОР САВА АТАНАСОВ МУТКУРОВ

(Роден в 1852 г. — В. Търново; починал в 1891 г. — Неапол)

Военен и политически деец. Участник в Руско-турската война (1877—1878). Офицер от Източнорумелийската милиция; активен деец от Съединението на България и в Сръбско-българската война (1885—1886), както и в контрапреврата (1886) след детронацията на Александър I Батенберг. Един от регентите на България (1886—1887). Министър на войната (1887—1891), въвел нова организация на войската и нейното превъоръжаване.

Източници

За фондообразувателя: Васильов, Т. Спомени за лица и събития през XIX—XX в. С., 1934, с. 284; Данчов, Н. Г. и... БЕ, с. 1045; Димов, В. Политическите водители..., 218—219, 238—239; КБЕ, Т. 3, с. 505; Радев, С. Строителите... Т. 2. 733 с.; Секулов, Б. НП, с. 19; Топалов, П. Борбите на българския народ за демократичното устройство и независимост на България (1878—1894). — Истор. преглед, 1946, № 4—5, 465, 467.

¹ След смъртта на фондообразувателя са няколко документа от 1894, 1896 и 1914 г., свързани с наследниците на фондообразувателя.

От биографичните материали са запазени: покани (1887) за годож и венчавка на Муткуров с М. Стамболова; паспорт (1890) за пътуване в чужбина; телеграма (1891) във връзка със смъртта на Муткуров, балсамирането и пренасянето на тленните му останки от Неапол в София; некролози за смъртта му и за отслужени панихиди през 1893 и 1897 г. Във връзка с материалното му състояние са тефтерче и два календара („Подръчни военни календар 1889“ и „Календарче София за 1890 г.“) с бележки за получени от баща му А. Муткуров от Н. Златарски и др. и изразходвани парични средства; за взети от него заеми от частни лица в Цариград; за изпратени му в Одеса и Кишинев (1870—1871) средства чрез Ив. Калянджи, Д. Иванов и др.; за заплащане на билетите му до Виена — Париж — Монте Карло — Генуа — Пиза — Рим — Неапол; за парични взаимоотношения с Ив. Стойков, Т. Икономов и др.; за лични разходи; адреси на чуждестранни лекари, вероятно отбелязвани във връзка с боледуването му; сведения за получавани заплати през някои месеци на 1890 г.; за пътуванията му в чужбина и посещенията там военни обекти (оръжейната фабрика в Хинтенберг, Вестланд, Виена и др.).

Малобройната кореспонденция от него до княгиня Клементина, Ст. Стамболов и Фердинанд I е във връзка с изказване на благодарности на кн. Клементина за подарени 30 хиляди лева на Девети пеши пловдивски полк, за изпратените от Муткуров суми на Зографски и др.

Кореспонденцията до фондообразователя е от: Т. Костов, Ф. Круп, А. Лоев, С. Любомски, Гр. Начович, Н. Никифоров, Д. Нотович, Ст. Стамболов, Д. Станчов, Фердинанд I и др. Тя съдържа сведения от политически и военен характер за: контрапреврата от 11 авг. 1886 г. и участието на Муткуров като главнокомандуващ на войската; съставянето на кабинета от 20 авг. 1887 г.; оставката на Муткуров от поста министър на войната и назначаването му за инспектор на българската армия (1891); данни за министрите Д. Греков, Хр. Белчев, Г. Живков и отношението на княза към тях; назначаването на К. Никифоров за командир на Четвърта бригада, на Г. Мечканов — командир на Втора бригада, П. Салабашев — командир на Четвърти конен полк; за Ст. Кисов; награждаването с орден на Р. Петров, Д. Греков, Хр. Белчев, М. Савов през 1891 г.; поздравления по случай Съединението на България, встъпването на Муткуров в генералски чин (1891), именни дни,

Нова година и др.; за заболяването и лечението му в чужбина. Има сведения и за прекъсването на пощенските съобщения между Одрин и Цариград (1891).

От дейността на фондообразователя като офицер от руската армия (1874—1876) е негова молба до руския император Александър II (1876) за освобождаването му от военна служба.

Във връзка с дейността му като началник на Канцеларията в Щаба на Източнорумелийската жандармерия (1880—1882) са писмо от Учебния батальон на Източнорумелийската милиция в Пловдив до Муткуров (1880) за изпратени секретни документи и списък на офицери от жандармерията с данни за местонахождението им и изпълняваните от тях длъжности.

Група документи са свързани с дейността на фондообразователя като регент на България (1886—1887). Те осведомяват за: възвръщането на служба на поручиците Ат. Шопов и Тенев и на кап. Д. Гешов, уволнени и интернирани след преврата от 9 авг. 1886 г.; назначаването на д-р Ораховац в Трети пеши бдински полк и на подполк. Добрев в Единадесети пеши сливенски полк; утвърждаването на Ив. Стойчев като счетоводител в Министерството на войната и на ротм. Попов като командващ ескадрон в Първи конен полк; промени в служебното положение на офицерите Кусев, Панайотов, Акрабов, Атанасиев, Кърпачев, Амьоркиев, Стаменов, Г. Калинков и др.; одобряване докладите на Дирекцията на обществените сгради по отпускането на бюджетни средства за водопровода на Садовското училище, за строеж на мостове в Оряховско, заплащането на работниците по направата на Плевенското шосе, за построяването на мост на р. Тунджа и др.

Дейността на фондообразователя като министър на войната (20 авг. 1887 — 4 февр. 1891) е отразена в писма, телеграми, доклад, указ, бележки, списъци и др. със сведения за: предприети от него обиколки из страната в 1888 г. (Хасково, Стара Загора, Сливен и др.); устроени тържества, даване на старшинство и награждаване на офицери от различните родове войски по случай годишнината от избора на Фердинанд I за български княз (1888). Между отличените офицери са: Р. Петров, К. Никифоров, М. Савов, О. Добнер, Мосинов. Има сведения и за: уволнени и преместени военни дейци, заподозрени в противоправителствена дейност; въвеждането на пушки „манлихер“ във Военното училище в София; празника на военния орден за

храброст и патронния празник на Първи пеши софийски полк; построяването на паметник в чест на загиналите в Сръбско-българската война (1885—1886); приемането на оставката на Муткуров от поста министър на войната и назначаването му за инспектор на пехотата (4 февр. 1891 — март 1891).

Между документалните материали с общо съдържание са либрето на операта „Травиата“ на фр. ез. от 1870 г. и програми от представление на същата опера в Монте Карло (сезон 1890—1891).

От документите за членове на семейството на Муткуров е запазена кореспонденцията на Мара Н. Стамболова—Муткурова (съпруга), чиито автори са: М. Белчева, Ив. Вазов, Д. Греков, Ст. Зографски, княгиня Клементина, С. Муткуров, Д. Петков, Д. Станчов, Ст. Стамболов, Общинско управление — с. Муткурово (Плевенско), Фердинанд I, Ив. Фичев и др. По-голямата част от кореспонденцията е във връзка със смъртта на Муткуров — за изказване на съболезнования, за пренасяне на тленните му останки от Неапол в София, за сливането на селата Свинар и Чириково (Плевенско) в едно селище, наименовано с. Муткурово в негова чест.

В писмата на Муткуров (1888—1890) до съпругата му има данни за негови пътувания из България; за пребиваването му във Виена и срещата му с Гр. Начович; за посещения във фабриката за муниции на Рат и Щаар и пр. Запазено е и писмо от Ив. Вазов относно подарен ѝ екземпляр от романа „Под игото“ през 1896 г.

Намират се съболезнователни писма и телеграми до: 1. Венета Атанасова Муткурова — майка. 2. х. Петър Атанасов Муткуров — брат. 3. Тодор Атанасов Муткуров — брат.

В брой на в. „La Bulgarie“ от 11 апр. 1889 г. е поместено съобщение за кръщението на Атанас Савов Муткуров — син.

Накрая на фонда се намира бележка под заглавие „Кореспонденция от Виена до „Times“ 17. III. 1891“ за подготвян от Ан. Бендерев заговор, за който правителството е известно.

Ф. 343; 109 док.; 1904... 1943 г.; 1 инв. оп. и II В 2979 а-в; пост. 1955, 1979 г.; бълг. и англ. ез.

ПЕТЪР МАТЕЕВ МАТЕЕВ

(Роден в 1850 г. — Котел; починал в 1943 г. — София)

Преди Освобождението — служител в английската поща в Цариград (1869—1877) и преводач в чуждестранните анкетни комисии във връзка с потушаването на Априлското въстание; след Освобождението — главен директор на пощите и телеграфите (1887—1893); главен комисар на българския павилион на изложението в Сейнт Луис (1904); автор на книгата „Велики благодетели на българския народ“.

Източници

За фондообразувателя и фонда: Български образи. — Мир, 43, № 11079, 2 авг. 1937; Матеев, П. Велики благодетели на българския народ. Из живота и дейността на А. Лонг, Дж. Вуошбърн, Е. Пиарс, Ю. Скайлер, Мак Гахан и Леди Странгфорд. С., 1934, 5—15; Матеев, П. Последното ми посещение на родното ми място. — Котленски край (Котел), 7, № 250, 19 авг. 1937; Милетич, Л. Интересно завещание от преди сто години. — Макед. преглед, 6, № 3, 1930, 85—90; Washburn, G. Fifty years in Constantinople and recollection of Robert College, Boston, 1909, 48—49.

Публикации на документи: Матеев, П. Велики благодетели..., 16—19, 55—62, 75—80.

Запазените биографични бележки за фондообразувателя съдържат сведения за: учението му в английския колеж на о-в Малта (1861—1865) и Роберт колеж — Цариград (1865—1869); пътуването му из Мала Азия като придружител на английския археолог д-р Дж. Смит; службите, които е заемал — секретар на английския дипломатически агент Пелгрейв в София; главен директор на пощите и телеграфите (1887—1893); търговски агент в Одрин; главен комисар на българската изложба на изложението в Сейнт Луис (1904); и др.

Писмата до П. Матеев от Х. Гроуфърд, Дж. Макнът, Т. Хурънстрийф са с данни за приемането на Х. Гроуфърд за член на Лигата на говорещите английски в България (1912); участието на Макгахан в Арктическата експедиция на „Пандора“ (1875) и книгата му „Под северните сияния“ (Under the Northern Lights) за участието на ген. Шеридан във Френско-пруската война (1870).

Във връзка с дейността на фондообразувателя като главен комисар на българската изложба на изложението в Сейнт Луис (1904) са запазени чернови на пис-

ма от П. Матеев до Х. Роджърс, Тейлър, Д. Френсиз, Хълбърт със сведения за награждаването на отделни български представители на международното изложение с медали, приемането на България за член на Върховното жури на изложението и др.

Автори на писмата до П. Матеев са: Х. Айвс, Х. Гроуфърд, А. Ейди, Т. Люърд, Дж. Макгибънс, Х. Роджърс, У. Стивън, Х. Уилямсън, Д. Френсиз. Те съобщават за: мястото на българските павилиони на изложението; впечатленията на ген. Р. Петров от българската изложба; награждаването на българските изложители с дипломи и медали; култивирането на българско плодно дръвче в Калифорния и големия интерес, проявен към него; приемането на България за член на Върховното жури.

Запазени са още: слово на П. Матеев, произнесено на откриването на изложбата; списъци с имената на наградените български изложители и на членовете на Върховното жури.

От книжовната дейност на Матеев се съхраняват части от отделни глави в чернова, на книгата му „Велики благодетели на българския народ...“.

Във фонда са запазени малък брой документи, които представят П. Матеев като дарител на Народната библиотека и на Библиотеката — музей в Котел. Тези документи са списъци на предадените материали и книги от изложбата в Сейнт Луис на Народната библиотека.

Документите до членовете на семейството на фондообразувателя са с биографичен характер и се отнасят до синовете му (?) Ст. Матеев и инж. Матеев. Запазени са и три завещания от Котел от дядото на фондообразувателя — х. Петър х. Матеев от 1870 и 1878 г. и от пращадото — х. Матей х. Георгиевич от 1828 г.

Ф. 345; 8 док.; 1900—1902 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955, 1971 г.; бълг. и рус. ез.; част от фонда — във ВИМ, П (ф. 1)

КОМИТЕТ „ЦАР ОСВОБОДИТЕЛ“

(1899—1907¹)

Съставен по инициатива на Стоян Заимов и поборник-опълченската корпорация в България, с основна задача събирането на средства за построяване паметник на цар Освободител, Музей на Българското възраждане и инвалиден дом. На комитета принадлежи и идеята за строеж на къщите-музеи в Бяла, Горна Студена, Пордим и Плевен, както и издигането в центъра на Плевен на мавзолей-костница. В състава на комитета в различни периоди са привлечени известни политически дейци и хора на изкуството и науката. Комитетът поддържал най-тесни връзки с членове на правителството и с видни политически дейци и общественици в Русия.

Източници

За фондообразувателя: Кузманова, М. История на архивите и организация на архивното дело в България. С., 1966, 70—71; Михайлов, Н. Освобождение и признателност. Плевен, 1912, 29—96; Петков, И. Стоян Заимов и комитетът „Цар Освободител“ — Истор. преглед, 1973, № 3, 48—59; Цанов, Е. Стоян Заимов — виден български възрожденец, създател на музеите и паметниците на признателност към руския народ и радетел за руско-българска дружба. Плевен, 1966, 18—22.

Във връзка с дейността на комитета са запазени няколко документа, съдържащи сведения от организационен характер: създаване, състав и цели; основни положения в устава на комитета; взето решение за съставяне на клонове из страната и състава им; обявяване на Фердинанд I за почетен председател; предстоящо тържествено отпразнуване, по инициатива на комитета, на 25-годишнината от Шипченската епопея и освещаване на храм-паметника, издигнат при с. Шипка; организиране на общонародна подписка за събиране на доброволни помощи, предназначени за строеж на паметника „Цар Освободител“; заслугите на руската армия за освобождението на България; руско-българската бойна дружба.

¹ Досега не се откриха данни за съществуването на комитета след тази година.

Автори на писмата до комитета са граф Н. Игнатиев и Славянското благотворително общество в Москва. По-важните данни в тях се отнасят за: духовната и материална мощ на славянството; необходимостта от съставяне на Централен славянски комитет и свикване на конгрес на славянските общества; решение на Славянското общество в България да участва в среща, организирана през 1902 г. в Белград за обсъждане на въпроси, засягащи славянството; решение на Руското славянско общество да изпрати свои делегати на съвещанието в Белград; отправена до граф Игнатиев покана да присъствува на тържествата на Шипка и съгласието му да посети България; предстоящо освещаване на храм-паметника при с. Шипка.

Във фонда се пазят и документални материали с общо съдържание — изрезки от руския периодичен печат, които съдържат статии по въпросите на славянството.

Ф. 346; 133 док.; 1935... 1938 г.; 1 инв. оп.; пост. 1945¹ и 1955 г.; бълг. и нем. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 41).

ДИМИТЪР ИВАНОВ ШИШМАНОВ

(Роден в 1889 г. — София; осъден на смърт от НС през 1945 г. — София)

Писател, държавен и политически деец от 40-те години на настоящия век; пълномощен министър в Атина (1935); главен секретар в Министерството на външните работи (1940), министър на външните работи и изповеданията (14. X. 1943 — 1. VI. 1944); адвокат и служител от съдебното ведомство.

Източници

За фондообразувателя: Ангелов, Б. Нашето литературно движение през 1921 година. — Общ годишник на България, 1922, № 1. С., 1922, 307—310; Министърът на външните работи Сава Киров подаде оставка. Биографски бележки за г. Шишманов. — Зора, 25, № 7291, 15 окт. 1943; Народните предатели и палачи получиха заслужено наказание. — Раб. дело, 17, № 116, 2 февр. 1945, с. 3.

¹ Част от фонда, предаден на Народната библиотека въз основа на 9-то постановление на МС от 30 ян. 1945 г.

Около 40 документа (писма, сметки, разписки, бележки и др.) осветляват материалното състояние на фондообразувателя.

Кореспонденцията е малобройна. В писмата на Д. Шишманов до Н. Кирчев има данни за материалното състояние на фондообразувателя и влизането на България в Тристранния пакт (1. III. 1941).

Писмата, изпратени до фондообразувателя през 1935—1940 г., са писани от Д. Йовкова, Н. Кирчев, Д. Станчев и С. Вениамин. Те съдържат сведения за: политическата обстановка в Гърция през 1935 г.; Солунското споразумение (1938); учредяване в Атина на дружество за гръцко-българско сближение (1935); изборите в България (1940); имотите на Зографския манастир в Русия и Румъния; излизане от печат на книгата на Д. Шишманов — „Бунтовник“; материалното състояние на фондообразувателя; смъртта и погребението на Й. Йовков.

По-многобройни са документите, свързани с литературната дейност на Д. Шишманов. Това са предимно ръкописи, подготвени за публикуване в сп. „Златорог“, изрезки от вестници с публикувани в тях творби на автора, очерци с биографично-оценъчен характер и др. В тях има данни за състоянието на българската литература (1933) и сведения за Й. Йовков, А. Каралийчев, Е. Багряна, Елин Пелин, Л. и И. Шишманови. Запазен е и гръцки превод на драмата „Кошмарът“ от Д. Шишманов.

От дейността на Шишманов като министър на външните работи и изповеданията е запазено писмо от Л. Казанджиев, с което той търси съдействие за отпечатване на свой философски труд.

Неголяма група документи (диплом, разписки, квитанции и др.) са във връзка с дейността на фондообразувателя като пълномощен министър в Атина. Документите имат предимно финансово-отчетен характер. В тях има сведения и за награждаването на Д. Шишманов от гръцкия крал с почетния кръст — „Георги I“.

Обществено-политическата му дейност е отразена в няколко документа, предаващи впечатленията на Д. Шишманов от тържествата в чест на Ф. Шопен във Варна (1926).

Към семейните документи се отнася едно извлечение от кредитната сметка (1939) на Лидия Шишманова — майка на фондообразувателя.

Ф. 347; 492 док.; 1928... 1942 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 и 1967 г.; бълг. и фр. ез.

АЛЕКСАНДЪР ГЕОРГИЕВ ЧАПРАШИКОВ

(Роден в 1880 г. — Дупица (Станке Димитров)¹

Юрист; търговец на тютюни; член на управителния съвет на акционерно д-во „Български печат“ (1919—1920); член на Демократическата партия; народен представител в XVIII и XIX обикновено народно събрание.

Източници

За фондообразувателя: Йорданов, Д. Преглед на българските дружества и банки 1922 (по сведения на отделението за финансови изучвания при Българската народна банка). С., 1923, с. 485; Списък на народните представители от XIX-то обикновено народно събрание. С., 1922, с. 10; документите от фонда.

Във връзка с материалното състояние на фондообразувателя са голям брой документи (1928—1929) за уреждане на сметки по престоя на дъщерята на Ал. Чапрашиков — Ана във „Валдсанаториум“ — Давос, Швейцария.

Запазена е чернова телеграма (б. д.) от фондообразувателя до К. Батолов и копие от нея до К. Георгиев с пожелание за активна и искрена политика на разбирателство и тясно сближение с Югославия.

Значителна група документи (1931... 1942) илюстрират дейността на Ал. Чапрашиков като търговец-собственик на фирма за търговия с тютюн: задълженията му към Италианската и българската търговска банка и спиране на отпускания оттам кредит (1930); предложение за спогодба с банката; баланси, загуби, печалби, капитал, лихви, дебитори, кредитори, сметки за тютюни, покупки, разходи за недвижими имоти и др. на фирмата „Ал. Чапрашиков“; изплатени заплати на служители във фирмата и платен членски внос на сдружението на търговците-износители на тютюн на листа и тютюневи изделия в България и др.

¹ Данни за годината и мястото на смъртта му засега не се намериха.

Ф. 348; 56 док.¹; 1861... 1879 г.; 1 инв. оп.; пост. 1921 г.;
бълг. и рус. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 154).

АРХИЕПИСКОП ЙОСИФ СОКОЛСКИ

(Светско име Тодор Петрович)

(Роден ок. 1786 г.² — с. Нова махала (с. Априлов, дн. присъединено
към Габрово); починал в 1879 г. — Киево-Печорската лавра)

Български възрожденски деец, участник в църковно-националната борба; през декември 1860 г. подписал акта за уния с католическата църква и през април 1861 г. ръкоположен от папа Пий IX за архиепископ и апостолски наместник на българите-униати; през юни 1861 г. се отказал от унията и заминал за Одеса; до края на живота си останал в Киево-Печорската лавра, откъдето е изпращан в 1872, 1873 и 1874 г. в Холм с мисия за ръкополагане на униатски свещеници.

Източници

За фондообразувателя: Бурмов, Т. Българо-гръцката църковна разпра. С., 1902, 146, 160—167, 225—233, 257, 259—260, 414; Гъбенски, П. Архиепископ Йосиф Соколски като ревнител на българската просвета, по неиздадени източници. — В: Сборник в чест на пловдивския митрополит Максим по случай 80 години от раждането му и 60 години от приемане духовно звание. С., 1931, 226—249; Златарски, В. Към биографията на архиепископ Йосифа Соколски. В: Сборник в чест на пловдивския митрополит Максима... 203—208; Попгеоргиев, Й. Архиепископ Йосиф Соколски в Русия. — сп. БАН, № 8, Клон Истор.-филолог. и филос.-общ., 5, 1914, 109—126; Станимиров, Ст. Архиепископ Йосиф Соколски в Киево-Печорската лавра. — Дух. култура, 1930, № 42, 56—71; № 43, 162—185; № 44, 249—263; Архиепископ Йосиф Соколски и опитите му да се върне в лоното на православната черква. — В: Сборник в чест на Васил Н. Златарски. По случай на 30 годишната му научна и професорска дейност. С., 1925, 423—446; Спомените ми за архиепископ Йосиф Соколски. — Изв. истор. д-во в София, 5, 1922, 129—154; Страница из живота и дейността на архиепископ Йосиф Соколски. — Изв. истор. д-во в София, 6, 1924, 91—162; Теплов, В. Греко-болгарский церковный вопрос по неизданным источникам. Спб., 1889, 46—49; Цончев, П. Из общественото и културно минало на Габрово. Исторически приноси. С., 1934, 626—642.

Публикации на документи: Попгеоргиев, Й. Архиепископ Йосиф Соколски в Русия. — Сп. БАН, № 8. Клон истор.-филолог. и

¹ Всички документи са преписи на Константин, монах от Киево-Печорската лавра, направени по поръчка на Йордан Попгеоргиев.

² За рождени дати на Йосиф Соколски се сочат: 1779, 1786, 1787 и 1792 г.

филос. общ., 5, 1914, 118—119,* 123—124; Станимиров, Ст. Архиепископ Йосиф Соколски в Киево-Печорската лавра. — Дух. култура, 1930, № 43, 170—171, 173—178, 180—182, 184; № 44, 251—255, 259—262; Архиепископ Йосиф Соколски в Холм. [1929], 4—27, 30—31; Архиепископ Йосиф Соколски и опитите му да се възвърне в лоното на православната черква. — В: Сборник в чест на Васил Н. Златарски... 436, 441—442, 444,** 445.***

Документите, съдържащи биографични данни за фондообразувателя (1861... 1879), са във връзка с пътуването на Йосиф Соколски от Одеса до Киев; здравословното му състояние, необходимостта от лечение в Одеса и молби за разрешаване на пътуването му дотам; отлагане на лечението поради предстоящата му мисия по ръкополагане на униатски свещеници в Холм; смъртта и погребението на Йосиф Соколски.

Запазените документи, които илюстрират материалното състояние на фондообразувателя (1862... 1879) се отнасят за отпускане на суми за месечна издръжка на Йосиф Соколски; за дадени пари в заем на българските монахини Капитолина и Зиновия; за имуществото на Йосиф Соколски, останало след смъртта му; и др.

Няколко писма от фондообразувателя до Арсений, митр. Киевски и Галицки (1862... 1875) третира въпроси във връзка с молбите му за възвръщане в православната църква; за причините, поради които не е снабдяван с хранителни продукти от Лаврата по време на пребиваването на митр. Арсений в Петербург; за разрешаване на лечението му в Одеса; за отпускане на място за лозе между Самбурските и Китаевските градини; благодарност за полаганите към него грижи; и др.

Свързани с дейността на фондообразувателя (1862... 1874) са документите относно молбата му за връщане към православната църква и полученият отказ от св. Синод; мисиите по ръкополагане на униатски свещеници в Холм (дати на отпътуване, извършени служби, брой на ръкоположените свещеници, придружителите в четирите му пътувания — Кокошкин, йеромонах Евкарпий, Ал. Петков, протоерей Гошовски); награждаването му с парични награди и орден „Св. Ана“ за успешното изпълнение на възложените задачи в Холм; исканите от монахините Зиновия и

* Публикувано със съкращение.

** Публикувано в превод на български език.

*** Публикуван откъс.

Капитолина парична помощ и богослужебни книги за Казанлъшкия манастир в България; и др.

Ф. 349; 16 док.; 1877... 1900 г.; 1 инв. оп.; пост. 1959 г.; части от фонда — в Общия народен музей — Панагюрище.

ПАВЕЛ И ИВАН СТАНЕВИ БОБЕКОВИ¹

ПАВЕЛ БОБЕКОВ (Роден в 1852 г. — Панагюрище; починал в 1877 г. — В. Търново). Изтъкнат революционер, книжовник и общественик през Възраждането; следвал в Държавното медицинско училище в Цариград; учител и председател на читалище „Виделина“ в Панагюрище; един от организаторите на Априлското въстание в града — избрал за хилядник на въстаническата армия и председател на Военния съвет; участник в Руско-турската освободителна война като преводач в щаба на ген. Гурко; редактор на „Секидневний новинар“ (1877 г.).

ИВАН БОБЕКОВ (Роден в 1859 г. — Панагюрище; починал в 1925 г. — София). Участник в Руско-турската освободителна война през 1877—1878 г.; офицер — завършил Пехотното юнкерско училище в Киев (1882); председател на Т. Пазарджишката окръжна постоянна комисия (1895—1899) и кмет на Панагюрище; народен представител (1920, 1923, 1924).

Източници

За фондообразувателя. Величков, К. Как се запознахме и сприятелихме с Павел Бобеков (спомени) — НБКМ—БИА, ф. 153, (К. Величков), а.е. 4, л. 57—64; Гандев, Хр. Априлското въстание. С., 1956, 102, 103, 105, 107, 108, 125, 126, 128; Георгиев, Т. Бележки за Средногорското въстание в 1876 година. С., 1901, 8, 20, 36; Косев, К., Н. Жечев. Априлското въстание 1876. С., 1966, 67, 92, 102, 104; Манев, А. Учебното дело в Панагюрище преди Освобождението — В: Панагюрище и Панагюрско в миналото. Сборник. С., 1956, 247—267; Михлюзов, Н. Панагюрското въстание през 1876 год. и борбите за освобождението на България. Пловдив, 1934, 32, 33, 64, 65, 68, 72; Стефанов, В. Павел Бобеков, вождът на панагюрските въстания. С., 1966, 67 с.; Страшимиров, Д. История на Априлското въстание. Т. 2. Приготовления. Пловдив, 1907, 89, 94, 96, 97, 159, 213, 219, 230, 260, 261, 263, 264, 266, 267; Т. 3. Въстание и пепелища. Пловдив, 1907, 31—33, 41, 73, 183, 185, 197—206, 265—267, 271, 273; Сугарев, А. Ролята на читалище „Виделина“ в обществения и културен живот на Панагюрище. — В: Панагюрище и Панагюрско. Чит. сб., 269—286; НБКМ—БИА, кол. 47 з.п., а.е. 416 (п. д. 726); НБКМ—БИА, кол. 47 I, а.е. 551 (п. д. 1124).

¹ Фондът е бил регистриран първоначално под № 554.

Публикации на документи: Възпоменателен сборник по случай стогодишнината от Освободителната руско-турска война 1877—1878, Кн. 1. Руско-турската освободителна война 1877—1878. Документален сборник с подробни материали от архивите и българския възрожденски печат 1876—1878. Под ред. на В. Тилева и З. Нонева. С., 1979, с. 149.

От кореспонденцията до Павел Бобеков са запазени две писма (1877) от К. Величков със сведения за срещата му с Д. Цанков и разговора им относно устройването на К. Величков на работа; пътуването му от Цариград до България; здравословното му състояние и др. лични въпроси и едно писмо от Ст. Михайловски (1877) за тежкото му материално състояние в Марсилия (Франция), неговото желание да се завърне в България, за да участва в Руско-турската война и молбата му за материална помощ, отправена към Д. Цанков и С. С. Бобчев.

От кореспонденцията до Иван Бобеков са запазени писма (1889... 1900) от К. Величков, Ст. Заимов и Т. Попгеоргиев, в които се третират три основни групи въпроси:

1. Свързани с вътрешната политика на страната — решението на правителството да не дава служба на емигрантите от Русия (1889), произлизащите от това трудности по назначаването на Ив. Бобеков и желанието му да замине на работа в Русия; разцеплението на Цанковистката партия на две фракции, начело с М. К. Сарафов от една страна и М. Балабанов и д-р Д. Моллов — от друга (1889); делото на майор К. Паница, арестуването на Арнаудов, Д. Ризов и др. (1890) и определените присъди; предстоящите избори в България (1890) и необходимостта от изтъкнати народни водачи, какъвто е П. Каравелов; изборите в Панагюрище и налагащото се помирение между партиите (1890); настроението против И. Мачев и опитите да се попречи да получи поддръжката на Ст. Стамболов (1890).

2. Свързани с международното положение (1889) — изложението в Париж; митингът на напредняците в Белград и решението на радикалната партия да бъде убит Ил. Гарашанин, отношението на Австрия към събитията в Белград; изявлението на руския император Александър III към черногорския княз, че скъсва приятелството със съюзните сили и отзвуката му в другите страни; подписана военна конвенция между Италия и Германия; слово на Франц Йосиф, произнесено пред унгарска делегация и отношението на руския печат към него; сключеният отбранителен и

нападателен съюз между Франция и Русия; опасността от ново повдигане на Източния въпрос след Критското въстание; неуспешните опити Турция да бъде включена в Тройния съюз; страхът и опасността от война в Европа и признанието на висшите офицери, че българската армия не може да бъде мобилизирана против Русия; свикване на нов набор в българската армия от 19 000 души, предизвикан от мобилизирането на сръбските резервисти и опълчението за маневри и лагерно обучение; назначаването на брата на ген. Н. Игнатиев за генерал-губернатор на Киев и на ген. М. Драгомиров за комендант на войските от Киевския военен окръг; замислено посещение на руския император в Берлин; и др.

3. Във връзка с чествуване на годишнина от Априлското въстание — възложената задача на Ст. Заимов (1900) по написването на история на въстанието в Пловдивски окръг и необходимостта от събиране на сведения за живота и дейността на П. Бобеков, Г. Бенковски и др. дейци, както и за организацията на революционния комитет в Панагюрище преди въстанието.

Ф. 350; 100 док.; 1908... 1940 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955, 1972 г.; бълг., гр., тур. и фр. ез.

Д-Р НИКОЛА ИЛИЕВ БЛЪСКОВ

(псевд.: Боян Тилилейски)

(Роден в 1880 г. — Шумен; починал ок. 1942 г. — Сяр¹)

Дългогодишен лекар и писател; завършил Военно-медицинската академия в Петербург като стипендиант на Славянското благотворително дружество; работил като военен лекар (1912—1913). През 30-те години — лекар в София и с. Рила, Дупнишко; автор е на серия басни и на една стихосбирка.²

Източници

За фондообразувателя: НБКМ—БИА, ф. 10 (Ил. Р. Блъсков), а. е. 5, л. 23—62; ф. 15 (Д-р Ст. Данев), а. е. 151, л. 1—31; документите от фонда.

¹ По данни на Ив. Богданов.

² Блъсков, Н. Стихотворна сбирка. Шумен, 1908.

Публикации на документи: Блъсков, Н. Съвременни басни. Т. 1 С., 1941. 80 с.; Блъсков, Н. Съвременни басни. Шумен, 1932. 48 с.

Във фонда са запазени библиографични бележки на фондообразувателя, в които могат да се намерят сведения за отпечатани негови литературни произведения (стихове, басни, разкази, есета, приказки и пр.).

Писмата на Блъсков са адресирани до Ил. Блъсков, Н. Блъскова и Ив. Богданов, като засягат: детските години и учението на фондообразувателя; интересите му в областта на литературата — първи творби, преводи и пр., творчески контакти с писателя Ив. Богданов, отношението на Блъсков с проф. К. Кръстев, П. П. Славейков, Д. Подвързачов, Ст. Чилингиров и др.; философските му възгледи; дейността на Н. Блъсков като военен лекар (1912—1913) и лекар в с. Рила и София; интересите му в областта на астрономията; и др.

Автори на писмата до Н. Блъсков са Б. Блъсков, Ил. Блъсков и К. Хадзополус. В тях има данни за Борис Блъсков и Надежда Блъскова, както и сведения за здравословното състояние на Ил. Блъсков.

От писателската дейност на фондообразувателя са запазени ръкописи на негови произведения — предимно басни, както и едно „литературно завещание“ до писателя Ив. Богданов.

Няколко документа илюстрират дейността на Н. Блъсков като член на Любителско астрономическо общество „Камил Фламарион“ в Шумен.

Документите до съпругата на фондообразувателя — Надежда Блъскова, са свързани преди всичко с въпроси от семеен характер.

Ф. 352; 126 док.; 1903... 1930 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.; бълг., англ. и фр. ез.

РАШКО ПРОЙЧЕВ МАДЖАРОВ

(Роден в 1874 г. — Копривщица; починал в 1943 г. — София)

Виден политически и обществен деец — министър на земеделието (1918), на правосъдието (1924), на железниците (1924—1926, 1928—1930); дългогодишен народен представител; основател и председател на първото учителско дружество в страната; член на Демократическия сговор.

Източници

За фондообразувателя: Бакалов, В. и Д. Цветков. Възпоменателен сборник на народните представители от XXIV обикновено народно събрание. С., 1939, 153—155; Общ годишник на България 1923/25 г., № 2. С., 1924, с. 101.

Автори на запазените във фонда писма и телеграми са цар Борис III, ген. Ив. Вълков, д-р Ст. Данев, Ст. Костурков, Ал. Малинов, Ст. Мошанов, митр. Симеон Варненски, Д. Станчов, митр. Стефан Софийски, Вл. Такев, цар Фердинанд, Ц. Церковски и др. Те съдържат сведения за: пристигането на италианска ескадра, заедно с държавния подсекретар ген. И. Балбо във Варна (1929); кандидатурата на Вл. Такев в предстоящите законодателни избори (1923); молба от Ц. Церковски да бъде освободен от затвора под гаранция (1924—1925); строежа на ж.п. линия край Пещера; условията за мир с Румъния (1918); разговори между Ст. Мошанов, Ат. Буров и Вл. Моллов по партийни въпроси (1926); и др.

Във връзка с пребиваването на Маджаров в Лондон по повод чествуване на стогодишнината от рождението на Уйлям Гладстон (1909) са изпратените до него карти и програми на Националната лига на младите либерали за обеда и вечери, организирани по този случай; за масово събрание в „Куин'с хол“ с оратор министърът на финансите на Великобритания — Д. Лойд Джордж; и др.

От дейността на Р. Маджаров като министър на земеделието е запазена една печатна скица с местата на поканените на гала-вечеря в Двореца министри и други лица (1918).

По-многобройни са документите, отнасящи се до дейността на фондообразувателя като министър на железниците — предимно официална кореспонденция (1929—1930) до Маджаров от: Българо-италианската търговска банка в София; Полската легация, Френската легация, А. Ляпчев, Р. Пиачентини, Рюмелин, Р. Сперлинг, А. Таубер, С. Уотърлоу, Й. Франц, Р. Шарон и Американската консулска служба в София. В тях се дават сведения за: публичния търг за доставка на локомотиви от чужбина за нуждите на БДЖ; среща и разговори с италианския инженер Джиусти от аеропланната фабрика Капрони; Ат. Буров, неговата политика и отношението му към Италия; предложените от една английска компания благоприятни

условия за получаване на заем за построяване на нови ж.п. линии в България; интереса, проявен от унгарския министър-председател Е. Бетлен по повод писмо на Р. Маджаров за строеж на ж.п. линии и мостове; добрите чувства на България към Унгария и поръчаните материали от българското правителство в унгарски фабрики; строеж на мост на р. Дунав; молба от Р. Маджаров до финансовия комитет в Женева да бъде изпратен в България експерт във връзка с финансовите реформи в администрацията на българските ж.п. линии; изпълнението на клаузите от протокола, подписан на 10 март 1928 г. в Женева (по сключението под покровителството на ОН държавен стабилизационен заем); прилагането на закона за финансовата и административната реформа на железниците (съгласно резолюцията на Съвета на ОН от 8 юни); отговора на А. Ляпчев по повод подадената от Р. Маджаров оставка като министър на железниците, пощите и телеграфите (6. IV. 1929). Тук се намират и две писма — от Канцеларията на българските ордени (14 ян. 1926) и от столичния кмет Вл. Вазов (26 юни 1929), в които се съобщава на Р. Маджаров за награждаването му с големия кръст на народния орден „За гражданска заслуга“ и с Почетния знак на Столичния общински съвет.

От дейността на Р. Маджаров като зам.-прокурор при Пловдивския окръжен съд е запазен само един акт от 31 юли 1903 г. за освобождаването му от тази длъжност.

Във връзка с политико-обществената дейност на фондообразувателя са запазени: разписка, подписана от Вл. Такев, за получени 200 000 лева за нуждите на Демократическия сговор и някои лични бележки на Маджаров за положението в Турция — станалите реформи, отношението ѝ към българите; и пр.

До съпругата на фондообразувателя е запазено писмо на Г. Говедаров от Пловдив, в което той изказва съжаленията си, че във в-к „Юг“ е допусната статия, засягаща неоснователно Р. Маджаров (1924).

Във фонда се намират и няколко документални материали от, до и за други лица: преписката между Българска народна банка, Руска банка — Петербург, Т. Тодоров и А. Неклюдов във връзка с отпуснатия от руското правителство заем за изплащане на дълг на цар Фердинанд към Бълг. народна банка и за дворцови нужди (1912); писмо на Т. Виденов до Ал. Стамболийски с ярко изразено в него отрицателно отношение към ген. Н. Жеков; писма

и бележки на Хр. Цанков — Дерижан до Ст. Омарчевски, в които моли да бъде назначен за управляващ легация в Прага или Белград (1922); споменава и за кандидатурата на проф. М. Арнаудов за директор на Народния театър (1923) и др.

Ф. 353; 6 док.; 1935—1936 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955, 1956 г.; бълг., рус. и чеш. ез.; част от фонда — в ЦДИА (ф. 623).

ИВАН ГЕОРГИЕВ СЛИВЕНСКИ

(Роден в 1899 г. — Казанлък)

Служител на Министерството на външните работи, дипломат, секретар в българското консулство в Александрия, Египет (1930—1932); временно управляващ и първи секретар на посолството в Прага (1934—1936); български консул в Цариград (1936—1939), в Тирана (1940—1943), в Прага (1943—1944); след 9. IX. 1944 г. работи в Министерство на външните работи. Директор на УНИЦЕФ (1948—1952); член на Съюза на преводачите в България.

Източници

За фондообразувателя: Пер и ъ, Ж. М. Association des auditeurs et anciens auditeurs de l'Academie de Droit international de la Hage. — A. A. A. Bulletin, № 7, 1929; Сливенски, Ив. Хагската академия по международно право. — Отец Паисий, 3, 1930, № 1. 7—9.

Запазената кореспонденция се състои от писма на Ив. Мърквичка и В. Немирович — Данченко. Те съдържат сведения за: 80-годишния юбилей на Ив. Мърквичка; желанието на Немирович — Данченко да предаде определена сума във фонд „помощи на студентите“; съгласието му негов портрет да бъде отпечатан и продаван в полза на студентите от всички славянски народи, учещи в Прага; гостуване на българската поетеса Л. Касърова в Прага (1935); награждаване на Немирович — Данченко с юбилеен медал; и др.

Запазено е и едно писмо на Немирович — Данченко, адресирано до съпругата на фондообразувателя — Зорка Сливенска.

Ф. 354; 18 док.; 1903 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.

ПЕЙО ИВАНОВ ШИШМАНОВ

(псевд. Родопски, Черногорски, Ивайло)

(Роден в 1876 г. — с. Карлуково, дн. Славейно, Смолянско;
починал в 1942 г. — Пловдив)

Участник в националноосвободителното движение в Македония и Одринско; основател на един от първите революционни комитети в Ахъчелебийски революционен район; заедно с Хр. Караманджуков участвувал в подготовката и провеждането на въстанието в същия район.

Източници

За фондообразувателя: Караманджуков, Хр. Западно-тракийските българи в своето културно историческо минало с особен поглед към тяхното политическо революционно движение. Т. 1, С., 1934, 97—118; Карапетков, П. Славейно. Минало. Пловдив, 1948, 193—254; Преображенско въстание. Статии и документи. Под ред. на Ан. Примовски. С., 1955, 108—110.

Запазената във фонда кореспонденция е свързана с революционната дейност на фондообразувателя. Автори на писмата са А. Дечев, Хр. Караманджуков, П. Манджуков и др. Те засягат предимно подготовката на Преображенското въстание 1903 г.; моралната и материалната подкрепа, която местното население оказва на революционните дейци; събрани доброволни помощи в пари и в натура; организиране на чети в селата и снабдяването им с оръжие; пренасяне на оръжие за с. Стамболово; трудности при набавянето на средства за покупка на оръжие; ролята на Ахъчелебийски революционен район в предстоящото въстание; необходимост от свикване на съвещание за обсъждане на възникнали организационни въпроси във връзка с подготовката на въстанието; провал в революционната организация и залавянето на А. Дечев; интерниране на участници в революционното движение; планирани диверсионни акции в предстоящото въстание; сведения за Хр. Караманджуков и разпускане на четата му; податки за четата на Г. Гешанов; отправена покана до дейците в Ахъчелебийския революционен район за изпращане на двама делегати за конгреса на Петрова нива.

Ф. 355; 61 док.; 1885 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.; бълг. и рум. ез.

БЪЛГАРСКО ОПЪЛЧЕНСКО ДРУЖЕСТВО — РУСЕ

(Българско опълченско дружество в София — Русенски клон)

(1884)¹

Създадено като клон от Българското опълченско дружество в София на 22 окт. 1884 г. — по негова инициатива се пренасят костите на Г. С. Раковски от Букурещ в София през 1885 г.

Източници

За фондообразувателя: Българско опълченско дружество... (Обявление). — Славянин (Русе), 6, № 78, 22 ян. 1885, с. 312; Българското опълченско дружество... (Обявление). — Славянин (Русе), 6, № 45, 27 окт. 1884, с. 180; Настоятелството на... (Покана). — Славянин (Русе), 6, № 146, 18 юли 1885, с. 584; Русе, 31 май 1885 г. — Рашето (Русе), 1, № 30, 1 юни 1885, с. 1; Церемониал... — Славянин (Русе), 6, № 127, 1 юни 1885, с. 508.

Запазената част от архива се състои изключително от кореспонденция, свързана с пренасяне костите на Г. С. Раковски от Букурещ до София през 1885 г. по инициатива на дружеството. Писмата са адресирани до Хр. Ангелов, княз Ал. Батенберг, Опълченско дружество — София, Руско генерално консулство — Русе, Министерство на вътрешните работи — София, Г. Миркович, Гр. Начович, П. Червенияков, Градски общински управления — Враца, Казанлък, Кюстендил, Лом, Оряхово, Пловдив, Русе, Свищов, Сливен, Тетевен, Хасково и съдържат сведения за: молба на дружеството за съдействие от страна на румънските власти във връзка с уточняване гроба на Г. С. Раковски и получаване на разрешение за пренасяне на костите му в България; откритата с тази цел подписка между българите, живеещи в чужбина и отпечатването на картички с неговия лик; определяне точната дата на пренасянето и списъка на поканените гости; изпратена депутация от общините в Русенски окръг по този повод; дейността на К. Паница и К. Павлов по пренасянето на костите на Раковски; от-

¹ Засага не можа да се установи точната година на прекратяване на дейността на дружеството.

пуснати суми на комисията по пренасянето и уреждането на сметките след приключване на мисията.

Автори на писмата до дружеството са А. Блъсков, Опълченски дружества — Габрово, Плевен, Севлиево, София, Г. Миркович, Г. Начович, К. Паница, Н. Стойкова, К. Стоянов, П. Хитов, Градско общинско управление — Оряхово и др. Те са свързани с: молба на Министерството на външните работи и изповеданията до княжеското агентство в Букурещ да съдейства за изпълнение мисията на К. Паница и К. Павлов във връзка с пренасяне костите на Г. С. Раковски; събиране на „волни помощи“ в подкрепа на започнатото дело и изработване на специално знаме за случая; избиране на депутация от гр. Севлиево, която да присъствува на церемонията и нейния състав; избиране на Филип Тотю за представител на Опълченско дружество — Габрово; пристигане на костите в Лом и радушия прием, оказан на комисията по пренасянето; сведения за сестрите и племенниците на Г. С. Раковски и задоволството им от благородната инициатива на Опълченското дружество в Русе, за желанието им останките да бъдат погребани в Котел; подарени от Неша Стойкова (сестра на Раковски) на дружеството два екземпляра от „Горски пътник“; сведения за погребението на останките на Г. С. Раковски, за Г. Вълкович и за опълченците Ат. Златев и Ив. Симеонов (участници в Руско-турската война 1877/78 — 4-та опълченска дружина).

Съхранява се един опис на книгата (1885) на Русенското поборническо-опълченско дружество.

Ф. 356; 3169 док.; 1880... 1960¹ г.; 1 инв. оп.; пост. 1955, 1956, 1960, 1961, 1963 г.; бълг., рус., фр., англ., нем. и ср. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 134).

КОНСТАНТИН АЛЕКСАНДРОВ ЛЮДСКАНОВ — ЦАНКОВ

(псевд.: К. Драганов, К. Ледаров, Драган, Z*.**)

(Роден в 1886 г. — София; починал в 1937 г. — София)

Офицер от българската (1906—1915) и руската (1915—1919) армия; първи секретар и временно управляващ българската легация в

¹ Документът от 1960 г. е биография на фондообразувателя, съставена от съпругата му М. Ермолова.

Белград (1920—1923); капитан в Главна дирекция на трудовите войски (1931—1937); занимавал се и с публицистична дейност — автор на военно-теоретични и исторически трудове.

Източници

За фондообразувателя: Тр[удовия] капитан Константин А. Людсканов — Цанков. — Трудово дело, 9, 1937, № 1, с. 1.

Публикации на документи: Бръшлянов, Ц. Шантажът против блока. С., 1922, 37—41; Людсканов — Цанков, К. Критически разбор на германското настъпление до река Марна (август—септември (1914 г.)). С., 1938, 137 с.

Запазените ръкописни бележки на фондообразувателя имат автобиографичен характер и дават сведения за арестуването и престоя му в Обществената безопасност след атентата в черквата „Св. Неделя“ (16 апр. 1925) и данни за обществено-политическия живот на страната в този период и др. В записките се споменават имената на д-р Р. Ангелов, Ан. Бендерев, Ст. Данев, Р. Димитриев, Н. Зеленогорев, К. Луканов, А. Ляпчев, сръбския представител в София М. Ракич, П. Станчев, Й. Хербст, Дим. Христов, Др. Цанков и др.

Биографични данни за К. Людсканов — Цанков съдържат биографията, написана от съпругата му М. Ермолова — Людсканова, както и редица свидетелства, атестати, удостоверения и др., издадени от М-вото на външните работи и изповеданията — София, Императорската Николаевска военна академия — Петербург, Министерството на войната — София, Българската легация — Петербург и др. Те дават сведения за: завършването на Военната академия и получените от него оценки на изпитите (1914); военната му служба; неговото участие (1904) в благотворителната дейност на Петербургския червен кръст (1904); здравословното му състояние. Има документи за постъпване на служба, за съдимост, кръщелно свидетелство, издадено от Българската екзархия в Цариград (5 ноем. 1887), смъртен акт № 255 от 1937 г. и няколко удостоверения и заявления във връзка с уреждане на пенсията му.

Писмата-чернови от фондообразувателя са адресирани до Ст. Даскалов, Илиев, Ст. Илич, Г. Йорданов, Ал. Людсканов, Н. Людсканова, Н. Оприц, П. Петков, редакторите на в. „Мир“ и „Свят“, арх. Стоянов и др. Те съдържат сведения за: учението на К. Людсканов; назначаването му на щатна длъжност в Дирекция на трудовата

повинност; Балканската война и обсадата на Одрин (1912—1913); предстоящото заседание на смесената българо-сръбска комисия по въпроса за снемане секвестъра от имотите на българските поданици в Югославия (1923); безпрепятственото влизане на българските градинари в Югославия и упражняването на занаята им (1923); вътрешното положение на България — смяна на правителството (1930); поместения във в. „Мир“ спомен на Т. Васильов „Петдесетгодишнина на един злокобен преврат“; критика на поместената във в. „Свят“ статия „Зов от Македония към българския народ“; и др.

Автори на писмата до фондообразувателя са: Н. Арсенева, П. Врангел, М. Врбанич, П. Данаилов, Р. Дмитриев, П. Дорев, Н. Дубров, Ст. Илич, Н. Каранешев, Българо-руски комитет — София, Ал. Людсканов, Р. Людсканова, Д. Мамарчев, Ст. Младенов, Ал. Мусевич — Бориков, Н. Оприц, А. Петренко, С. Помянов, Л. Рачев, Д. Станчов, Др. Цанков, А. Шепелев и др. По-голямата част от тези писма съдържат въпроси от частен характер и съболезнования за смъртта на Ал. Людсканов (1922). Писмото на П. Врангел съдържа благодарности към К. Людсканов — Цанков за изпратените от него сведения за политическата обстановка в България (1922). Тук се намират и покани, отправени към фондообразувателя да присъствува на чествуване на ген. М. Скобелев по случай 50-годишнината от смъртта му (1932) и на молебена по случай академическия празник на Николаевската академия в Петербург (1931).

От дейността на Людсканов — Цанков като офицер в българската армия (1906—1915) са запазени записки, служебен списък, санитарен лист и др. Те се отнасят до: назначаването му на служба в Първи конен полк; нещастен случай с фондообразувателя, станал по време на занятие; назначаването му в комисията по определяне границите между България и Гърция (1913—1914); поместено съобщение във в. „Ден“ — „Българските офицери-доброволци в Сърбия“ (1909); молбата му да бъде уволнен по домашни причини и да премине в запаса на армията (1915); и др.

За дейността му като ротмистър в допълнителния курс на Императорската Николаевска военна академия (1913—1914) свидетелствуват множество таблици, карти, схеми, указания, ръкописи, разписания и програми. Те са във връзка с изнесения от Люд-

сканов — Цанков в Обществото на ревнителите на военни занятия в Петербург (14 апр. 1914) доклад на тема „Обсадата и щурмът на Адрианопол“. Запазени са редица материали, използвани при написването на доклада: преписи на заповеди до IX плевенска дивизия; до II армия; донесения за хода на военните действия на III бригада от IX плевенска дивизия; действията за пленяване корпуса на Мехмед Явер паша; историческа справка за плана на войната (1912—1913); таблици с личния състав на войските, със състава на турската армия, защитавала Одринската крепост; разположението на турската войска на северозападния сектор; съсредоточаването на турската армия по данни на Махмуд Мухтар паша; разположението на войските по всички сектори; и др. Дописка в ръкопис и няколко вестници и изрезки от вестниците „Военни известия“, „Утро“, „Воля“, „България“, „Биржевия вестник“, „Руски инвалид“ и „Вечернее время“ дават сведения за обсадата и падането на Одрин, като са поместени съобщения и рецензии за изнесените доклади.

Във връзка с участието на фондообразувателя в Балканската война (1912—1913) като офицер за свързка между щаба на II българска и II сръбска армия са един доклад, няколко сведения, дневник и лични бележки. Те отразяват: наблюденията му върху организацията на щаба на II сръбска армия и характеристика на командния ѝ състав; военните действия на I взвод от 2-ри ескадрон на V конен полк; щурма на Одрин; организацията на сръбската армия; подробно описание за военната служба на Людсканов — Цанков през войната и словото, произнесено от него при отзоваването му от II сръбска армия. Тук се намира и една топографска карта на Криворечна паланка.

За дейността на Людсканов — Цанков като офицер в руската армия (1915—1919) свидетелствуват няколко заповеди, бележки, удостоверения, атестации, един послужен списък и др., издадени от XVI кавалерийска дивизия при VII Улански Олвиополски полк, от I Рязански пехотен курс, Сводна кавалерийска дивизия на Действащата армия и др. Те се отнасят до: раняването му през 1915 г.; службата му като преподавател при I Рязански пехотен курс; назначението му за временно изпълняващ длъжността началник-щаб и старши адютант на XVI кавалерийска дивизия и благодарност за отлично изпълнение на задълженията му като такъв; неговото командироване

във II кавалерийски корпус като щаб-офицер за поръчки; уволняването му от армията; награждаването му с орден „Св. Владимир“ — IV ст. и с Георгиевски медал, така също и молба от него до С. Савов в София да му се разреши да се завърне в България. В запазените вестници и изрезки от вестниците „Заря“, „Мир“, „Воля“, „Голос руси“, „Биржевия вестник“ и др. и в сп. „Славянски орел“, са отбелязани материали за постъпването на К. Людсканов — Цанков като доброволец в редовете на руската армия.

За дейността на фондообразователя като капитан в Трудовите войски (1931—1937) е запазено заявление от него до В. Димов в София, в което моли да бъде назначен на подходяща длъжност във ведомството на Дирекцията на трудовата повинност и няколко акта и ведомости за предаване и приемане на длъжността началник на централния магазин на Главна дирекция на трудовата повинност; за числящото се инвентарно имущество и материали в магазина и за проверка на сметководството; за воденето на книгите и наличността на бившия фонд „Взаимопомощ“ при дирекцията.

Многобройни са документите, илюстриращи дейността на К. Людсканов — Цанков като първи секретар и временно управляващ българската легация в Белград (1920—1923):

1. Удостоверения, карти, покани и др., издадени от Министерството на външните работи и на изповеданията — София, българската легация — Белград, френската легация — Белград и от канцеларията на кралските ордени — Белград се отнасят до: назначаването му като първи легационен секретар при българската легация в Белград (1 юли 1920); заместване на пълномощния министър К. Тодоров; отбиване на временната трудова повинност за 1920—1922 г.; размера на заплатата му; неговото уволняване от длъжността управляващ българската легация в Белград (11 юни 1923); награждаването му с орден „Св. Савва“; и др. В тази група документи са включени и декларациите на служителите при българската легация в Белград — Г. Маринов, П. Чопов и К. Людсканов — Цанков, с които признават за законно земеделското правителство в България (след преврата на 9 юни 1923).

2. Дневник-записки (1922—1924) на К. Людсканов — Цанков за вътрешната и външната политика на България, в които са отразени: посещението на Ал. Стамболийски в Белград (1922); убийството на Р. Даскалов в Пра-

га (1923); посещението на сръбската комисия по Нишкото споразумение в София (1923); управлението на правителството на Ал. Цанков (милитаризма и национализма на неговата политика, недоволството на народа от управлението, неговата англофилска политика и др.); животът на българските политически емигранти в чужбина и разногласията им; атентатът срещу сръбския военен аташе Л. Кръстич в София (4 ноем. 1923); V конгрес на запасните офицери в София (1923); отношението на сръбското правителство към БЗНС; смъртта на Ив. Ев. Гешов (11 март 1924). Има сведения още за: убийството на Есад паша в Париж; династичната политика на крал Александър в Сърбия след 12 юни 1923 г.; положението в Гърция (1924); Итало-сръбското съглашение (13 ян. 1924) по въпроса за гр. Риєка (Фиуме); вътрешната и външната политика на Англия и Югославия; и др.

3. Рапорти на К. Людсканов — Цанков до Р. Даскалов, К. Муравиев, Ал. Радолов, Ал. Стамболийски, К. Тодоров и П. Янев, от които могат да се извлекат сведения за: тежката криза в режима на радикално-демократическата коалиция в Сърбо-хърватско-словенската държава (Югославия); предстоящите заседания на смесената Сръбско-българска комисия (1923); хегемонията на Сърбия над останалите области; сръбската земеделческа партия и нейния пръв идеен водач М. Аврамович; аграрния въпрос в Хърватско, Босна и Словения; военна конвенция между Югославия и Чехия; министерска криза в Сърбия; оставката на кабинета на Н. Пашич (юли 1922); настроението на хърватския народ против правителствената политика в Белград; отношението на Югославия към България след посещението на Ал. Стамболийски в Белград; възхищението на чуждите дипломати от Ал. Стамболийски; вътрешното положение в Гърция; външната политика на Югославия — отношенията ѝ с България, Италия и Малката антанта; неофициални преговори между Белград и Букурещ за запазване статуквото на Балканите; Рапалския договор (1922) и неговото изпълнение; Нишкото споразумение между България и Сърбо-хърватско-словенското кралство (март 1923); решението на Югославия и Румъния да протестираат против предстоящата ревизия на Севърския мирен договор (1920); и др.

4. Кoresпoндeнцията от българската легация в Белград и от фондообразувателя — чернови и преписи на писма и телеграми — е отправена до М. Борисавлевич, М.

Георгиев, Р. Даскалов, М. Нинчич, Н. Пашич, Ал. Стамболийски, К. Тодоров, българска легация — Париж, Министерство на външните работи на Сърбо-хърватско-словенското кралство, Министерство на външните работи в София и др. Тя се отнася до: статията на Борисавлевич във в. „Препород“ — „Наши односи са Бугарима“; симпатиите на Людсканов — Цанков към БЗНС и блестящия успех на земеделците в законодателните избори (април 1923); убийството на Ал. Стамболийски (14 юни 1923); разпространяваните сред политическите среди в Белград, Букурещ и Атина новини за революционни движения на българите в Македония, Тракия и Добруджа и стремежа на българското правителство да запази реда на границата; създаване на смесена сръбско-българска комисия за всички спорни въпроси. Кореспонденцията дава и други сведения: дислокацията на дивизиите на сърбо-хърватско-словенската армия; състав на сръбската армия и командващите армейските области в кралството; военни конвенции между Сърбо-хърватско-словенското кралство, Чехословакия и Румъния, както и конвенция с Гърция за свободна сръбска зона в Солун; военно-политически преглед на Сърбо-хърватско-словенското кралство; и др.

Автори на кореспонденцията (писма, телеграми и вербални ноти) до българската легация в Белград и до Людсканов — Цанков са: Хр. Калфов, К. Тодоров, Г. Цвернер, П. Янев, българска легация — Лондон, легация на Сърбо-хърватско-словенското кралство — София, Министерство на външните работи — Белград и Ал. Стамболийски. Авторите засягат въпроси относно: предстоящата конференция в Лозана за Близкия изток (определена на 13 ноем. 1922); становището на българското правителство по блискоизточния въпрос; излаза на България на Егейско море; приетото от правителствата на Румъния, Гърция и Сърбо-хърватско-словенското кралство предложение от България за съвместно пазене ненарушимостта на границата; и др.

Б. Ръкописни материали на фондообразувателя, свързани с дейността му като дипломат в Белград, а именно „Събитията в Белград от 9-и до 25-и юний 1923 г.“, „Преврата от 9-и юни и моята дейност в югославянската столица“, „Моята роля в конфликта Стамболийски—Врангел“, „Македония“, „Законопроект за защита на държавата“ (превод от сръбски), „Въоръжените сили на България“, „Сръбските въоръжени сили в мирно и военно време в на-

чалото на 1909 г.“ и „Въоръжените сили на Сърбо-хърватословенското кралство в средата на 1921 г.“.

6. Вестници и изрезки от вестниците „Политика“, „Победа“, „Правда“, „Време“, „Препород“, „Гласник“ и др., в които са отбелязани статии по важни политически въпроси през 1922—1923 г.

От дейността на фондообразувателя като инспектор в Общо осигурително дружество „Югославия“ — Белград е запазено писмо от дружеството за назначението му (1923).

Дейността на фондообразувателя като инспектор-ревизор при Ликвидационното бюро на Главната дирекция на трудовата поземлена собственост (1925—1929) е представена от малък брой документи — ревизионни актове за селата Мечка, Никополско и Расово и Медковец. Ломско по ревизиране делата на бившите комисии по Т.П.С. и на бившите общински съвети, действували след 1 авг. 1924 г.: окръжни, писма и бележки от К. Людсканов — Цанков, Българска земеделска банка — София и Ликвидационното бюро на Главната дирекция на Т.П.С. до общинските съвети в селата Хаджиларе, Берганлий, Крушово и др., Карнобатско, относно окончателната ревизия върху делата на общинските съвети по приложение на закона за Т.П.С.; констатациите на Ликвидационното бюро при проверката на протоколите по оземляването (1929); касационни решения и др.; „Известия на Дирекцията за трудовата поземлена собственост“ за 1922 год.

Във връзка с публицистичната дейност на Людсканов — Цанков са следните документи:

1. Ръкописните трудове „Дядо Цанков (1828—1911). Кратък биографически и исторически очерк“, „Руско-турска война 1877—78 год.“, „Сръбско-българската война 1885 г.“, „Немската и френска военни доктрини по опита на войната от 1914—18 г. г.“, „История на Голямата война. Политика и стратегия“, както и редица други материали — библиографии, карти, скици, бележки и др., използвани при написване на трудовете.

2. Статиите „Кризата във Франция“, „По повод статията „Лудендорф клевети“ от г. Л. Малеев“, „Няколко думи за бившите главнокомандващи генералите М. Савов и Н. Жеков“, „Пристъпа срещу капитализма в Япония“, „Двадесетгодишнината от намесата ни в европейската война“, „По повод статията „Жеков—Жостов“ и книгата „Развитието на оперативното изкуство“. Запазени са и броеве

от вестниците „Земя“ (1932) и „Земеделско знаме“ (1932) с публикувани статии на Людсканов — Цанков — „Истината по гасенето на свещи в гр. Бяла Слатина през 1894 год.“, „Двете амнистии“ — 1894 и 1932 г.“, „Управлението на Демократическия сговор по-деспотическо от това на царска Русия“, „Политика и стратегия“, „Ролята на Демократическата партия в миналото“ и вестник „Мир“ (1935) със статията „Новия германски настъпателен план — планът ЕП“, превод от фр. език на Людсканов — Цанков и др.

3. Бележки и материали на Людсканов — Цанков във връзка с публицистичната му дейност, а именно: статията на В. Балджиев „Преди 32 години (1894)“, публикувана във в. „Мир“ (9 ян. 1926); препис на документи из книгите „Изменниците на македонското дело“ (Прага, 1926) и „Тодор Александров и македонското освободително движение“ (Виена, 1924); „Извлечения от преписката разменена в 1913—14 г. между един агент на *Vanque à Paris* и две лица в София: един наречен Дик Богар, французин и д-р Велчев, лекар и приятел на Г. Тончев“; биографични бележки; бележки, допълващи мемоарите на майка му — Недялка Людсканова — Цанкова; изрезки от вестници и др.

Във връзка с обществено-политическата дейност на фондообразувателя са запазените български, руски, френски, немски и сръбски вестници и изрезки от вестници с приписки от него и с отбелязани статии на обществено-политически и културни теми, Деклозиеровата афера, за отношението ни с Югославия и др.

Между документите с общо съдържание има една литографирана пощенска картичка със стихотворението на Ст. Михайловски „С нами Бог“ (12 ноем. 1915) и един печатан лист от 1929 г., подписан от Михаил Атанасов — Думбалаков с отправени критики към в. „Вардар“.

Малък брой документи се отнасят до семейството на фондообразувателя:

1. Автобиография, свидетелства, удостоверения, паспорт и др. на Мария Ермолова-Людсканова (съпруга).

2. Спомени и бележки на Недялка Людсканова-Цанкова (майка).

3. Атестати и свидетелства, издадени от „Императорско възпитателно дружество на благородните девизици“ в Петербург до Рада Людсканова (сестра) и една визитна картичка с поздравителен текст от С. Данев.

4. Писмо от щаба на Втора военна инспекционна област в Пловдив до Георги Людсканов (братовчед), в което му съобщават, че в случай на мобилизация се назначава офицер за поръчки (1914).

Ф. 357; 13 док.; 1921—1923 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.; бълг., рус. и фр. ез.

КОСТА ВАСИЛЕВ ТОДОРОВ

(Константин Чьорни)

(Роден в 1889 г. — Москва; починал в 1947 г. — Париж)

Един от идеолозите на земеделското движение в България; след преврата на 9-ти юни съставил, заедно с Р. Даскалов, първото Залгранично представителство на БЗНС в Прага (1923); пълномощен министър в Белград (1920—1923); журналист.

Източници

За фондообразувателя: Генов, П. Коста Тодоров. Човек — общественик — писател. С., 1947, 112 с.; документите от фонда.

Кореспонденцията до фондообразувателя е съвсем малобройна и има частен характер.

За дейността му като пълномощен министър в Белград свидетелствуват няколко телеграми, заповеди и рапорти в оригинал и в препис до българската легация в Белград и до Ал. Стамболийски. Те съдържат сведения за: външната политика на България и общото международно положение (1921—1923); необходимостта от създаване на сръбско-българска комисия за изработване на общи мерки по запазване ненарушимостта на границата (1922); възможността да се добият важни документи от Министерството на вътрешните работи в Белград по националноосвободителните борби на българското население в Македония; оказана съпротива на заповедите на новото правителство в София (9 юни 1923) и др. Тук се намира и един печатен лист с материали за живота и дейността на К. Тодоров.

Ф. 358; 36 док.; 1878... 1955¹ г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 и 1956 г.; бълг., фр. и тур. ез.

Д-Р ГЕОРГИ КОНСТАНТИНОВ ХАКАНОВ

(Мешинков)

(Роден в 1851 г. — Казанлък; починал в 1898 г. — Париж)

Виден лекар и общественик до Освобождението в Стара Загора и Търново. След Освобождението — депутат и председател на Областното събрание и Директор на Общите сгради и земеделието в Източна Румелия (1884—1885); военен лекар през време на Сръбско-българската война (1885); градски лекар в Пловдив; управител на Александровската болница в София (1892—1898).

Източници

За фондообразователя и фонда: Бакърджиев, В. Д-р Георги Константинов Хаканов (1851—1898). Бележит български лекар, хирург и общественик. — Хирургия, № 3, 1957, 263—265; Буюклийски, В. Д-р Г. К. Хаканов. — Мед. преглед, 3, № 2, 1942, с. 165; Казанлък в миналото и днес. Втори годишник на Казанлъшката дружба „Розова долина“ в София 1910—1921 г. С., 1923, 340—342.

Кратки биографични данни за живота и дейността на фондообразователя се намират в бележките на дъщеря му В. Желязкова.

В малобройната кореспонденция до д-р Хаканов се пазят писма от Д. Вълкович, Н. Николаев, Ст. Стамболов и З. Стоянов по лични въпроси; покана от Пловдивската митрополия за освещаване на църквата „Св. великомученика и победоносца Георгия“; програма на вечеринката, дадена за събиране на помощи за сиропиталището в Пловдив с участието на К. Величков и Н. Генадиев и писмо от Чирпан (1882) да се застъпи, в качеството си на народен представител, пред руското консулство за освобождаване на заточени в Сибир българи.

Малък брой документи характеризират дейността на д-р Хаканов като градски лекар в Пловдив — проектоправилник за храната в болниците, няколко писма и свидетелство със сведения за здравословното състояние на лекуващи се граждани.

¹ Документите от 1955 г. са биографичните бележки за фондообразователя от дъщеря му.

Дейността му като директор на Общите сгради и земеделieto е застъпена в писма и телеграми от Д. Енчев, Н. Начов, М. Стайков и др.: за утвърждаването му като депутат в Областното събрание на Източна Румелия; поздравления по случай имения ден на руския император (30 авг. 1885); молба за разпореждането му т.п. станция в Карлово да приема и предава телеграмите от и за Сопот, Клисурa и Копривщица; покана от Българо-католическата община в Пловдив за празнуване деня на славянските просветители Кирил и Методий.

Група документи осветляват дейността на фондообразувателя като депутат и председател на Областното събрание в Източна Румелия: слово, произнесено от генерал-губернатора Ал. Богориди при закриване петата сесия на Областното събрание; писма от кметовете на селата Кара Терзилери и Чифлик махле, в които се протестира за неправилно събран данък върху прихода от овцете; протокол и резолюция от митинга, състоял се в Стара Загора (1884) в полза на съединението на Източна Румелия с Княжество България и едно предписание от Окръжно управление — Пловдив за предпочитане на опълченците при назначаване на служба.

От обществената дейност на д-р Хаканов са запазени само два документа — циркуляр на Л. Оливеро „Езиците в Ориента. И един нов начин да се улесни разпространението“ и Устав, издаден от канцеларията на Търновския губернатор за откриването в Пловдив на практически курсове по руски език.

Запазени са документи до членове от семейството на фондообразувателя — писмо до жена му Ана Хаканова от ген. Р. Дмитриев, в което той благодари за отправените му поздравления за проявената от него храброст в Балканската война; писмо до дъщеря му Вера Желязкова от А. Ляпчев във връзка с участието му в Балканската война и снимка на Е. Игнатиева (дъщеря на граф Игнатиев) с поздравителен текст.

Ф. 359; 104 док.; 1902... 1922 г.; 1 инв. оп.; пост 1973 г.;
бълг., рус. и фр. ез.; част от фонда — в ОДА — Ямбол
(ф. 376к).

СТРАШИМИР ДИМИТРОВ КРИНЧЕВ

(псевд.: С. Любимов)

(Роден в 1884 г. — Ямбол; починал в 1913 г. — Дупница)

Писател, литературен и театрален критик; сътрудник на: сп. „Демократически преглед“, сп. „Работнишко дело“, „Съвременник“, в. „Време“, „Гражданин“ и др.; работи в Дирекция на статистиката (1908). От 1909 г. е редактор в БТА; участник в Балканската и Междусъюзническата война (1912—1913).

Източници

За фондообразувателя: Авджиев, Ж. Влиянието на социалистическите идеи върху българската литература. С., 1968, 131—141; Авджиев, Ж. и Ив. Богданов. Забравени реалисти. С., 1960, 470—472; Иванов, Сл. Страшимир Кринчев и пътеписния жанр. — Родна реч, 1978, № 8, 56—60; Иванов, Сл. Страшимир Кринчев — литературен критик. — Лит. мисъл, 1979, № 9, 68—84; Кринчев, Стр. Избрани произведения. С., 1968, 5—20; Речник на българската литература. Т. 2. С., 1977, 259—260.

Публикации на документи: Иванов, Сл. Дневникът на Стр. Кринчев. — Лит. мисъл, 1978, № 4, 137—154; Иванов, Сл. Страници от дневника на Страшимир Кринчев — Лит. мисъл, 1977, № 8, 109—122; Кринчев, Стр. Избрани произведения. С., 1968. 432 с.

Автобиографични данни съдържат трите запазени тетрадки с описани случки от личния живот на Кринчев, съжденията му относно същността на житейското щастие, посвещението в служба на обществото, писателския процес; развитата от него тема „тесни и широки“, която разглежда социалистическите му убеждения; за трудните условия на работа за българския работник в началото на ХХ в. В тях се намират и ръкописи на стихотворенията му в проза: „Орисница на бедняка“, „Пияница“, „Замръзналата река“, „Изгаснала звезда“, „Желание“, „Родина“.

Във връзка с литературната дейност на Кринчев са запазените белетристични произведения, които биха могли да се разделят на: а) Разкази — „Катастрофа“, „Любовни пролуки“, „На аванпост“, „На път“, „Ненко Видалов“, „Пияница“, „Покровител“, „Първа мъка“, „Романс под балкона“; б) Хумористич

ни разкази и фейлетони — „Защо станах крадец“, „Из моят гардероб“, „Изповед“, „Любовната идилия на един български...“, „Писател и четец“; в) Пътеписи — „Белмекен“, „Светогорски настроения“; г) Стихотворения в проза и импресии — „Лодкар“, „На вълнолома“, „Стихотворения в проза“, „Щъркели“; д) Драматургически опити — част от либретото „Петрунова женитба“; план на драма с неопределено заглавие; „конспект“ и предговор към драматургически опити без определени заглавия; е) към този раздел спадат и осем части от неопределени по жанр ръкописи.

С дейността на фондообразувателя като критик са свързани: а) Литературно-критическите статии „Боян Магесникът“, „Българският писател“, „Около писателския въпрос“, „Писмо от село“, „Предтеча“, „Силата на мрака“ и част от статия, посветена на творческата изява на Елин Пелин. б) Театралната критика — „Червени огньове“, „Врази“, „Дина Гланк, драма от С. Юшкевич“, „Над безкръсни гробове. Драматическа легенда в пет действия от А. Страшимиров“, „Народен враг“, „Под игото“, „Разговор между театрални любители“, „Театрални бележки“, театрални впечатления за спектаклите „Вишнева градина“ и „Тъкачите“, драма в V действия от Герхард Хауптман“; три ръкописа, отразяващи състоянието на българския театър.

Във фонда се съхраняват и разни материали, събрани от Кринчев: театрални впечатления за 1912—1913 г., извадки от литературни и философски произведения на различни автори, набелязани теми (свързани с писателската дейност на фондообразувателя), бележки върху драматическото творчество на Ибсен и др.

Във фонда е запазено писмо от Г. Василев до отец Моисей с частен характер.

Ф. 360; 60 док.; 1875... 1911 г.; 1 инв. оп.; пост. 1945, 1946, 1970, 1976 г.; бълг. и фр. ез.; части от фонда — в ЦДИА (ф. 989).

ЕКЗАРХ ЙОСИФ I

(Светско име Лазар Йовчев)

(Роден в 1840 г. — Калофер; починал в 1915 г. — София)

Деец от църковно-националната борба през Възраждането, български екзарх (1877—1915); учил в гръцкото и френското мисионерско училище на Бебек в Цариград (1861—1863); завършил филологически и юридически факултет в Париж (1864—1870); временно управлявал Видинската епархия (1874—1875); Ловешки митрополит (1876). След Освобождението — привърженик за засилване ролята на Българската екзархия и за укрепване на училищното дело в Македония и Одринско; почетен член на Българското книжовно дружество (1902); противник на личния режим и русофобската политика на Фердинанд.

Източници

За фондообразувателя: Арnaudов, М. Екзарх Йосиф и българската културна борба след създаването на Екзархията (1870—1915). Т. 1. С., 1940. 666 с.; Ганчев, Д. Спомени. 1864—1887 г. С., 1939, 166—170; Илиев, Ат. Спомени. С., 1926, 374—403; Йосиф I екзарх български (1877—1902). Юбилеен сборник. С., 1904, 278 с.; Начов, Н. Калофер в миналото. 1707—1877 г. С., 1927, 389—399; Юбилеен сборник Андрей Тошев. Под ред. на Вл. Алексиев. С., 1942, 91—102.

Кратките автобиографични бележки на Екзарх Йосиф I включват периода от 1840 г. до 1878 г. и съдържат сведения за датата и мястото на раждането му, неговото мирско име, учението в Калофер, Цариград и Париж, редактирането на сп. „Читалище“, дейността му като главен секретар на Екзархията в Цариград, ръкополагането му в духовнически сан, управлението на Видинската епархия, избирането му за Ловешки митрополит и Български екзарх.

Запазена е и биографична бележка за дейността на фондообразувателя като Ловешки митрополит.

Писмата-чернови от Екзарх Йосиф I до Д. Петков (1904) и С. Петков (1903) третират въпроси от частен характер.

Кореспонденцията до фондообразувателя от архим. Борис, йеродякон Йосиф, архим. Методий, Д. Мишев, Нефталим Зографски и йеродякон Кл. Сапунджиев съдър-

жа сведения за: отпечатването на материали по църковните дела във в. „Курие д'Ориан“ (1882); посещението на архим. Борис при руския посланик в Цариград Ив. Зиновиев (1909); предстоящото отпътуване на Зиновиев за Русия, пристигането на новия посланик Н. Чариков, визитата му в Екзархията и водените разговори за помирение с Патриаршията (1909); провеждането на избори за скопски митрополит (1909); необходимостта от откриване на „Пастирско мисионерско училище“ в с. Шипка и учебната програма на бъдещото училище (1909); католическата пропаганда в Цариград и околните села (1909); съществуващото в Екзархията настроение против Екзарх Йосиф (1910); партийните борби в България, ширещите се терор и корупция на управляващите кръгове (1900); заминаването на Дм. Кобеко за Петербург и изпращането на Ст. Паприков с мисия да подготви посещението на Фердинанд I в руската столица (1900); пристигането в Цариград на руския професор и славянофил П. Володимиров (1909); благодарност за грижите на Екзарх Йосиф към Кл. Сапунджиев и др.

Във връзка с дейността на фондообразувателя като временно управляващ Видинската епархия е речта (1875), произнесена по случай петата годишнина от издаването на фермана за учредяване на самостоятелна българска църква и 3-годишнината от управлението на Екзарх Антим I.

Към дейността на фондообразувателя като екзарх се отнасят: протоколи от събранията на Екзархийския съвет (12. IV. — 20. V. 1877 г.) във връзка с оставката на Антим I, начина на избиране и избора на нов екзарх на 24 април 1877 г. и състава на избирателите. Към тази дейност се отнасят и писмо и рапорт от А. Стоилов до Екзарх Йосиф (1911) във връзка с ревизията на училищата: 1) — в с. Чанакча (Чаталджанско) — с преподаватели Г. Аладжов, Ек. Атанасова, А. Димитров, Ат. Димов, В. Дяков и Ил. Иванов; 2) Вланганско начално — Цариград, с преподаватели К. Александрова и К. Пандов; 3) Фенерско начално — Цариград, с преподаватели Фр. Русева и Сп. Стоянов; 4) Перенско начално и класно — Цариград, с преподаватели Е. Александрова, М. Богданова, Ат. Бъчваров, Ек. Георгиева, Т. Георгиева, Ив. Димитров, П. Йовчев, Ст. Николов, М. Николова; 5) Шишлийско начално — Цариград, с преподавателка Н. Бъчварова; 6) Духовна семинария с преподаватели йеромонах Григорий, Бл. Десковски, А. Димитров, В. Димитров, Тр. Зафиров, йеромонах Инокентий, П. Ихчев,

Хр. Караманджуков, В. Попдимитров, Хр. Стоянов и Вл. Теодоров. Към същата дейност са причислени и статистически таблици на Българската екзархия (б. д.) за състава на казите и броя на градовете и селата, влизащи в Македонските и Тракийските епархии с числото на българо-екзархийските, българо-патриаршеските, българо-унитатските, българо-протестантските, гръцките, влашките, циганските, арнаутските и гагаузките къщи.

Ф. 361; 6041 док.: 1874... 1946 г.¹; 1 инв. оп.; пост. 1955, 1956, 1957, 1967, г.; бълг., англ., итал., нем., рум., рус., ср., тур., укр., фр. и чеш. ез.

ПРОФ. ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ МОЛЛОВ

(Роден в 1873 г. — Киев; починал в 1935 г. — София)

Изтъкнат български професор — юрист, политик и общественик; завършил правни науки в Москва (1894); дългогодишен народен представител (1908—1934); член на Демократическата партия и „Демократическия сговор“; министър на народното просвещение (1910—1911 г.), на железниците, пощите и телеграфите (1918) и на финансите (1926—1931); български делегат в ОН; председател на българското дружество за ОН и за мир и на българската група при Интерпарламентарния съюз; комисар на българското правителство при Междусъюзническата комисия за репарациите; сключил бежанския и стабилизационния заем за България; член на Международната дипломатическа академия в Париж. Работил в областта на наказателното право и наказателното съдопроизводство.

Източници

За фондообразувателя: Алманах на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Животописни и книгописни сведения за преподавателите. С., 1940, 381—382; Алманах на Съюза на българските адвокати за 1940 година. С., [1939]. 11—21; Данчов, Н. Г. и... БЕ, 1020—1021; Натан, Ж. Стопанска история на България. С., 1957, 454, 458; Общ годишник на България 1922, № 1, С., 1922, 19, 31, 230; Общ годишник на България 1923/25 г. № 2, С., 1924, 43, 53, 443, 444; Общ годишник на България 1926—1929 г., № 3, С., 1928, 73, 115, 208, 209, 385; Сто години Българска академия на науките (1869—1969). Под ред. на акад. П. Зарев и др. I. Академици и членове-кореспонденти. С., 1969, с. 445.

¹ Документите след смъртта на фондообразувателя са във връзка с членове от семейството му и с други лица.

Между малобройните документи, съдържащи биографични данни за фондообразувателя са: дипломатически паспорт (1925), издаден във връзка с пътуването на Вл. Моллов за Вашингтон като делегат на конференцията на Интерпарламентарния съюз; писмо във връзка с награждаването му с „почетния знак“ на Софийската община (1929), заявление за издаване на карта за самоличност (1934), некролози и статии по повод на смъртта му (1935).

Документите, свързани с материалното състояние на фондообразувателя (1910... 1931), са удостоверение за удържани суми от заплатата на Моллов от Софийския университет, извлечения от лични сметки и др.

Кореспонденцията от фондообразувателя съдържа писма-чернови (1910... 1929) до Блеър & с-не, Ж. ван Валре де Бордес, Р. Василев, д-р Ст. Данев, д-р Л. Диков, българската легация в Берн, А. Ляпчев, Министерство на външните работи — София, О. Нимайер, Рейхолек, А. Солтър и третира следните въпроси: конвенцията Кафан-дарис—Моллов и резервите на гръцкото правителство по тълкуването ѝ; предложението на Моллов в Смесената гръцко-българска комисия относно употребата на сумите, предназначени за амортизиране на вътрешния заем — 1923 г. за изкупуване на облигациите по номиналната им цена; проекта на Финансовия комитет на ОН за временно отлагане на спора с Гърция; аферата „Барози“ (1925); искане за допълнителен кредит за заплащане на експроприираните земи от наследниците на Хараламбус; кредити от „Дисконто—Гезелшафт“ и преговори с техен представител; одобряване на стабилизационния заем от Съвета на ОН; интриги на сърбите за осуетяване на стабилизационния заем и борбата на Цанков—Калфов против Моллов; искане за продължаване срока на работа в университета на асистента д-р Н. Саранов; невъзможността на Моллов и Ляпчев да участват в работата на конференцията на ОН в Женева, нежеланието на проф. Г. Данаилов да участва като делегат в нея и пр.

Кореспонденцията до фондообразувателя е многобройна. В зависимост от въпросите, които се третират, писмата могат да се разделят на няколко групи:

1) Писмата от Българска телеграфна агенция, Р. Василев, Р. Йосифов се отнасят до въпроси във връзка с политическите събития и министерските промени в България: споразумението между Ал. Стам-

болгийски и Югославия и уведомяването на ген. А. Протогеров за това (1923); военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 г. и отразяването му в чуждия печат; министерската криза (1928), предизвикана от А. Буров и А. Цанков; попълване на вакантния пост министър на железниците от Р. Маджаров; подновяване мандата на правителството на А. Ляпчев (1928); и др.

2) Писмата от Д. Атанасов, Италианска и българска търговска банка, Биндер, Хамлин & С-ие, д-р Б. Вазов, Л. Гелер, д-р Ст. Данев, Ст. Добрев, Комисариат на ОН за настаняване на български бежанци, „Credit fonctier franco-bulgare“, белгийска легация — София, О. Нимайер, д-р В. Рейхолек, Сдружение на тютюноработниците-износители в България, К. Симеонов, Грант Форбес, П. Хаджимишев, Шалендар и др., се отнасят до стопанската и финансовата политика на България и проникването на чужди капитали: преговори на Ст. Добрев и Беров с картела на най-големите фабрики за памучни изделия в Италия за представителство в България (1919); желанието да се организира представителството в България на някои фирми от Америка (петролна, автомобилна и др.); използването на дестилационната фабрика в Княжево от белгийско дружество (1928); предложение на германския концерн за желязна индустрия за изкупуване на стари тютюни срещу доставка на ж.п. материали за нуждите на БДЖ (1932); стопанската криза на търговците-вносители и на индустриалците в страната (1929); лошото състояние на дружеството за памучни преди „Цар Борис“ — Варна, предизвикано от отлагането на митническото законодателство (1928); заемите на Софийската община от 1906 и 1910 г., нуждата от външен заем за погасяване на дълговете и готовността на Юлен & Компания да кредитира общината (1927—1928); искане за организиране на Руско-азиатска банка в България; учредяването на Ипотекарна банка (1927) под покровителството на Земеделската банка в София със сътрудничеството на банки в Париж, Брюксел, Лондон, Ню Йорк и др.; участието на италиански представител в съвета на Ипотекарната банка (1928); превръщането на БНБ в акционерно дружество (1928); преговорите с представители на „Дисконто Гезелшафт“ (Шлипер и др.) за уреждане на спорните въпроси (1929); тежката финансова криза в страната (1930); и др.

3) Авторите на писмата Д. Аврамов, Ангелов, Г. Арабаджиев, Н. Белев, К. Буиклиев, Ал. Величков, Д. Гра-

матиков, К. Дончев, Ив. Каварджиков, Ат. Килитчиев, Й. Марков, В. Милев, д-р Ст. Попов, Ив. Таушанов, Ив. Хрелопанов, П. Чорбаджиев и др. третираше въпроси във връзка с дейността на Демократическата партия, Демократическия сговор и др. партии в България: свикване на събрание на Демократическата партия в Стара Загора (1911) и избора на бюро; евентуална задружна работа по изборите с радослависти и стамболовисти (1911); избирателната борба в Еленска околия и провъзгласяване на кандидатските листи на коалираните народняци и цанковисти — Ст. Бобчев, П. Георгиев, Т. Михайловски, П. Тодоров и на земеделската партия — С. Михайловски и др. (1911); работата на Демократическата партия в Гюмюрджина и раздорите между членовете — домогванията на Ал. Македонски и Ал. Кехлибаров до председателското място и образуването на две фракции (1915); недоволството в редовете на партията в цяла Южна България — разцеплението на два лагера в Пловдив, Чирпан, Стара Загора, Бургас, Сливен и Ямбол (1910... 1915); предстоящите избори в Стара Загора и двуличната роля на М. Такев; избора на ново околийско бюро на Демократическия сговор в Оряхово (1931); партийната работа в Ямбол, Самоков, Търново, Анхилска, Елховска, Айтоска, Карнобатска околия; речта на Моллов във връзка с предстоящите избори (1931); изборните борби в Софийски окръг и опитите на Р. Маджаров и неговите привърженици за компрометиране на изборите (1931); нападението, извършено над Мастънлийския околийски партиен съвет на Демократическия сговор от народните представители Е. Колев и П. Сидов и техните привърженици на 12 ноем. 1926 г.; спиране на агитацията на демократите във Видинско против Й. Фаденхехт и в Белоградчик против Т. Г. Влайков; съществуването на тайна организация на тесните социалисти в Елена и в селата на окръга и водената системна агитация за близкото тържество на социализма у нас (1918—1919); разпространяваните слухове за бъдеща социалистическа република, начело с Дим. Благоев (1918—1919); и др.

4) Въпроси, свързани с дейността на Вл. Моллов като народен представител, третираше в писмата си Д. Ангелов. Д. Дочев, Лозаро-винарските дружества в Перущица, Бяла черква, Павликени, Севлиево. Ал. Дякович, В. Иванов, Й. Шишков и др.: внесеното от Моллов предложение за амнистия на осъдените дописници по печата (1914);

законопроекта за изменение на закона за акцизите на виното, спирта и др. (1927); пенсионното законодателство — за увеличаване на пенсиите на поборниците, разглеждане на проекта за изменение на съществуващия закон (1929), аномалии в закона за пенсиите за прослужено време (1930); и др.

5) Писмата от Ж. Авенол, П. Х. Банлин, Ж. ван Валре де Бордес, Ат. Буров, А. Иванов, Р. Меезен Лунен, К. Минков, П. Сарафов и др. са във връзка с бежанския въпрос и бежанския заем за България: за включване на швейцарски капитали в емисията на заема за бежанците; за внасянето на част от заема в Холандска банка (1926); за броя на бежанците в България и имотното им състояние (1926); за настояването на бежанците от Гърция да получат временни свидетелства за ликвидиранияте имоти; по ратифицирането на спогодбата от Гърция (1928); искането на гръцкото правителство да постави пред финансовия комитет на ОН въпроса „Барози“; подадената в Съвета на ОН оставка на Р. Шарон — комисар за настаняване на емигрантите и съветник при БНБ (1930—1931); и др.

6) Със сключването на стабилизационния заем за България е свързана кореспонденцията от д-р Б. Вазов, Г. Данаилов, Дим. Станчов, Н. Стоянов, Административния съвет на Националното дружество за индустриален кредит в Брюксел, П. Хаджимишев, Й. Хенри Шрьодер & С-ие и др. — разговор с Шрьодер и Ф. Тиарк във връзка със заема (1927); уредени срещи на Моллов с Нимайер, Тротер и Купер и сондиране на почвата за евентуални срещи на Моллов с У. Чърчил и Н. Чембърлейн (1928); пристигането в България на делегация от ОН във връзка със заема (1927); желанието на Поспишил — управител на Чехословашката народна банка — да бъде полезен във връзка със сключването на заема; внасянето на части от него в Парижката и белгийска банка и преговорите по този въпрос (1928) и др.

7) Писмата от Ив. Байнов, Ж. ван Валре де Бордес, К. Думба, Международната федерация при ОН в Женева и др., съдържат сведения във връзка с дейността на Моллов като делегат на ОН: откриването на конфедерацията в Женева по двойното облагане (1928); изпращане на протоколи и рапорти на XXXI, XXXV и XXXVI сесия на финансовия комитет; участието на българската представителна група за чествването на 10 год. от създа-

ването на ОН (1929); мерките, които трябва да се вземат за сближаване между нациите (1932); и др.

8) Някои културно-просветни въпроси третира в писмата си Д. Божков, Гастон Бониер, Ил. Добринов, Б. Дякович, Т. Карайовов, Организационния комитет по устройването на V конгрес на руските учени зад граница, Р. Канели, Гр. Начович, М. Палеолог, Ил. Паликчушев, А. Протич, Б. Филов, Кр. Чапрашиков, А. Шоурек, С. Юлзари: за българския отдел в Петербургския етнографски музей и уреждане на руска библиотека в София; за необходимостта от изменения в законопроекта за библиотеките и музеите (1908); за създаване в Пловдивската библиотека на археологически нумизматичен кабинет (1908); за заплатите на някои сътрудници в библиотеки и музеи — на П. П. Славейков, Б. Ангелов, А. Протич и др. (1910); за отпускане на помощ за построяване на театър и читалище в Тутракан (1910); за възможността Руския императорски балет да гостува в България (1910); за отказа на Б. Ангелов да представи залата на Народния театър за представления на трупата на Р. Канели (1910); за удължаване на отпуската на проф. Т. Николов във връзка с научните му изследвания в лабораторията на проф. Г. Бониер в Париж (1911); за избирането на Моллов за член на Временния комитет на професорския фонд на Българското книжовно дружество (1908); за разрешаване на проф. Жирар Варет от Дижонския университет да посети някои учебни заведения в София; за дейността на румънското училище в Тутракан (1910); за уреждането на българска картинна изложба в Рим и разговорите с граф Сан Марено и Д. Ризов (1911); за изменение на някои членове от законопроекта за старините и музеите; за намаляване наказанието на учениците, участвували в ученическата стачка в гр. Дупница (1910); за решението на съвета при физико-математическия факултет да се изпратят на специализация в чужбина асистентите Ив. Ценов и Л. Чакалов (1910); за разрешението на еврейския училищен въпрос (1910); и др.

9) Сведения за дейността на Моллов в Интерпарламентарния съюз се намират в писма от д-р Ян Браблек, Хр. Ланк, Т. Рюйсен: запознаване с програмата за работа на комисията при Интерпарламентарния съюз (1925); избирането на Моллов за делегат на комисията по намаляването на въоръжението (1925); увеличаване на членския внос на парламентарната българска група; посещението на Л. Боасие, извънреден секретар на Интерпар-

ламентарния съюз в Букурещ, София, Белград и Прага (1926); протеста на М. Жуйович, президент на Югославската секция на Интерпарламентарния съюз против присъствието на М. Евтимов в българската делегация (1932); и др.

10) Писмата от Международната дипломатическа академия и О. Франк са във връзка с нейното основаване и евентуалното участие на български дипломати в нея (1927); молба към Моллов за сътрудничество при написването на първия брой на бюлетина на академията (1927); за изпращането на отчета от годишното събрание на членовете на академията (1934).

11) Писмата от А. Х. Абати, Г. Агура, Дим. Агура, А. Ангелов, Б. Ангелов, Г. Арабаджиев, Д. Ардити, К. Ахчиев, А. Г. Башев, Ш. Бертони, Т. Ванов, М. Вилард, Д. Витанов, д-р Н. Генадиев, В. Граблашов, Л. Давидов, френската делегация на конференцията в Хага, Б. Дякович, П. Иванчев, Г. Йолов, Н. Кантаров, Кр. Крачунов, Кр. Мирски, М. Николов, д-р П. Ореховац, проф. д-р Ст. Петков, М. Ценков, Б. Чолаков, И. Х. Шиклов, С. Юринич са във връзка с някои юридически и други служебни въпроси: солидарността на М. Вилард и др. френски адвокати с българските адвокати, пострадали от войната и терора (1927); мнението на френското правителство за уреждане последиците от Деклозиеровата афера (1930); поздравления по случай назначаването на Моллов за министър на народното просвещение и министър на финансите; молби за защита на съдебни дела; ходатайства и молби за назначаване на учители, за отпускане на стипендии на студенти в чужбина, за премествания на работа в други градове и др.

Във връзка със служебната дейност на Моллов е запазено писмо (1908) за назначаването му като член на комисията при Министерството на вътрешните работи по проучването на въпросите за пропорционалното представителство и за необходимите реформи в изборителния закон: за прокарането в Народното събрание на системата за пропорционалното представителство в общинските (градски) и окръжните съвети, изработване на законопроект за реформа в изборителните карти, тайната на гласоподаването и преработване на „Закона за разпределение околии на изборителни околии и секции“.

Дейността на Моллов като министър на народното просвещение се илюстрира от:

а) Документи във връзка с реформи в учебното дело (1908... 1911) — протоколи, доклади, молби, изложения и др. за някои изменения в законопроекта за народното просвещение; за ролята на „учител-лекарите“ в училището; за предвиждане в държавния бюджет помощ за мюсюлманските училища в България; за реализиране на реформа по отношение на правото на Министерството да уволнява учителите, против които има заведено углавно преследване; за сключване на заем за изграждане на нови училищни сгради; за преустройство на висшите педагогически курсове в Русе и Пловдив; временни програми за I клас на мъжките и девическите гимназии.

б) Статистически данни за учителите и учениците (1908—1910) — за подлежащите на задължително обучение деца, броя на учителите и учебните заведения; за отпускане на суми за училищна сграда на I Софийска мъжка гимназия; за разпределение на гимназиите и прогимназиите в София; за суми, отпуснати в Българската земеделска банка за построяване на основни училища и др.

в) Материали по бюджета на Министерството на народното просвещение (1907... 1911), отнасящи се до: учителските заплати; бюджетопоекта за разходите на М-во на народното просвещение за 1909 г. и обяснителни таблици, ведомост за стари дългове и сравнителни таблици между бюджетопоекта за 1908 и 1909 г.; за решението на Академичния съвет да се иска увеличение на заплатите на някои длъжностни лица от помощния административен персонал в университета; и др.

г) Документи по културно-просветни въпроси: (1910—1911) — славянския събор в София (1910); IX събор на славянските журналисти; вълненията в университета, свързани с проф. Сп. Ганев; устав на българския читалищен съюз; призив към българското студентство за навлизане в редовете на БНСС; и др.

Запазените документи, отразяващи дейността на Вл. Моллов като министър на железниците, пощите и телеграфите, са подредени в няколко групи:

а) Транспорт, телеграфи и телефонни съобщения — за военни нужди на съюзническите армии (1915... 1918) — документите съдържат сведения за: потребностите от мед за построяване на проектираните главни телефонни линии, необходими за ръководене на военните операции; пренасяне на военни материали

за България и Турция; прокарване на жиците по протежението Видин—Неготин и отстраняване на дефекти по линията Видин—София; прокарване жици от Германското военно управление по протежение на Белград—Ниш, София—Цариград; инсталиране на радиотелеграфни станции, разрешението на Министерския съвет телефонните и телеграфните съобщения да се ползват за военни нужди; въпроси, отнасящи се до тилната служба на съюзните армии в Македония — превозване на храна. Има сведения и за експлоатацията на природните богатства в Моравска област от Германия; за уреждане на стопанските отношения между българските власти и германските войскове части в Македония и Моравско; за митническия контрол върху вноса, износа, транспорта и транзита на съюзните войскове части и лица; и др.

б) Документите от втората група на споменатата дейност са във връзка с нередности в телефонните и телеграфните служби по време на I Световна война (1917).

в) Служебната преписка във връзка с пренасяне на пратки и военни вести за действията по фронтите през Първата световна война (1916—1918) се отнася до откриване на германски пощенски станции в Шумен, Левски, Синдел, Драгомирово, Горна Оряховица, Каспичан и др.

г) Протоколи от телеграфни конференции на съюзническите страни в София (1916... 1918).

д) Бюджет, персонал и организация на Министерството (1910... 1918).

е) Документи за състоянието и нуждите на българските държавни железници (1909... 1918) — установени от железопътните и митническите власти злоупотреби, с реквизирани от населението хранителни продукти и платове; открити нередности от хигиенен характер по гарите, учрежденията; и др.

ж) Материали за организацията на железниците в други страни — Франция, Германия и Унгария (1910).

з) Корабоплаването е представено от няколко документа (1918) — протокол, проектодоговор и др., съдържащи данни за портовете и понтоните комендантства по Дунава; за корабоплаването и значението на реката като съобщителна артерия за България; и др.

Значителен брой документи (1914... 1918) са във връзка със състоянието на и) пощите, телеграфите и телефоните и съдържат сведения за доставка на телеграфопощенски материали от Германия и Австро—Унгария; за телеграфо-пощенски и телеграфни договори между България и Румъния, България и Турция, България и Унгария, България, Австро—Унгария; предложение на „Дисконто-Гезелшафт“ да се организира в България служба за пощенски чекове; списъци на чиновници и служители при Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните, на телеграфо-пощенските и телеграфните станции, на материали за доставка и др.; тарифи за пощенски такси.

Дейността на Моллов като член на учебния съвет при М-во на народното просвещение (1925—1928) е илюстрирана от документи във връзка с обсъждането на правилниците за средните училища за зрелостен изпит и за изменение, допълнение и отменяване на членове от закона за народното просвещение; за обсъждане на програмите и правилниците за държавни изпити на кандидатите за учители, за назначаване, преместване и уволнение на учителите, за командировките им в чужбина; за конкурса по изработване на идейни скици за помещение на БАН; и др.

Документите, свързани с дейността на Моллов като министър на финансите, са разпределени в няколко раздела:

а) Служебна кореспонденция — писма-чернови и окръжни: 1) От М-во на финансите (1925... 1931) до Л. Виала, министерствата и дирекциите, началниците на бюджетно-контролните отделения при М-во на финансите и дирекциите, председателя на Министерския съвет и др. с данни за: решенията на третата конференция на дружеството на инвалидите от войната и бившите бойци; нередностите в дейността на комисии при търговете и договарянията по доброволно съгласие; изплащането на заплатите на лица, които служат или специализират в чужбина; изпращането на офицери в чужбина за изучаване на чужди езици и издръжката им; начините за временно подпомагане на фонда за пенсиите за изслужено време: заплатите на държавните служители за 1931/32 финансова година. 2) До М-во на финансите: писмата от Д. Антонов, Главна дирекция за настаняване на бежанците, Главна дирекция на статистиката, Дирекция на държавните и на гарантираните от държавата дългове, Дружество

на българските икономисти — академици, Дружество „Инвалид“ на запасните офицери от българската армия, М-во на обществените сгради, пътищата и благоустройството, М-во на правосъдието, М-во на търговията, промишлеността и труда, Академичния съвет на Софийския университет, Съюз на пострадалите от войните в България, Съюз на съдебните служители в България и др., засягат въпроси за: пенсиите на военно-поборниците (1931); необходимостта от изменения в закона за пенсиите (1930—1931); зачитане за пенсия времето, прослужено при Главната дирекция за настаняване на бежанците (1928); увеличаване на заплатите на служителите с висше образование (1931), на преподавателите, асистентите и административния персонал при Университета, на съдебните служители и др.; необходимостта от корекции в бюджетопоекта на стенографското отделение при Министерския съвет (1931), на Дирекция на статистиката за 1930/31 финансова година; изразходвани суми по извънредния бюджет на М-во на обществените сгради, пътища и благоустройство и на М-во на търговията, промишлеността и труда за 1926/27 г.; бюджетното приключване за 1925—1932 г.; наложителното съкращаване на държавните служители по икономически, бюджетни и административни съображения; учредяване на д-во „Български публични влагалища“ при Интернационалната банка; и др.

В писмата от Ив. Аврамов, Д. Атанасов, Холандска банка — Амстердам, д-р Д. Киров, Комисариат на ОН, Илия Цоловски и др. се засягат въпроси за: заинтересоваността на банката Р. Меес и Зонен в Ротердам и Амстердам за отпускане на заем и молба за среща на Моллов с представител на банката (1926); иск на българските носители на облигации да бъдат третираны наравно с чужденците на основание на договорите за заемите (1927); разяснения на финансовите условия на предложени заем от Юлен & компания (1928); предложението за заем от банкерската къща на М. Цоловски в Хага и условията за сключването му; заем за Софийската община във връзка с построяването на водопровода Рила—София (1931); и др.

В писмата от Акционерното дружество „Анастас Мустаков“, Акционерното дружество за памучни прежди „Цар Борис“ — Варна, Българо-чешкото акционерно дружество за захарна индустрия — Горна Оряховица, Дружеството на техниците със средно образование в България, Търговското дружество — Кнежа, Дружеството на тютюно-

фабрикантите в България, Търговското и занаятчийското дружество — Севлиево, Българското акционерно дружество за електричество „Сименс“, Българското акционерно дружество „Ганц“, Търговско-индустриалната камара — Пловдив, Русе, София, белгийската и италианската легация в София, Захарната фабрика и рафинерия — Русе и др., се намират сведения за: незаконния и произволен начин, по който се е оферирало при търга за направата на голяма термоелектрическа централа при мината „Перник“ с участието на българското акционерно дружество за електричество „Сименс“, фирмите АЕГ, Бергман, Браун—Бовери, Колбен, Круп, Сименс, Шукерт и др. (1927); острата криза на захарното производство в целия свят, опитите за пласиране на свръхпроизводството, сериозната застрашеност на българската индустрия от внос на чужда захар (1926—1928); приравняване на коефициента на вносите мита към размера на общинския налог, за да се защити местния пазар; концесията за износ на свинско месо; кризата на тютюневата индустрия в България (1927); нанасяне поправки в закона за насърчаване на местната индустрия (1926—1931); експлоатацията на фабриката за кибрит в Костенец и секвестрирането на авоари от белгийското дружество в Княжево (1926); митата на вноските стоки от Италия и увеличаване на митническите права върху вноса в България (1926); недоволство от бездействието на правителството за смекчаване на острата стопанска и кредитна криза, организиране на протестни акции в цялата страна (1930) и искане на шестмесечен мораториум (1930); кризата в спиртната и пивоварната индустрия и належащите нужди от добре организиран кредит под гаранцията при закрилата на държавата; отдаване на концесия за експлоатацията на Атанаскьойското езеро за добив на сол; искания за преоблагане с данъци във връзка със стопанската криза, намаляване на лихвения процент, намаляване на вноските мита на артикулите от първа необходимост, контрол в цените и качеството на местното индустриално производство; ревизия и изменение на закона за обществените осигуровки (1931).

Писмата от Дирекцията на въздухоплаването, Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните, Българския народен морски сговор отразяват развитието на българското въздухоплаване от 1912 до 1929 г.; развитието на службите и движението на персонала на Главната дирекция на ПТТ (1929); положението на българското мореплаване (1930).

Въпросите, засегнати в кореспонденцията от БАН (проф. Л. Милетич), гражданите от Силистра, Г. Грозев, Върховния съвет при Висшето търговско училище — Варна, Ст. Цанков и др., се отнасят до: молба за отпускане на държавна помощ на БАН за изплащане на дълга ѝ (1930); професионалното образование и разходите по издръжката на училищата (1925); състоянието на Висшето търговско училище във Варна (1926); учредяване на театри в Пловдивска, Бургаска, Варненска и Видинска област (1926); разходите за издръжка на Богословския факултет (1927); критичното положение на училището в Силистра и молба за материално приравняване на училището с училищата в цяла Румъния (1927); трите български институции в Цариград — българската легация, Екзархията и болницата „Евлоги Георгиев“ и неоправданото харчене на държавни пари за поддържане на учители, свещеници, певци (1930); и др.

б) Към дейността на Моллов като министър на финансите се отнасят документи, свързани с бюджета, административния персонал, заплатите и пенсиите:

1) Държавен бюджет (1908... 1933) — състоянието на държавното съкровище; държавната отчетност и предприятията; искани кредити и изразходвани суми по извънредния бюджет; приходите и разходите на фондовете, управлявани от министерствата; изплатени чужди валути по редовния бюджет; държавни дългове — репарационен дълг, конвенция от 23 юни 1925 г., държавни външни заеми, спогодба в Югославия от 26 ноем. 1923 г., договор за меморандум (облигации ЕНО); и др.

2) Ведомствен бюджет на различни министерства и учреждения.

3) Закон за цензовете, заплатите и възнагражденията на държавните служители в министерствата; Народното събрание, Министерския съвет, Административния съд и Върховната и окръжните сметни палати (1928—1929).

4) Таблици, сведения, изложения, заповеди и др. документи във връзка с административния персонал и заплатите в различни министерства: за разходите и движението на личния състав, броя на държавните служители и заплатите им (1926... 1930).

5) Документи във връзка с административния персонал и заплатите на Върховната сметна палата и окръжните сметни палати (1926).

6) Дирекциите — Главна дирекция на обществените сгради, пътищата и благоустройството, Главна дирекция на пощите, телеграфите и телефоните (1926... 1930) и

7) Заплатите и административния персонал в други страни — Унгария, Австрия, Румъния, Гърция, Югославия и Турция (1931).

8) Група документи — изложения, наредби, доклади, резолюции, закони, таблици и др., са във връзка с пенсиите (1926—1931) — общи въпроси: върху начина на разпределение на кредити за подобряването им, гарантиране правото на пенсия, осветено от конституцията и конкретно за: пенсии за изслужено време; инвалидни пенсии; поборнически и опълченски пенсии (1883... 1904); пенсионното законодателство (1926) в Германия, Югославия, Румъния, Австрия, Италия и Франция.

в) Документите във връзка с Българската народна банка се делят на следните групи: 1) Личен състав (1925, 1927) — списък на управителите и администраторите на БНБ от 1879 г.; 2) Отчети, доклади, таблици и др. документи върху дейността на БНБ (1921... 1931) за освобождаване на авоарите на БНБ при германските банки; конвенция между английски банки и БНБ; зависимостта на БНБ от държавата според някои законоположения от основаването ѝ до края на 1920 г.; фондове, от които може да се направи заем за държавното съкровище; новия закон на БНБ, съставен съгласно препоръките на финансовия комитет при ОН и по-важните негови приложения и последици — покритието на банкнотите и въпроса за сконтовия процент, тарифата на лихвите, пласменти, дебиторни текущи сметки, банката и държавното съкровище, управлението и реорганизацията на банката и др.; 3) Камбио, държавни дългове и девизи (1915... 1928) — запрещенията върху вземанията от БНБ от Германия по чл. 145 от Ньойския и Версайския мирен договор — откритата по книгите на банката „Безлихвена сметка“ на „Дисконто—Гезелшафт“; трудностите, свързани с изплащането на репарациите и окупационните разноси, дефицитите и камбиалните приходо-разходи на банката, пълното изчезване на девизната наличност на банката, купеното и продадено камбио, сконтираните съкровищни бонове и др.; 4) Взаимоотношения на

БНБ с германски банки — служебна кореспонденция (1917... 1928) — невъзможността на Дойче банк — Берлин да извърши преводи на марки за българската легация в Берлин, преговорите между БНБ и частна банка Берлин — Хамбург относно финансирането на страната; преотстъпването на държавните съкровищни бонове от Райхсбанк — Берлин и др.; 5) Отделение за финансови проучвания (1928—1929) — „Дневен бюлетин“ и „Финансови вестни“ със сведения за български стабилизационен заем, заемите на балканските държави, френската част от българския заем, регулиране на девизните гешефти в Румъния чрез Народната банка, банковото дело в Унгария, международния паричен пазар, нова форма на ипотекарни операции в Унгария, увеличаване сконтото в Италия, златната валута в Чехословакия, английските банки и балансите им, швейцарската парична система, банкрута на атинската англо-американска банка, руската народна банка и нарастването на банковото обръщение, бъдещето на главните парични пазари в света — Лондон и Ню Йорк и др.

г) Документите, отнасящи се до Българската земеделска банка (1910... 1931) са във връзка с проведената анкета за дейността на банката; проучване на възможността за заем за парична стабилизация от страна на Земеделската банка и Маршал Филд, Глор, Уорд & компания, Дилон Дир & компания; финансирането на Земеделската банка от чужди фирми и компании; работата на конференцията в Женева по въпроса за земеделския ипотечен кредит и др.

д) Българска и италианска търговска банка и Българска централна кооперативна банка (1926... 1930) — състояние, собствени и чужди капитали, финансови резултати, застрахователен отдел, работата на международния конгрес на актюерите в Стокхолм и на контролните служби в Австрия, Германия, Швейцария и др.

е) Други банки (1926... 1931) — за задачите и перспективите на Интернационалната банка на България; за учредяване на Съединени български банки; протеста на Федерацията на популярните банки срещу действията на спестовната каса при Главната дирекция на пощите и телеграфите и др.

ж) Банковото дело в чужбина (1926... 1930) — за състоянието на Отоманската банка и Индуст-

на акционерите; за изработване на световна карта за обмяна на валутите с обозначение на курсовете на различните парични единици.

з) Във връзка с дейността на М-вото на финансите са запазени документи, свързани с работата на различни отделения и дирекции към М-вото: 1) Инспекция (административна и парламентарна — 1924—1929) — доклади, таблици, сведения, окръжни, изложения, правилници за: организацията на контролната служба в страната, броя на служителите във финансовата инспекция, образованието на финансовите инспектори и подобрене на материалното им положение, дейността на финансовите инспектори И. Александров, Ст. Божинов, Хр. Жаблеков, Сим. Купеников, д-р П. Тончев, Й. Тотев и др.; резултати от финансовите инспекции в Дирекцията за трамваите и осветлението, Софийското окръжно финансово управление, V строителна секция по направата на ж.п. линия Брусарци — Видин, Държавната печатница, М-во на външните работи и изповеданията и др.; 2) Дирекцията на данъците. Данъци и данъчни облагания (1918... 1931) — за работата на данъчните служби, подобрене на някои от тях, проучване на данъчните агенти при Софийското градско данъчно управление и разпределението им по участъци, решения на Административния съд за облагането с данък върху сградите на различни лица, във връзка със закона за данъка върху приходите на лицата и държавата и др.; 3) Дирекция за социални грижи и обществена предвидливост (СГОП) — ликвидация. Ликвидационно отделение (1926—1927) — за привършване работата по ликвидация на разходите от кредитите за военни нужди, за предстоящите работи на ликвидационното отделение при М-во на финансите, за окончателното ликвидиране на сметките и делата на бившата дирекция за СГОП и бившия Централен комитет за подпомагане на войнишките семейства; 4) Дирекция за държавните дългове (1927... 1932) — за управлението и дейността на дирекцията; 5) реорганизация и съкращение на държавните служби (1930—1931) — по проучването на въпроса за реорганизацията и съкращенията в М-во на народното просвещение, в Данъчното управление и М-во на земеделието; 6) строеж на държавни сгради, ж.п. линии и др. (1925... 1931) — за строежите през 1910—1912, 1923—1925 г., за проучва-

не построяването на електрическа железница София—Самоков, за изразходвани суми за строежи от М-во на вътрешните работи и народното здраве, Дирекцията на въздухоплаването, Държавната печатница, М-во на войната, М-во на земеделието и др.; 7) разни (1925... 1931) — сравнение между бюджета за въздухоплаването в България, Англия, Франция, Италия, Югославия, въздушните линии в Албания, гръцкия договор за въздушните съобщения, провала на икономическата конференция в Брюксел, построяването на мелиоративни съоръжения и водоснабдителни инсталации във Варна, Плевен, Кюстендил и Шумен, документи от I балканска конференция в Атина, речта на Молотов пред представители на Ямбол и окръга за финансовото положение на България, мнение за борба с кризата и др.

и) Документите във връзка с финансови въпроси на М-во на земеделието и държавните имоти (1927... 1930) се отнасят за бюджетопоекта на „фонд културни мероприятия“ при М-вото; за гласуване на свръхбюджетен кредит за производство на посадъчен черничев материал във връзка със засилване на бубарството; третираните въпроси от конвенцията в Букурещ на земеделските експерти от Югоизточна и Централна Европа; работата на Дирекцията за закупуване и износ на зърнени храни; и др.

к) Финансовите въпроси, свързани с М-во на търговията, промишлеността и труда се отнасят до: 1) индустрия и занаяти (1920... 1931) — статия „В защита на италианската индустрия за шевни конци“ и изложение по повод исканите от А. Д. „Братя Стойнови — София“ облаги за производството на шевни конци; отдаване на концесия на солниците на Атанаскьойското езеро при Бургас на фирмата Aktien gesellschaft für Handels Цюрих; подпомагане на синдиката „Общ подем“ — Провадия с държавна субсидия; спекула със захарта и кризата в захарното производство у нас, данни за производството на захар в Югославия, Румъния, Гърция, Унгария, Германия, Чехия, Полша, Англия, Франция, Австрия и България; намаляване на каменовъгленото производство у нас; създаване на институт за кредитиране на минната индустрия; финансово състояние на мините „Перник“; износни мита на розовото масло; устав на Българското дунавско корабоплавателно кооперативно сдружение — Русе; състояние на стъкларската индустрия у нас; криза в лозарството и средствата за превъзможването ѝ; обща и стопанска криза в страната; насърчаване на местната индустрия; ограничава-

не дейността на държавните фабрики и работилници за избягване конкуренцията на частните предприятия; криза в мелничарската индустрия; създаване на синдиката „Въча,“ техническото му и финансово положение; развитие на телефонните служби в България; създаването на „Българска телеграфия“ и необходимостта от увеличаване на поръчките ѝ; устав на акционерното дружество „Български публични влагалища“; и др.; 2) стопански връзки с чужбина — външна търговия, търговски договори и доставки, чужди капитали в България, (1901... 1931): за обезмитяване на вносни германски, италиански и английски стоки; протест на Италия във връзка със сделка между България и Чехословакия за размяна на тютюн срещу самолети; за организиране на експорта на вина; за външната търговия на България през 1927—1931 г.; за търговските отношения между България, Холандия, Франция и Полша за доставка на сол от германски фирми в Хамбург, Лайпциг, Берлин, Бреслау; за незадоволителното състояние на износната ни търговия в Англия; за контрола на осигурителните дружества и френските компании, които оперират в България; за налагане на секвестър върху инвентара на спиртната фабрика в Княжево и искането имота да бъде предаден във владение на Белгийското дружество или на белгийската легация; за холандските проучвания на нашето черноморско риболовство; за монопола върху производството на кибрит; за състоянието на националната икономика на Италия, държавния ѝ дълг и дълговете към Англия и САЩ; договор между Белгия и Австрия за окончателно уреждане на въпросите, произтичащи от договора в Сен Жермен; предварителен проект за статут на постоянния комитет за стопанско проучване на държавите от Централна и Източна Европа, създаден на международната земеделска конференция във Вършава; за международна размяна на земеделски произведения; за сключване на договор между Германия и Австрия за уеднаквяване на митническото и търговско-политическото условие; 3) работата на търговското отделение при Дирекцията на статистиката.

л) Финансовите въпроси, свързани с М-во на войната (1923... 1929), са изложени в доклади, протоколи и др. и се отнасят до изменението на закона за допълнителния извънреден кредит към бюджета на М-вото; предложението на Чехословашката държавна военна фабрика за закупуване на самолети за Дирекция на въздухоплаването; разрешени суми за доставка на оръжие, на моторни

коли и за построяване и инсталиране на барутно отделение при военната фабрика; за набавяне на подвижни противоаеропланни оръдия „Бофорс“ и бойни припаси за тях от Шведската оръжейна фабрика „Бофорс“; за развитието на службите на Централното управление при М-во на войната; за доброволческата система в армията; и др.

м) Група документи третират въпросите за военните заеми и следвоенните спорове по тях: 1) Заем „Дисконто—Гезелшафт“ и австроунгарски (1914... 1931) — за отстъпване експлоатацията на тютюнев монопол на „Дисконто—Гезелшафт“ през времетраенето на договора; за гласуването на 4 договора, сключени в Берлин с „Дисконто—Гезелшафт“ (1914); за изплащане на дълга на България към Сконтва банка — Петроград (1914); за заем на България от Германия (1914) на стойност 500 мил. франка, който ще бъде използван за построяването на ж. п. линията Михайлово—Хасково—Порто Лагос, построяване на линия за експлоатация на мини „Перник“ и „Бобов дол“; за искан от българското правителство аванс от Русия срещу заема, сключен в Берлин; контракт между германското и австроунгарското правителство от една страна и българското — от друга, относно аванс от 200 мил. франка за покриване на разходите от войната през 1915 г.; за отлагане на реалното предаване за експлоатация на мината „Перник“ на „Дисконто—Гезелшафт“; за сметните отношения от времето на войната между България и бившите ѝ съюзници — Германия, Австрия, Унгария и Турция и начина на ликвидиране на взаимните задължения; за задълженията на германското правителство към българското във връзка с експлоатацията на металургичната фабрика в Елисейна и в мината „Плакалница“ — „Медна планина“; за сметните отношения между БНБ, „Дисконто—Гезелшафт“ и Райхсбанк; за разговори с Шлипер, Ритер и Шуберт във връзка със спорни въпроси с „Дисконто“; 2) Разни (1924... 1931) по заемите — за финансовото състояние на Унгария през 1924 г.; за готовността на „Лиденхол тръст лимитид“ — Лондон да издействува държавен заем за България; за предложението на Фред Шамис и П. Р. Берлайн да дадат заем на българското правителство; за преговори за заем от банковата фирма „Търн енд сонс“ — Лондон; и др.

н) Запазените доклади и рапорти на български легации и консулства в чужбина по стопански въпроси (1926... 1931) съдържат данни за: финансовото положение на Холандия с оглед на кредитната

нужда в България (паричен пазар, емисии, котирания на борсата, развитие на банките, търговски баланс и др.); икономически прегледи за 1927, 1928 и 1930 г. — световното производство на въглища, желязо, стомана, корабостроене, търговия, световния пазар на зърнени храни, финансово и икономическо състояние на Германия, Англия, Белгия, Франция, САЩ и др.; структурата и задачите на икономическия съвет в Турция и дейността му; монетната и камбиална криза в Турция и мерките на правителството за излизане от нея; финансовото състояние на Гърция и стабилизирането на гръцката монета; подписването на финансово-политическо споразумение между Полша и Германия; тежката икономическа криза в Германия; внесения от унгарския министър на финансите законопроект за селското стопанство; новия румънски заем, подписан в Париж от министъра на финансите Попович. Има данни и за икономическата криза в Австрия; за растящия дефицит на федералните австрийски железници и тяхното рентирание; за подписване на австро-германски търговски договор; за проектирания заем за България (1928) и трансформирането на БНБ в акционерно дружество; за водения разговор между Ф. Грейвс и Б. Мусолини по отношение позицията на Италия — да воюва само в случай, че се наруши териториалната цялост на Албания; за недоверието на Мусолини към Франция и Югославия; за възможността от отсближение между Италия и Германия; за идеята за премахване на насилническия режим в Сръбска Македония и даване право на населението да си избира свещеници и учители; за сключване на редовен търговски договор между Англия и България; за новата американска митническа тарифа и реакцията в Европа.

Дейността на Моллов като български делегат в ОН е отбелязана от: а) документални материали във връзка с международни въпроси, третирани от ОН (1923... 1935) — за терора, незаконността и мизерията във Фiume; международната конвенция за търговията с безнравствени издания; за подготовката на конференция за съкращаване на въоръжаването; за кодификация на международното право; за покровителствуване над децата и жените; за интелектуалните кооперации; за унгарско-румънския конфликт; за недоволството на унгарското население в Чехословакия във връзка с присъединяването на земите им към Чехословакия; за организиране на манифестация в чест на Латинска Америка; конвенция за робство-

то; за икономическото сближаване между нациите; за предложен проект от Ван дер Линден де Кененбург за разоръжаване; списъци с имена на делегати на ОН; и др.

б) Документите за стопанското и финансовото положение на България са във връзка с: 1) Бюджет, финансово възстановяване, БНБ, емисионна, ипотекарна банка и др. (1926... 1933) и съдържат данни за: новия правилник на БНБ с измененията на финансовия комитет на ОН; реорганизация на БНБ; конвертируемостта на българския лев и валутните наличности в българските банки; препоръки за назначаване на Рене Шарон за финансов съветник при БНБ; учредяване на Ипотекарна банка и организация на ипотечния кредит в България; условия за купуване на акции от Блеър и С-ие и Братя Лазард и С-ие; проучване на финансовата автономия на държавните железници в Швейцария, Белгия, Австрия и Чехословакия; 2) Бежански въпрос и бежански заем (1914... 1929) — за състава на комисиите за подпомагане на бежанците; за взаимна размяна на имоти от българските и турските села от двете страни на граничната линия; за настаняване на бежанците (селата, определени за тази цел, броя на членовете в семействата и занятието им, размера на имотите); за положението на бежанците от Гърция, Турция и Сърбия и осигуряване на санитарен персонал и медикаменти за нуждите им; начина на отпускане и изразходване на сумите от 5-милионния заем, разрешен съгласно постановление на Министерския съвет от 14 ян. 1914 г. за пострадалото от войната българско население. Намират се и статистически сведения за преброяването на бежанците на 1 септ. 1924 г. по окръзи; данни за разходите по прилагане на конвенцията по гръцко-българското изселване от 1921 до 1926 г.; дейността и бюджета по издръжката на Смесената гръцко-българска комисия; спогодбата Кафандарис — Моллов; меморандум за мисията и работата на Смесената гръцко-българска комисия по емиграцията; аферата „Барози“; дълга на държавата към английската търговска къща на Уйтол и & в Цариград. Деклозиеровата афера и изплащане на разноските по репатрирането на нашите военнопленници и интернираните граждански лица; отношението на Н. Чембърлейн към паричните въпроси между България и Англия; готовността на финансовата група Хамброс и с-ие — Лондон да емитира заема за бежанците на българската държава; искането на италианското правителство да бъдат поканени италиански банки за участие в бежанския заем;

готовността на фирмата Брупбах и с-ие да вземе участие в заема; евентуалното пласиране на част от заема в Америка; отношението в Белград към българския заем; предстоящите за разглеждане въпроси пред конференцията на Малкото съглашение — въпроса за Унгария, политическото и икономическото сътрудничество в духа на Локарно на държавите от Централна Европа, засилване на икономическите връзки между Австрия и нейните съседи, положението на Балканиите, еволюцията на отношенията на държавите от Малкото съглашение с Франция и Италия, руско-немското споразумение, въпроса за сигурността; и др. 3) С т а б и л и з а ц и о н е н заем (1928) — документите свидетелствуват за стабилизирането на балансите на България, необходимостта от сключване на стабилизационен заем чрез ОН и спънките около него във връзка с уреждането на предвоенните дългове; за настояването на Солтър да иска предварителен арбитраж за правата на „Дисконто—Гезелшафт“ върху митата и отказа на българското правителство; за условията за сключване и погасяване на заема и хода на преговорите; за внасяне на част от стабилизационния заем в Парижка банка и др.

в) Документите във връзка с отношенията на България с чужди държави включват: 1) Ньойския договор за мир — изпълнение и репарации — български и чужди (1941... 1930) и се отнасят до: договора за българския 5-процентен заем в злато за 500 мил. франка от 1914 г.; съденето на провинилите се длъжностни лица в окупираните области; проекто-отговор по юридическите клаузи на Ньойския договор; финансовото положение на България и българския репарационен дълг; задълженията и вземанията на България спрямо бившите ѝ съюзници — Германия, Австро—Унгария и Турция според чл. 124 и 145 от Ньойския договор; одобряване на подписания на 28 март 1924 г. протокол между българското правителство и междусъюзническата комисия в България за уреждане на окупационния дълг на България, предвиден в чл. 133 от Ньойския договор и др. 2) Дунавска комисия и Деклозиерова афера (1926... 1928) — за уреждане положението на българския делегат в Международната Дунавска комисия; предложение за спогодба по Деклозиеровата афера за 6 мил. златни франка; 3) Други връзки с чужбина (1922... 1933) — конвенция, изложение, протокол, писма и др. за свободата на съобщенията и транзита; исканията на България спрямо Турция; състава на Съвета при ОН и оттеглянето на Бразилия и вероятно на Испания

от ОН; влизането на Германия в ОН; претърпелите неуспех преговори на България с Югославия за сключване на пакт за сигурност; допълнение към конвенцията между България и Югославия за ликвидация на двувластните имоти; продължаване на договора за неутралитет, помирение, съдебно уреждане и арбитраж, сключен на 6 март 1929 г. между България и Турция; и др.

Голям брой документи във фонда се отнасят до адвокатската дейност на Вл. Моллов и са във връзка със защитавани от него съдебни дела — граждански, углавни и стопански (1906... 1934).

Обществено-политическата дейност на Моллов като народен представител и председател на парламентарната комисия на М-во на народното просвещение е представена от:

1) Доклади, дневници и др. във връзка с дейността на Народното събрание 1908... 1933): по законопроекта за народното просвещение (с председател Вл. Моллов); по отчета за 1914, 1926, 1927 г. на управлението на държавните и на гарантираните от държавата дългове; списъци и таблици на народни представители от XXIII обикновено народно събрание.

2) закони, законопроекти, резолюции, решения, изложения и предложения по въпросите на просветата, финансите, правосъдието, железниците и др.: за уредбата на българската народна войска, за отпускане на суми за лекуване на пострадалите от войните офицери и войници, за изменение и допълнение на военносъдебния закон (1908... 1924); за търговията и мореплаването между България и Белгия и Полша, за режима на Протоците, установен между Великобритания, Франция, Италия, Япония, България, Гърция, Румъния, Русия, Сърбо—Хървато—Словенската държава (Югославия) и Турция и одобрението му от Народното събрание; за политическите права на жените и разширяване областта на техния труд; за свободата на публичните събрания; за изменение на някои членове в законопроекта за опазване на общественото здраве; призив за гласуване за кандидатите на Демократическата партия Вл. Моллов, Ал. Явричев, Г. Банков и др.; против законопроекта за сдружаванията и за организиране и подпомагане на занаятчиите; за подобряване положението на лозарите и винарите, против спекулативното повишаване на цените на захарта; за приемането на руски поданици на служба в държавните ведом-

ства; за изменение и допълнение на закона за тютюна; за изменение на някои членове от закона за основното и средното образование от 1907 г.; по въпроса за проектираното закриване на Народната библиотека и музей в Пловдив; правилник за изпитите в университета; за културните институти — народни музеи, библиотеки и читалища, народен театър и др. (1908); за Българската академия на науките и за държавното музикално училище; за съхранение на дома на народния поет Ив. Вазов като музей; за разтуряне на училищните настоятелства като огнища на размирици и противодържавни идеи; за юридическо признаване на Свободния университет за политически и стопански науки (Балкански близкостоичен институт) в София; за даване на народна пенсия и еднократна помощ на писателите Ст. Михайловски, Ан. Страшимиров, К. Христов, Елин Пелин, Г. Стаматов и на художника Ал. Божинов; за изменение и допълнение на закона за депозиране на печатни и литографни произведения в Народната библиотека; за отмяна на закона за общ български правопис; за построяване на Балчишкото пристанище; за допълнение на някои членове от закона на М-во на обществените сгради, пътищата и благоустройството; за създаване на спортни игрища и др. (1909... 1930); за собствеността и нейните ограничения; за изменение и допълнение на законите за: гражданското съдопроизводство, наказателния закон, устройството на съдилищата, търговския закон, нотариусите, амнистията, адвокатите и др.; по законопроекта за престъпленията с анархическа цел, за амнистия на престъпленията по печата, за възстановяване на защитата пред съдилищата; за отнемане на мандата на народните представители от парламентарната група на Работническата партия; за малолетните престъпници; за сигурността и целостта на отечеството (1893... 1934); за установяване на редовната параходна служба между пристанищата Варна и Бургас и Марсилия и Генуа; за изработване на закон за специална застраховка на железничарите; за урегулиране на служебните отношения между българската и румънската администрация на п.т.т. за уреждане на взаимните отношения между пощенските ведомства на България и Австрия, за сключване на телеграфопощенска и телефонна конвенция между България и Турция; за разширяване на ж.п. мрежа и пристанищата, за правоотношенията между държавата и Българското търговско параходно дружество във Варна и др. (1891... 1933); за облекчаване положението на печатарското дело в страната; за състоянието

на минното дело; за насърчаване на местната индустрия; за одобряване решенията на международната организация на труда, взети на общата конференция в Женева през 1924 и 1925 г.; за Държавната печатница; и др. (1899... 1932); за отчетността по бюджета, за общинските налози, за увеличаване на заплатите на служителите в Софийския окръжен съд, за търговията с външни платежни средства, за организиране на ипотечния кредит, за одобряване на договора между българското правителство и Дирекцията на „Дисконто—Гезелшафт“ за уреждане на спорните въпроси от 1914 г., за защита на влоговете и контрола върху акционерните банки и др. (1885... 1934); 3) тронни слова и отговорите им (1908... 1931); 4) телеграми във връзка с речта на М. Такев за амнистията през 1918 г. и 5) разни документи (1909... 1934) от дейността на Моллов като народен представител във връзка с обявяването на Балканската война; известия относно Първата световна война; позиви от името на българската армия към румънските селяни при влизането ѝ в Румъния; за погребението на царица Елеонора и ген.-лейтенант Ив. Колев; манифест към българския народ във връзка с идването на власт на правителството на К. Георгиев и задачите, стоящи за разрешаване пред него; парламентарната система в Англия; и др.

Група документи представя Вл. Моллов като член на Демократическата партия и Демократическия сговор (1894... 1935) и са във връзка с избори за народни представители и окръжни съветници; призив за помощ на населението в Македония в Одринско против турската тирания (1901—1902); реч на Ал. Малинов, произнесена при откриването на VIII редовен конгрес на Демократическата партия на 5 окт. 1920 г.; резолюции и протоколи от заседанията на околийския партиен съвет на Демократическия сговор в Берковица, от организационното събрание в Пловдив и др.; по въпроса за дисциплината в партията; против спирането на субсидията за младежкото движение от партията; за настроенията и състоянието на партийния живот в различни градове на страната; за засилване на партийната организация и борбата срещу разрушителните елементи; за имотите на Демократическия сговор при ликвидирането му; за задачите на партийния печат; и др.

Документите, които съдържат данни за дейността на Моллов като председател на българското дружество за ОН и за мир (1919... 1933) се отнасят до:

проектирано посещение на абат Секре в България с цел да се запознае с извършеното у нас по делото на мира; и др.

Дейността на Моллов като подпредседател и председател на българската група при Интерпарламентарния съюз се разделя на: служебна кореспонденция (1925... 1930) — за заседанията на различни комисии на съюза, дневния ред и средствата на делегатите; акцията за ратифициране на конвенцията по контрола на военния график; проекта за сближаване между нациите; анкета върху някои земеделски въпроси; и др.; устави, програми и документи във връзка с дейността на Интерпарламентарния съюз (1925... 1927) — проект за справочник; проспект за сесия на търговска конференция в Рио де Жанейро; за промени в състава на българската група; за избиране на председател (С. С. Бобчев), подпредседател (Вл. Моллов), секретар (Ил. Янулов) на българската група; устав на българската група; и др.

Членството на Моллов в Международната дипломатическа академия в Париж е отбелязано във фонда с документи, отнасящи се до заседанията и работата на академията.

Малък брой документи — циркуляри, са във връзка с дейността на Моллов като председател на Международната организация на дружествата за ОН и съдържат данни за работата на организацията.

Към обществено-политическата дейност на Моллов е причислена и група документи — речи, устави, статии, бюлетини, известия и др. по разни въпроси (1898... 1934) — по повод гробницата-паметник на Бузлуджа на х. Димитър; устав на Първото българско посмъртно благотетелно дружество; данни за Съюза за освобождение на Украйна; втората международна социалистическа конференция в Цимервалд; призив против войната; положението в Русия и конгреса на РСДРП; за нелегалните комунистически движения в Америка, Англия, Франция, Унгария, Румъния, Турция, Индия, Гърция и др.; протокол от конгрес на Българския земеделски съюз; вътрешното и международното положение и текущите задачи на БКП (т. с.); работата на комунистите в синдикалното движение; изграждането и засилването на работническата партия; устав на Младежкия славянски съюз в България.

Научната дейност на Моллов като професор по наказателно право в Софийския университет (1910... 1933) се илюстрира от мемоари, писма, статии, конвенции и др. във връзка с рекламациите на Безименното акционерно дружество за строителството на Варненското пристанище и арбитраж между него и българското правителство; за посещение на Университетския клуб в Ню Йорк от Моллов по време на пребиваването му в САЩ; върху Ньойския мирен договор от гледището на международното публично и частно право; към въпроса за византийското влияние върху правото на южните славяни; съдебна конвенция между България и Русия и др.

Изложение до ген. Кретиен против враждебната политика и пропаганда на съседните на България държави представя дейността на Моллов като председател на Съюза на учените, писателите и артистите в България (1918).

Публицистичната дейност на Моллов е отбелязана във фонда от статия-чернова със заглавие „Софистика и разкол“.

Към документите с общо съдържание се причисляват материали върху народостопанския баланс, паричното тържище и държавните финанси; извадки от писма, намерени в пощата на 19-и полк на гръцката 7-ма дивизия, атакуван от българите в района на Разлог (1913); за научната дейност на проф. Л. Милетич; и др.

Документалните материали от, до и за членове от семейството се отнасят до: Величка Моллова (съпруга) — писма до нея (1910—1912) от Ан. Добрев, Ив. Найденова, М. Табакова и др. по лични въпроси; Димитър Вл. Моллов (син) — писмата до него (1939) съдържат поздравления за успешното организиране и издаване на възпоменателен лист за А. Ляпчев, съвет за издаването на седмичник или ежедневник и лични въпроси.

За дейността на Д. Моллов като: 1) член на Демократическия сговор свидетелствуват документи (1936—1937) във връзка със спиране разпространението на печатно писмо от д-р Дим. Моллов до деятелите на бившия Демократически сговор, окачествено като престъпление по чл. 5 от наредбата-закон за разтуряне на партийните политически организации; 2) пълномощник на командитно и акционерно дружество „Спирер братя и сие“ (1941—1942) — за записаните недвижими имо-

ти на името на командитното дружество; за упълномощаване на Д. Моллов да представлява дружеството в България; за прехвърляне на пълномощията на Д. Моллов върху Цв. Пупешков; правилник на дружеството; и др.

Към документалните материали с общо съдържание се отнася проектодоговор от 18 юли 1946 г. за сключване на мир с Унгария. Запазено е и писмо до Васил Димитров Моллов (брат) от 1910 г.

Документалните материали от, до и за други лица се делят на: 1) Писма и телеграми (1910... 1945) от Из. Айзенщайн, Хр. Велев, проф. И. Галкин, В. Иванов, Т. Теодоров до Ан. Обрешков, Мих. Такев, проф. Ст. Баламезов, С. Петрова във връзка с речта на Такев за амнистията, поздравления по случай 67 години от освобождението на България от османско иго; и др.; 2) стихотворения, очерци и др. (1898... 1906) от Г. Груев, К. Д. Списаревски, Мих. Ставрев — „Към...!“, „В Шуменския карцер“, списък на преводите на Г. Груев на произведения от френската литература и др. 3) Разни (1888... 1946) — обръщения, пълномощно, свидетелства, речи, протоколи и др. във връзка с абдикацията на Александър I Батенберг и необходимостта от свикване на Великото народно събрание; речи на Фердинанд I, произнесени по различни случаи; за заслугите на кап. П. Киряков към България по време на османското иго; за преговори по доставката на бойни коли от италианската фирма Асалдо; финансови документи по постройката на водопровода Рила—София; програма на организацията „Народно единство за демокрация и социална правда“; присъствена книга на народните представители от XXV обикновено народно събрание (1943); апел към българската демократична младеж за обединение и отпор срещу германските и италианските агенти, ратниците и легионерите; за водостроителните съоръжения по р. Чая и месечното производство в квч. на ел. централи по поречието на р. Чая; сведения за заслугите към България на ген.-лейт. Александър Александрович Мосолов, руски ветеран от Освободителната война; кратки биографични данни за д-р Прокоп Макса; и др.

Ф. 363; 80 док.; 1849¹... 1943 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 и 1971 г.; бълг., фр. и ср. ез.

Д-Р НИКОЛА ПЕТКОВ НИКОЛОВ

(Роден ок. 1870 г. — Орхание; починал след 1924 г.)²

Адвокат и журналист; съдебен следовател в Разград (1899); народен представител (1903); отговорен редактор на сп. „Общо дело“ (1900—1905); редактор на в. „Свободна мисъл“ и член на редакционния комитет на „Списание на митнишкото дружество“.

Източници

За фондообразувателя: Иванчев, Д. БПП... Т. 2, 99, 279, 339; Общ годишник на България 1923/25 г. № 2, С., 1924, с. 904; Списък на г-да адвокатите и помощ. адвокати приписани към Соф. окр. съд. С., 1921, с. 20.

Запазените документи с биографичен характер (1897—1898) са във връзка с несъстоялия се дуел между К. Христов и д-р Н. Петков по повод обида на последния от обществено-политически характер със секунданти на К. Христов — Ст. Иванов и А. Ляпчев и на д-р Н. Петков — Д. Йоцов и Г. Груев.

Кореспонденцията до фондообразувателя е представена от малък брой писма, пощенски и визитни картички от Ив. Ст. Андрейчин, Л. Бобевски, проф. С. С. Бобчев, Ст. Заимов, Д. Йоцов, Ал. Людсканов, Н. Масалитинов, проф. Н. Михайлов, Ед. Пикард, С. Радев, С. Русев, Я. Сакъзов и Н. Цанов. В нея се третират въпроси във връзка с: предложението, направено на д-р Н. Петков да изнесе лекции в Юридическия факултет по закона за дипломите и военната повинност (1899); разрешението на широките социалисти да издават вестник и назначаването на Н. Петков за редактор на сп. „Общо дело“ (1900); срещата на Я. Сакъзов и А. Страшимиров с Н. Петков (1900); молба за защита на съдебно дело (1903); насрочена среща на С. С. Бобчев и Н. Петков с министъра на просветата (1906); предстоящото посещение на Ст. Заимов във Вършец (1910); поздравления за 30-годишната дейност на художника проф. Н. Михайлов (1926) и обнародваните от

¹ Документите преди рождената дата на фондообразувателя са свързани с други лица.

² Мястото и точната дата на смъртта засега не се установиха.

Н. Петков спомени за него във в. „Независимост“; поздравления и стихове от Ив. Андрейчин (1902, 1904); благодарността на Н. О. Масалитинов за изпратени книги от фондообразователя (1943); и др.

Във връзка с дейността на д-р Н. Петков като журналист са запазени ръкописни материали и статии за: Ст. Стамболов и Фердинанд (черн.), съдържащи данни за бунта на офицерите (1886), начело с Ан. Бендерев и Р. Димитриев; посрещането на Фердинанд през 1887 г.; политиката на Фердинанд и Стамболов; убийството на бившия министър-председател, моралните и физическите му убийци и др. Към журналистическата дейност на фондообразователя се отнасят и бележки за Ботевата чета със заглавие „Защо Ботев не получил очакваната помощ от врачанци“ и „Дипломатическа преписка Русчук—Букурещ по Козлодуйския инцидент“ със сведения за упреците на Ботев към БРЦК и негови мисли за българския народ и българските революционери; за дейността на Ст. Заимов по организирането на въстанието във Врачанско; дипломатическата преписка между турския валия в Русчук Азим паша и румънския министър на външните работи М. Когалничану; за разговора между управляващия румънското дипломатическо агентство в Петербург Е. Гика и управляващия М-вото на външните работи в Русия Н. К. Гирс по преминаването на Ботевата чета в България; списък на четниците (по К. Цанков); арестуването на Ст. Заимов и резултата от следствието. Ръкописните бележки за Орханлие съдържат сведения за революционния комитет в Орханлие с председател В. Петров и каснер П. Николов; за посещенията на В. Левски в града; списък на лица, срещали се с В. Левски и характеристиката му за Д. Общи; за обира на турската поща при Арабаконак, отношението на Левски към него и разкриване на дейците на орханийския комитет; за първите административни дейци в града след Освобождението — Ст. Бръчов, Т. Василев, Т. Пеев, майор Сози, Т. Шунтов, Дим. Яблански; за първите просветни дейци — Т. Кожухаров и др.; съдебните дейци — Дим. Казанакли и др.; за преименуването на Орханлие; бележки из „Мишалото“ на Ст. Заимов.

Към документалните материали от, до и за други лица се отнасят препис от писмо до Вражогонския околийски началник в Зайчар до Църноречкия окръжен управител (1849) във връзка с кражби в с. Извор; снимка на Цветан Чачановски с текст — посвещение на П. Теодоров и

обяснение за мястото, където е намерена (1917) и изрезка от вестник — съобщение „Масово отказване от писателския съюз“ във връзка с напускането на Елин Пелин.

Ф. 364; 32 док.; 1914... 1918 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.

КООПЕРАТИВНО СПЕСТОВНО ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ДРУЖЕСТВО „МИР“

(Основано в 1914 г.; прекратило дейността си вероятно в 1944 г.)

Създадено на 4. I. 1914 г. по инициатива на висшия партийен съвет на Народната партия; членове-основатели: Т. Теодоров, Ат. Д. Буков, Ст. Н. Лафчиев, д-р Б. Вазов, Цв. Бобошевски, Д. М. Яблански, д-р Н. Радев, Сл. Славов, Г. Губиделников, К. Илиев, С. С. Бобчев, Г. Згурев, П. Петранов, Ф. Иванов, Ив. Пеев — Плачков и др.; първи директор — Ст. Н. Лафчиев.

Източници

За фондообразувателя: Николов, Г. Илюстрирана книга „Труд и промишленост“ отдел II Застрахователното дело в България 1879--1925 г. Историческо развитие и описание на българските застрахователни дружества. С., (1930), 1, 5, 6, 7, 35; документите от фонда.

Запазените документи във връзка с организационната дейност на дружеството са: устави и проектоустави на К.С.З.Д. „Мир“ — (1914) за целта, седалището, името и управлението на дружеството; годишни сметки и изразходване на дружествените печалби; списък на членовете-основатели; проект за основаване на спомагателна каса (б.д.) за отпускане на помощ в случай на смърт на членовете на Народната партия; правилници (б.д.) за правата, задълженията и функциите на директора на К.С.З.Д. „Мир“ и за заемите.

Към застрахователната дейност на дружеството се отнасят: служебна кореспонденция (1915) във връзка с работата на агентите-аквизитори от различни градове — комиссионна по застраховките, застраховки на различни лица, извлечения от сметки от касовата книга на агента Ан. Иванов — Лом и др.; упътвания за временните агенти-аквизитори на К.С.З.Д. „Мир“ и тарифи за премиите, плащани за осигуряването на капи-

тал от 1000 лв. при задружно застраховане и договор за преосигуровки на членовете.

Ф. 365: 3 док.; 1872, 1877, 1914 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.; бълг. и лат. ез.

Д-Р СТОЯН РАДОСЛАВОВ

(Роден в 1838 г. — Котел; починал в 1916 г. (?) — Русе)

Лекар, практикувал кратко време във Велес (1874 г.) и Свищоз (1877—1878); от 1878 г. до смъртта си работил в Русе.

Източници

За фондообразувателя: Блъсков, Ил. Материали по историята на нашето възраждане. Гр. Шумен. Шумен, 1907, с. 193; Джумалиев, Г. Старото читалище „Архангел Михаил“ (гр. Шумен) — Средище на театрална дейност през епохата на Възраждането (1856—1878 г.). — Сто години народно читалище „Добри Войников“. Коларовград, 1856—1956. Юбилеен сборник. Коларовград, 1958, 134, 135; Летопис на лекарския съюз в България. С., 1919, № 5—6, с. 9; Списък на медицинския и другия санитарен персонал в царство България на 31 декември 1914 година. С., 1915, 69, 140; Юбилейна книга. Исторически преглед на медицинската част и медицинската книжнина в България (15 авг. 1878 — 15 авг. 1903). Под ред. на д-р М. Русев. С., 1904, 18, 23, 40.

От биографичните материали за фондообразувателя са запазени две дипломи, издадени от университета във Виена — за завършено медицинско образование (1872) и за специализация по хирургия (1877).

За материалното състояние на д-р С. Радославов свидетелствува препис от завещание (1914) за даване на имуществото след смъртта му на Русенската мъжка и девическа гимназия, Котленското училище, М-во на народното просвещение (за основаване на фонд „Д-р Стоян Радославов“ за отпускане на стипендии на български студенти по медицина, следващи в чужбина), на БАН и др. институти, както и на частни лица.

Ф. 366; 20 док.; 1855... 1876 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.;
бълг. и тур. ез.

ХАДЖИ ВИЧО (ВАСИЛ) ХАДЖИЛАЗАРОВ

(Роден ок. 1827 г. — Шумен; починал в 1878 г. — Шумен)
Занаятчия и търговец през Възраждането.

Източници

За фондообразувателя: документите от фонда.

Във фонда е запазена кратка биография (машиноп.) на х. Вичо Хаджилазаров от Ивайло Вичев, отразяваща моменти от живота му и главно пътуването до Ерусалим.

Във връзка с материалното състояние на фондообразувателя е договор (1861) за даване на дюкян под наем в Тулча.

От кореспонденцията от фондообразувателя е запазено писмо до П. Добрилов (1861), което засяга личен въпрос.

Писмата до фондообразувателя (1860—1862, б. д.) от авторите Али, х. Ив. Иванов, Илия, х. Исмаил и Я. Палксоглу са във връзка със занаятчийската и търговската дейност на х. Вичо Хаджилазаров и по лични въпроси.

Във фонда се съхраняват тефтер и сметки във връзка с търговската дейност на фондообразувателя (1855... 1876) и взаимоотношенията му със следните лица: М. Иванов, Н. Кесимов, Ив. Попдимитров, Ив. Спасов, Ив. Хаджи-станев, Молла Хасан и др.

Към документалните материали от, до и за други лица се отнася писмо (б. д.) от х. Исмаил ага до Хасан бей за получени вещи от Якуб ага.

Ф. 367; 3 док.; 1876, 1912, 1918 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.;
бълг. и рус. ез. Част от фонда в ИИ—БАН, Арх. сбирка
№ 2297/52 и № 2298/52.

ТРИФОН Л. ПАНОВ

(Роден ок. 1846 г. — с. Мокреш, Ломско; починал в 1918 г. — Видич)

Деец от национално-революционното движение през Възраждането; учил в Киев и Одеса; осъществявал връзката между българската емигра-

ция в Русия и Румъния и работил за създаване на нов Централен революционен комитет в Румъния (1876); в Освободителната руско-турска война (1877—1878) участвувал като преводач—секретар в щаба на Вл. Черкаски. След Освобождението работил като адвокат в Лом и нотариус във Видинския окръжен съд; народен представител (1879, 1880—1881, 1884—1886).

Източници

За фондообразувателя: АВ. Т. 1, 14, 614; Берковски, П. Из възпоменанията ми. Лом, 1894, 61, 66; Димов, В. Политическите водители..., 90, 93, 104, 108, 190, 192, 193; Общ годишник на България 1922, № 1. С., 1922, с. 37; Страшимиров, Д. История на Априлското въстание. Т. 1. Предистория, Пловдив, 1907, 74, 75.

Към документите с биографичен характер се отнася атестат, издаден от Новорусийския университет в Оdesa за завършено юридическо образование (1876).

Запазено е писмо от фондообразувателя до командувачия 44-ти пех. полк (1918) със сведения за тежкото кризисно положение в България, вследствие на прогерманското управление на правителството на В. Радославов, за глада сред населението в страната и войската, идването на власт на кабинета на Ал. Малинов и др.

Революционната дейност на фондообразувателя е отразена в „Един откъслек от спомени на миналото ми“ (1912) с данни за убийството на Н. Войводов и Цв. Павлович в парахода „Германия“ през 1867 г., на което е бил свидетел Тр. Панов; за желанието му да участвува в Белградската легия (1867); за срещата с П. Хитов; и др.

Ф. 368; 251 док.; 1887... 1932; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.; бълг., рум. и рус. ез.

ДИМИТЪР НИКОЛОВ ЦУХЛЕВ

(Роден в 1864 г. — Лясковец; починал в 1932 г.)

Книжовник, историк, учител и просветен деец след Освобождението. Учител в Солунската гимназия, Самоков, Видин, Сливен, Русе, Търново и др.; директор на Българското училище в Болград (1897—1900); редактор на в. „Сливен“ (1894—1897).

Източници

За фондообразувателя и фонда: Бобчев, Н. 45-годишната дейност на един неуморен работник на книжовното и просветното поле. — НБКМ—БИА, Ф. 278 (Н. Бобчев), а. е. 228, л. 61—73; Минев, Д. Град Лясковец. Минало, сегашно състояние и дейци. Варна, 1944, 323—324; документите от фонда.

Публикации на документи: Цухлев, Д. История на града Видин и неговата област: С., 1932. 615 с.; Цухлев, Д. Кирилица или глаголица в старата българска книжнина. Видин, 1923. 40 с.

Автобиографията на фондообразувателя, озаглавена „Моят живот“, съдържа следните моменти: учение в Петропавловската духовна семинария (1878—1884); учителствуване в Солунската гимназия (1884—1885); посещение на Св. гора (1885); учителствуване в Самоков, Сливен, Русе, Видин, Търново; редактиране на в. „Сливен“ (1894—1897), времето, през което е бил директор на Българското училище в Болград (1897—1900); провеждане на общинските избори в с. Негованци (1922); участие на гр. Лясковец в борбата за църковна независимост; чествуване на празника на Кирил и Методий в Солунската гимназия (1885); и др.

От биографичните материали са запазени във фонда свидетелство за следване в Санкт Петербургската духовна семинария (1885—1889); и др.

Писмата на Ив. Гешев и проф. К. Иречек до Д. Цухлев са във връзка с излезлия първи том на „История на българската църква“.

От учителската дейност на фондообразувателя са запазени следните документи: 1. Молби и заявления от Д. Цухлев до Министерството на народното просвещение във връзка с уволнението му от Видинската девическа гимназия и назначаването му като учител в с. Брегово; 2. Свидетелства и служебни листове за дейността му като учител (1897—1922).

Основната част от документите осветляват книжовната дейност на Д. Цухлев. Писмата-чернови от фондообразувателя са адресирани до: Ив. Гешев, директор на Разградската мъжка гимназия, книгоиздателство „Хр. Г. Данов“, книгоиздателство „Ал. Паскалев“, книгоиздателство „Факел“, митр. Максим Пловдивски, Св. Синод и др. и са във връзка с издаването, заплащането и разпространението на I и II том на „История на българската църква“.

Писмата на: Българската екзархия, книгоиздателството „Ал. Паскалев“, Видинската митрополия, Св. Синод и др. до Д. Цухлев осветляват въпроси, свързани с написва-

нето и издаването на монографията „Християнството в България до покръщението на българите“ и „Историята на града Видин и неговата област“.

Във фонда се съхраняват ръкописите на книгите „Кирилица или глаголица в старата българска книжнина“, „Исторически преглед на Видинската спархия“, „История на града Видин и неговата област“ и на статиите: „Делата на безбожниците“, „Канонически послания против католическата пропаганда“, „История на реформацията в западната църква“, „Римската епоха и готите“, „Църковните библиотеки“. Във фонда се намират още бележки върху епархиалната наредба на българската църква и историята на февруарската революция.

От обществената дейност на Д. Цухлев е запазен почетният диплом за членуването му в Славянското дружество.

Ф. 369; 1 док.; преди 1901 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.

ЙОРДАН ЖЕЧЕВ ПЛАНИНСКИ

(Роден в 1836 г. — с. Салманово, Шуменско; починал в 1901 г. — Варна)

Деец от националноосвободителното движение през Възраждането: участвувал в Първата българска легия (1862), в подготовката на четите на П. Хитов и Ф. Тотю (1867); Хаджи Димитър и Ст. Караджа (1868) и на Ботевата чета (1876); член на ЧРК в Браила (1872—1873). Търговец.

Източници

За фондообразувателя: Марков, Й. Едно име, останало в сянка. Йордан Планински. — Народно дело (Варна), № 106, 4 юли 1978, с. 4; Симидов, Ф. Юрдан Ж. Планински. — Поборник опълченец (Русе), 1, 1898, № 4—6, 29—31; документите от фонда и пенсионното му дело — НБКМ—БИА, кол. 47 б. п., а.е. 1347 (п. д. 1684).

Публикации на документи: Георги Стойков Раковски. Възгледи, дейност и живот. Т. 2, С., 1968, 471—479.¹

Запазените спомени под заглавие „Записки на Юрдан Жечев Планински от 1848 до 1877 година по народните ни работи“ са свързани с живота и дейността му: месторожде-

¹ Публикувана е само част от спомена.

ние, занятие, учение и др.; извършени жестокости от турците по време на Кримската война (1853—1856); преселване във Варна (1855) и участие в построяване на българското училище (1860 — назначаване на учител, брой на учениците и пр.) и на българска черква — (1861); участие в Първата българска легия през 1862 г. в Белград (сформиране, разпускане, имена на легистите и др.); участие при подпомагане подготовката на четите на Ст. Караджа (1864 и 1866), на Ф. Тотю и П. Хитов (1867), на Хаджи Димитър и Ст. Караджа (1868) и на Хр. Ботев (1876); Общото събрание в Букурещ (1872) и участието на Т. Пеев и Ив. Дравсов; дейността на В. Левски по изграждането на Вътрешната революционна организация; Арабаконашкия провал (1872); Априлското въстание и Ботевата чета (1876); чужди анкетни комисии (юли 1876); Руско-турската война (1877—1878); и др. Дадени са сведения и за Г. С. Раковски, Л. Каравелов, Г. Бенковски, за театралната дейност на Д. Войников в Браила, Ал. В. Рачински — руски консул във Варна; и др.

Ф. 370; 29 док.¹; 1855... 1891 г.; 1 инв. оп.; пост. 1974 г.;
бълг., гр., евр. и тур. ез.

ГЕОРГИ СТЕФАНОВ ЧАКЪРОВ

(Роден в 1829 г. — Струга; починал в 1892 г. — Струга)

Деец в борбата за независима българска църква в Македония (Охридско и Стружко); сподвижник на братя Миладинови и Григор Пърличев; арестуван с Димитър Миладинов (1861); член на първата българска община в Охрид от 1869 г.; български депутат в Турския парламент в Цариград (1876); развивал активна търговска дейност.

Източници

За фондообразувателя: Кирил, патриарх български. Българската екзархия в Одринско и Македония след Освободителната война (1877—1878). Т. 1, кн. 1. С., 1969, с. 640; Македония. Сборник от документи и материали. Състав. В. Божинов и др. Отг. ред. Д. Косев и др. 2. изд. С. 1978, 161, 162, 607; Миладинов, Ив. Албум-алманах „Струга“. С., 1932, 9, 16, 35, 93, 94, 96; Братя Миладинови. Преписка. Издирил, комент. и ред. Н. Трайков. С., 1964, 90, 151, 153—167, 170,

¹ Първоначално фондът е регистриран под № 770.

177; Радев, С. Ранни спомени. С., 1969, 162, 163, 168, 321—323; Снегаров, Ив. Кодекс (кондика) на църквата св. Георги в Струга. С., 1964, 17, 18, 24, 27, 44, 58, 60, 63—65, 71, 72, 78, 80, 81; Спространов, Е. По възраждането в град Охрид. — СбНУНК, № 13, 1896, 630, 631, 653, 657, 675.

Разписки за взет заем (1887, 1891) и за внесени 500 гроша в общинската каса в Струга за сметка на сина на фондообразователя — Иван Чакъров (1888) са свързани с материалното състояние на Г. Чакъров.

Писмата до Георги Чакъров (1862—1889) от Абдулах бей, Джорджакис, протосингел Антимос, охридски граждани, Ал. Чакъров и др. са във връзка с разкриване злоупотребите на Преспанския владика Мелетий, учението на сина на фондообразователя Александър в пансиона в Солун, по търговски и лични въпроси.

Участието на Г. Чакъров в борбата за самостоятелна българска църква в Македония е отразено в: пълномощно и писмо (1866—1867) за назначаването му като представител на Стружката община в процеса срещу гръцкия владика Мелетий в Охрид; писмо от 1877 г. на каймакама Хилми Салих, с което уведомява Георги Чакъров за назначаването му за български депутат в турския парламент в Цариград.

За търговската му дейност свидетелствуват сметка и разписки за дадени от него суми на различни лица (1855—1860).

Във фонда са запазени и документи от, до и за други лица — гаранционно свидетелство (1866) на семейството на Г. Кокоис, подписано от Г. Наум, Ат. Узун и Ст. Гелч.

Ф. 371¹; 36 док.; 1935—1941 г.²; 1 инв. оп.; пост. 1949 г.

ПЕТЪР АЦЕВ ХАДЖИКОНСТАНТИНОВ

(Роден в 1877 г. — с. Ореоец, Прилепско; починал в 1939 г. — Пловдив)

Деец от националноосвободителните борби на населението в Македония — активен участник в Илинденското въстание (1903); прилепски

¹ Първоначално фондът е регистриран под № 417.

² Документите след смъртта на фондообразователя се отнасят до членове на семейството му.

околийски войвода (1905) и член на Битолския окръжен комитет (1906); ръководител на чета (1905—1906) — водил сражения с четите на чужди пропаганди и с турска войска; учител в Плетвар, Прилеп (1897) и Крушево (1898—1901) и помощник-училищен инспектор (1908—1909); осъден на заточение в Мала Азия (1910) и амнистиран (1911); участвувал в Македоно-одринското опълчение (1912/13).

Източници

За фондообразувателя: IX редовен конгрес на Илинденската организация. — Илюстр. Илинден, 8, 1936, № 3—4 (73—74), 2—3; Дървингов, П. История на... Т. 2, с. 55; Оригиналните протоколи на смилевския конгрес (съобщава Скендер бей). — Илюстр. Илинден, 9, 1937, № 7 (87), 8, 10; Пандев, К. и З. Нонева. Борбите... с. 596; Русенски, Н. Из дневника ми от 1901 г. — Илюстр. Илинден, 9, 1937, № 4 (84), с. 13; Силянов, Хр. Освободителните борби... Т. 1, 136, 193, 239, 241, 320; Т. 2, 15, 65, 69, 269, 293, 299—303, 551; Гошев, С. По кървав път. Очерк за живота и дейността на Пере Тошев. Пловдив, 1969, 272 с.; Трайчев, Г. Град Прилеп. Историко-географски и стопански преглед. С., 1925, 384 с.

Публикации на документи: Ацев, П. Мирчо Найденов. — Илюстр. Илинден, 10, 1938, № 5 (95), 11—13.

Запазена е бележка от Георги Ацев с биографични данни за фондообразувателя (последните години от живота му; списък и значение на неговите трудове).

Спомените за Петър Ацев разкриват дейността му като един от организаторите на четническото движение в Македония, участието му в Илинденското въстание през 1903 г.: организирането на четническото движение в северните околии на Битолския революционен окръг; на четите на Мирчо Ацев, Йордан Пиперката, Гюрчин Наумов; сведения за четници; за дейността на баба Пара Матева Гърденска и др.

Съхранено е и писмо до сина му Георги Ацев с обяснителни бележки за подготовката на Илинденското въстание в Крушево (1903).

Ф. 372; 32 док.; 1827... 1841 г.; 1 инв. оп.; пост. 1950 и 1975 г.; бълг. и гр. ез.; части от фонда — в НА—БАН (ф. 12).

РАЙНО ПОПОВИЧ

(Райно Събев Стоянов)

(Роден ок. 1773 г. — Жеравна; починал в 1858 г. — Карлово)

Виден български просветител и книжовник от епохата на Българското възраждане; учител в Котел (1819—1826) и в Карлово (1827—1852).

Източници

За фондообразувателя: Балабанов, М. По народното пробуждане. — Пер. сп., 16, 1904, № 65, 577—598; Балабанов, М. Райно Попович. С., 1921. 42 с.; Пенев, Б. История на новата българска литература. Т. 3. С., 1933, 521—546; Радкова, Р. Неофит Рилски и новобългарската култура. С., 1975, 141—143, 167—172; Радкова, Р. Новооткрити писма на Неофит Рилски за книжовните му връзки с Райно Попович. — Векове, 1972, № 6, 20—28; Снегаров, Ив. Принос към биографията на Неофит Рилски (Гръцки писма до него). С., 1951, 480 с.; Унджиев, Ив. Карлово. История на града до Освобождението. С., 1962, 83—96; Шишманов, Ив. Д. В. Е. Априлов, Неофит Рилски, Неофит Бозвели. С., 1926, с. 406 и др. Нови студии из областта на Българското възраждане. I. Отпеч. от СбБАН, № 21, 13.

Публикации на документи: Балабанов, М. Отзив в България по Венелиновите писма. — СбНУНК, № 2, 1890, 285—309; Димитриев [М. Балабанов]. Писма по народното пробуждане. — Пер. сп., 6, 1888, № 25—26, 57—63; 7, 1890, № 32—33, 330—347 и № 34, 499—510.

Фондът съдържа предимно кореспонденция. Запазено е писмо на Р. Попович до Н. Рилски (1837), което илюстрира отношенията между двамата. Автори на писмата до фондообразувателя са З. Круша и Н. Рилски и обхващат периода 1836—1841. Те разкриват връзките между двамата видни български възрожденци — Попович и Н. Рилски и дават сведения за: набиране на спомоществатели за отпечатването на Христоитията на Р. Попович; интереса на Ю. Венелин към българската история и към българските исторически извори и свързаното с него събиране и изпращане на стари ръкописи, монети и фолклорни материали чрез одеските българи; отношението на Р. Попович към одеските българи; заслугите на В. Априлов и Н. Палаузов към Габровското училище; книгата на Ю. Венелин „О зародише

новой българской литературы“ и за премахването на членните форми в българския език; обвинението срещу Н. Карастоянов за незаконно купени шрифтове от бившата сръбска княжеска типография и отношението на Н. Рилски по този въпрос; намерението на Н. Рилски да напусне Габровското училище и да се върне в Рилския манастир; съвместната работа на Н. Рилски и Р. Попович върху превода на книгата „Робинзон Крузо“ в преработка на И. Кампе; работата на Н. Рилски върху превода на Езоповите басни; смъртта на Ю. Венелин; събиране на спомоществатели за издаване на Словара на Н. Рилски и отпечатване на „Обявление“ за разпространението му; посещение на поклонници от Кратово в Рилския манастир; отзив на Н. Рилски върху превода на Хр. Павлович на „Канон молебный ко святому священномученику Харалампию во время мора поемый“.

От книжовната дейност на фондообразувателя са запазени следните преписи (гр. ез.) на драми и слова от гръцки автори, направени вероятно от Р. Попович (1830 и 1834); Сократ — „Поучителни слова...“; Темистий — „За приятелството“; Плутарх — „За възпитанието на децата“; Софокъл — „Аякс“; и др.

Ф. 373; 527 док.; 1926... 1943 г.; 1 инв. оп.; пост. 1945¹ г.; бълг., фр., нем. и англ. ез.

АСЕН ЦАЛОВ ЦАНКОВ

(Роден ок. 1880 г. — Оряхово; починал в 1964 г.)²

Юрист; член на ЦК на БРСДП (ш. с.); социалреформист, проводник на политиката за съглашателство с българската буржоазия, по-късно преминал на явни фашистки позиции; народен представител; редактор на „Вести на Работническото печатарско дружество в София (1902—1903); член на редакционния комитет на сп. „Съвременна мисъл“ (1912—1913); сътрудник на списания и вестници: „Пролетна заря“, „Ново общество“, „Юридическа мисъл“, „Социалдемократ“, „Нова България“, „Учител“, „Простор“ и „Устрем“.

¹ Предаден на Народната библиотека въз основа на 9-то постановление на МС от 30 януари 1945 г.

² Не се установи мястото на смъртта му.

Източници

За фондообразувателя: Георгиев, С. Крахът на българския синдикален реформизъм. 1900—1920. С., 1980, 33, 35—39, 46, 47, 75, 107, 117, 124, 133, 134; Григоров, Б. От съглашателство към залез. Социалдемократическата партия в България. 9 юни 1923 — 19 май 1934 г. С., 1980, 14, 28, 29, 31, 32, 44, 45, 49, 61, 63, 103, 114, 116, 130—132, 136, 137, 149—151, 154, 157—160, 162—167, 170, 174, 176, 178, 180, 182, 190—192, 197, 206, 251; Иванчев, Д. БПП. Т. 1, с. 171; Т. 2, 67, 83, 192, 196, 330, 377, 440, 453, 515, 516; Т. 3, с. 315; Парлапанов, Ив. Алманах царство България, 1917. Състав... Leipzig 1917, с. 36; Списък на г-да адвокатите и помощник адвокатите от Софийската адвокатска колегия. 1926 год. С., 1926, с. 44

Всички документи, запазени във фонда, илюстрират адвокатската дейност на Асен Цанков и са разпределени в няколко групи: 1) Повереник и ликвидатор на О.О. Д-во „Янко Д. Бакърджиев“ — за основаването на фирмата „Янко Бакърджиев“ с клон в Перник за срок от 10 год. (1927); състава и заплатите на членовете и управителите; актива и пасива на д-вото; нарастването на основния капитал и приемането на нови членове; равносметката за 1930 г. и разпределението на чистата печалба; взаимоотношенията с акционерно д-во „Лен“ — Провадия; заплащането на извънредния труд на работниците от фирмата; доставката на платно за платнища и палатки на М-во на войната; адвокатското възнаграждение на К. Пашев; хигиената и безопасността на труда; избирането на Ас. Цанков за ликвидатор и условията по ликвидацията на д-вото; и др. 2) Пълномощник на Реджиналд Ашлей Катон — Лондон (1928—1939) — за инвестиране на суми в България; за отпускане на ипотечен заем на Б. Попова и Я. Бакърджиев от Р. А. Катон, продължаване срока на ипотеката и намаляване на лихвата; отпускане на валута от БНБ за погасяване на ипотечния заем; възнаграждението на Ас. Цанков; и др.; 3) Повереник на братя Митреви — Даневи (1943) — във връзка с отчуждаването на недвижимите им имоти за построяване на нова маневрена гара в Подуяне; 4) Повереник на Васил Паланков (1931—1938) — за продажба на недвижим имот, собственост на В. Паланков, на Хедвига Браун, дълга му към нея и погасяване на ипотека към А.Д. „Асикурационни дженерали“ — Триест; 5) Разни материали по заплащането на суми за извънреден труд на Ат. Кънчев и Ст. Монов от „Глория“, А.Д. за текстилна индустрия — София и Воден

синдикат електрическа централа „Въча“ — Пловдив и сметки за адвокатски възнаграждения, данъци и лихви на Ас. Цанков.

Ф. 374; 1113 док.; 1876... 1944¹ г.; 1 инв. оп.; пост. 1945 г.

Д-Р ХАРАЛАМПИ ДИМИТРОВ ГЕНЧЕВ

(Роден в 1876² г. — Пирдоп; починал в 1941 г. — София)

Заслужил балнеолог и бактериолог след Освобождението: управител — лекар на Вършец; началник на Софийската хигиенна лаборатория.

Източници

За фондообразувателя: Бакърджиев, В. Д-р Харалампи Д. Генчев. Заслужил български балнеолог и бактериолог. — Мед. преглед, 2, 1941, № 8, с. 600; Д-р Харалампи Д. Генчев (Началник на софийската хигиенна лаборатория). — Столичен общински вестник, 8, № 21, 5 окт. 1933, 3—4; Летописи на българския лекарски съюз, С., 1941, № 10, с. 25.

Запазени са малък брой документи с биографични данни за фондообразувателя: кръщелно свидетелство (изд. 1876 г. в Пирдоп), „Кръстително свидетелство“, издадено от Ловчанската митрополия (1896), смъртен акт и няколко разписки и бележки във връзка с погребението му. Тук се намира и бр. 21 от Столичен общински вестник (5 окт. 1933 г.) с кратки биографични данни за д-р Генчев, както и свидетелство за семейното му и материално положение.

Многобройни са документите, отнасящи се до материалното състояние на фондообразувателя:

1. Договори, сметки, бележки и др. са във връзка със строежа на къщата му на ул. „Неофит Рилски“, № 24.

2. Декларации, разписки и квитанции са относно данъка върху наемите от движими и недвижими имоти, върху занятията, върху общия доход и др.

3. Акции, разписки и полици свидетелствуват за взаимоотношенията му с акционерни и застрахователни дружес-

¹ Документите след смъртта на фондообразувателя се отнасят до наследниците му.

² Точната дата на раждането на д-р Х. Генчев не е установена с положителност. В различните източници са посочени годините 1875, 1876, 1877.

ства и банки (Износно-вносна банка — София, Международно акционерно общо застрахователно д-во „Америка“ — София и др.), за участието му в тях с дялов капитал и за осигуровка на живота му.

4. Договори за наем и разписки за платен членски внос от наемателите.

5. Лични сметки, разписки и квитанции за различни платени такси, облигация за участието му във вътрешния 5-процентен заем на Софийската градска община (1896); опис на апартамента му, направен след неговата смърт и др.

Кореспонденцията съдържа три писма от фондообразувателя до Б. Кънев и др. по лични въпроси и три визитни картички от Хр. Генов, П. Джамбазов и П. Райков, адресирани до д-р Генчев.

Документалните материали във връзка с дейността на Х. Генчев като лекар са малобройни — едно писмо от Медицинската и бактериологическа лаборатория „Пастьор“ в София, в което му предлагат да завежда лабораторията (1941); служебни бележки, издадени от Столичното общинско управление за размера на годишните му заплати и една бланка за изследване на кръв.

За обществената дейност на Генчев като член на джестства и съюзи свидетелствуват запазените членски книжки, устави, разписки, квитанции и писма, издадени от Съюза на запасните офицери — София, Кооперативно потребително д-во „Услуга“ — София, Кооперативно производително потребително д-во — Пирдоп, Кооперативно спестовно домостроително д-во — София, Учителско потребително д-во „Учителска кооперация“ — София, Лекарски съюз в България — София, Съюз на общинските служители — София, Съюз на служителите при изборните учреждения в България — София, Съюз на собствениците на недвижими имоти в България — София.

Във връзка с дейността на фондообразувателя като председател на кооперативен жилищен дом „Доси Икономов“ в София има няколко писма, протоколи, молби и др.

Между печатните материали във фонда са запазени вестници и изрезки от вестниците „Днес“, „Защита“, „Зора“, „Собственик“ с отбелязани статии, отнасящи се до: наемните отношения, прилагане на закона за облекчаване на длъжниците, закон за данъка върху приходите и др., както и брошурите „Наредба-закон на българската земеделска и кооперативна банка“, „Наредба-закон за

етажната собственост“ и „Тълкувание на спорните въпроси по закона за облекчение длъжниците“.

Документалните материали от, до и за членове от семейството на фондообразувателя се отнасят до:

1. Веса и Никола Генчеви (дъщеря и син). Запазени са биографични материали във връзка с уреждане на настояничеството им след смъртта на д-р Генчев (1941) и утвърждаване за настойник д-р Н. Славов и за поднастойник — Дим. Генчев.

Група документи са свързани с материалното състояние на В. и Н. Генчеви: за недвижимите им имоти и взаимоотношенията им с банки; удостоверения за разрушаването на имота им при въздушното нападение над София на 10 януари 1944 г. Запазени са и голям брой сметки, договори и квитанции във връзка с дадените недвижими имоти на наематели и получените от тях приходи от наеми, както и няколко данъчни книжки за изплатени данъци.

По-многобройни са документите, отнасящи се до разходи, направени във връзка с учението на В. и Н. Генчеви и др.

Разни материали — квитанции, декларации, сведения, лица и др. говорят за: участие на д-р Х. Генчев с дялов капитал в Лекарската кооперация за общи доставки и производство — София; осигуровка на къщата на ул. „Неофит Рилски“ 29 против щети от пожар; участие на В. и Н. Генчеви в народния заем (1943); и др.

2. Запазените три данъчни книжки на д-р Деша Хр. Генчева (Казасова, първа съпруга) са във връзка с материалното ѝ състояние.

3. Група документи — сметко-разписки, бележки и др. са във връзка със строежа на вила на Дим. Генчев (братовчед) в Чамкория и са относно: изплатени надници на работниците, направени разходи за доставка и превоз на строителни материали и др. Останали са и няколко разписки за закупени лични вещи и др. от Д. Генчев.

Едно писмо от Ив. Вариклечков от Варна с приложение на фр. ез., което представлява описание на морската яхта на румънския престолонаследник, е свързано с дейността на Дим. Генчев като инспектор на дворците на царя.

4. Във фонда са съхранени една разписка от Н. Георгиев за получено бойно облекло от майор Генчев [?] и две писма от Т. Витанов и Главна дирекция на пощите в София — също до майор Генчев.

Ф. 375; 9 док.; 1899 ... 1911 г.; 1 инв. оп.; пост. 1952 г.;
бълг. и фр. ез.

Д-Р АЛЕКСАНДЪР ПЕТРОВИЧ РАДЕВ

(Роден в 1864 г.¹ — Битоля; починал в 1911 г. — Виена)

Юрист и обществено-политически деец; завършил право в Атинския университет (1888), специализирал в Париж (1888—1889); хоноруван доцент по византийско право във Висшето училище в София (1899—1900); министър на правосъдието (1901—1903) и на просвещението (1902—1903); член на Върховния македонски комитет; подпредседател и председател на Юридическото дружество; член на Централното бюро на прогресивно-либералната партия.

Източници

За фондообразувателя: Алманах на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. С., 1940, с. 507; Данчов Н. Г. и... БЕ, 1301—1302; Иванчев, Д. БПП, Т. 1, с. 117; Кончината на д-р Ал. Радев. (Извадки из завещанието на покойния д-р Ал. Радев, написано на 1 т. м. в София). — България, 13, № 72, 24 май 1911, 1, 3; № 73, 26 май 1911, 1, 3; № 74, 28 май 1911, 2—3; № 75, 31 май 1911, 1—3; № 77, 7 юни 1911, 2—3; № 78, 9 юни 1911, с. 3; Пълен указател на законите в България от Освобождението й до 30 юни 1939 г. С., 1939, с. 464; Секулов, Б. НП, с. 28.

Публикации на документи: Кончината на д-р Ал. Радев... — България, 13, № 72, 24 май 1911, с. 1; № 75, 31 май 1911, 1—2.

Запазено е завещанието (1911) на Ал. Радев за разпределяне на имуществото му между наследниците и на наличните парични суми за благотворителни цели: за материалното и моралното издигане на правосъдието у нас, за построяването на санаториум за основните учители в България, за организиране на безплатни трапезарии в София, за Българския червен кръст, за подпомагане на българските училища в Битоля. В завещанието са отправени завети към синовете, дъщерите и съпругата му и към членовете на прогресивно-либералната партия в България; изказана е предаността му към Ст. Данев и желанието да му се предадат маската и гипсовия медальон на Др. Цанков, починал през март 1911 г.; направени са разпореждания във връзка с погребението му.

Служебната дейност на Ал. Радев като министър на правосъдието е илюстрирана от писмо-

¹ За рождена дата на фондообразувателя в изворите се среща и 1860, и 1862 г.

литогр. копие (1901) от военния министър Ст. Паприков, с което се забранява членуването на офицери в македонските дружества в страната.

Във връзка с общественно-политическата дейност на фондообразувателя като член на Върховния македонски комитет са: обръщение (1899) на комитета, подписано от А. Ляпчев, А. Радев, Хр. Станишев и Д. Ляпов и писмо-черн. на А. Радев до генералния консул на Германия в София за необходимостта от застъпничество на европейската дипломация за въвеждане на реформи в Македония; протестно писмо и възвание (1901) от събрание на граждани в София и от комисията по организиране на събранието (М. Ковачев, Г. Николов и Л. Вишин) против арестуването на членовете на Македоно-одринския комитет Б. Сарафов, Т. Давидов, Вл. Ковачев и Г. Петров, обвинени по процеса за убийството на румънския журналист Михайлян; против обискирането от полицията на помещението на комитета и незаконното интерниране на активни участници в македоно-одринските освободителни борби; изложение от Т. Карайовов (1904) — „Среща със сръбски държавници. Мисли върху сръбско-българското съглашение по Македонския въпрос“ с впечатления от Белград и Виена — посещението му в М-во на външните работи и Скупщината, разговорите с Н. Пашич, А. Станоевич, С. Симич в Белград и С. Вуич във Виена, предложението от сръбска страна М. Геров, представител на Б. Сарафов, да напусне Белград; разговори върху дейността на радикалната партия за икономическото издигане на Сърбия чрез равновесие на бюджета, строеж на железници с вътрешни капитали и реформиране на управлението; сведения за тежката вътрешна криза в Сърбия и страха от австрийска окупация; схващането на Симич за автономия, исканата от него гаранция, че българите няма да повторят събитията от 1885 г. със Съединението на Княжество България с Източна Румелия; възможността Македонската организация да получи помощ от Сърбия и покана за изпращане на нейни делегати в Сърбия през 1896 г.; срещата на крал Александър в София с Фердинанд I в присъствието на Симич и подписаното съглашение за съвместно спазване на териториалното статукво на Македония и Стара Сърбия и свободното развитие на училищното дело на двете страни в Македония; нежеланието на Сърбия да се даде автономия на Македония; върху съглашението за автономия на Македония, в границите на която да се включи и Стара Сърбия и др.

ИЛИЯ НИКОЛОВ ПРОНКОВ

(Роден в 1855 г.¹ — Габрово; починал в 1900 г.²)

Деец от националноосвободителното движение — участник в Априлското въстание в четата на Цанко Дюстабанов; през Руско-турската освободителна война (1877—1878) в редовете на Българското опълчение се сражава при Стара Загора, Шипка и Шейново. След Освобождението работи като околийски началник в Троян (1880), Трявна (1881—1883), София (1883—1886), Ловеч (1886—1887), с. Кесарево, В. Търновски окръг (1887—1889), с. Голямо Конаре, Пловдивско (1889—1890), Радомир (1890—1894), Ихтиман (1894), Елхово (1896—1898) и Рупчос (1898).

Източници

За фондообразувателя: НБКМ—БИА, кол. 47 II, (а. е. 984, п. д. 1181), документите от фонда.

Във фонда е запазена автобиография (1895) със сведения за участието на фондообразувателя в Априлското въстание в четата на Цанко Дюстабанов — залавянето на войводата и на Пронков, затварянето му в Габрово и Търново, освобождаването и бягството му в Букурещ и Одеса, постъпването в руската войска и военното училище, включването в редовете на Българското опълчение и участието му в Освободителната руско-турската война в боевете при Стара Загора, Шипка и Шейново, назначаването му за директор на окръжния затвор в Ловеч, околийски началник в Троян, Трявна, София, Ловеч, с. Кесарево, с. Голямо Конаре, Радомир и Ихтиман, награждаването му с ордени за участие в Руско-турската освободителна война и за службата му като околийски началник в София и с. Кесарево.

Във фонда се съхранява голяма група от документи, свързани с материалното състояние на фондообразувателя (1888... 1903): за изплатени суми за данъци и върху приходите от имоти, регистрирани на името на Пронков и др.

Част от писмо (б. д.) от И. Пронков до неизвестен адресат е свързано с уволнението на автора от служба.

¹ Посочената година е по данни от пенсионното дело на съпругата му Анастасия Пронкова. Илия Пронков сочи годината 1854.

² Не е уточнен градът — Габрово, Ловеч или София.

Служебната дейност на фондообразувателя като околийски началник в София се илюстрира от свидетелство (1884) за отлична и акуратна работа; в с. Кесарево. В. Търновски окръг — от писмо и приказ (1888) от окръжния управител на Търново Ив. Драсов с благодарност за добрата работа на Пронков; в Радомир — от сведение (1893) за заеманите от Пронков длъжности и получаваните заплати от Освобождението на България до 1 ян. 1893 г.; в гр. Къзългач — от актове, писма, рпорти и др. (1896—1898) за приемане управлението на околията; за предприемане на бързи мерки за събиране на дължимите суми от данъкоплатците; за общото състояние на околията — учреждения, училища, църкви, население и др.; за проведени полицейски дознания във връзка с непристойното поведение на местни служители; за предаване управлението на околията на Ж. Райчев; на Рупчос — от акт (1898) за приемане на длъжността.

За обществено-политическата дейност на фондообразувателя свидетелствува разписка (1893) за внесена сума като член на дружеството „Св. Кирил и Методий“ в Радомир; квитанция и разписки за платен абонамент (1891... 1896) на: сп. „Искра“, „Записки по мисълта и живота“, „Юридически преглед“ и др.

Запазените документални материали от, до и за членове от семейството на фондообразувателя се отнасят до: Анастасия Пронкова (съпруга), Димитър Пронков (син), Георги Пронков (син) и Бона Пронкова (дъщеря) — всички във връзка с материалното им състояние (1898... 1910) — за платени суми за данъци и училищни такси.

Ф. 377; 1 док.; 1870 г.; 1 инв. оп.; пост. 1920 г.

КОСТАДИН (КОНСТАНТИН, КОСТАКИ) ДУШКОВ, МОРАВЕНОВ (МОРОВЕНОВ)

(Роден след 1800 г. — Пловдив; починал в 1882 г. — Пловдив)

Стопански и обществено-политически деец през Възраждането; участвувал в борбата за независима българска църква; служител в Пловдивското руско консулство от 1861 г.; работил в българската търговска кантора на бр. Тъпчилешови в Цариград (1866 г.); ковчезник в Българската екзархия през 1872 г.; настоятел на сп. „Любословие“ в

Пловдив; след Освобождението — член на Съдебната комисия и първи нотариус в Пловдив; автор на ценен ръкопис — хроника за гр. Пловдив.

Източници

За фондообразувателя: Груев, И. Моите спомени. Пловдив, 1906, с. 62; Кесяков, Хр. Моравеновци. Потекло, живот и дейност. В памет на д-р Константин Стоилов. — Мир, 37, № 9570, 4 юни 1932, с. 3; Стоянов, М. БВК. Т. 1, с. 433.

Публикации на документи: Възвъзова-Каратеодорова, К., З. Нонева и В. Тилева. Уникален възрожденски ръкопис: Константин Д. Моравенов. Паметник за Пловдивското християнско население в града и за общите заведения по произносно предание, подарен на Българското читалище в Цариград — до 1869. — Изв. на Нар. библ. „Кирил и Методи“, 14, (20), 1978, 511—628; 16 (22), 385—477; Моравенов, Костадин Д. Паметник за Пловдивското християнско население в града и за общите заведения по произносно предание. Подарен на Българското читалище в Цариград 1869. (С предговор и пояснителни бележки от Ал. Пеев). Пловдив, 1930, 224 с.

Фондът се състои от един ръкопис на К. Моравенов със заглавие „Паметник за Пловдивското християнско население...“. Съдържанието му се състои от предговор и две части.

В краткия предговор („Предисловие“) са разкрити предметът и целта на съчинението, подбудите за неговото написване, съставът на пловдивското население. Авторът дава кратки автобиографични сведения.

В първата част („Градът Пловдив...“) фондообразувателят описва външния облик на Пловдив, неговото строителство; броя и наименованията на тепетата; отделните квартали, улици и разположените по тях къщи; притежателите им, като за някои от тях има кратка история на рода. Има сведения за миграционните движения и прояви в града; произхода на фамилните имена; развитието на занаятите, занаятчийските сдружения и търговията; възникването и разпространението на новите капиталистически форми и отношения; социалната структура на населението; етнографски сведения за бита, нравите и облеклото на населението; и др.

Втората част на ръкописа съдържа данни за „общите заведения“ — църкви, училища и др.: броя, местонахождението, наименованията и др. на църквите в града; църковно-националната борба на пловдивското население; укрепване националното съзнание на българите; наименованията и кратки исторически бележки за училищата, за просветното дело. К. Моравенов дава описание и на болницата в града,

средствата, от които тя се издържа; на Пловдивската митрополия, като съобщава имената на владичите в Пловдивската епархия, броя и имената на манастирите; и др.

Ф. 378; 1 док.; 1903 г.; 1 инв. оп.; пост. 1955 г.

МИХАИЛ ГЕОРГИЕВ ЧАКОВ

(Роден в 1873 г. — с. Гумендже, Ениджевардарско;
починал в 1938 г. — София)

Учител. Търговец. Участник във ВМОРО и в подготовката на Илинденското въстание (1903); районен войвода в Драмско и Серско (1903—1904), в Кумановско (1905), в Серско (1906) и във Велешко през 1907—1908; участвува в Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война (1912—1913, 1915—1918).

Източници

За фондообразувателя: Пандев, К. и З. Нонева. Борбите..., 537—551; Михаил Чаков (биографична бележка). — Илюстр. Илинден, 10, 1938, № 8, 91, с. 5; Чаков, М. Из моите спомени. Сраженията при Баница и смъртта на Гоце Делчев. — Бълг. мисъл, 10, 1935, № 9, 503—514.

Запазените спомени „Сраженията в с. Горно Броди на 11й февруари 1903 год. (написано в кратце)“ съдържат сведения за: сформирването на серската чета под ръководството на Чаков, водените сражения, опожаряването на селото и изтеглянето на четниците в с. Горно Фрацани; срещата им с Г. Делчев в с. Лакос; отправянето на серската и драмската чета към с. Баница и срещата им с Г. Делчев; водените сражения и смъртта на Г. Делчев, Дим. Гоцанов, Георги Савекелията и др.; изтеглянето на четниците към с. Кара кьой. Споменават се четите на Я. Сандански, А. Тешовалията, Ив. Апостолов и др. и четниците Ат. Спасов (Таската Серски), М. Календралията, А. Кулелията, Д. Хаджидимов, Г. Радев, дядо Ив. Кърчовалията и др.

Ф. 379; 803 док.; 1926... 1943 г.; 1 инв. оп.; пост. 1945 г.¹

Д-Р НИКОЛА ХРИСТОВ МИНКОВ

(Роден в 1904 г. — Ихтиман; осъден от НС на смърт
в 1945 г. — София)

Фашистки обществено-политически деец; адвокат; член на Софийски областен съд; председател на общостудентската фашистка организация „Христо Ботев“; секретар на Юношеския туристически съюз; народен представител; развил активна публицистична дейност; основател на в. „Студентска борба“ и директор на сп. „Нация и политика“ и в. „София“.

Източници

За фондообразувателя: Сборник на XXV Обикновено народно събрание. Под ред. на В. Бакалов, Д. Цветков и А. Стайчев. С., 1940, 225—227; документите от фонда.

Няколко сметки, разписки и други документи осветляват материалното състояние на фондообразувателя.

Най-многобройни са документалните материали, свързани с адвокатската дейност на Н. Минков. Тук са запазени пощенски и визитни картички, бланки и др. с обозначение на професията и адреса на адвокатското бюро на Н. Минков. Малобройната служебна кореспонденция е във връзка с изпращането на правна литература в гр. Серес.

Част от адвокатската дейност е представена от голям брой съдебни дела (на частни лица, институти, организации и др.), чиято защита е водил Н. Минков. Те съдържат сведения за: нарушения на трудовото законодателство, фалшификация, злоупотреби и кражби; постъпки на лица от еврейски произход за установяване на права по член 33 от ЗЗД.

Свързани с адвокатската дейност на фондообразувателя са и: устав на Българския занаятчийски съюз; дневник на стажант-адвоката В. Василев; ведомост за заплатите и надниците на работниците и служителите при редакцията и администрацията на сп. „Труд и право“, бележки на Никола Минков във връзка с водените от него дела. Във фонда се пазят и документални материали, свързани с дейността на

¹ Предаден на Народната библиотека въз основа на 9-то постановление на МС от 30 ян. 1945 г.

стажант-адвоката Любен Живков. Това са предимно съдебни дела, чиято защита е водил Л. Живков, писма по уреждане на хонорари, разписки за внесени суми, лично тефтерче и др.

От дейността на фондообразувателя като издател на правна литература са запазени малко документи — писма и сметки във връзка с издаването на „Сборник от колективните трудови договори“ от Н. Минков.

От дейността му като директор на сп. „Нация и политика“ са запазени два документа по проблемите на възпитанието на българската младеж и изясняването на тези проблеми на страниците на списанието.

Във фонда са съхранени и печатни материали (списания, бюлетин, портрети), свързани с общественно-политическия и културния живот в Унгария (1943); стопански новини от чужбина; статии в защита и възхвала на фашизма; и др.

Между документалните материали от, до и за други лица са няколко молби, писма, изложения, резолюции и др., съдържащи сведения за: икономическото развитие на гр. Асеновград — създаване и дейност на първата тютюнева кооперация в България — „Асенова крепост“ (1918); учредяване на столичната общинска банка, нейните цели и задачи; ролята на училищното настоятелство в миналото и днес. Във фонда има данни и за: осмия редовен конгрес на Съюза на българските градове и решение на Постоянното присъствие на съюза да издаде книга, в която да бъде изложено всичко създадено от градските общини след голямата общинска реформа (20. VII. 1934); общественото осигуряване и социалните институти в българските общини; необходимостта от създаване в най-скоро време на градоустройствени планове за всички населени места; грешките и недостатъците на сегашното благоустройство; новия дух на общинското управление след 1934 г.; държавната намеса в търговията със зърнени храни и продоволствието на градовете; списък на градските общини; сведения за конференцията на Съюза на българските градове в Пловдив (1939) и решенията, приети на нея.

Ф. 380; 12 053 док.; 1831... 1953 г.; 2 инв. оп.; пост. 1956, 1959; бълг. алб., англ., груз., гр., кит., нем., пол., рум., ср., рус., ст. бълг., тур., фр. и унг. ез.

ДИМИТЪР ИВАНОВ ПОЛЯНОВ (ПОПОВ)

(псевд.: Алан, Горазд, Д. Карновец, М. Морянин, Неофит, Блез Паскал, Самоук, Онуфри, Сливнишки, Червен смях, Червенко, Черноризец Храбър, Читател, Чук, Ал. Шонар)

(Роден в 1876 г. — Карнобат; починал в 1953 г. — София)

Пръв пролетарски поет и организатор на пролетарския печат, общественик, културен деец и преводач. Активен сътрудник на в. „Работнически другар“, „Социалист“, „Ден“, сп. „Дело“ и „Ново време“. Редактор на сп. „Червен смях“ (1920—1923) и сп. „Наковалня“ (1925—1933). След 9 септември 1944 г. активно се занимава с литературна и обществено-политическа дейност — народен представител (1950—1953), депутат на трудещите се в СГНС (1951—1953), член на Съюза на българските писатели, на Съюза на борците против фашизма и др. Лауреат на Димитровска награда (1950).

Източници

За фонда и фондообразувателя: Димитър Благоев, Георги Кирков, Георги Бакалов, Д. И. Полянов в спомените на съвременниците си. Под общата ред. на А. Тодоров. С., 1968, 421—615; Веселинов, Г. Димитър Полянов. Литературно-критически очерк. С., 1964. 123 с.; Полянов, Д. И. Избрани съчинения. С., 1976, 5—63; Димитър Полянов и социалистическата литература в България. Сборник от изследвания по случай 100 години от рождението му. С., 1978. 196 с.

Публикации на документи: Полянов, Д. Събрани съчинения в 6 тома. С., 1960.

Във фонда са запазени материали с автобиографичен характер: кратки автобиографични бележки, лични спомени и служебни списъци.

Биографични данни за фондообразувателя се съдържат в: зрелостни свидетелства, удостоверения за издържани изпити и трудов стаж; тетрадка с ученически домашни упражнения по български език; документ от военната му служба (1912—1915); биография, съставена от проф. Г. Веселинов; и др.

Документите, отразяващи материалното състояние на фондообразувателя са: свидетелства и разписки за ежедневни приходи и разходи; за притежание на недвижими имоти; по наследствени дела; разписки за плаща-

не на членския внос към пенсионния фонд при Съюза на българските писатели и др.

Кореспонденцията от Д. Полянов е отправена до следните лица: Ст. Благоева, д-р П. Грозева, Г. Козаров, Г. Кунгуров, Г. Марков, Околийски комитет на БКП — Карнобат, М. Садовяну, Н. Топалов, В. Червенков и др.

Автори на писмата до фондобразувателя са: А. Барбюс, Т. Боров, А. Босев, М. Герасков, Б. Димитрова, К. Константинов, Кр. Кюлявков, Ив. Попов, Хр. Радевски, Н. Фурнаджиев, В. Христу и др. Те съдържат молби за съдействие и застъпничество; поздравления по различни поводи; съболезнования по повод смъртта на жена му; оценки на негови произведения; покани за тържества от частни лица и обществени организации; молби за отпускане на помощи на писатели; и др.

В кореспонденцията, свързана с писателската и преводаческата дейност на Полянов личат имената на Г. Бакалов, В. Благоева, ББИ, А. Вълчанов, Върховен читалищен съюз, П. Делирадев, В. Йосифов, А. Каралийчев, Г. Караславов, издателство „Народна култура“, Комитет за наука, изкуство и култура, Г. Михайлов, къща-музей „Ив. Вазов“ и „Хр. Смирненски“, С. Русакиев, А. Страшимиров, Я. Сакъзов, Вл. Топенчаров, Н. Хрелков и др. Те засягат участието на писателя в различни издания; молби за сътрудничество, впечатления от произведенията му; издаването и разпространението на неговите произведения; и др.

От писателската дейност на Полянов са запазени поетически творби, повечето от последния период на творчеството му: стихосбирките „Лири и тръба“, „Мисли и мечти с мастило“, „Първи стихотворения“, „Ний идем...!“, „Червенушки“, „Железни стихове“, „Искри от наковалня“, „Нова ера — нови песни“, „Избрани стихотворения“ и др.; отделни стихотворения — „Балада за трите майки“, „Белият гълъб“, „В памет на Хр. Смирненски“, „Войската на мира“, „Гласът на народа“, „Двата свята“ и др.; поемите „Баба Рада септемврийка“, „Бараж на Ерма“, „Гений“ и др.

Прозаичното творчество на писателя е представено с поеми в проза: „Вълк! Вълк!“, „Поет“, „Сигналът“; с приказки и легенди: „Приказка за двамата немски другари“, „Приказка за доктора“, „Приказка за машината“, „Приказка за пролетарския дявол“, „Видението на Прометея“ и др.; разкази: „Локомотивът“, „Но-

на
ена
ов,
—
А.
ва,
ки,
съ-
по-
ен-
ни
по-
л-
пи-
на-
ов,
гу-
ов,
ев,
н
ия;
та
ве-
за-
ния
и
г“,
ри
т-
за
н-
я-
ж
д-
г-
а-
ка
е-
о-

вото благородство“, „Чужденците“ и др.; хуморески и фантазии: „Негово златно величество“, „Първомайска фантазия“ и др.; драми: „Гуслар и поет“, „Елексирът на вечната младост“, „В царството на мечтите“ и др.; спомени: „Из спомените ми за Георги Кирков — Майстора“, „Как и какъв видях Алеко Константинов“, „Как съм празнувал Първи май“, „Моите спомени за Иван Вазов“, „Христо Смирненски и сътрудничеството му в „Червен смях“ и др.; проект за подбор на произведения за включване в том „Избрани произведения в проза“, машинописен екземпляр на същия том с редакторските бележки на А. Тодоров; отзиви за писателското дело на Полянов; библиографски бележки, направени от фондообразувателя във връзка с писателската му дейност.

Статиите, сказките, интервютата, материалите от участията му в литературни четения са свидетелство за широката популярност на Полянов като пролетарски поет.

Неговата преводаческа дейност е разкрита чрез направените преводи на произведения на О. Балзак, Д. Бедни, В. Василевска, М. Горки, Е. Зола, Ш. Петьофи, Ал. Толстой, Ж. Санд и др.

Редакторската дейност на Полянов във фонда е представена от редица документи, които очертават участието му в изданията: „Червен смях“ (1920—1923) — документи относно разпространението и цензурирането на изданието, стихотворенията на Хр. Смирненски „През бурята“ и „Камо грядеши“ в коректура предадени за публикуване в редакцията, разписки на Смирненски за получени хонорари; писмото на ЦК на БКП (т.с.), с което се възлага на Полянов да редактира „Червен народен календар“ за 1921 г.; документи от редактирането на седмичното литературно-научно списание „Наковалня“: рецензирането, планирането, конфискацията на списанието, сътрудничеството на Г. Бакалов в него (редица негови дописки). Запазени са броеве и други материали, както и възлагателно писмо на ЦК на БКП до колектива Д. Полянов, Ив. Клинчаров, Г. Бакалов да редактират през 1922 г. „Ботев лист“; бележки, свързани с редактиране на месечния литературен сборник „Искра“ (1907). Отделни документи са свързани с участието на Полянов в контролния редакционен комитет на „Дело“ (1910), месечно издание с политико-обществен и литературен характер, редактирано от Н. Харлаков. След 9. IX. 1944 г. Поля-

нов продължава редакторската си дейност. В годините 1948, 1953 е член на редакционната колегия на сп. „Славяни“; 1947—1948 — на „Българо-съветско единство“. Запазени са материали, свързани с редактираните от Полянов: Избрани произведения на Г. Кирков, „Песнопойка от революционни песни“, Паметен лист, посветен на Люба Ивошевич (1949) и др.

Статиите и сказките с политическа и обществена тематика са във връзка с публицистичната дейност на фондообразувателя: „Политика и стопанство“, „Пътят на Великата Октомврийска революция“, „Под слънцето на Димитровската конституция“, „За програмата на ОФ“, „Румъния преди 110 години и днес“, „Надгробно слово за В. Коларов“ и др. Множество бележки са послужили като материал за написването на статиите и сказките.

Голяма част материали свидетелствуват за пътуванията на Полянов в чужбина: посещения в Румъния (1945, 1950) — впечатления от страната, материали от чествването на 50-годишнината от смъртта на М. Еминеску и др.; Югославия (1947) — материали за страната, публикувани в пресата, бележки; СССР (1949 и др.) — записки, програми от Пушкиновите тържества, водени пътни бележки и др.; Франция (1952) — писма, бележки във връзка със 150 г. от рождението на В. Юго; с пребиваванията му в Китай и Корея са свързани множество пътни бележки, брошури, изрезки от вестници, интервюта.

Чествованията, посветени на писателската и обществената дейност на Полянов са отразени в следните документи: поздравителни писма от Г. Димитров за 50-годишния му юбилей, от обществени организации и частни лица; стихотворения на Д. Осинин и др., посветени на юбиляра, изрезки от вестници, отразяващи честванията и награждаванията му с различни отличия по този повод.

Във фонда се пазят изрезки от вестници: 1) Преписи и извадки от и за произведенията на български писатели: Ал. Константинов, Св. Минков, Н. Лилиев, Ст. Михайловски, Д. Пантелеев, Д. Подвързачов, Р. Ралин и др.; на руски и съветски писатели — стихотворения, статии, бележки, разкази от Д. Бедни, Ал. Блок, И. Еренбург, С. Есенин, М. Лермонтов, Вл. Маяковски, Н. Некрасов, И. Тургенев, Ф. Тютчев и др.; на френски писатели, поети, критици; за произведения на Ж. Амаду, Дж. Байрон, У. Скот, У. Шекспир, П. Шели и др. 2) Друга част от изрезките представяват: мисли за същността и ролята на литературното

творчество; отзиви за различни произведения; фолклорни и етнографски материали, народни песни; статии за бележити пролетарски и партийни ръководители, видни комунисти и антифашисти; по политически и идеологически въпроси — история на БКП, ОФ, марксистка философия, политическа икономия, държавно устройство, общонародни чествувания и годишнини; статии по исторически въпроси — за В. Левски, Освобождението на България, Парижката комуна, античната и средновековната европейска история; материали с разнообразно съдържание — бележки за първенци и ударници в производството и селското стопанство, носители на правителствени награди, епизоди из живота на видни личности и анекдоти и др.; материали за историята на Карнобат, Карнобатско и Сливен.

От учителската дейност (1906—1907) на Полянов са запазени писма и уверения за назначаването му на длъжност.

От работата на Полянов като докладчик в Главната дирекция на статистиката (1908—1913) има документи, отразяващи удръжки от заплатата му, полагане на изпити за запазване на длъжността и придобиване на степен; библиографията на Н. Михов за статистиката; студията на Ф. Пилту в превод за организацията на градската статистика; статията на Полянов по въпросите на смъртността и раждаемостта у нас; библиографски бележки по статистика.

Няколко удостоверения и писма са от дейността му като чиновник в БНБ.

От няколко писма и показания личи участието му в Комисията за установяване щетите на Народната библиотека, нанесени ѝ след въздушните нападения над София през 1944 г.

Свързани с дейността на Полянов като член на Народния съд са редица писма и бележки, сведения и списъци.

Във връзка с председателствуваната от Полянов Комисия по събиране на материали за Музея „Г. Димитров“ са някои окръжни, писма и бележки.

Редица съобщения, доклади, статии, планове, тезиси, информационни бюлетини разкриват дейността му като депутат на трудещите се в СГНС.

Участието на Полянов в Балканската и Първата световна война е отразено в следните документи: бележки и заповеди за отправяне на местоназначение;

сведения за положението на фронта, за бойните операции, действия и др.

Обществената дейност на Полянов е представена от документи, които свидетелствуват за членуването му в социалистическата партия — Нанси (1901); в БКП и комисията на пролетарската култура при ЦК на БКП. Между тях има списъци на членове на БКП от тесняческият период, позиви за чествувания на 1 май и др. Запазени са и документи за членуване в: Съюза на борците против фашизма; ОФ; Съюза на българските писатели; Научния съвет на Института за българска литература; Българо-съветското дружество (председател на секция); Дружеството на българските публицисти; Славянския комитет; Клуба на културните дейци; Българо-албанското дружество (председател; запазени са записки и бележки за Албания; „Очерк за дейността и живота на албанската колония в София“); и др.

Между документалните материали с общо съдържание са информационни бюлетини на Дирекцията по печата, албумът „За свободата“, географски карти и др.

Запазени са документи от, до и за членове на семейството на Полянов.

1. Берислава Д. Полянова (съпруга) — биографични материали: кръщелно свидетелство, статистически лист с попълнени данни, некролози; писма до нея от личен характер.

2. Кина Д. Полянова (втора съпруга) — автобиография; кореспонденция от частен характер; материали за обществената ѝ дейност като член на ръководството на ОФ организация; и др.

3. Иван Попов (баща). С него са свързани биографични материали и стихотворни опити.

4. Велика Ив. Попова (псевд. Вера Денкова — сестра); за нея има материали с биографични данни; поетически опити (издадената през 1926 г. нейна стихосбирка „Откъснати листа“); оценка за литературното ѝ творчество.

Във фонда се намират документи и за други родственици на Полянов, както и чужди ръкописи: сборки от стихотворения на български пролетарски поети; ръкопис върху теория на изкуството; записки по обща история на Тодор Малинов и др.

ТАБЛИЦА НА ПРИЕТИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АВ — Априлско въстание	Бълг. вести — Български вести
авг. — август	бълг. ез. — български език
А. д. — акционерно дружество	Бълг. нар. театър — Български народен театър
акад. — академик	Бълг. преглед — Български преглед
акц. д-во — акционерно дружество	Бълг. сбирка — Българска сбирка
алб. ез. — албански език	в. — век
англ. ез. — английски език	в. — вестник
анот. — анотация,-и	вж. — виж
апр. — април	ВИ сб. — Военноисторически сборник
арм. ез. — арменски език	ВМОК — Върховен македоно-одрински комитет
арх. — архитект	ВМОРО — Вътрешна македоно-одринска революционна организация
арх. — архивен, архивна	В'РО — Вътрешна македонска революционна организация
арх. ед. — архивна единица	г. — година
Археол. д-во — Археологическо дружество	ген. — генерал, генерален
архим. — архимандрит	ген.-лейт. — генерал-лейтенант
БАН — Българска академия на науките	г-н — господин
б. д. — без дата	год. — година,-и
БДЖ — Български държавни железници	гр. — град
БЖС — Български женски съюз	гр. ез. — гръцки език
БЗНС — Български земеделски народен съюз	груз. ез. — грузински език
БИА — Български исторически архив	д-во — дружество
биогр. — биографичен,-на	дек. — декември
БКД — Българско книжовно дружество	деп. — депозит
БКП — Българска комунистическа партия	дн. — днес
БНБ — Българска народна банка	док. — документ,-а,-и
БНСС — Български народен студентски съюз	д-р — доктор
б. п. — без последствие	др. — други
бр. — братя	Дух. култура — Духовна култура
бр. — брой, броеве	евр. ез. — еврейски език
БРСДП — Българска работническа социалдемократическа партия	ел. — електрическа,-и
БРЦК — Български революционен централен комитет	еп. — епископ
БТА — Българска телеграфна агенция	жп — железопътен, железопътна,-о,-и
бълг. — българска,-о,-и	зам. — заместник
	ЗЗД — Закон за защита на държавата
	зл. лв. — златни лева
	з. п. — земя и пари
	Изв. Археол. д-во гр. Сталин — Известия на Археологическото дружество гр. Сталин

Изв. на Инст. истор. — Известия на Института за история
Изв. истор. д-во в София — Известия на историческото дружество в София
Изв. Нар. библ. „Кирил и Методий“ и библ. СУ „Кл. Охридски“ — Известия на Народната библиотека „Кирил и Методий“ и библиотеката на Софийския университет „Климент Охридски“
Изв. на НБКМ — Известия на Народната библиотека „Кирил и Методий“
изд. — издаден, -а, -о, -и; издание
и. д. — изпълняващ длъжността
ИИ — БАН — Институт за история при БАН
Илюстр. Илинден — Илюстрация Илинден
инв. оп. — инвентарен опис
инж. — инженер
Истор. преглед — Исторически преглед
итал. ез. — италиански език
кап. — капитан
квч. — киловатчас, -а
КЗД „Мир“ — Кооперативно застрахователно дружество „Мир“
кит. ез. — китайски език
Клон истор.-филолог. и фил.-общ. — Клон историко-филологически и философско-обществен
кн. — книга
кол. — колекция
ком. — коментар
К.С.З.Д. — Кооперативно спестовно застрахователно дружество
л. — лист
лат. ез. — латински език
лв. — лева
Летопис на БКД — Летопис на Българското книжовно дружество
лит. — литературен, литературна
Лит. мисъл — Литературна мисъл
литогр. — литография
макед. — македонски
машин. — машинопис, машинописен
м-во — министерство
Мед. преглед — Медицински преглед
митр. — митрополит
мил. — милион, -и

НА БАН — Научен архив при Българска академия на науките
Нар. библ. — Народна библиотека
НБКМ — Народна библиотека „Кирил и Методий“
нем. ез. — немски език
ноем. — ноември
о-в — остров
ОДА — Окръжен държавен архив
ок. — около
окр. — окръжен, -на
окт. — октомври
ОН — Общество на народите
ОНС — Обикновено народно събрание
ООН — Организация на обединените нации
отг. редактор — отговорен редактор
отд. — отдел
отпеч. — отпечатък
ОФ — Отечествен фронт
Пер. сп. — Периодично списание
п. д. — пенсионно дело
пех. — пехотен
печ. — печатан, печатно
подп. — подписан, -о, -и; подпис
подполк. — подполковник
пол. ез. — полски език
помощ. — помощник
пост. — постъпление, -я
пр. — прочие
преп. — препис
прозв. — прозвище
проф. — професор
псевд. — псевдоним
ПТТ — пощи, телеграфи, телефони
публ. в анот. — публикувано в анотация
ПЦДИА — Пътеводител на Централен държавен исторически архив
р. — река
раб. — работнически, -о
рев. — революционен, -а
ред. — редактор, редакция
ред. и ком. — редакция и коментар
ред.-състав. — редактор-съставител
ротм. — ротмистър
РП — Работническа партия
рум. ез. — румънски език
рус. ез. — руски език
с. — село

С. — София
с. — страница
Сб НУ — Сборник за народни умо-
творения
Сб НУНК — Сборник народни умо-
творения, наука и книжнина
св. — света,-и
свещ. — свещеник
септ. — септември
СГНС — Софийски градски народен
съвет
СГОП — Стопански грижи и об-
ществена предвидливост
Соф. окр. съд. — Софийски окръ-
жен съд
сп. — списание
СПб. — Санкт Петербург
СпБАН — Списание на Българска-
та академия на науките
ср. ез. — сръбски език
СССР — Съюз на съветските социа-
листически републики
ст. — степен
староб. ез. — старобългарски език
СУ — Софийски университет
СФРЮ — Социалистическа федера-
тивна република Югославия
състав, — съставители

т. — том
т.п. — телеграфопощенски
ТПС — трудова поземлена собстве-
ност
т. с. — тесни социалисти
тур. ез. — турски език
укр. ез. — украински език
ул. — улица
унг. ез. — унгарски език
у-ще — училище,-а
Учил. преглед — Училищен преглед
ф. — фонд
февр. — февруари
фр. ез. — френски език
х. — хаджи
ЦВА — Централен военен архив
ЦДИА — Централен държавен ис-
торически архив
цит. сб. — цитирания сборник
цит. ст. — цитираната статия
цит. съч. — цитираното съчинение
ЦК — Централен комитет
ч. — част
черн. — чернова
чеш. ез. — чешки език
чл. — член
шв. ез. — шведски език
ян. — януари

СЪКРАТЕНИ ЗАГЛАВИЯ НА ПО-ЧЕСТО
ЦИТИРАНИ БИБЛИОГРАФСКИ ИЗТОЧНИЦИ¹

- АВ. Т. 1—2. = Априлско въстание 1876 г. под. ред. на проф. Ал. К. Бурмов. Т. 1—2.
Т. 1. Сборник от документи. С., 1954.
Т. 2. Анотации на документи и материали. С., 1955.
- АСУ, 1940 = Алманах на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Животописни и книгописни сведения за преподавателите. За петдесетгодишнината на Университета. 1888—1939. С., 1940.
- Данчов, Н. Г. и... БЕ. = Данчов, Н. Г. и И. Г. Данчов. Българска енциклопедия. С., 1936.
- Димов, В. Политическите водители... = Димов, Велико. Политическите водители на българския народ. Владетели, регенти, министри, председатели и подпредседатели на Народното събрание. Кн. 1. Царуването на княз Александър I. Ески Джумая, 1932.
- Дървингов, П. История на... = Дървингов, Петър. История на македоно-одринското опълчение. Т. 1—2.
Т. 1. Животът и действията на опълчението и войната с Турция. С., 1919.
Т. 2. Животът и действията на опълчението и войната със съюзниците през 1913 г. С., 1925.
- ЕБ. Т. 1—2. = Енциклопедия България. Т. 1—2.
Т. 1. С., 1978.
Т. 2. С., 1981.
- Иванов, Ю. БПП. = Иванов, Юрдан. Българският периодически печат от Възраждането му до днес (от 1844—1890 год.). Т. 1. С., 1893.
- Иванчев, Д. БПП. Т. 1—3. = Иванчев, Димитър П. Български периодичен печат. 1844—1944. Анотиран библиографски указател. Т. 1—3. С., 1962, 1966, 1969.
- КБЕ. Т. 1—5. = Кратка българска енциклопедия. Т. 1—5. С., 1963, 1964, 1966, 1967, 1969.
- ПЦДИА, 1970. = Пътеводител на Централния държавен исторически архив. С., 1970.
- Радев, С. Строителите... Т. 1—2. = Радев, Симеон. Строителите на съвременна България. Т. 1—2.
Т. 1. Царуването на княз Александра. 1879—1886. С., 1910.
Т. 2. Регентството. С., 1911.
- Секулов, Б. НП. = Секулов, Боян. Нашите правителства и министри от Освобождението до днес. С., 1911.

¹ В дясната половина на знака = са дадени източниците в пълната им форма, както тя е отразена на заглавната страница с приетите библиографски съкращения.

- Силянов, Хр. Освободителните борби... Т. 1—2. = Силянов. Христо.
 Освободителните борби на Македония. Т. 1—2.
 Т. 1. — Илинденското въстание. С., 1933.
 Т. 2. — След Илинденското въстание. С., 1943.
 Стоянов, М. БВК. Т. 1—2. = Стоянов, Маньо. Българска възрожден-
 ска книжнина. Под ред. на проф. Ал. К. Бурмов. Т. 1—2.
 Т. 1. С., 1957.
 Т. 2. С., 1959.

(Константин, Костаки) Душков	Ф. № 377
44. Муткуров, ген.-майор Сава Атанасов	Ф. № 342
45. Начев, д-р Йосиф	Ф. № 303
46. Паница, Коста Атанасов	Ф. № 336
47. Панов, Трифон Л.	Ф. № 367
48. Паприков, Стефан Георгиев	Ф. № 317
49. Петков Николов, д-р Никола	Ф. № 363
50. Планински, Йордан Жечев	Ф. № 369
51. Полянов, Димитър Иванов	Ф. № 380
52. Попдимитров Попзахариев, доц. Емануил	Ф. № 292
53. Попов (Папазов, Паскалев), Мирчо Петков (Димитров)	Ф. № 310
54. Попович, Райно (Райно Събев Стоянов)	Ф. № 372
55. Пронков, Илия Николов	Ф. № 376
56. Радев, д-р Александър Петрович	Ф. № 375
57. Радославов, Иван Радков	Ф. № 291
58. Радославов, д-р Стоян	Ф. № 365
59. Ракитин, Никола Василев Панчев	Ф. № 333
60. Руменов, д-р Владимир Иванов	Ф. № 325
61. Русев, Матеев и С-ие	Ф. № 340
62. Сапунджиев, Яким	Ф. № 322
63. Семерджиев, полк. Христо Панов	Ф. № 297
64. Симеонов, Иван	Ф. № 323
65. Славков (Славчов), Никола (Николай) Ангелов	Ф. № 306
66. Сливенски, Иван Георгиев	Ф. № 353
67. Спространов, Евтим Ангелов	Ф. № 324
68. Стойчев, подполк. Иван Кръстев	Ф. № 318
69. Тодоров, Коста Василев	Ф. № 357
70. Томов Крайнов, Лазар	Ф. № 293
71. Траянов, Теодор Василев	Ф. № 319
72. Хаджибалабанов, х. Петър (Петко) Хаджикалинов	Ф. № 314
73. Хаджилазаров, х. Вичо (Васил)	Ф. № 366
74. Хаджимитев, (Митьооглу), х. Василю Иванов	Ф. № 332
75. Хаджищачев, х. Минчо	Ф. № 307
76. Хаканов, д-р Георги Константинов	Ф. № 358
77. Цанков, Асен Цалов	Ф. № 373
78. Цухлев, Димитър Николов	Ф. № 368
79. Чаков, Михаил Георгиев	Ф. № 378
80. Чакъров, Георги Стефанов	Ф. № 370
81. Чапрашиков, Александър Георгиев	Ф. № 347
82. Шишков, Цаньо Николов	Ф. № 312
83. Шишманов, Димитър Иванов	Ф. № 346
84. Шишманов, Пейо Иванов	Ф. № 354

СПИСЪК НА ФОНДОВЕТЕ (I—VI КН.)
(подредени азбучно)

	Ф. №	Кн.	с.
Аврамов, Константин Габриелов	212	IV	102
Адженов, Иван Попалексов	235	IV	187
Александър I Батенберг, княз	271	V	90
Ангелов Великов, Божан	231	IV	176
Ангелов Маринов, Янко	223	IV	145
Андреев Стоичков, Найден	213	IV	104
Анкови, Йованчо (Иванчо) и Костаки Йованчови (Йованчович)	149	III	112
Антонов, Симеон	198	IV	69
Арабаджиев, Константин Тодоров	237	IV	200
Аргиров, Стоян Стоянов	287	V	216
Ариаудов, проф. д-р Михаил Петров	302	VI	40
Ахчиев, Азетон	240	IV	202
Ацев Хаджиконстантинов, Петър	371	VI	199
Баласчев, Георги Димитров	270	V	88
Бацаров (Бацуров), Никола Иванов	328	VI	102
Белчева, Мара Иванова	157	III	130
Бендерев, ген.-лейт. Анастас (Атанас) Тодоров (Георгиев)	262	V	56
Берковски, Петър Иванов	199	IV	70
Бинев Андонов, Кръстьо	190	IV	60
Блъсков, Илия Рашков (Райков)	10	I	78
Блъсков, д-р Никола Илиев	350	VI	139
Бобекови, Павел и Иван Станеви	349	VI	137
Бобчев, проф. Константин Николов	279	V	185
Бобчев, д-р Никола Савов (Савич)	278	V	181
Бобчев, проф. Стефан Савов	255	V	22
Божил чорбаджи (Божил Съботинов Божилов)	184	IV	34
Божинов, Тодор Атанасов	164	III	138
Бончев, Нешо Бончев	47	II	87
Босилков, Константин Петков	174	III	163
Бостанджииглу, Панайот Димитров	338	VI	118
Ботев Петков, Христо	86	II	192
Бояджиев — Кундурджията, Петко Тодоров	92	III	22
Боянов, Петър Парашкевов	251	V	17
Брадинов, Станчо Николов	159	III	132
Бурмов, Тодор Стоянов	16	I	145
Българска добродетелна дружина (БДД)	185	IV	38
Българска екзархия	46	II	84
Български масонски ложи	222	IV	143

Български революционен централен комитет (БРЦК) — Букурещ	78	II	164
Българско благотворително общество (ББО) — Гюргево	105	III	42
Българското опълченско дружество — Русе	355	VI	145
Българско печатарско дружество „Промишле- ние“ (БПД)	246	IV	209
Българско централно благотворително общество (БЦБО) — Букурещ	56	II	106
Българско читалище в Цариград	132	III	89
Вазов, Иван Минчов	250	V	15
Ванков, Янко Н.	243	IV	205
Василев Иванов, проф. инж. Димитър	214	IV	107
Васильов (Василев) Цоков, Тома	177	IV	168
Вацов Киров, Спас	227	IV	166
Векилов (Викилов), Христо П.	30	II	18
Величков Петков, Константин	153	III	119
Велков, Тодор Тодоров	57	II	115
Веркович, Стефан Илич	115	III	61
Винаров, ген. Върбан Николов	334	VI	113
Витанов, Петър Попкойчев	188	IV	54
Войников, Добри Попов	81	II	179
Вулович, Димитър	127	III	82
Вълкович Чалъков, проф. д-р Георги	286	V	212
Вълков, Ганчо Пеев	299	VI	36
Върховен македоно-одрински комитет (ВМОК)	224	IV	147
Габровски, Петър Димитров	215	IV	112
Габровско училище	69	II	145
Гайтанджиев, Христо Ников (?)	172	III	158
Ганев Витанов, Христо (Христаки) и братя	176	III	167
Ганчев Василев, Васил	138	III	97
Гарвалов, Пейо Радев	135	III	92
Генев Колчев, ген.-майор Никола	316	VI	67
Генчев, д-р Харалампи Димитров	374	VI	204
Георгиев Лозанов, Михалаки	275	V	170
Георгиеви Недеви, братя Евлогий и Христо	7	I	62
Германски културно-просветни и пропагандни организации в България	219	IV	123
Геров Добревич — Мушек, Найден	22	I	174
Гешов (Гешев), Иван Евстратиев (Евстатиев)	272	V	103
Гинчев Шкипърнев, Цани	173	III	159
Глоглов, Антон (Антон Илиев Дончев)	202	IV	75
Головин, Александър Теодорович	161	III	135
Горов, Димитър Иванов	64	II	130
Гочев Вълчанов, Янаки	309	VI	53
Граматииков, Меркурий Димитриев	144	III	106
Греков, Димитър Панайотов	290	VI	9
Греков, Михаил Георгиев	162	III	136
Грудов, Иван Попвелчев	116	III	62
Грънчаров, Сидер Костадинов	114	III	60
Гюмюшев, Петър Василев	118	III	66
Дайнелов, Йосиф Генев	140	III	101
Далакчиев, свещ. Ненчо Милков	147	III	111

Данев, д-р Стоян Петров	15	I	126
Даскалов, Христо Никифоров	129	III	84
Димитров Тодоров, Христо	58	II	118
Димитров Филоктеев, д-р Антон	339	VI	119
Димитров, Христо Вълков	166	III	146
Димов Бъчеваров, Господин	202	IV	74
Димов, поп Милан Георгиев	128	III	83
Добровски (Добрович) Жельов, Иван	233	IV	180
Доротей, митрополит Софийски (Врачански, Скопски)	37	II	62
Драганов, поп протонотарий Димитър	241	IV	202
Драганов, Драган Стоянов	337	VI	117
Драгиев, Димитър Драгиев	280	V	196
Драндар, Антон Хаджигеоргиев	119	III	67
Драсов, Иван Тодоров	89	III	18
Дринов, проф. Марин Стоянов	111	III	48
Друмев, Васил (митрополит Климент Търновски)	146	III	107
Екзарх, Александър Стоилов (Стоилович)	66	II	135
Енчев (Попенчев) Попдимитров, Петър	232	IV	177
Жеков, Недьо (Недялко) Николов	68	II	141
Жеков, ген. Никола Тодоров	311	VI	59
Живков, Георги Атанасов (Атанасович)	320	VI	77
Живков, Никола Атанасов	294	VI	27
Загоров, д-р Димитър Славов	217	IV	115
Загоров, проф. д-р Славчо Димитров	218	IV	118
Занмов, Стоян Стоянов	93	III	23
Запryanов Ковачев, Божидар (Тодор, Богдан)	244	IV	205
Зафиров, Георги Атанасов	104	III	41
Захариев Секулов, Стефан	48	II	89
Златаров, Христо Стойчев	281	V	197
Златев, Симеон Симеонов	331	VI	107
Златев, Христо (Христаки) Михайлов	59	II	119
Змейкович (Змейков), Яков Димов	283	V	200
Зографов (Зографски), Никола Петров	23	I	182
Золотович, Димитър Иванов	131	III	88
Иванов, Ангел	242	IV	204
Иванов — Големия, Христо	101	III	37
Иванов Мирчев, Юрдан	186	IV	52
Иванов Николов, поп Недельо	97	III	31
Иванов Хаджидинчов, Отон	96	III	29
Иванов (Чернев), Иваница Ангелов	252	V	18
Игнатий Рилски	137	III	95
Изворски, Стефан	83	II	181
Икономов, Теодосий (Богдан) Поптеодосиев	139	III	99
Икономов, Тодор Поппетров	19	I	157
Иларион, митрополит Ловчански и Кюстендилски	45	II	77
Иларион Макариополски, митрополит Търновски	134	III	91
Илиев, Атанас Трифонов	230	IV	174
Йорданов Вълков, Велико	341	VI	122
Йосиф I, екзарх (Лазар Йовчев)	360	VI	160
Йосиф Соколски, архиепископ	348	VI	135
Кабакчиев, Никола Георгиев	124	III	78
Калянджиев (Калянджи), Павел Цанев	18	I	152

Каравелов, Любен Стойчев	2	I	19
Каракашев, Атанас И.	197	IV	69
Караманджуков, Христо Иванов	284	V	201
Караминков (Минкович), Христо (Христаки) Димов	245	IV	207
Карамфилович, Димитър Петрушов	300	VI	37
Касабов, д-р Иван Христов	154	III	120
Кепов, Иван Петров	305	VI	44
Кирилов, Иван	180	IV	27
Кирков, Георги Яковлев	156	III	127
Киряков Калоянов, Петко — капитан Петко войвода	76	II	160
Кисимов, Пантелей (Пантели, Пандели) Хаджигеоргиев	179	IV	23
Кисимова, Евгения Хаджидимитрова	75	II	157
Кишелски, Иван Попкиров	3	I	25
Книгоиздателство „Христо Г. Данов“ — Пловдив	289	V	227
Козлев, Никола Димов	225	IV	162
Колчев Пенчов, Стамо	220	IV	132
Комитет „Цар Освободител“	345	VI	131
Кондов, Константин Николов	326	VI	100
Кооперативно застрахователно дружество „Мир“	364	VI	192
Краев Вътон (Вълон), Илия	277	V	176
Кринчев, Страшимир Димитров	359	VI	158
Кръстевич, Гаврил Баев	145	III	106
Кръстич, Димитър Ангелович (Ангелов) и братя Петър и Алеко Кръстич	170	III	151
Кънчев, Кънчо Георгиев	321	VI	84
Кънчов (Кънчев), Васил Иванов	288	V	222
Кърджиев, Тома Антонов	117	III	65
Лазаров Ненов, Никола	298	VI	34
Левски, Васил	85	II	187
Лолов, Васил Атанасов	236	IV	189
Луков, ген. Христо Николов (Колев)	221	IV	141
Лулчев Механджиев, Брайко	257	V	44
Людсканов, Александър Кочов (Николов)	12	I	86
Людсканов—Цанков, Константин Александров	356	VI	146
Ляпчев, Андрей Тасев	315	VI	64
Мавродинов, Петър	308	VI	51
Маджаров, Рашко Пройчев	352	VI	140
Македонски, Христо Николов	90	III	19
Малеев, майор Лука Малеев	267	V	78
Манев, Ватю Иванов	304	VI	43
Маринов Боцев, Димитър (Митко)	195	IV	67
Матев (Матеев), Андрей	107	III	43
Матеев, Петър Матеев	343	VI	129
Матов, Димитър Апостолов	51	II	98
Миларов (Сапунов), Светослав Николов	112	III	51
Милев, Гео (Георги Милев Касабов)	26	I	190
Милков, Димитър Проданов	193	IV	65
Минков, Георги Костов	24	I	184
Минков, д-р Никола Христов	379	VI	213
Минков, Тодор Николаев	29	II	16

Минчевич (Минчович), Димитър Пантелеев	265	V	70
Минчоглу, х. Никола (Николи) Хаджидимов	49	II	91
Миркович, д-р Георги Вълков	95	III	27
Миркович, Петър Русков (Русчев, Русчов)	301	VI	38
Миркович, Руско (Русчо) Вълков	169	III	149
Мирски, Кръстю Иванов (Попов)	295	VI	30
Михайлович (Михаилиди), Георги Василев	329	VI	105
Михайлович (Михаилиди), Исидор Василев	330	VI	103
Михайловски, Никола Стоянов (Хаджистоянов)	74	II	155
Молов, проф. Владимир Димитров	361	VI	162
Моллов, д-р Димитър Петров	160	III	134
Моллов, поп Симеон Петров	61	II	122
Момчилов, Иван Николов	60	II	121
Моравенов (Моровенов), Костадин (Константин, Костаки) Душков	377	VI	210
Муткуров, ген.-майор Сава Атанасов	342	VI	125
Народна библиотека „Кирил и Методий“ — София	35	II	29
Начев, д-р Иосиф	303	VI	42
Начович, Григор Димитров	14	I	102
Негенцов, Досю Андреев	261	V	52
Недев (Недюв) Самарджиев, Цветко	247	IV	220
Неофит Рилски	54	II	101
Николаев, д-р Александър	211	IV	100
Николаев, д-р Николай Петров	274	V	156
Нурижан (Нурижанов), Жорж (Джорджио, Георги)	264	V	66
Обретенев, Никола Тихов	122	III	70
Общи, Димитър Николов	91	III	21
Обрешков, Неделчо Павлов	67	II	140
Павел Божигробски, архимандрит	39	II	66
Палаузов, проф. д-р Владимир Николаев	276	V	172
Палаузов, Николай Христофорович	113	III	57
Панарет Рашев, митрополит Погониански	8	I	72
Панаретов (Парашкевов) Хаджилиев, Стефан	204	IV	77
Паница, Коста Атанасов	336	VI	115
Панов, Димитър Гинчев Гинов	120	III	69
Панов, Трифон Л.	367	VI	194
Паприков, Стефан Георгиев	317	VI	69
Паскалев, Александър Михайлов	228	IV	170
Пеев Стоянов, Тодор	110	III	46
Петков Николов, д-р Никола	363	VI	190
Петков, Стоян (Станко) Станков	79	II	168
Петкович, Георги Хаджипетров	163	III	137
Петров, Бачо Киро	167	III	147
Петров, ген. Рачо Петров	266	V	73
Планински, Йордан Жечев	369	VI	197
Поборническа комисия в Копривщица	108	III	44
Полянов, Димитър Иванов	380	VI	215
Попвасилев, Кесарий	32	II	24
Попдимитров Попзахарнев, доц Емануил	292	VI	14
Попконстантинов (Константинов, Попов) Манолов, Христо	285	V	203
Попконстантинов Попмарков, Никифор	42	II	71

Попов, Данаил Христов	88	III	15
Попов, Димитър Кръстев	143	III	105
Попов (Папазов, Паскалев), Мирчо Петков (Димитров)	310	VI	57
Попов, Стати	136	III	94
Попович, Райно (Райно Събев Стоянов)	372	VI	201
Попович, Райчо Попхристов	125	III	80
Поповски, Никола Поптърпов	9	I	76
Попсимоенов, Георги (Йорго)	36	II	47
Попстоянов (Стоянов), Аверкий	148	III	111
Попхристов, Иван (Банката)	126	III	81
Попцонев, Станчо	72	II	152
Пронков, Илия Николов	376	VI	209
Протогеров, Александър Николов	189	IV	55
Пулиев, братя Христо и Никола Тодорови	183	IV	30
Пупешков, Васил Цветков (Цветанов)	142	III	104
Първанов, Никола	194	IV	66
Радев, д-р Александър Петрович	375	VI	207
Радославов, д-р Васил Христов	263	V	58
Радославов, Иван Радков	291	VI	13
Радославов, Минко (Минчо) Маринов	200	IV	71
Радославов, Михаил (Михал, Матъо, Минко) Христов	259	V	46
Радославов, д-р Стоян	365	VI	193
Райнов, Теофан	248	IV	224
Ракитин, Никола Василев Панчев	333	VI	111
Раковски, Георги Стойков	1	I	11
Ризов, Димитър Христов	178	IV	11
Рилски манастир	65	II	133
Робови, Андрей и Стоян	44	II	75
Руменов, д-р Владимир Иванов	325	VI	49
Русев, Матеев и С-ие	340	VI	121
Савов, Михаил Попов	20	I	167
Савов, инж. Михаил Савов	210	IV	99
Салабашев, Иван Петров	234	IV	183
Салгънджиев, Стефан Калчев	62	II	124
Сапунджиев, Яким	322	VI	85
Сапунов, Иван Георгиев	82	II	180
Сарафов, Иван Константинов	21	I	172
Сахарова, Евгения Иванова Шекерджиева	130	III	88
Секулнички, Марко	239	IV	201
Селимински, д-р Иван Георгиев	28	II	7
Семерджиев, полк. Христо Панов	297	VI	33
Симеон, митрополит Варненски и Преславски	196	IV	67
Симеонов, Иван	323	VI	86
Симидов, Филип Стоянов	123	III	75
Скайлер, Юджин	181	IV	28
Славейков, Иван Петков	141	III	102
Славейков, Пенчо Петков	158	III	130
Славейков, Петко Рачов	43	II	73
Славков (Славчов), Никола (Николай) Ангелов	306	VI	47
Сливенски, Иван Георгиев	353	VI	143
Сливополски — Пилигрим, Йордан Йорданов	282	V	199

Соколов, Симо	34	II	25
Спространов, Евтим Ангелов	324	VI	90
Стамболов, Стефан Николов	63	II	126
Станчов (Станчев), д-р Димитър Янев	13	I	94
Стефан, архимандрит (Стефан Хаджирадков)	254	V	21
Стефанов, Иван (Иванчо, Йованчо)	133	III	90
Стефанов, Стефан Петров	168	III	148
Стойков Симеонов, Георги (Герго, Георго)	152	III	118
Стойчев (Стойкович), Георги	99	III	34
Стойчев, подполк. Иван Кръстев	318	VI	73
Стоянов Джедов, Захари	100	III	35
Сърмаджиев, Хараламби Георгиев	237	IV	190
Танев, Стефан Димитров	206	IV	84
Теодоров, Теодор Иванов	273	V	141
Тепавски, Михаил Иванов	25	I	188
Тодоров, Коста Василев	357	VI	155
Тодоров, Петко Юрданов	226	IV	165
Томов Крайнов, Лазар	293	VI	25
Тончев, Димитър Стоянов	256	V	40
Траянов, Теодор Василев	319	VI	76
Тренков, Йордан Христов	258	V	45
Тулешков, Кири Петрович (Хаджипенков)	4	I	27
Търговска къща „Хр. П. Тъпчилещов“ в Цариград	6	I	39
Филаретов, Сава Вълчев (Вълчов)	249	V	249
Филип Тотю Тодоров	98	III	32
Филов, проф. д-р Богдан Димитров	209	IV	91
Филов, Димитър Генков	253	V	19
Франгов, свещ. Петко Тодоров (Тошев)	151	III	115
Франгя, Антон	187	IV	53
Футекова, Райна Попгеоргиева	94	III	25
Хаджибалабанов, х. Петър (Петко) Хаджикалинов	314	VI	62
Хадживълков, Васил Христов	269	V	85
Хаджигеоргиев, Ради	77	II	163
Хаджигеоргиев Хаджигенчев, Димитър	175	III	165
Хаджидимитров, х. Иван	71	II	150
Хаджиникономов, Тотю (Стойно)	201	IV	73
Хаджилазаров, хаджи Вичо (Васил)	366	VI	196
Хаджимитев (Митьоуглу), х. Васили Иванов	332	VI	109
Хаджиславчев (Славчев), Михаил (Михал)	121	III	69
Хаджитошев Ценович, Димитраки	40	II	67
Хаджищачев, хаджи Минчо	307	VI	49
Хаканов, д-р Георги Константинов	358	VI	156
„Хемус“ — акционерно дружество за книгопечатане и издателство (1918—1947)	260	V	48
Хесапчиев, х. Георги Христов	41	II	70
Хесапчиев, Христофор Георгиев	17	I	150
Хитов, Панайот Иванов	87	III	9
Хитров, Тома Станчев (Станев)	102	III	39
Хранов, Димо (Димитър) Вълчев (Васильов)	73	II	154
Хрисант, архимандрит	50	II	96
Хрисант, архимандрит Самоковски	53	II	100
Христов (Гачев), Величко Тодоров	31	II	20
Христов, поп Захарий	38	II	65

Хрулев (Хрулевски), Тодор (Теодор) Тодоров	182	IV	29
Цанков, Асен Цалов	373	VI	202
Цанков, Драган (Димитър) Кириаков	11	I	79
Цанков, Кириак (Ячо) Антонов	5	I	29
Цанов, Найчо (Николай) Томов	192	IV	62
Ценович Минков, Димитър	80	II	172
Централен комитет на Гимнастическите дружества в Южна България — Пловдив (Таен комитет)	155	III	125
Цикалов, Христо (Христор, Христодул) Петров	52	II	99
Цонев, проф. Беньо Стефанов	205	IV	78
Цонев, Драгомир Бенюв	216	IV	113
Цонзаров, Марин Христов	150	III	114
Цухлев, Димитър Николов	368	VI	195
Чаков, Михаил Георгиев	378	VI	212
Чакърров, Георги Стефанов	370	VI	198
Чапрашиков, Александър Георгиев	347	VI	134
Частен революционен комитет — Сливен	103	III	40
Чинтулов, Добри Петров Миндов	84	II	185
Чомаков, Салчо Иванов	70	II	146
Чунчулов, Тодор	191	IV	61
Шевен, Герхард фон	208	IV	90
Шишков, Тодор Николов (Николаевич)	55	II	104
Шишков, Цаньо Николов	312	VI	61
Шишманов, Димитър Иванов	346	VI	132
Шишманов, Пейо Иванов	354	VI	144
Шишманов, д-р Христо Петров	207	IV	86
Шопов, инж. Драгой Василев	106	III	43
Шопов, Павел Петров	171	III	153
Шопов, Тодор Иванов	109	III	45
Яворов, Пейо Тотев Крачолов	229	IV	172
Якобсон, Михаил Иванович	268	V	81

УКАЗАТЕЛ НА СОБСТВЕНИТЕ ИМЕНА¹

<p>Абаджиев, В. 73
 Абати, А. Х. 168
 Абдулах бей 199
 Абтулова (Зералиева), Юм. А. 109
 Авгерино, М. 65
 Авенол, Ж. 166
 Аврамов, Г. 87
 Аврамов, Д. 164
 Аврамов, Ив. 172
 Аврамов, К. 54
 Аврамов, К. Г. 86, 87
 Аврамов, П. 36
 Аврамович, М. 151
 Агура, Г. 53, 82, 168
 Агура, проф. Д. 10, 80, 83, 168
 Азим паша 191
 Айвс, Х. 130
 Айзенбах, барон Ф. Р. 76
 Айзенщайн, Из. 189
 Акрабов 127
 Аксаков, И. С. 32
 Алабин, П. 38
 Аладжов, Г. 161
 Алан — вж Полянов, Димитър Иванов
 Александриди 87, 88
 Александров, Ил. 177
 Александров, Ст. 68
 Александров, Т. 92, 120, 154
 Александрова, Е. 161
 Александрова, К. 161
 Александър I Батенберг, бълг. княз 9, 10, 29, 31, 35, 75, 79, 82, 83, 104, 113, 114, 125, 145, 189
 Александър I, ср. крал 151, 208</p> | <p>Александър II, рус. император 30
 38, 102, 127
 Александър III, рус. император 138
 Алексиев, Д. 65
 Алексиев, Н. 21, 45, 92
 Алексиев, П. 20
 Алексиева, Н. 24
 Али 194
 Амаду, Ж. 218
 Амьоркиев 127
 Анастасов, Г. 65
 Анастасов, Н. 48
 Анастасов, П. 18
 Ангелов, А. 168
 Ангелов, Б. 14, 124, 167, 168
 Ангелов, Г. 54, 164
 Ангелов, Д. 18
 Ангелов, Д. 165
 Ангелов, д-р Р. 147
 Ангелов, Хр. 145
 Ангелов, Цв. — вж Спространов, Евтим Ангелов
 Андонов, Д. 16
 Андонов, Ив. 28, 80
 Андреев, М. 89
 Андрейчин, Ив. Ст. 45, 190, 191
 Анжар — вж Траянов, Теодор
 Анков, М. 10
 Ансбахер, Г. 65
 Антим I, екзарх 161
 Антимос, протосингел 199
 Антон Карата — вж Филоктечев, д-р Антон
 Антониди, Д. 116
 Антонов, В. 55</p> |
|--|---|

¹ С получерни цифри са означени страниците, на които са биографичните бележки за фондообразувателите; само техните имена и имената на членовете на семействата им са дадени в пълната им форма; допълнителни сведения към някои имена (на духовници, монарси и др.) са дадени при съвпадение на имената, както и при някои чужди имена; на места, където е било възможно, е отразена по-пълната им форма. Не са включени имената от предговора и библиографските източници.

Антонов, Д. 171
Антонов, Ст. 36
Антонов, Т. 92
Апостолов, Ив. 212
Априлов, В. 40, 201
Арабаджиев, Г. 164, 168
Арабаджиев, К. 36
Ардити, Д. 168
Арнаулов 138
Арнаулов, Ив. 80
Арнаулов, акад. Михаил Петров
(псевд.: Фабрициус) 16, 18, 21,
40, 41, 44, 112, 113, 124, 143
Арнаулов, Хр. 54
Арсенева, Н. 148
Арсений, митр. Киевски и Галички
136
Асалдо 189
Асенов, хаджи Димитър 187, 197,
198
Аспарух — вж Попов (Папазов,
Паскалев) Мирчо Петков (Димит-
ров)
Атанаснев 127
Атанасов, В. 50
Атанасов, Д. 63
Атанасов, Дончо 164, 172
Атанасов, Ив., поручик 75
Атанасов, Н. 21, 41
Атанасов, Хр. 87
Атанасов-Думбалаков, М. 154
Атанасова, Ек. 161
Ато, Ж. 17
Ахчиев, К. 168
Ацев, Георги Петров 200
Ацев, Мирчо 200
Ацев Хаджиконстантинов, Петър
199, 200
Ашер, А. 89

а-

Бабаджанов, Сл. 70, 92
Багряна, Ел. 41, 42, 133
Баерле, Ф. 89
Баждаров, Г. 45
Байнов, Ив. 166
Байрон, Дж. 218
Бакалов, Г. 16, 20, 45, 216, 217
Бакалова, Ст. 18
Бакърджиев, Я. Д. 203
Балабанов, проф. Ал. 17
Балабанов, Димитър Калинов 63
Балабанов, Ив. 63

Балабанов, Калин Калинов 63, 64
Балабанов, х. Калин — вж Хад-
жибалабанов, х. Калин
Балабанов, Кр. 64
Балабанов, М. Д. 10, 87, 108, 138
Балабанов, Н. 18, 63
Балабанов, Никола х. Калинов 63
Балабанов, х. Петър Хаджикали-
нов — вж Хаджибалабанов
х. Петър (Петко) Хаджикалинов
Баламезов, проф. Ст. 189
Балан, Ал. Теодоров — вж Теодо-
ров — Балан, акад. Алексан-
дър
Баласчев, Г. 120
Балбо, И. 141
Балджиев, В. 154
Балзак, О. 217
Балкански, Г. 116
Балмонт, проф. К. 16, 20, 21, 22, 112
Балугджич, Г. 70
Банков, Г. 184
Банлин, П. Х. 166
Бараков, Б. 100
Барбюс, А. 23, 216
Барутчийски 54
Барчай, З. 76
Басалбаса, Е. 105
Басмаджиев, Ив. 80
Батолов, К. 134
Баучер, Дж. 92, 97
Бахметнев, проф. П. 81
Бахметнев, Ю. 9, 10
Бацаров, Иван Николов 105
Бацаров (Бацулов), Никола Иванов
102, 103, 104, 105
Бацаров, Никола Николов 104
Бацарова, Кръстина Николова 103,
104, 105
Бацарова, Мария 103, 104
Бацини, Л. 18
Бачо Киро — вж Петров, Бачо
Киро
Башев, А. Г. 92, 168
Бедни, Д. (Ефим Алексеевич Придво-
ров) 217, 218
Безеншек, А. 39
Белев, Г. 14
Белев, Н. 164
Бележков, Ив. М. 25
Беловеждов, Н. 124
Белчев, Г. 39, 45, 65
Белчев Хр. 35, 79, 82, 126

- Белчева, М. 125, 128
 Беляковски, М. С. 81
 Бенароев, Л. 89
 Бендерев, Ан. 73, 128, 147, 191
 Бенковски, Г. 48, 139, 198
 Бенли, М. 104
 Бенчев 54
 Бергман 173
 Бергсон, А. 16, 21
 Берковски, П. 58
 Берлайн, П. Р. 180
 Бернщайн 87
 Беров 164
 Берон, д-р П. 104
 Бертони, Ш. 168
 Бетлен, Е. 142
 Бехтеев, полк. 75
 Беш Чинар — вж Спространов, Евтим Ангелов
 Бешев, П. Д. 73
 Вилиг, О. 78
 Биндер — вж и Хамлин 164
 Бицили, проф. И. 42
 Благоев, Д. 79, 83, 165
 Благоева, В. (В. Живкова) 78, 79, 80, 81, 82, 83, 216
 Благоева, Ст. 83, 216
 Блез Паскал — вж Полянов, Димитър Иванов
 Блеър 163, 182
 Блок, Ал. 218
 Блъсков, А. 73, 146
 Блъсков, Б. 140
 Блъсков, Ил. Р. 30, 45, 103, 140
 Блъсков, д-р Никола Илнев (псевд.: Боян Тилилейски) 139, 140
 Блъсков, Р. 28, 31
 Блъскова, Н. 140
 Боало, Н. 14
 Боасие, Л. 167
 Бобевски, Л. 190
 Бобеков, Иван Станев 137, 138
 Бобеков, Павел Станев 137, 138, 139
 Бобошевски, Цв. 192
 Бобчев, Ив. 92
 Бобчев, проф. С. С. 30, 53, 73, 87, 124, 138, 165, 187, 190, 192
 Бовери — вж и Браун 173
 Богданов, Ив. 139, 140
 Богданова, М. 161
 Богориди, Ал. 63, 75, 157
 Богоров, д-р Ив. 30
 Бодлер, Ш. 13
 Божилов, К. 78
 Божинов, Ал. 22, 185
 Божинов, Ст. 177
 Божков, Д. 167
 Бойчев, В. 86
 Бонев, В. 110
 Бонев, К. 110
 Бониер, проф. Г. 167
 Бордес, Ж. ван Валре де 163, 166
 Борина, Хр. 112, 124, 125
 Борис, архим. 160, 161
 Борис, митр. Охридски 121
 Борис III, бълг. цар 18, 65, 141
 Борисавлевич, М. 151, 152
 Боров, проф. Т. 45, 216
 Босев, А. 216
 Босилков, Л. 54
 Бостанджюглу, Георги Панайотов 119
 Бостанджюглу, Лисавета Панайотова 119
 Бостанджюглу, Панайот Димитров 118, 119
 Бостанджюглу, Тодор Панайотов 119
 Ботев, К. 74
 Ботев, Хр. 16, 17, 20, 21, 40, 47, 74, 92, 104, 125, 191, 198, 213
 Бошняк, Л. 49
 Бояджиев, д-р В. 83
 Бояджиев, З. 58
 Бояджиев, К. 60
 Бояджиев, П. 87
 Бояджиев, Хр. 18
 Браблек, д-р Ян 167
 Бракалов, Ив. 35
 Браун — вж и Бовери 173
 Браун, Х. 203
 Брел, В. 18
 Брупбах 182
 Бръчков, Хр. 78
 Бръчов, Ст. 191
 Будеану, Р. 106
 Будевска, Адр. 13
 Буиклиев, К. 164
 Бунарджиев, Ив. 17
 Буриан, Е. 9, 10
 Буров, Ат. 65, 141, 164, 166, 192
 Бурови, бр. 87
 Бухмайер, А. 80
 Българията, Кр. 54
 Бъчваров, Ат. 161
 Бъчваров, Г. 70

- Бъчваров, Цв. 97
 Бъчварова, Н. 161
 Бьомхес, Фр. 78
 Бюлов, Б. фон 78
- Вазов, Д-р Б. 24, 164, 166, 192
 Вазов, Вл. 142
 Вазов, Ив. 39, 40, 79, 83, 92, 123, 128, 185, 216, 217
 Вакарелски, Хр. 42, 45
 Ванов, Т. 168
 Вановски, ген. П. С. 86
 Вапцаров, И. 26
 Вапцаров, Ш. 59
 Варет, проф. Ж. 167
 Вариклечков, Ив. 206
 Варимезов, Д. 54
 Василев, В. 213
 Василев, поручик В. 75
 Василев, Вл. 112, 124
 Василев, Г. 54, 159
 Василев, Гр. 16
 Василев, Д. 54
 Василев, Д. 65
 Василев, М. 37
 Василев, О. 18
 Василев, Р. 163
 Василев, Т. — вж Васильов, Т.
 Василев, Хр. 87
 Василевска, В. 217
 Василий, митр. 65
 Васильов, Гр. 159
 Васильов, Т. 148, 191
 Васков, П. 54
 Ватев, проф. д-р С. 18
 Вацов, Сп. 35
 Везенков, В. 92, 93
 Везенков, Ст. 95
 Велев, Хр. 189
 Великов, К. 30, 156
 Величков, Ал. 164
 Величков, К. (К. Величков Петков) 39, 45, 77, 138
 Велков, Ив. 21
 Венелин, Ю. 201, 202
 Вениамин, владика 103
 Вениамин, С. 133
 Венсан, Е. 82
 Венцианов, М. 22
 Верон, К. 65
 Веселинов, проф. Г. 215
 Виала, Л. 171
 Виденов, Т. 142
- Вилард, М. 168
 Вилхелмина, кралица на Холандия 39
 Винаров, ген. Върбан Николов 113, 114
 Винарова, Луиза 114, 115
 Вирт, д-р М. 73
 Вистоцки, Вл. 18
 Виталис, ген. 74
 Витанов, Д. 168
 Витанов, Т. 206
 Вичев, Ивайло 194
 Вичев, П. 18
 Вишин, Л. 208
 Владигеров, Ал. 80
 Владикин, Ив. 45
 Владимирова, Румена 99
 Владов, д-р Д. 51
 Влайков, Т. Г. 21, 41, 43, 165
 Войводов, Н. 195
 Войников, Д. 103, 104, 198
 Волов, П. 34, 48
 Володимиров, проф. П. 161
 Врангел, П. 148, 152
 Врбанич, М. 148
 Вунч, С. 208
 Вълков, Велико Йорданов — вж Йорданов Вълков, Велико
 Вълков, Г. 112
 Вълков, ген. Ив. 141
 Вълкович, д-р Г. 9, 10, 35, 83, 108, 114, 115, 146
 Вълкович, Д. 156
 Вълкович, Луиза — вж Винарова, Луиза
 Вълков, Ганчо Пеев 36
 Вълчанов, А. 216
 Вълчанов, Я. — вж Гочев Вълчанов Янаки
 Вълчев, Д. 54
 Вълчев, Р. 110
- Габе, П. 45, 82
 Гавазов, С. 53
 Гаврийски, Д. 41
 Гайдар, Б. 18
 Гайтанджиев, Н. 50
 Галер, Р. 73
 Галкин, проф. И. 189
 Ганев, Н. 69
 Ганев, проф. Сп. 169
 Ганин, Ив. 48

151,
49, Давидов, Л. 168
Давидов, Т. 208
Дагоров, д-р Л. 83
Далчев, Ат. 41
Дамяни, Е. 112, 123
Дамянов, П. 108
Дамянович, Д. 37
Данаилов, проф. Г. 163, 166
Данаилов, П. 148
Данев, д-р Ст. 141, 147, 154, 163,
164, 207
Даневи, Митреви, братя 203
Данку, Т. 87
Данов, Хр. Г. 45, 103
Данчев, Й. 124
Данчинов, Т. 28
Данчов, Н. 18
Даскал Мирчо — вж Попов (Па-
пазов, Паскалев) Мирчо Петков
(Димитров)
Ди- Даскалов, Д. 38
Даскалов, Р. 150, 151, 152, 155
Даскалов, Ст. 147
Даскалов, Хр. 74
Дахилов, Кара Осман 109
Дебелянов, Д. 41
Дезбон, Ж. 95
Делимирков, Н. 54
10, Делимустафов, И. Д. 109
Делимустафов, М. Д. 109
Делирадев, П. 216
Делчев, Г. 27, 44, 54, 120, 212
Денкова, Вера — вж Попова,
Велика Ив.
Дерижан, Хр. вж Цанков-Дери-
жан, Хр.
Десковски, Бл. 161
Дечев, А. 144
Джамбазов, П. 205
Джнусти 141
Джорджакис 199
Дибич — вж Гочев Вълчанов,
Янаки
Диков, д-р Л. 163
Димитриев, ген. Р. 147, 148, 157,
191
Димитров, подполк. 100
Димитров, Ан. 161
Димитров, В. 161
Димитров, Вл. — Майстора 22
Димитров, Г. 218, 219
Димитров, Ив. — вж Попдимит-
ров, Ив.

Димитров, Ив. 161
Димитров, д-р Ив. 60
Димитров, Л. 54
Димитров, Н. 89
Димитров, П. 10
Димитров, Павел 45
Димитров, Р. 47
Димитров, Р. 119
Димитров Филоктечев, д-р Антон
(Антон Карата) 119, 120, 121
Димитрова, Бл. 216
Димитрова, Л. Ив. — вж Ивоше-
вич Димитрова, Л.
Димитър Софялинята 50
Димов, Ат, 161
Димов, В. 150
Димов, Д. 116
Динеков, проф. П. 42
Динов, В. 93
Добнер, О. 127
Добрев, подполк. 127
Добрев, Ан. 188
Добрев, Д. 16, 18
Добрев, Ст. 164
Добрилов, П. 194
Добринов, Ил, 167
Добрович, Д. 28
Добрович, С. Д. 10, 70
Доброплодни, С. 30, 31, 79, 103
Добруски, В. 78, 79
Доганов, Л. 18, 24
Долапчиев, проф. Д. 16
Домусчиев, Г. 111
Дондуков-Корсаков, княз Ал. 53,
86, 87
Донев, Хр. 116
Дончев, Д. 18
Дончев, К. 165
Дончев, Н. 41
Дорев, П. 92, 120, 148
Доров, Т. 37
Доротей, митр. Софийски (Врачал-
чански, Скопски) 49, 104, 108
Дочев, Д. 89
Дочев, Д. 165
Драган — вж Людсканов-
Цанков, К.
Драганов, Драган Стоянов 117, 118
Драганов, К. — вж Людсканов-
Цанков, К.
Драгоманов, М. 81
Драгомиров, ген. М. 139
Драйфус, Л. 122

- Дрангов, полк. Б. 60
 Драндар, А. 70
 Драндаров, Г. 93
 Драсов, Ив. 198, 210
 Дрехаров, В. 53
 Дригалски, ген. 74
 Дринов, проф. М. 30, 31, 35
 Дубров, Н. 148
 Думба, К. 166
 Думбалаков, М. Атанасов — вж
 Атанасов-Думбалаков, М.
 Дървингов, П. 69, 100
 Дюстабанов, Ц. 33, 68, 209
 Дяков, В. 161
 Дякович, А. 60, 165
 Дякович, Б. 45, 167, 168
 Дякович, В. 80
- Евкарпий, йеромонах 136
 Еетимов, М. 168
 Ейди, А. 130
 Елеонора, бълг. царица 69, 72, 186
 Елин Пелин (Димитър Иванов) 41,
 133, 159, 185, 192
 Еминеску, М. 218
 Енвер паша 30
 Енев, Вл. 68
 Енчев, Д. 157
 Енчев, П. 18
 Епанчин, Н. 70
 Еренбург, Ил. 218
 Ермолова-Людсканова, Мария 146,
 147, 154
 Есад паша 151
 Есенин, С. 218
- Жабленов, Хр. 177
 Жакеро, Д. 81
 Жеков, М. 22
 Жеков, ген. Никола Тодоров 35,
 59, 60, 61, 92, 142, 153
 Желев, Ал. 60
 Желязков, Ив. 39
 Желязков, К. 65
 Желязкова, В. 156, 157
 Жечева, Т. 59
 Жечков, Г. 39
 Живков, Богдан Г. 83
 Живков, Георги Атанасов (Атанасо-
 вич) 28, 36, 77, 78, 79, 80, 81, 82,
 83, 126
- Живков, Л. 214
 Живков, Любен Георгиев 83
 Живков, Никола Атанасов 27, 28,
 29, 83, 116
 Живков, Тодор Г. 83
 Живкова, В. — вж Благоева, В.
 Живкова, Евгения Г. 78, 83
 Живкова, Милка Г. 83
 Живкова, Р. 78
 Жуйович, М. 168
- Загоров, Сл. 28
 Заимов, Ст. 16, 58, 70, 131, 128, 139,
 190, 191
 Зандрик, офицер 29
 Запрянов, К. 58
 Зарембо, Ив. 73
 Зафиров, Тр. 161
 Захариев, Ц. 61, 62
 Згурев, Г. 192
 Зеленогоров, Н. 147
 Земни, А. 112
 Зиновиев, Ив. 161
 Зиновия, монахиня 136
 Златаров, проф. Ас. 41, 42, 64, 113
 Златаров, И. В. 78
 Златаров, Христо 59, 63
 Златарова, Теофана 63, 64
 Златарски, А. 93
 Златарски, проф. В. 45, 125
 Златарски, Г. 35, 36
 Златарски, Н. 126
 Златев, Ат. 146
 Златев, Н. 117
 Златев, П. Сп. 108
 Златев, Симеон Симеонов 88, 107,
 108
 Златева, Анастасия 108
 Златоустов, Хр. 103
 Златоустова, Ек. 103
 Златоустова, Кръстина — вж Ба-
 царова Кръстина
 Златоустова, Мария Христова 105
 Зографиди, Е. 89
 Зографски, П. 116
 Зографски, Ст. 126, 128
 Зола, Ем. 217
 Золотович, Л. 70
 Зонен 172
 Зундерн 89

- Ибшиаоглува, К. 109
 Ибсен, Х. 159
 7, 28 Ивайло — вж Шишманов, Пейо
 Иванов
 Иванов, А. 162, 166
 Иванов, д-р Ал. 66
 Иванов, Ан. 192
 Иванов, В. 165, 189
 Иванов, х. Васили — вж Хаджи-
 митев (Митооглу), х. Васили
 Иванов
 Иванов, Вид. 189
 Иванов, Г. 28
 Иванов, Г. — вж Хаджиива-
 нов, Г.
 Иванов, Д. 126
 Иванов, Д. А. 87
 Иванов, Д. П. 36
 Иванов, Димитър — вж Елин Пе-
 лин
 Иванов, Ж. 110
 Иванов, Ив. 93
 Иванов, Ив. 107
 Иванов, х. Ив. 194
 Иванов, Ил. 161
 Иванов, К. 116
 113 Иванов, М. 194
 Иванов, Н. 32
 Иванов, П. 110
 Иванов, С. 89
 Иванов, Ст. 190
 Иванов, Танас (Брадата) — вж
 Хаджииванов, Танас
 Иванов, Тодор 36
 Иванов, Ф. 192
 Иванов, Хр. 89
 Иванова, М. 68
 107, Иванович, Т. 79
 Иванчев, П. 168
 Иванчов, Т. 10
 Ивошевич Димитрова, Л. 218
 Игнатиев, граф Н. П. 90, 132, 139
 Игнатиева, графиня Е. Н. 157
 Ба- Изворов, Н. 108
 105 Изворски, П. 18
 Изворски, Ст. 30, 31, 32
 Измирлиев, Г. 33, 61, 62, 74, 116
 Икономов, И. 70
 Икономов, М. 14
 Икономов, Н. 36
 Икономов, Т. 10, 103, 126
 Икономов, Я. 87
 Икономова, М. 125
 Икономова, Ст. Н. 32
 Иларион, еп. 92
 Иларион, митр. Ловчански и Кюстен-
 дилски 49, 50
 Иларион Макариополски, митр. Тър-
 новски 97
 Илиев 147
 Илиев, Г. 65
 Илиев, И. 110
 Илиев, К. 192
 Илиев, С. 116
 Илич, С. 147, 148
 Илич, Хр. 58
 Илия 194
 Илф, И. — вж и Петров, Е. 42
 Инокентий, йеромонах 161
 Инсаров, Ж. — вж Начев, д-р Йо-
 сиф
 Иречек, проф. К. 30, 31, 196
 Искров. — вж Паница, К.
 Ихчев, П. 161
 Иширков, проф. Ан. 27
 Йоанна Савойска, бълг. царица 65
 Йовков, Й. 20, 41, 133
 Йовкова, Д. 133
 Йовчев, Лазар — вж Йосиф I Ек-
 зарх
 Йовчев, Петър 161
 Йовчев, Пею 68
 Йовчева, С. 48
 Йолов Г. 168
 Йордан Брадата — вж Хаджи
 Йордан Брадата
 Йорданов Вълков, Велико 21, 35,
 122, 123, 124
 Йорданов, Г. 147
 Йорданов, И. 20
 Йорданов, П. 21
 Йорданова, Олга 123
 Йосиф йеродякон 160
 Йосиф I, Екзарх (Лазар Йовчев)
 10, 70, 74, 104, 160, 161
 Йосиф Соколски, архиеп. (Тодор
 Петрович) 102, 135, 136
 Йосифов, В. 216
 Йосифов, Р. 163
 Йоцов, проф. Б. 24, 41
 Йоцов, Д. 35, 190
 Кабакчиев, Г. 87, 89
 Кабакчиев, Ив. 86, 87

- Кабакчиев, Н. 62
 Кавалджиев, Ив. 36
 Каварджиков, Ив. 165
 Кадов, Х. 112
 Казаков, Д. 54
 Казанакли, Д. 191
 Казанджиев, Бр. 65
 Казанджиев, Л. 133
 Казасова, д-р Деша Хр. — вж Генчева (Казасова) д-р Деша Хр.
 Календралията, М. 212
 Калинин, Г. 127
 Калмиков, А. 28
 Калфов, Хр. 152, 163
 Калянджи, Ив. 126
 Камбуров, Св. 21
 Камбуров, Сл. 110
 Каменов, Г. 89
 Кампе, И. 202
 Канели, Р. 167
 Кантаров, Н. 168
 Капиело, Фр. 16
 Капитолина, монахиня 136, 137
 Капчев, Г. 38
 Карабурун — вж Спространов, Евтим Ангелов
 Каравелов, Л. 33, 36, 58, 198
 Каравелов, П. 32, 87, 138
 Караганев, Г. 18
 Карагенов, Д. 122
 Карагьозов, С. 50
 Карагьозов, Хр. 48
 Карагюлев, А. 116
 Караджа, Ст. — вж Тодоров — Караджа, Ст.
 Караиванов, Г. 21, 41
 Карайовов, Т. 70, 91, 167, 208
 Каракашев, А. 49
 Каралийчев, А. 41, 42, 133, 216
 Караманджуков, Хр. 144, 162
 Караминков, Хр. 36
 Карамихайлов, Д. 74
 Карамфилович, Димитър Петрушов 37, 38
 Караначов, Д. 28
 Каранешев, Н. 73, 148
 Карановски, Ив. 20, 22
 Караславов, Г. 216
 Карастоянов, Н. 202
 Карастоянов, Х. 48
 Карима, А. 42, 48
 Карловска-Стойнова, М. 14
 Карловски, П. 39
 Карновец, Д. — вж Полянов, Димитър Иванов
 Каролев, Ив. Г. 78
 Каролев, Р. 82
 Касърова, Л. 48, 143
 Катарджи, А. 73
 Катаржи, ген. Ж. 74
 Катаров, П. 75
 Катон, Р. А. 203
 Катранов, И. 87
 Кафандарис 163, 182
 Кацаров, проф. Г. 45
 Кацаров, К. 63
 Кененбург, Ван дер Линден де 182
 Кепов, Иван Петров 44, 45, 46, 47, 91
 Керанов, Д. 14
 Керанова-Милева, М. 13, 14
 Керанова-Радославова, Ана 14
 Кереметчиев 87
 Кесимов, Н. 194
 Кехлибаров, Ал. 165
 Килитчиев, Ат. 165
 Киприани, М. 16
 Кирев, К. 57
 Киреев, майор Н. 28
 Кирил, славянски равноапостол 30, 58, 79, 93, 103, 157, 196, 210
 Кирил, митр. Видински 108
 Кирилов, Ив. 48, 77, 111
 Кирилович, проф. 24
 Кирков, Г. 217, 218
 Киров, д-р Д. 172
 Киров, Т. 74
 Кирчев, Н. 133
 Киряков, кап. П. 189
 Киселков, Ст. 17, 18
 Кисимов, П. 87
 Кисов, Ст. 126
 Китанчев, Тр. 93
 Клеанти, Г. 109
 Клементина, княгиня 72, 115, 126, 128
 Клинчаров, Ив. 217
 Кобеко, Дм. 161
 Ковачев, Вл. 54, 208
 Ковачев, И. 38
 Ковачев, М. 208
 Ковачев, Я. 36
 Ковачев-Драгалевски, М. 18
 Ковачевски, д-р Б. 24
 Ковачов, Д. 116
 Когалничану, М. 191

Коев, К. 36
 Кожухаров, Т. 191
 Козарев, Л. 24
 Козма, митр. 92
 Койтс, Л. 87
 Кокоис, Г. 199
 Кокошкин 136
 Коларов, В. 218
 Колбен 173
 Колев, Д. 60
 Колев, Е. 165
 Колев, ген. Ив. 75, 186
 Колев, кап. Т. 79
 Колева, С. 59
 Коледаров, Ст. 113
 Колобков 116
 Колушев, Н. 70
 Колчев, ген.-майор Никола Генев —
 вж Генев Колчев, ген.-майор Ни-
 кола
 Кондов, Георги Николов 101
 Кондов, Константин Николов 100,
 101
 Кондов, Н. 100, 101
 Кондов, Никола Константинов 101
 Кондолов, Г. 55
 Константин, монах 135
 Константинов, Ал. 217, 218
 Константинов, Г. 42, 45
 Константинов, К. 41, 216
 Константинов, д-р М. 18
 Константинов, Хр. 80
 Консулов, проф. Ст. 19
 Коралов, Е. 41
 Косев, Т. 88
 Косилков, Л. 30, 31
 Костадинов, Ш. 117
 Костеску, Х. 117
 Костов, В. 37
 Костов, Н. 53
 Костов, С. 116
 Костов, Т. 126
 Костурков, д-р Ст. 79, 141
 Кочев, Я. 58
 Кочкова-Томова, Цена 27
 Краев, С. 116
 Крайнов, Лазар Томов — вж То-
 мов Крайнов, Лазар
 Крали Марко 123
 Красински, Сл. 41
 Краус, д-р Ф. 82
 Крачунов, Кр. 45, 168
 Кретиен, ген. 188

Кривцов, А. 28
 Крилов, Ив. 20
 Кринов, Т. 110
 Кричев, Страшимир Димитров
 (псевд.: С. Любимов) 124, 158, 159
 Крома, А. 112
 Круп, А. 10, 173
 Круп, Ф. 126
 Крушев, П. 21
 Круша, З. 201
 Кръстев, д-р Кр. 14, 19, 140
 Кръстев, К. 42
 Кръстевич, Г. 30, 31, 32, 108, 120
 Кръстич, Л. 151
 Кулев, д-р Т. 43
 Кулелията, А. 212
 Кулин, Ив. 74
 Кунгуров, Г. 216
 Купенков, С. 177
 Купер 166
 Купов — вж Паница, К.
 Куртович, В. 115
 Кусев 127
 Кутинчев, В. 70
 Куюмджиев, Ив. 89
 Кънев, Б. 205
 Кънчев, А. 33, 68
 Кънчев, Ат. 203
 Кънчев, Кънчо Георгиев 84
 Кънчева, Л. 22
 Кънчов, В. 35, 91, 120
 Кърпачев 127
 Кърпачев, Д. 27
 Кърчовалията, Ив. 212
 Кьостриц, Ел. 67
 Кюлявков, Кр. 216

Лажати, Е. 18
 Лазард, бр. 182
 Лазаров, Г. 35
 Лазаров, М. 50
 Лазаров Ненов, Никола 34, 35, 36,
 78
 Ламсдорф, граф В. Н. 51
 Ланге 87
 Ланк, Хр. 167
 Лафчиев, Ст. Н. 192
 Лебщюк, М. 76
 Левков, Ив. 18
 Левков, К. 18
 Левски, В. 33, 38, 62, 68, 191, 198,
 219

- Ледаров, К. — вж Людсканов-Цанков, К.
 Леже, Л. 78, 80, 81, 82
 Леопарди, Дж. 20
 Лермонтов, М. Ю. 218
 Лефтереску-Магковиде, М. 87
 Лиллиев, Н. 14, 218
 Лоев, А. 126
 Лойд Джордж, Д. 141
 Луканов, К. 147
 Лунгов — вж Марков 53
 Любимов, С. — вж Кринчев, Страшимир Димитров
 Любомски, С. 126
 Людсканов, Ал. 147, 148, 190
 Людсканов, Г. 155
 Людсканов-Цанков, Константин Александров (псевд.: К. Драганов, К. Ледаров, Драган, Z***) 146, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 154
 Людсканова, Р. 148, 154
 Люлински, Ив. 23
 Люлински, Ив. 23
 Людсканова-Цанкова, Недялка 147, 154
 Люксембург, Р. 14
 Люлински, Ив. 23
 Люцканов, К. 87
 Люърд, Т. 130
 Ляпов, Д. 208
 Ляпчев, Андрей Тасев 45, 64, 65, 66, 69, 70, 91, 141, 157, 163, 164, 188, 190, 208
 Ляпчев, Л. 142
 Ляпчева, Костанца 67
- Мавродинов, Н. 52
 Мавродинов, Петър 51, 52
 Маджаров, Мих. 42
 Маджаров, Рашко Пройчев 70, 140, 141, 142, 164, 165
 Мазиков, Ст. 29
 Мазенков, А. 57
 Макгахан, Дж. А. 129
 Макгибънс, Дж. 130
 Македонов, Н. 29
 Македонски, Ал. 165
 Макнът, Дж. 129
 Макса, д-р Пр. 189
 Максим, митр. Пловдивски 196
 Максимов, Хр. 45
 Малеев, Л. 61, 153
 Малешевски, Н. 45
 Малинов, Ал. 74, 141, 186, 195
 Малинов, Т. 220
- Мамарчев, Д. 148
 Манджуков, П. 144
 Манев, Ватю Иванов 43, 44
 Манев, Хр. 44
 Манчов, Д. В. 45
 Манъов, Ст. Д. 37
 Маргарити, Ив. 63
 Маргарити, М. 63
 Марено, граф Сан 167
 Маринов, Г. 150
 Маринов, Д. 40, 78, 81, 82, 83
 Маринополски, Й. 45, 124
 Мария Луиза, бълг. княгиня 79
 Марков — вж и Лунгов 53
 Марков, Г. 216
 Марков, И. 29, 74
 Марков, Й. 165
 Марковски, д-р Г. 78
 Маркулев, Е. — вж Спространов, Евтим Ангелов
 Марс, Е. 22, 48
 Мартин, А. 80
 Масалитинов, Н. 190, 191
 Матеев — вж и Русев 121
 Матеев, инж. 130
 Матеев, х. Петър х. — вж Хаджиматеев х. Петър
 Матеев, Петър Матеев 129, 130
 Матеев, Ст. 130
 Матковски, А. 74
 Матов, Д. 98
 Матов, Хр. 91, 93, 120
 Мах, Р. фон 10, 73, 74
 Махмуд Мухтар паша 149
 Мацанов, А. 54
 Мачев, И. 138
 Маяковски, Вл. 48, 218
 Меезен — Лунен, Р. 166
 Меес, Р. 172
 Мелетий, митр. Охридски 199
 Мелетий, митр. Софийски 48
 Методий, архим. 160
 Методий, еп. 38
 Методий, славянски равноапостол 30, 58, 79, 93, 103, 157, 196, 210
 Меттгер, М. 22
 Мехлемов, М. 123
 Мехмед Явер паша 149
 Мечканов, Г. 126
 Мешинков — вж Хаканов, д-р Георги К.
 Миладинов, Д. 198
 Миладинов, Кл. 93
 Миладинови, бр. 47, 198

- Милан IV Обренович, ср. крал 114
 Милев, В. 165
 Милев, Г. 13, 14
 Милева, М. — вж Керанова-Милева, М.
 Миленкович, С. Д. 78
 Милетич, проф. Л. 35, 45, 174, 188
 Милошев, М. П. 30
 Минджов, А. 93
 Миндов, Хр. 21
 Минев, Д. 45
 Минков, К. 166
 Минков, Никола Христов 213, 214
 Минков, Св. 41, 218
 Минчев, В. 65
 Минчев, Д. 50
 Минчев, М. 58, 59
 Минчова, И. 119
 Минчович, Д. 10, 70
 Минчогул, х. Н. Хаджидимов — вж Хаджидимов (Минчогул) х. Н.
 Минчогул, Ст. 110
 Миркович, д-р Г. 58, 145, 146
 Миркович, Петко Русков (Русчев, Русчов) 38, 39
 Миркович, Р. 39
 Мирски, Кръстю Иванов Попов 30, 31, 32, 168
 Митов, проф. А. 35
 Митьооглу, х. Васили Иванов — вж Хаджимитев (Митьооглу) х. Васили Иванов
 Михайлиди, Георги Василев — вж Михайлович (Михайлиди), Георги Василев
 Михайлиди, Исидор Василев — вж Михайлович (Михайлиди), Исидор Василев
 Михайлов, Г. 216
 Михайлов, проф. Н. 40, 190
 Михайлов, С. 27
 Михайлович (Михайлиди), Георги Василев 105, 106
 Михайлович (Михайлиди), Исидор Василев 106, 107
 Михайловски, Н. 35, 123, 185
 Михайловски, Ст. 35, 79, 91, 138, 154, 165, 218
 Михайловски, Т. 165
 Михайляну 46, 208
 Михалчев, проф. д-р Д. 16
 Михов, Н. 219
 Мишайков, П. 87
 Мишев, Д. 160
 Миятев, д-р Кр. 18
 Младенов, проф. Ст. 21, 42, 45, 112, 148
 Младенов, Т. 35
 Мойсей, отец 159
 Молеров, С. 26
 Молла Хасан 194
 Моллов, проф. Васил Димитров 189
 Моллов, проф. Владимир Димитров 65, 141, 162, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 172, 174, 178, 181, 182, 184, 186, 187, 188
 Моллов, Димитър Владимиров 183, 189
 Моллова, д-р Димитър П. 138
 Моллова, Величка 188
 Молотов, В. 23
 Момчилов, Ив. 32, 35, 78
 Момчилов, П. 80
 Момчов, Дж. 36
 Монов, Ст. 203
 Моравенов (Моровенов), Костадин (Константин, Костаки) Душков 210, 211
 Морянин, М. — вж Полянов, Димитър Иванов
 Мосинов 127
 Мосинова, К. 97
 Мосолов, ген.-лейт. Ал. 74, 189
 Мошанов, Ст. 141
 Мумджиян, Каракилян 109
 Мур, Т. — вж Траянов, Теодор
 Муравиев, К. 151
 Мурад V, турски султан 32
 Мусаков, кап. Ил. 20
 Мусевич-Бориков, Ас. 148
 Мусолини, Б. 23, 123, 181
 Мустаков, Ан. 172
 Мустаков, Д. 70
 Мустан ага 50
 Мутафчиев, проф. П. 45
 Муткуров, Атанас Савов 126, 128
 Муткуров, х. Петър Атанасов 128
 Муткуров, ген.-майор Сава Атанасов 79, 125, 126, 127, 128
 Муткуров, Тодор Атанасов 128
 Муткурова, Венета Атанасова 128
 Муткурова, Мара Н. Стамболова 126, 128
 Мъдрев — вж и Николов 53
 Мърквичка, проф. Ив. 35, 143
 Мьоде 21

- Наботков, П. 39
 Найденов, Ив. 82
 Найденова, Ив. 188
 Напетов, П. 54
 Натанаил, митр. Охридски и Пловдивски 28, 90
 Наум, Георги 199
 Наумов, А. 70, 71
 Наумов, Вл. 22
 Наумов, Г. 200
 Наумов, К. 54
 Начев, д-р Йосиф (псевд. Ж. Инсаров, Ситна росица) 42, 43
 Начев, Н. 100
 Начов, Н. 39, 157
 Начович, Гр. 9, 10, 12, 70, 79, 80, 82, 87, 89, 126, 128, 145, 146, 167
 Негенцов, Генчо Ст. — вж Ран Босилек
 Негенцов, Д. 45
 Недев, В. 68
 Недев, Ив. 63
 Неделкович, Н. П. 82
 Неклюдов, А. 142
 Некрасов, Н. 42, 218
 Нелчинов, Ив. 92, 93
 Немиров, Д. 41, 48
 Немирович — Данченко, В. 143
 Ненов, Г. 12
 Ненов, Никола Лазаров — вж Лазаров Ненов, Никола
 Неофит — вж Полянов, Димитър Иванов
 Неофит Бозвели 40, 102
 Неофит Рилски 26, 102, 201, 202
 Нефталим Зографски 160
 Никитов, Н. 18
 Никифоров, К. 126, 127
 Никифоров, Н. 70, 126
 Никифоров, Хр. 80
 Никлс, А. 123
 Николаев, Д. 79
 Николаев, Найден 87, 156
 Николаев, д-р Николай П. 74, 76
 Николаевич, П. Т. 77
 Николаос, П. 50
 Николов — вж и Мъдрев 53
 Николов, А. 18, 22
 Николов, Атанас — вж Хаджиниколов, Атанас
 Николов, Г. 208
 Николов, Д. 80
 Николов, Др. 110
 Николов, Ев. 87
 Николов, М. 168
 Николов, д-р Никола Петков — вж Петков Николов, д-р Никола
 Николов, П. 191
 Николов, Петко 63
 Николов, Р. 116
 Николов, Ст. 161
 Николов, кап. Ст. 29
 Николов, проф. Т. 167
 Николова, М. 161
 Нимайер, О. 163, 164, 166
 Пинчич, М. 152
 Ниязи бей 120
 Ножаров, К. 93
 Ножаров, Н. 92
 Нотович, Д. 126
 Ючев, кап. Т. 75
 Нунков, К. 55
 Обретенов, Г. 33
 Обретенов, Н. 10, 33, 41, 73, 74, 79, 116
 Обретенова, Д. 74
 Обретенова, П. 74
 Обретенова, Т. 74
 Обрешков, Ан. 189
 Общи, Д. 191
 Огнянов, С. 13, 125
 Оливеро, Л. 157
 Смартчевски, Ст. 143
 Онуфри — вж Полянов, Димитър Иванов
 Сприц, Н. 147, 148
 Ораховац, д-р П. 127
 Осинин, Д. 21, 41, 48, 218
 Осман Пазвантоглу 81
 Павлитов, В. 10
 Павлов, К. 145, 146
 Павлович, Хр. 202
 Павлович, Цв. 195
 Падарев, Н. 65
 Паисий Хилендарски 21
 Паланков, В. 203
 Палаузов, К. Н. 104
 Палаузов, Н. [Н?] 43
 Палаузов, Н. Ст. 201
 Палашев, Г. 18
 Палеолог, М. 167
 Палиарузи — Крилан, Й. 17

- Паликрушев, Ил. 167
Палксоглу, х. И. 194
Палксоглу, Я. 194
Панайотов 127
Панарет, митр. Пловдивски 59
Панаретов, С. 70
Пандов, К. 161
Паница, Д. 117
Паница, бр. Е. 87, 116
Паница, майор Коста Атанасов (Ис-
кров, Купов) 9, 75, 114, 115, 116,
117, 118, 138, 145, 146
Паница, С. А. 78
Панов, д-р В. 102, 103
Панов, Т. 87
Панов, Т. 60
Панов, Трифон, Л. 194, 195
Пантелеев, Д. 18, 218
Папазов, Хр. 49
Паприков, Стефан Георгиев 10, 69,
70, 72, 73, 79, 161, 208
Паприкова, Теодора 73
Паренсов, П. 70
Парлапанов, д-р Ив. 123
Пармаков, П. 33, 116
Паскалев, Ал. 18
Пасков, В. 27, 54
Пата, И. 112
Патак, С. 89
Паунчев, д-р Г. 38
Пашев, К. 203
Пашич, Н. 151, 152, 208
Пеев, Г. 37, 45
Пеев-Плачков, Ив. 192
Пеев, Т. 191, 198
Пеев, Я. 70
Пеева, Гаца 37
Пелгрейв 129
Пелегрини, Е. 112
Пенев, проф. Б. 124
Пенчович, В. 87
Перец, Д. 22
Петканов, К. 41
Петков, 88
Петков, Ал. 136
Петков, Г. 119
Петков, Д. 28, 55, 59, 60, 75, 76,
78, 128, 160
Петков, Д. Н. 9
Петков, Добри 38, 61
Петков, Г. 57
Петков, П. 116
Петков, П. 147
Петков, С. 160
Петков, проф. д-р Ст. 168
Петков, Т. 54
Петков Николов, д-р Никола 190,
191
Петкова, Ев. 118
Петранов, П. 192
Петренко, А. 148
Петров 65
Петров, Бачо Киро 33
Петров, В. 191
Петров, Гьорче 91, 120
Петров, Георги 208
Петров, Е. — вж и Илф, И. 42
Петров, ген. Ив. 60
Петров, К. 111
Петров, проф. М. 45
Петров, Н. 117
Петров, ген. Рачо 68, 78, 79, 126,
127, 130
Петров, Т. 63
Петров, Я. 93
Петрова, С. 189
Петрович, Тодор — вж Иосиф
Соколски, архиеп.
Петьофи, Ш. 217
Пехливанов, В. 18
Пешев, Ст. 68
Пиачентини, Р. 141
Пий IX, папа 135
Пикард, Ед. 190
Пилту, Ф. 219
Пиперката, Й. — вж Силянов
Пиперката, Й.
Планински, Йордан Жечев 197
Планински, д-р Н. 78, 81, 82
Плутарх 202
Подвързачов, Д. П. 112, 140, 218
Полянов, Димитър Иванов (Дими-
тър Иванов Попов) (псев.: Алан,
Горазд, Д. Карновец, М. Моря-
нин, Неофит, Блез Паскал, Са-
моук, Онуфри, Сливнишки, Червен-
смях, Червенко, Черноризец Хра-
бър, Читател, Чук, Ал. Шонар)
215, 216, 217, 218, 219, 220
Полянова, Берислава Д. 220
Полянова, Кина Д. 220
Помянов, С. 148
поп Атанас 110
поп Харитон — вж Халачев, поп
Харитон
Попгеоргиев, Йордан 135, 138

- Попгеоргиев, Т. 138
 Попдимитров, А. 18
 Попдимитров, В. 162
 Попдимитров, Здравко Е. 24
 Попдимитров, Ив. 194
 Попдимитров Попзахариев, доц. Емануил 14, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 42
 Попдимитров, Я. 18
 Попдимитрова, Д. 24
 Попдимитрова, Кана 24
 Попдимитрова, Светла Е. 18, 24
 Попдимитрова Чесновска, Тодорка (Дора) 18, 23
 Попзахариев, свещ. Димитър 24
 Попниколов, И. 32
 Попов, ротм. 127
 Попов, А. 36
 Попов, А. 54
 Попов, В. 65, 110
 Попов, В. Б. 110
 Попов, Г. 65
 Попов, Д. И. — вж Полянов, Димитър Иванов
 Попов, Ив. П. 42, 216
 Попов, Иван 220
 Попов, М. 24
 Попов, М. 61
 Попов, проф. М. А. 45
 Попов (Папазов, Паскалев), Мирчо Петков (Димитров) (даскал Мирчо, Аспарух) 57, 58, 59
 Попов, С. 87
 Попов, Ст. 58
 Попов, д-р Ст. 165
 Попов, Стоил 103
 Попов, Т. 87
 Попова, Хр. 68
 Попова, Б. 203
 Попова, Велика Иванова 220
 Попова, Мария Стоилова 57, 58
 Попова, Р. 125
 Попова-Мутафова, Ф. 24, 41, 42
 Попович 181
 Попович, Райно (Райно Събев Стоянов) 201, 202
 Поппетева, Р. 68
 Попсимеонов, Г. 50
 Попфилипов, х. М. 25
 Попхристов, Цв. 27
 Поснишил 166
 Пронков, Георги Илиев 210
 Пронков, Димитър Илиев 210
 Пронков, Илия Николов 209, 210
 Пронкова, Анастасия 209, 210
 Пронкова, Бона Илиева 210
 Протич, А. 45, 167
 Протогеров, ген. Ал. 93, 95, 99, 101, 120, 164
 Протопопов, П. 29
 Прошеков, Г. 57
 Пупешков, Цв. 189
 Пърличев, Гр. 85, 91, 92, 94, 198
 Пърличев, К. 54, 93, 95
 Пюскиюлиев, д-р 83
 Радев, д-р Александър Петрович 207, 208
 Радев, Б. 18
 Радев, Г. 27, 212
 Радев, Н. 76
 Радев, д-р Н. 192
 Радев, С. 45, 60, 190
 Радевски, Хр. 216
 Радович, И. 49
 Радилов, Ал. 151
 Радославов, д-р В. 60, 79, 89, 114, 195
 Радославов, Ив. 39
 Радославов, Иван Радков 13, 18
 Радославов, д-р Стоян 193
 Радославова Керанова, Ана — вж Керанова — Радославова, Ана
 Радушов, П. 110
 Размов, К. 91, 93
 Разцветников, А. 41
 Райков, Н. 45
 Райков, П. 205
 Райкович, М. 50
 Райнов, проф. Н. 14, 124
 Райнов, проф. Ст. 14
 Райчев, Ж. 210
 Ракитин, Екатерина 113
 Ракитин, Никола Василев Панчев 16, 21, 22, 41, 111, 112, 113
 Ракитин, Светла 113
 Ракич, М. 147
 Раковска, Н. 116
 Раковски, Г. С. 29, 33, 40, 47, 103, 117, 145, 146, 198
 Ралин, Р. 218
 Ралчев, М. 21
 Ран Босилек (Генчо Станчев Негенцов) 18
 Рангелов, Ст. 22

- Рат 128
 Рачев, Л. 148
 Рачев, Ф. 87
 Рачински, Ал. В. 198
 Рачов, Д. 119
 Рашев, митр. Панарет 38
 Рашеев, В. 43
 Рашеев, Ив. 43
 Рашков, Ат. 20
 Рейхолек, д-р В. 163, 164
 Ридизел, Ф. 74, 76
 Ризов, Д. 10, 45, 70, 93, 116, 138, 167
 Ризов, Н. 97, 120
 Риле, проф. И. Х. 123
 Ритер 180
 Робев, Н. 35
 Роден, О. 14
 Роденбах, Ж. 13
 Роджърс, Х. 130
 Родопски — вж Шишманов, Пейо Иванов
 Розентал 87
 Розлач, Л. 29
 Романски, Ст. 123
 Росен, П. 112, 124
 Росети, ген. Р. 74, 76
 Ростовцев, М. 45
 Роше, проф. 79
 Руменов, д-р Владимир Иванов 91, 93, 99
 Руменов, Ив. 70, 99
 Русакиев, С. 216
 Русев — вж и Матеев 121
 Русев, Ив. 110
 Русев, С. 190
 Русева, Фр. 161
 Русо, Х. 87
 Рюйсен, Т. 167
 Рюмелин 141
 Савекалията, Г. 312
 Савич, Анг. 30
 Савов, Г. 63
 Савов, ген. М. 60, 126, 127, 153
 Савов, С. 150
 Сагаев, К. 49
 Садовяну, М. 216
 Сакъзов, Я. 190, 216
 Салабашев, Ив. 10
 Салабашев, П. 126
 Салвини, проф. Л. 16, 18, 21
 Самарджиев, К. 45
 Самоук — вж Полянов, Димитър Иванов
 Санд, Ж. 217
 Сандански, Я. 212
 Сандев, П. 18
 Сапунаров, М. 60
 Сапунджиев, Александър Якимов 86
 Сапунджиев, йеродякон Кл. 160, 161
 Сапунджиев, Яким (Йоаким) Кочов 85
 Сапунджиева, Олга Якимова 86
 Сапунов 116
 Саранов, д-р Н. 163
 Сарафов, Б. 91, 208
 Сарафов, Кр. 13, 40
 Сарафов, М. К. 36, 70, 120, 138
 Сарафов, П. 166
 Секре, абат 187
 Селтен, Г. 108
 Семерджиев, Иван Панов 33, 74, 116
 Семерджиев, полк. Христо Панов 33
 Сербезов, В. 58
 Сефероглу, Й. 109
 Сидов, П. 165
 Силянов Пиперката, Й. 200
 Сименс 173
 Симеон, митр. Варненски и Преславски 53, 74, 108, 141
 Симеон I, бълг. цар 53
 Симеонов, И. 60
 Симеонов, Ив. 146
 Симеонов, Иван 86, 87, 88, 89
 Симеонов, К. 164
 Симеонов, Симеон Иванов 89
 Симеонов, Ст. 61
 Симеонова, Елена Иванова 88, 89
 Симеоновни, бр. 108
 Симеоноглу, В. — вж Хаджисимеоноглу, В.
 Симидов, Ф. 79
 Симич, С. 208
 Синесий, владика 107, 108
 Ситна росица — вж Начев, д-р Йосиф
 Скобелев, ген. М. Д. 148
 Скорчооглу, К. 110
 Скот, У. 85, 218
 Славейков, П. П. 113, 123, 125, 140, 167
 Славейков, П. Р. 28, 31, 103, 108

- Славков (Славчов), Никола (Никобай) Ангелов 47, 48
Славкова, Олга Николова 47, 48, 49
Славов, Н. 206
Славов, Сл. 192
Славчев, Стр. 45
Сливенска, Зорка 143
Сливенски, Иван Георгиев 143
Сливнишки — вж Полянов, Дчмитър Иванов
Сматракалев, Ив. 27
Смидович — Вересаев, В. 43
Смирненски, Хр. 216, 217
Смит, д-р Дж. 129
Смрикаров, М. Г. 123
Снегаров, проф. Ив. 93
Сози, майор 191
Соколов, С. 24
Сократ 202
Солтър, А. 163, 183
Софокъл 202
Спасов, Ат. (Таската Серски) 212
Спасов, Ив. 194
Сперлинг, Р. 141
Сперошевски, В. 18
Списаревски, К. Д. 189
Спространов, Ангел 93, 97
Спространов, Владимир Евтимов 98
Спространов, Григор Ангелов 97
Спространов, Димитър Евтимов 92, 93, 98
Спространов, Евтим Ангелов (псевд.: Цветан Ангелов, Беш Чинар, Карабурун, Е. Маркулев) 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98
Спространов, Климент Ангелов 97
Спространов, Н. 90
Спространов, Т. 92
Спространова, Нука 97
Ставрев, Мих. 189
Стайков, М. 157
Стайнови, А. Д., бр. 178
Стаматов, Г. П. 41, 185
Стаматов, Ст. 22
Стамболйски, Ал. 91, 142, 151, 152, 155, 164
Стамболов, Ст. 9, 10, 11, 12, 28, 33, 35, 36, 68, 78, 80, 82, 83, 84, 126, 128, 156, 191
Стамболова, Мара Н. Муткурова — вж Муткурова, Мара Н.
Стамболова, П. 83
Стаменов 127
Станишев, д-р Кр. 38, 92
Станишев, инж. Хр. 91, 208
Станоевич, А. 208
Станчев, П. 147
Станчев, С. 32
Станчев, Ст. 21
Станчов, д-р Д. 10, 70
Станчов, Д. 60, 69, 74, 87, 126, 128, 133, 141, 148, 166
Станчов, Т. Х. 103
Станчогул, К. 49
Статов, Хр. 65
Стефан, архим. (Стефан Хаджираков) 36
Стефан, митр. Софийски 141
Стефанов, Г. 102
Стефанов, Д. 54
Стефансон, Г. 80
Стивън, У. 130
Стоев, Г. 54
Стоилов, А. 161
Стоилов, Георги Христов 59, 64
Стоилов, д-р К. 9, 10, 12, 78, 79, 84, 105, 114
Стоилов, Михаил Христов 64
Стоилов, Хр. 74
Стоилова, Мария Христова 64
Стоилова, Теофана Жечева 59
Стойков, Ив. 126
Стойкова, Н. 146
Стойнов, Др. 116
Стойнов, полк. П. 60
Стойчев, подполк. Иван Кръстев 61, 73, 74, 75, 127
Стойчев, П. 110
Столетов, ген. Н. 72
Стон, мис Е. 90
Стоянов, арх. 147
Стоянов, Ал. 110
Стоянов, В. Д. 81
Стоянов, Драган — вж Драганов, Драган Стоянов
Стоянов, З. 78, 156
Стоянов, К. 146
Стоянов, Л. 14, 18, 40, 42
Стоянов, Н. 166
Стоянов, Райно Събев — вж Попович, Райно
Стоянов, Сп. 161
Стоянов, Хр. 162
Стоянович 35
Странски, д-р Г. 84

- Страшимиров, А. Т. 41, 45, 48, 91, 159, 185, 190, 216
 Страшимиров, Д. Т. 45
 Стриндберг, А. 13
 Струмешки, П. 101
 Сърмаджиев, д-р Х. 10
 Сяров, Д. 39
 Сяров, Т. 60
- Табаков, Ив. 22
 Табаков, Н. 18
 Табакова, М. 188
 Таджер, А. 18
 Такев, Вл. 141, 142
 Такев, М. 165, 186, 189
 Такела, Д. 81
 Танев, Т. 121
 Тантилов, П. 65
 Танчов, Г. 37
 Таркцау, Г. 40
 Таската Серски — вж Спасов, Ат. (Таската)
 Тасков, А. 28
 Тасколу, Т. 50
 Татарчев, д-р Хр. 91, 120
 Таубер, А. 141
 Таушанов, Ив. 165
 Тейлър 130
 Темистий 202
 Тенев, пор. 127
 Теодоров, Вл. 162
 Теодоров, И. 87
 Теодоров, П. 116
 Теодоров, П. 191
 Теодоров, Т. 189, 192
 Теодоров-Балан, акад. Ал. 70, 73
 Тепавски, кап. Мих. 75
 Тешовалията, Ат. 212
 Тиарк, Фр. 166
 Тилилейски, Боян — вж Блъсков, д-р Никола Илиев
 Тилков, Ст. 120
 Тиши, Ф. 112
 Тодор — вж Бостанджиоглу, Тодор
 Тодоров, А. 217
 Тодоров, Д. 108
 Тодоров, Ив. 110
 Тодоров, Коста Василев (Константин Чъорни) 150, 151, 152, 155
 Тодоров, П. 16
 Тодоров, Петко Ю. 116, 124, 165
 Тодоров, Т. Ив. 142
- Тодоров, Филип — вж Филип Тотю Тодоров
 Тодоров, Ц. 37
 Тодоров-Караджа, Ст. 197, 198
 Толстой, граф Л. Н. 217
 Томалевски, Н. 92
 Томов Крайнов, Лазар (Хораций) 25, 26, 27
 Томова-Кочкова, Цена — вж Кочкова — Томова, Цена
 Тончев, Д. 10, 70
 Тончев, д-р П. 177
 Топалов, Н. 216
 Топенчаров, Вл. 216
 Тостев, Й. 177
 Тошев, А. 45, 70, 120
 Тошев, подполк. М. 75
 Тошев, П. 91, 120
 Тошков, полк. Х. 75
 Траянов, Теодор Василев (псевд.: Анжар, Т. Мур) 41, 48, 76, 77.
 Трифонов, Г. 54
 Тричков, Ив. 22
 Тръртер 166
 Тургенев, Ив. С. 218
 Тутмаников, поп Г. 58
 Тъпчилешов, Н. 49
 Тъпчилешов, Хр. 49, 87, 108
 Тъпчилешови, бр. 50, 210
 Тютчев 218
- Узунов, Ат. 199
 Узунов, Ат. Цв. 33
 Узунов, Ст. 18, 58
 Унлямсън, Х. 130
 Уйтол 182
 Уорд 176
 Уотърлоу, С. 141
 Урумов, Ст. 54
- Фабрициус — вж Арнаудов, проф. д-р, Михаил Петров
 Фаденхехт, Й. 165
 Фелекоглува, А. 109
 Фердинанд I, бълг. цар 9, 10, 35, 39, 59, 69, 70, 72, 76, 79, 84, 91, 114, 115, 126, 127, 128, 131, 141, 142, 160, 161, 189, 191, 208
 Фиков, Ф. 35
 Филаретов, С. 104
 Филд, М. 176
 Филип Тотю Тодоров 28, 29, 45, 74, 116, 117, 146, 197, 198

- Филов, Б. 94, 167
 Филов, Д. 60
 Филоктечев, д-р Антон Димитров вж
 Димитров, Филоктечев, д-р Ан-
 тон (Антон Карата)
 Филчов 89
 Фитков, К. 63
 Фичев, Ив. 128
 Фламарнон, К. 140
 Флориан, М. 21
 Фол, Н. 18
 Форбес, Гр. 164
 Форел, проф. Авг. 9, 10
 Фос, Ф. 65
 Франгов, П. 48
 Франк, О. 168
 Франц, И. 141
 Франц Йосиф I, австр. император
 138
 Френсиз, Д. 130
 Фройнд, Ф. 65
 Фурнаджиев, Н. 41, 216
- Хаджи Ганчо — вж Хаджица-
 чев, х. Ганчо
 Хаджи Димитър — вж Асенов,
 хаджи Димитър
 Хаджи Исмаил ага 194
 Хаджи Йордан Брадата 50
 Хаджи Мехмед али 50
 Хаджи Михаил — вж Попфили-
 пов, х. Михаил
 Хаджи Пенчо — вж Хаджица-
 чев, х. Пенчо
 Хаджи Цончо (Цанчо) — вж Хад-
 жицачев, х. Цончо
 Хаджиаргиров, Г. 109
 Хаджиаргиров, Ив. 109
 Хаджибалабанов, х. Калин 63
 Хаджибалабанов, Петър (Петко)
 Хаджикалинов 62, 63
 Хадживанчев, М. 58
 Хадживасилев, А. 54
 Хадживасилев, Васил 110
 Хадживасилев, Иван 110
 Хадживасилев, Неделчо 110
 Хадживасилева, Злата 110
 Хадживасилева, Марийка 110
 Хаджигеоргиевич, х. Матей 130
 Хаджигюров, З. 108
 Хаджидимов, Д. 92, 212
 Хаджидимов (Минчоглу); х. Н. 49
- Хаджиев, Л. 29
 Хаджиенов, Ив. Н. 87
 Хадживанов, Г. 104
 Хадживанов, Т. (Брадата) 116
 Хаджиллиев, Т. 50, 110
 Хаджиконстантинов, Петър Ацев —
 вж Ацев Хаджиконстантинов Пс-
 тър
 Хаджилазаров, х. Вичо (Васил) 194
 Хаджиматеев, х. Петър 130
 Хаджиминчев, Ив. 37
 Хаджимитев, Иван — вж Хаджи-
 василев, Иван
 Хаджимитев (Митьооглу), х. Васи-
 ли Иванов 109, 110
 Хаджимишев, П. 164, 166
 Хаджиниколов, Ат. 117
 Хаджипенчович, х. Ив. 87, 108
 Хаджисимеоноглу, В. 110
 Хаджистанев, Ив. 194
 Хаджистепанян, Т. 89
 Хаджистоянов, И. 65
 Хаджицачев, х. Ганчо 49
 Хаджицачев, хаджи Минчо 49
 Хаджицачев, х. Пенчо 49
 Хаджицачев, х. Цончо (Цанчо) 49,
 50
 Хаджов, Ив. 45
 Хадзопулос, К. 140
 Хайне, Х. 14
 Хайтман, П. 89
 Хаканов, д-р Георги Константинов
 (Мешинков) 156, 157
 Хаканова, Ана 157
 Халаджоглу, Ф. 110
 Халачев, поп Харитон 33, 34
 Халил бей 60
 Хамброс 182
 Хамлин — вж и Биндер 164
 Хараламбус 163
 Хардт, Е. 77
 Харизанов, Ив. 45
 Хаританова, Х. 22
 Харалаков, Н. 68, 217
 Харлаков, Хр. 68
 Харманджиев, Т. 41
 Хасан бей 194
 Хауптман, Г. 159
 Хебел, Фр. 124
 Хербст, Й. 147
 Хергет, А. 124
 Херман, Г. 74
 Хесапчиев, ген. Хр. 70

Хилми паша 120
Хилми Салих 199
Хитев-Дориан, Е. 24, 112
Хитлер, А. 23
Хитов, П. 28, 50, 74, 146, 195, 197, 198
Хитров, Т. 29
Хитрово, М. 12
Хорацій — вж Томов Крайнов, Лазар
Хрелков, Н. 40, 41, 216
Хрелопанов, Ив. 165
Христо Инджето 55
Христов, Вл. 18
Христов, Г. 59
Христов, Д. 147
Христов, Е. 53
Христов, К. 17, 21, 41, 48, 123, 124, 185, 190
Христов, М. 110
Христу, В. 216
Хурънстрийф, Т. 129
Хълбърт 130
Цанев, Ив. 61
Цанков, Ал. 65, 91, 151, 163, 164
Цанков, Асен Цалов 202, 203, 204
Цанков, Др. 10, 12, 45, 49, 84, 108, 113, 138, 147, 148, 153, 207
Цанков, К. 191
Цанков, Константин Александров — вж Людсканов — Цанков, Константин Александров
Цанков, Р. 51
Цанков, Ст. 174
Цанков-Дерижан, Хр. 48, 143
Цанов, Н. 190
Цачев, д-р М. 87
Цвернер, Г. 152
Цветков, А. 65
Ценков, М. 168
Ценов, Ив. 167
Ценович, Д. 74
Ценович, Л. 74
Церковски, Ц. 141
Цоловски, И. 172
Цоловски, М. 172
Цонев, Б. 35
Цончев, ген. Ив. 54, 91, 101
Цончев, С. 32
Цухлев, Димитър Николов 195, 196, 197

Чавдаров, Б. 54
Чакалов, Л. 167
Чаков, Михаил Георгиев 211
Чакъров, Ал. 199
Чакъров, Георги Стефанов 198, 199
Чакъров, Ив. 199
Чалоглу, Г. 108
Чалъков, А. 54, 56
Чапрашиков, Александър Георгиев 134
Чапрашиков, Кр. 167
Чапрашикова, А. 134
Чариков, Н. 161
Чаушов, К. 39
Чачановски, Цв. 191
Чембърлейн, Н. 166, 182
Ченгелиев, Ат. 93
Червен смях — вж Полянов, Димитър Иванов
Червенко — вж Полянов, Димитър Иванов
Червенков, В. 216
Червеняков, П. 145
Черкаски, княз Вл. 195
Черногорски — вж Шишманов, Пейо Иванов
Чернопеев, Хр. 45
Черноризец Храбър — вж Полянов, Димитър Иванов
Чесновска, Мария 24
Чесновска (Попдимитрова), Тодорка (Дора) Чесновска — вж Попдимитрова Чесновска, Тодорка (Дора)
Чесновски, Н. 24
Чилингиров, К. 65
Чилингиров, Ст. 140
Чинтулов, Д. 60
Читател — вж Полянов, Димитър Иванов
Чичановски, Ц. 112
Чкатров, Ю. 92
Чолаков, Б. 168
Чолаков, Х. 28
Чомаков, д-р Ст. 64, 108
Чопов, П. 150
Чорбаджиев, П. 165
Чук — вж Полянов, Димитър Иванов
Чучкович, Н. 87
Чърчил, У. 166
Чърни, Константин — вж Тодоров, Коста В.

Шалендар 164
Шамис, Ф. 180
Шапкарев, Ив. 40
Шапкарев, Кл. 54, 93, 120
Шапкарев, К. 40, 78, 92
Шарон, Р. 141, 166, 182
Шекспир, У. 13, 218
Шели, П. 218
Шепелев, А. 148
Шеридан, ген. 129
Шиваров, Н. 61
Шинт 21
Шиклов, И. Х. 168
Шиков, В. 28
Шилер, Фр. 31
Шишков, Г. 80
Шишков, Й. 165
Шишков, Н. 62
Шишков, Н. (?) 43
Шишков, Т. 35
Шишков, Цаньо Николов 61
Шишку, Ив. 117
Шишманов, Димитър Иванов 132,
133
Шишманов, проф. Ив. Д. 35, 45,
81, 133
Шишманов, д-р М. Ст. 28, 70
Шишманов, Пейо Иванов (псевд.:
Черногорски, Родопски, Ивайло)
144
Шишманов, Тодор Неद्याлков 110
Шишманова, Лидия 133
Шкойнов, ген. Ив. 75
Шкорпил, К. 39, 92
Шлипер 164, 180
Шнуур, Д. 65

Шонар, Ал. — вж Полянов, Ди-
митър Ив.
Шопен, Ф. 133
Шопов, Ат. 10, 42, 70, 116, 127
Шоурек, А. 81, 167
Шрьодер, Й. Хенри 166
Шуберт 180
Шукерт 173
Шунтов, Т. 191

Шаар 128
Шайн, Х. фон 60
Щиплиева, Сл. 18
Щирков, Ив. 110
Щрекер, ген. В. 74

Юго, В. 218
Юлен 164, 172
Юлзари, С. 167
Юринич, С. 168
Юшкевич, С. 159

Яблански, Д. М. 191, 192
Явер паша, ген. 69
Яворов, П. 113
Явричев, Ал. 184
Якуб ага 194
Янакиева, В. 24
Янев, П. 151, 152
Янев, Я. 42
Янков, Т. 42
Янулов, Ил. 187
Ясенов, Хр. 14

УКАЗАТЕЛ НА ГЕОГРАФСКИТЕ ИМЕНА¹

- Абисиния (Абесиния) — вж Етиопия
- Авли кьой — вж Живково
- Австрия (Австро-Унгария) 11, 15, 70, 71, 82, 138, 171, 175, 176, 178, 179—183, 185
- Адана, гр. 27
- Адрианопол — вж Одрин
- Айватово (Солунско, дн. Лити), с. 119
- Айтос, гр. 53
- Албания 71, 91, 178, 181, 220
- Александрия, гр. 143
- Александрополис — вж Дедеагач
- Алексинач, гр. 28
- Алифак — вж Главан
- Америка 93, 164, 181, 182, 187
- Америка Латинска — вж Америка
- Амстердам, гр. 172
- Англия (Великобритания) 64, 66, 141, 151, 178, 179, 181, 182, 184, 186, 187
- Ано Вронду — вж Горно Броди
- Ано Орини — вж Горно Фращани
- Анхало — вж Поморие
- Априлов (Нова махала, с. в Габровско, дн. присъединено към гр. Габрово) 61, 135
- Арабаконак, проход 58, 191
- Асеновград (Станимака), гр. 73, 214
- Атанаскьойско езеро 178
- Атина, гр. 82, 132, 133, 152, 178
- Алон — вж Света гора
- Ахъчелеби — вж Смолян
- Ахъчелебийско — вж Смолянско
- Бабадаг, гр. 52
- Балкански полуостров (Балканите) 71, 82, 95, 183
- Балчик, гр. 53, 121
- Банат — истор. област в СР Румъния и СФР Югославия 31
- Баница (дн. Карие, Серско), с. 212
- Банско, гр. 25, 26, 29
- Барган (Берганлий, Барганлий, Бургаски окр.), с. 153
- Батошево (Батошово, Габровски окр.), с. 43, 44, 68
- Белгия 39, 66, 105, 119, 179, 181, 182, 184
- Белград (Бялград), гр. 75, 79, 82, 114, 132, 138, 142, 147, 150—153, 155, 168, 170, 183, 198, 208
- Белоградчик, гр. 165
- Белочерковско 33
- Берганлий — вж Барган
- Берковица, гр. 27, 108, 186
- Берлин, гр. 14, 61, 89, 123, 139, 176, 179, 180
- Берн, гр. 13, 163
- Битоля, гр. 10, 35, 70, 93, 94, 119—121, 207
- Битолско 70
- Благоевградско 25
- Бобошево (Кюстендилски окр.), с. 44
- Болград, гр. 9, 74, 195, 196
- Боровец (Чамкория), планински курорт 206
- Босилеградско 14
- Босна 66, 82, 151
- Ботевград (Орхание) гр. 48, 190, 191
- Бразилия 183
- Браила, гр. 88, 105, 106, 197, 198

¹ Дадени в новите си наименования; на старите са направени препратки; за българските села е посочена принадлежността към сегашните окръзи; само някои от чуждите са дадени по старите известни имена.

- Брегово (Видински окр.), гр. 196
 Бреслау — вж Вроцлав
 Брусарци (Михайловградски окр.), с. 177
 Брюксел, гр. 39, 80, 113, 114, 164, 166, 178
 Будапеща, гр. 114
 Бузлуджа, вр. 187
 Букурещ, гр. 33, 38, 58, 82, 86, 87, 116, 117, 145, 146, 151, 152, 168, 178, 209
 Бургас, гр. 25, 38, 39, 82, 104, 165, 178, 185
 Бургаско 174
 България 9—11, 16, 18, 24, 31, 32, 34, 35, 38, 39, 42, 45, 46, 48, 51, 52, 57, 58, 60—65, 67, 69—72, 77, 79, 82, 87, 88, 90—102, 104, 106, 108, 114, 115, 121, 123, 125—127, 129—134, 137, 138, 142, 143, 145, 148, 150—152, 155, 157, 161, 163—168, 170—173, 176, 178—185, 187—189, 191, 195, 207, 208, 210, 214, 219
 Бяла 131
 Бяла Слатина, гр. 17, 19, 42, 154
 Бяла черква (Горни турчета, с. във Великотърновско; дн. гр. Бяла черква) 165
 Бялград — вж Белград
 Бяло море — вж Егейско море
- Варна, гр. 10, 12, 27, 28, 30, 31, 35, 36, 47, 55, 74, 78, 102—104, 106, 107, 121, 122, 133, 141, 164, 172, 174, 178, 185, 197, 198, 206
 Варненско 79, 117, 174
 Варшава, гр. 42, 179
 Вашингтон, гр. 123, 163
 Велес (дн. Титов Велес), гр. 27, 37, 193
 Велешко 212
 Велико Търново (Търново), гр. 27, 33—36, 47, 49, 50, 61, 77, 115, 117—119, 125, 137, 156, 165, 195, 196, 209, 210
 Велико Търново (Търново), гр. 27
 Великобритания — вж Англия
 Вестланд (селище в Австрия) 126
 Видин, гр. 27, 81, 114, 170, 177, 194—196
 Видинско 174
- Виена, гр. 31, 42, 72, 80, 82, 89, 113, 114, 122, 126, 128, 154, 193, 207, 208
 Виши, гр. 115
 Власна (СРС — Югославия), с. 106
 Враня (Вране), гр. 10
 Враца, гр. 17, 104, 105, 145
 Врачанско 50, 79, 191
 Вроцлав (Бреслау), гр. 179
 Вършец, гр. 190, 204
- Габрово, гр. 35, 36, 43, 53, 61, 80, 100, 102, 118, 135, 146, 209
 Габровско 33, 42, 61
 Галац, гр. 50
 Ганд, гр. 105
 Генерал Зафирово — вж Зафирово
 Генуа, гр. 126, 185
 Германия 15, 56, 59, 60, 66, 75, 82, 114, 138, 170, 171, 175, 176, 178—181, 183, 195, 208
 Гита (Кара Терзилери, Западно Шивачево, Малко Шивачево, Старозагорски окр.), с. 157
 Главан (Алифак, Силистренски окр.), с. 52
 Годлево (Благоевградски окр.), с. 25
 Голямо Конаре — вж Съединение
 Горна Оряховица, гр. 13, 51, 61, 170, 172
 Горна Студена (Великотърновски окр.), с. 131
 Горни турчета — вж Бяла черква
 Горно Броди (дн. Ано Вронду, Серско), с. 212
 Горноджумайско — вж Благоевградско
 Горно Драглища (дн. Горно Драглище, Благоевградски окр.), с. 27
 Горно Фращани (дн. Ано Орини, Серско), с. 212
 Горнооряховско 33
 Гоце Делчев (Неврокоп), гр. 25
 Градец (Сливенски окр.), с. 32, 84
 Гуйнци (Босилеградско), с. 14
 Гумендже (Демирхисарско; дн. гр. Гумениса), с. 212
 Гърция 35, 114, 133, 148, 151, 152, 163, 166, 175, 178, 181, 184, 187

89,
193,
с.
Давос, гр. 134
Дедеагач (Александруполис), гр. 55
Дели Сюлю — вж Драгомир-
во
Делиорман — вж Лудогорие
Демирхисарско 55
Диарбекир (Диарбакър), гр. 57—59
Дивдядово (Ченгел, с. в Шуменско,
дн. присъединено към гр. Шумен)
103
Димитровградско — вж Цар-
бродско
Добрнич — вж Толбухин
Добруджа 29, 52, 152
Драгоман, гр. 17
Драгомирово (Дели Сюлю, Велико-
търновски окр.), с. 170
Драмско 46, 212
Дряново, гр. 49, 61
Дряновско 33
Дунав, р. 31, 142, 170
Дупница — вж Станке Димит-
ров
Държава (Чифлик махле, Староза-
горски окр.), с. 157
Европа 10, 86, 121, 122, 139, 178,
179, 181, 183
Егейско море (Бяло море) 152
Египет 143
Едирне — вж Одрин
Едирненско — вж Одринско
Елена, гр. 36, 165
Елисейна (Елисейно, Врачански
окр.), с. 180
Елхово (Къзълагач), гр. 209, 210
Ениджевардарско 212
Ени пазар — вж Нови пазар
Ерусалим (Иерусалим), гр. 194
Ески Джумая — вж Търговище
Етиопия (Абисиния, Абесиния) 123
Етърт (Етър, с., дн. присъединено
към гр. Габрово) 42
Женева, гр. 19, 22, 23, 80, 91, 105,
142, 163, 166, 176, 186
Жеравна (Сливенски окр.), с. 201
Живково (Авли кьой, Софийски
окр.), с. 79

Загреб, гр. 35
Зайчар (Заечар), гр. 191
Западна Европа — вж Европа
Западни покрайнини 22
Западно Шивачево — вж Гита
Зафирово (Сарсанлар, Генерал За-
фирово, Силистренски окр.), с. 51,
52
Извор (Църноречко, СРС — Югос-
лавия), с. 191
Източна България — вж Бълга-
рия
Източна Европа — вж Европа
Източна Румелия 39, 63, 75, 84, 87,
115, 156, 157, 208
Източна Тракия 53, 55
Индия 96, 187
Испания 114, 183
Истанбул — вж Цариград
Италия 15, 60, 71, 72, 114, 138, 141,
151, 164, 173, 175, 176, 178, 179,
181, 183, 184
Ихтиман, гр. 209, 213
Ичера (Сливенски окр.), с. 32
Иерусалим — вж Ерусалим
Ишилкьой — вж Сан Стефано
Кавакли — вж Тополовград
Каваклийско — вж Тополов-
градско
Кавала, гр. 27
Казанлък, гр. 14, 57, 58, 143, 145,
156
Калараш, гр. 116, 117
Калифорния 130
Калофер, гр. 102, 103, 160
Калугерово (Софийски окр.), с. 48
Канада 98
Караагач (Порто Лаго, Ксантий-
ско), с. 60, 180
Караатли — вж Черноконьово
Каракьой (Катафон, Драмско), с.
212
Кара Терзилери — вж Гита
Карие — вж Баница
Карлово, гр. 157, 201
Карлуково — вж Славейно
Карнобат, гр. 215, 216, 219
Карнобатско 153, 219

- Каспичан, гр. 122, 170
 Катафион — вж Каракьой
 Катуница (Катунице, Катунца, Сливенски окр.), с. 32
 Кесарево (Великотърновски окр.), с. 209, 210
 Киев, гр. 32, 136, 137, 139, 162, 194
 Килкис — вж Кукуш
 Киселец (Киселица, Кюстендилски окр.), с. 24
 Китай 218
 Кишинев, гр. 68, 126
 Кладово, гр. 29
 Клисуре, гр. 157
 Кнежа, гр. 42, 172
 Княжевац, гр. 28
 Княжево, кв. на София 164, 173, 179
 Ковачите (Налбантларе, Сливенски окр.), с. 56
 Козлуджа — вж Суворово
 Комотини — вж Гюмюрджина
 Копривница, гр. 140, 157
 Корея 218
 Костенец, гр. 173
 Котел, гр. 30, 32, 104, 129, 130, 146, 193, 201
 Котленско 122
 Кратово, гр. 202
 Криворечна паланка (Крива паланка), гр. 149
 Крояч (Хасан терзи, Разградски окр.), с. 86, 87, 89
 Крушово (Крушево), гр. 94, 99, 200
 Крушово (Бургаски окр.), с. 153
 Кръвеник (Габровски окр.), с. 68
 Куйбишев (Самара), гр. 38
 Кукуш (Килкис), гр. 98
 Кула, гр. 19
 Куманово, гр. 71
 Кумановско 212
 Къзълагач — вж Елхово
 Кърджалийско 84
 Къркклисе — вж Лозенград
 Къркларели — вж Лозенград
 Кюстендил, гр. 14, 15, 18, 19, 21, 29, 44, 46, 60, 72, 101, 145, 178
 Кюстендилско 44, 45
 Лайпциг, гр. 93, 123—125, 179
 Лакос (Лалиас, Серско), с. 212
 Левски (Турски карагач), гр. 170
 Лекен, гр. 39
 Ленинград (Петербург, Санкт Петербург, Петроград), гр. 28, 38, 69—72, 100, 136, 139, 142, 147—149, 154, 161, 180, 191
 Лерин (Флорина), гр. 85
 Ливадия, гр. 31
 Лнеж, гр. 113, 120
 Лити — вж Айватово
 Ловеч, гр. 50, 93, 209
 Лозана, гр. 80, 152
 Лозенград (Къркларели, Къркклисе), гр. 53
 Локарно, гр. 183
 Лом, гр. 15, 34, 35, 117, 118, 145, 146, 192, 195
 Ломско 153
 Лондон, гр. 69, 73, 75, 82, 122, 141, 152, 164, 176, 180, 182, 203
 Лудогорие (Делнорман) 65
 Лъжене — вж Трудовец
 Любимец (Хебимчево, с. в Хасковско, дн. гр. Любимец) 53, 55, 56, 65
 Любляна, гр. 18
 Ляковец, гр. 35, 82, 195, 196
 Ляковец (Пъндъджик, Кърджалийски окр.), 84
 Македония, истор.-геогр. обл. 9, 10, 25, 27, 29, 31, 34—36, 38, 44—46, 51, 56, 60, 64, 70—72, 85, 91—95, 97, 99—101, 108, 117, 120, 144, 152, 155, 160, 170, 181, 186, 198, 199, 200, 208
 Мала Азия 129, 160
 Малко Шивачево — вж Гита
 Малкотърновско 55
 Малта, о-в 129
 Марйово, котловина в Западна Македония 101
 Марица, р. 54
 Марсилия, гр. 39, 72, 138, 185
 Мачин, гр. 102, 103
 Медвен (Сливенски окр.), с. 32, 122
 Медковец (Михайловградски окр.), с. 153
 Мелник, гр. 101
 Ментон, гр. 65
 Мехомия — вж Разлог
 Мечка (Плевенски окр.), с. 153

Михайлово (Гьок пала, Старозагорски окр.), с. 180
 Михалци (Великотърновски окр.), с. 61
 Мокреш (Михайловградски окр.), с. 194
 Монте Карло, гр. 126, 128
 Моравско (Моравия) 170
 Москва, гр. 28, 73, 97, 99, 102, 132, 155, 162
 Мустафа паша — вж Свиленград
 Муткурово — вж Садовец

Налбантларе — вж Ковачите
 Наиси, гр. 220
 Неапол, гр. 125, 126, 128
 Неврокоп, — вж Гоце Делчев
 Негованци (Периншки окр.), с. 196
 Неготин, гр. 170
 Никополско 50, 153
 Ниш, гр. 26, 60, 170
 Нова махала (Новата махала) — вж Априлов
 Нови пазар (Ени пазар), гр. 102, 104
 Новградец — вж Суворово
 Новоагорско 56
 Ново село (Великотърновски окр.), с. 68, 118
 Нойдам, гр. 89
 Ньой, гр. 61
 Нью Йорк, гр. 164, 176, 188

Одеса, гр. 31, 33, 43, 68, 126, 135, 136, 194, 195, 209
 Одрин (Едирне), гр. 35, 53, 54, 62, 80, 92, 96, 108, 127, 129, 148, 149
 Одринско (Едирненско) 35, 54—56, 70, 94, 144, 160, 186
 Олтеница, гр. 117
 Оранненбаум (дн. Ломоносов), гр. 68
 Ореоц (Прилепско), с. 199
 Орханне — вж Ботевград
 Оряхово, гр. 82, 145, 146, 165, 202
 Оряховско 19, 127
 Охрид, гр. 85, 90—94, 198, 199
 Охридско 94, 198

Павликени, гр. 165
 Павликенско 61

Палестина 114
 Пазарджик, гр. 74, 76
 Панагюрище, гр. 137—139
 Париж, гр. 23, 65, 71, 80, 84, 92, 93, 98, 104, 105, 125, 126, 138, 151, 152, 154—156, 160, 162, 164, 167, 181, 187, 207
 Пашмакли — вж Смолян
 Перник, гр. 97, 203
 Перущица (с. в Пловдивско, дн. гр. Перущица) 165
 Петербург — вж Ленинград
 Петрова нива, местност край с. Стоилово, Малкотърновско (в Странджа планина) 144
 Петроград — вж Ленинград
 Пещера, гр. 141
 Пиза, гр. 126
 Пирдоп, гр. (дн. съставен на гр. Средногорие) 17, 69, 204, 205
 Пирин, пл. 101
 Пърот, гр. 10
 Пиротско 23
 Плевен, гр. 72, 80, 104, 111, 112, 131, 146, 178
 Плевенско 128
 Плетвар (Прилепско), с. 200
 Пловдив 13, 17, 35, 39, 46, 54, 55, 58, 63, 64, 72, 75, 81, 93, 114, 127, 142, 144, 145, 155—157, 165, 169, 173, 185, 186, 199, 204, 210, 211, 214
 Пловдивско 174, 209
 Плоещ, гр. 38, 68
 Подуяне (дн. кв. на София) 203
 Познан, гр. 18
 Пелша 15, 178, 181
 Поморие (Анхиало), гр. 17, 18, 184
 Пордим (Плевенски окр.), с. 131
 Порто Лаго — вж Караагач
 Португалия 114
 Прага, гр. 143, 150, 151, 154, 155, 168
 Преслав, гр. 53
 Прилеп, гр. 100, 101, 119, 200
 Провадия, гр. 103, 203
 Проглед — вж Стамболово
 Пъндъджик — вж Лясковец

Радомир, гр. 17, 97, 209, 210
 Разград, гр. 118, 121—123, 190
 Разлог (Мехомия), гр. 25—27, 29, 188

- Расово (Михайловградски окр.), с. 153
 Ресен, гр. 64, 120
 Рига, гр. 18
 Риека (Фиуме) гр. 151, 181
 Рила, пл. 172, 189
 Рила, гр. 139, 140, 189
 Рим, гр. 24, 123, 126, 167
 Рио де Жанейро, гр. 187
 Родос, о-в 94
 Ротердам, гр. 114, 172
 Румъния 11, 37, 46, 60, 66, 68, 88, 133, 141, 151, 152, 171, 174—176, 178, 184, 186, 187, 195, 218
 Рупчос, геогр. обл. в Северни Родопи 209
 Русе (Русчук), гр. 10, 17, 27, 33, 36, 40, 51, 74, 79, 86—89, 93, 102—104, 106—108, 113, 115—118, 145, 146, 169, 173, 178, 191, 193, 195, 196
 Русенско 79
 Русия 9, 10, 51, 67, 68, 70—72, 75, 90—93, 95, 97, 99, 102, 104, 105, 114, 131, 133, 138, 139, 154, 161, 180, 184, 187, 188, 195
 Русчук — вж Русе

 Садовец (Чериково или Чириково, Муткурово, Плевенски окр.), с. 128
 Салманово (Саламаново, Шуменски окр.), с. 197
 Самара — вж Куйбишев
 Самоводенско 33
 Самоков, гр. 48, 91, 165, 177, 195, 196
 Сан Стефано (Йешилкьой, дн. кв. на Цариград) 68
 Санкт Петербург — вж Ленинград
 Сарсанлар — вж Зафирово
 Света гора (Атон) 196
 Свиленград (Мустафа паша), гр. 54, 55
 Свиленградско 53
 Свинар — вж Садовец
 Свищов, гр. 27, 28, 47, 48, 86, 117, 145, 193
 Свищовско 50
 Своге (с. в Софийско, дн. гр. Своге) 111

 Своде (Софийски окр.), с. 48
 Северна Добруджа 11, 32
 Севлиево, гр. 27, 43, 44, 67—69, 101, 146, 165, 173
 Севлиевско 33, 44
 Сейнт Лунс, гр. 129, 130
 Сен Жермен, гр. 179
 Сена, р. 20
 Сер — вж Сяр
 Серско — вж Сярско
 Сибир, геогр. обл. 156
 Сивас, гр. 107
 Силистра, гр. 17, 52, 79, 117, 118, 174
 Силистренско 52
 Синдел (Сендел, Варненски окр.), с. 170
 Скопие, гр. 25—27, 35, 42, 70
 Славейно (Карлуково, Смолянски окр.), с. 144
 Сливен, гр. 17, 35, 38, 39, 47, 59, 100, 122, 123, 127, 145, 165, 195, 196, 219
 Словения 151
 Смолян (Ахъчелеби, Пашмакли) 49
 Смолянско (Ахъчелебийско) 55, 144
 Солун, гр. 55, 70, 71, 90, 92—97, 100, 108, 119, 120, 152, 199
 Солунско 119
 Сопот, гр. 36, 157
 София, гр. 9, 10, 13, 14, 16—20, 22—27, 33—38, 40, 42, 44, 46, 48, 51—55, 61, 64—67, 69—73, 75—77, 81, 82, 84, 86, 89, 90, 92, 93, 95, 98—100, 102, 104—108, 115—117, 119, 120, 122, 123—129, 132, 137, 139, 140, 141, 145—148, 150—156, 160, 162—164, 167—170, 173, 177, 178, 185, 185, 189, 202—210, 212, 213, 215, 219, 220
 Софийско 111
 Стамболово (Проглед, Смолянски окр.), с. 144
 Станимака — вж Асеновград
 Станке Димитров (Дупница), гр. 17, 98, 100, 134, 158, 167
 Стара Загора, гр. 20, 39, 56—58, 65, 68, 75, 100, 127, 156, 157, 165, 209
 Старо село (Силистренски окр.), с. 51, 52
 Стокхолм, гр. 123, 176

- Струга, гр. 198, 199
 Стружко 198
 Струмица, гр. 100
 Суворово (Козлуджа, Новградец, Варненски окр.), с. 117
 Съединени американски щати (САЩ) 179, 181, 188
 Съединение (Голямо Конаре, с. в Пловдивско; дн. гр. Съединение) 209
 Сърбия 9, 11, 15, 35, 37, 66, 70—72, 82, 106, 148, 151, 152, 208
 Съюз на съветските социалистически републики (СССР) 32, 218
 Сяр (Сер, Серес) 25, 35, 46, 70, 139, 213
 Сярско (Серско) 70, 212
- Табор, гр. 30—32, 107
 Тасос, о-в 27
 Тетевен, гр. 145
 Тирана, гр. 143
 Титов Велес — вж Велес
 Толбухин (Добрич), гр. 104, 116
 Тополовград (Каваклин), гр. 45, 46
 Тополовградско (Каваклийско) 46
 Торонто, гр. 93
 Тракия 10, 31, 36, 44, 51, 53—55, 121, 152
 Триест, гр. 203
 Триполи, гр. 72
 Троян, гр. 209
 Троянско 33
 Трудовец (Лъжене, Софийски окр.) 48, 111
 Трън, гр. 10, 101
 Трявна, гр. 32, 61, 209
 Тулча, гр. 27, 29—32, 80, 106, 194
 Тунджа, р. 127
 Турну Магурели, гр. 87
 Турски караагач — вж Левски
 Турция 11, 55, 71—73, 97, 139, 142, 170, 171, 175, 180—185, 187
 Тутракан, гр. 51, 52, 116, 117, 167
 Тутраканско 51, 52
 Търговище (Ески Джумая), гр. 109, 110
 Търново — вж Велико Търново
 Търновско — вж Великотърновско
 Украйна 187
- Унгария 31, 82, 97, 142, 170, 171, 175, 178, 180, 183, 187, 189, 214
- Фере, гр. 69
 Фиуме — вж Ријека
 Флорина — вж Лерин
 Фонтенбло, гр. 89
 Франция 15, 84, 98, 114, 115, 122, 138, 139, 153, 170, 175, 178, 179, 181, 183, 184, 187, 218
 Фрибург, гр. 15
 Фюсен, гр. 59
- Хага, гр. 114, 168
 Хаджиларе (дн. Хаджините, Бургаски окр.), с. 153
 Хамбург, гр. 123, 176, 179
 Харманли, гр. 53, 56, 58, 62, 63
 Харманлийско 63
 Харц, пл. в Германия 14
 Хасан терзи — вж Крояч
 Хасково, гр. 14, 57—59, 62, 127, 145, 180
 Хасковско 62, 65
 Хебибчево — вж Любимец
 Херцеговина 66, 82, 104
 Хинтенберг, гр. 126
 Холандия 39, 114, 178, 180
 Холм, гр. 135, 136
 Хърватско 151
- Царибродско (Димитровградско) 22
 Цариград (Истанбул), гр. 12, 35, 39, 71, 72, 81, 85, 89, 91, 93, 94, 102—104, 108, 109, 114, 119, 120, 121, 126, 127, 129, 137, 138, 143, 147, 160, 161, 170, 174, 182, 198, 199, 210
 Централна Европа — вж Европа
 Цимервалд, гр. 187
 Цюрих, гр. 80, 105, 178
- Чамкория — вж Боровец
 Чанакча (Чаталджанско, дн. в Европейска Турция), с. 161
 Чаталджанско 161
 Чая, р. 189
 Ченгел — вж Дивдядово
 Черна гора 71, 73, 114
 Черни връх 20
 Чернокоњово (Караатлин, с. в Хасковско; дн. присъединено към гр. Димитровград) 64

- Чехословакия (Чехия) 30, 107, 151, 152, 175, 178, 179, 181, 182
 Чикаго, гр. 82, 93
 Чириково — вж Садовец
 Чирпан, гр. 25, 58, 156, 165
 Чифлик махле — вж Държава
- Швейцария 15, 91, 134, 176, 182
 Шейново (Старозагорски окр.), с. 68, 209
 Шекере — вж Лозница
 Шипка, вр. 68, 72, 132
 Шипка (с. в Казанлъшко, дн. гр. Шипка) 131, 132, 161, 209
 Шумен, гр. 25, 102—104, 139, 140, 170, 178, 194
 Шуменско 50, 104
- Щип, гр. 98
- Югоизточна Европа — вж Европа
 Югославия 22, 134, 148, 151, 153, 154, 164, 174, 175, 178, 181, 184, 218
 Южна България — вж България
- Ямбол, гр. 39, 82, 100, 158, 165, 178
 Янтра, р. 20
 Япония 153, 184

Абд
32
Авст
Авст
Авст
ле
30
34
37
Аген
Лел
Агр:
н
Адв
Адм
сл
Адр
Ака
Б

В
Д
Д
М

Акв
Акп
п
в:
Акп
ж
д
Алб
Алб
Алб
Алм
Амн
—
нип

ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧЕН УКАЗАТЕЛ

- Абдикации, детронации 298, 318, 320, 324
 Австрийци 361
 Австро-руски отношения 317
 Автобиографии, автобиографични белажки, биографии 295, 297, 298, 306, 308, 320, 324, 328, 336, 339, 341, 343, 356, 358, 360, 366, 368, 375, 376, 380
 Агентства (дипломатически) — вж Легации
 Аграрен въпрос в Хърватско, Босна и Словения 356
 Адвокати 326, 332, 361, 379
 Администрация, административни служители 361, 363
 Адреси (благодарствени) 306
 Академии
 Българска академия на науките 361, 365; вж и Дружества...
 Българско книжовно дружество — София
 Военна академия — Петербург 356
 Духовна академия — Петербург 368
 Духовна академия — София 298
 Международна дипломатическа академия в Париж 361
 Акварели 292
 Акции — вж Ценни книжа (акции, облигации, полици); вж и финанси...
 Акционерни дружества — вж Дружества... Акционерни дружества
 Албанска колония в София 380
 Албанци, албански народ 380
 Албуми 292, 380
 Алманаси 292
 Амнистии 309, 317, 356, 361
 Английски език 343
 Анекдоти 292, 380
 Анкети, анкетни комисии 308, 315, 369
 Антифашисти 380
 Апели — вж Възвания, позиви, апели
 Априлско въстание — вж Въстания... Априлско въстание
 Арабаконашки обир — вж Българско национално революционно движение — Арабаконашки обир
 Аренда, арендувани земи 314, 332
 Арести, арестувани 297, 320, 324, 349, 356, 363, 375
 Артилерийска школа — Фонтенбло 323
 Археология, археологически разкопки, археолози 318, 324, 343
 Архиви, архивистика 292, 320
 Астрономия 292, 350
 Атенати и покушения 324, 356
 Атестати 356, 367, 368
 Афери (политически и др.)
 Аферата „Барози“ 361
 Аферата „Мис Стоп“ 324
 Винишката афера 305, 324
 Деклозиевата афера 356, 361
 Чокенската афера 309
 Афоризми 292
 Балади 292
 Балкански страни 290, 334
 Банатски българи 295
 Банково дело, банки (общо) 290, 361, 374
 Българо-италианска търговска банка — София 352
 Българска акционерна банка — Солун 324

¹ Посочените цифри означават номерата на фондовете, а не на страниците, както е при именния и географския указател.

- Българска земеделска банка — Кюстендил 292
- Българска земеделска банка — София 356, 361
- Българска ипотечарна банка — София 361
- Българска народна банка — Русе 323, 330
- Българска народна банка — София 308, 315, 317, 323, 330, 352, 361, 373, 380
- Българска търговска банка — София 347, 361
- Българска търговска индустриална банка — София 340
- Българска централна кооперативна банка — София 361
- Износно-вносна банка — София 374
- Интернационална банка на България — София 361
- Отоманска банка — София 361
- Столична общинска банка 379
- Съединени български банки 315, 361
- Франко-българска банка за международна търговия 361
- Чужди банки 347, 352, 356, 361
- Басни 298, 350, 372
- Бежанци, бежански въпрос 295, 298, 308—309, 324, 339, 361; вж и Българска емиграция
- Белетристика, белетристични произведения — 292, 302, 305, 341, 342, 350, 359, 380
- Берати 290
- Берлински конгрес 295
- Берлински мирен договор — вж Договори... Берлински мирен договор
- Беседи 310
- Библиографии, библиографични бележки, библиографски бюлетени 292, 295, 302, 341, 356, 380
- Библиотека „Добруджа“ — вж Периодичен печат...
- Библиотеки (общо) 292, 324, 361, 368
- Библиотека-музей — Котел 343
- Народна библиотека — Пловдив 320, 361
- Народна библиотека — София 300, 318, 320, 341, 343, 361
- Университетска библиотека — София 320
- Руска библиотека в София 361
- Биографии, биографични бележки — вж Автобиографии, автобиографични бележки,...
- Благоустройство 324
- Боеприпаси — вж Оръжия, боеприпаси
- Болници 290, 358, 361, 377; вж и Лекарни
- Бомбардировки 341, 374, 380
- Братства — вж Дружества...
- Брошури 324, 325, 328, 374, 380
- Буквари 292, 320
- Бунтове, метежи — вж и Преврати, контрапреврати
- Бунтове в Русе и Силистра (1887) 320
- Учителски и ученически бунтове 298, 320
- Българи, български народ 306, 308, 317, 356, 361, 363, 372
- Българо-австрийски отношения 317
- Българо-гръцки отношения 317
- Българо-италиански отношения 317, 320
- Българо-полски отношения 324
- Българо-румънски отношения 317
- Българо-руски отношения 317, 324, 334
- Българо-сръбски отношения 317, 324, 334, 375
- Българо-турски отношения 290, 309, 317
- Българо-унгарски отношения 290, 317
- Българо-югославски отношения 356
- Българска войска (армия); въоръжени сили на България 298, 308, 316—318, 324, 334, 336, 342, 349, 356, 361, 375; вж и Кавалерия
- Българска екзархия, български екзарси 290, 298, 305, 310, 317, 320, 322, 324, 331, 339, 356, 360, 361, 368; вж и Черковно-национална борба
- Българска емиграция 292, 295, 324, 328, 349, 356; вж и Бежанци, бежански въпрос
- Българска колония в Торонто 324
- Български конституции — вж Конституции

- Българска литература 292, 346, 372; вж и Книжнина...
- Българска телеграфна агенция 361
- Български въоръжени сили — вж Българска войска (армия)...
- Български държавни железници — вж Железопътно дело, железопътни линии
- Български език 303, 361, 372, 380
- Български земеделски народен съюз (БЗНС) — вж Партии...
- Българско националнореволуционно движение (общо) 306, 318, 320; вж и Афери; Въстания; Войни — Руско-турска война (1877—1978), Сръбско-турска война (1876); Заточеници; Националноосвободителни борби на българите в Македония и Тракия; Чети, четническо движение
- Арабаконашки обир 310, 369
- Български революционен централен комитет (БРЦК) — Букурещ 297, 336, 363
- Българско човеколюбиво настоятелство в Букурещ 300
- Леги 297, 367, 369
- Общо събрание в Букурещ (1872) 369
- Революционни дейци 318, 354, 361
- Частни революционни комитети 310, 312, 316, 349, 363
- Хасковско съзаклятие (1873) 310
- Българско опълчение 292, 316, 318, 337, 376; вж и Войни — Руско-турска война (1877—1878)
- Български правителства 290, 298, 317, 334, 352, 356, 361, 367
- Бюджети, проектобюджети 315, 320, 342, 361, 375
- Бюлетени 361, 379, 380
- Вакъфски имоти 290, 331
- Валута, валутна наличност 361, 373
- Великите сили 290, 317, 320, 324, 334
- Велико народно събрание — вж Народни събрания...
- Велчова завера — вж Въстания — Велчова завера
- Ветеринарна медицина 361
- Взаимоучителен метод — вж Училищно и просветно дело — Методи на преподаване
- Вестници (общо) 290, 295, 312, 333, 341, 346, 356, 363, 374, 380; вж и Периодичен печат
- „Биржевия вedomости“ 356
- „Българин“ 308
- „България“ 356
- „Българо-съветско единство“ 380
- „Български глас“ 297
- „Вардар“ 356
- „Варненски общински вестник“ 295
- „Варненско ехо“ 295
- „Вести“ 324
- „Вечерна поща“ 308
- „Вечерное время“ 356
- „Военни известия“ 356
- „Воля“ 356
- „Време“ 356
- „Гайда“ 316
- „Гласник“ 356
- „Голос руси“ 356
- „Гукдиен“ 292
- „Ден“ 356
- „Днес“ 374
- „Добруджа“ 308
- „Дойче ягер цайтунг“ 323
- „Дума на българските писатели“ 302
- „Заря“ 356
- „Защита“ 374
- „Земеделско знаме“ 356
- „Земя“ 356
- „Зора“ 374
- „Изгрев“ 305
- „Курие д' Ориан“ 360
- „Ла Бюлгари“ 302
- „Ла ревио дипломатик“ 320
- „Ле курие де София“ 317
- „Лидова оброда“ 306
- „Македонец“ 336
- „Мир“ 356
- „Напред“ 339
- „Народен глас“ 324
- „Независимост“ 363
- „Нов живот“ 317, 320
- „Новое время“ 317
- „Отечество“ 324
- „Политика“ 356

- „Правда“ 356
 „Родина“ 324
 „Руский инвалид“ 356
 „Светлоструй“ 292
 „Свят“ 356
 „Сливен“ 368
 „Собственик“ 374
 „Столичен общински вестник“ 374
 „Тъпан“ 316
 „Утро“ 356
 „Учителски вестник“ 305
 „Хвърчащ българин“ 308“
 „Цетински вестник“ 317
 „Юг“ 352
- Владици — вж Духовенство, духовници...
- Владичина — вж Данъци...
- Внос на стоки 320, 361; вж и Търговски стоки
- Водоелектрическа централа „Въча“ — Пловдив 361, 373
- Водоснабдяване, водоснабдителни съоръжения, водопроводи 342, 361
- Военни конвенции 349, 356
- Военноначалници, военни дейци 316, 318, 334, 342, 349, 356, 361, 375
- Военнопленнически лагери 291, 308
- Войводи 376; вж и Хайдуги
- Войни (общо) 295
- Балкански войни (1912—1913) 318, 324, 328, 356, 358, 380
- Гръцко-турска война (1897) 339
- Кримска война (1853—1856) 316, 328, 369
- Първа световна война (1914—1918) 292, 295, 298, 305, 308, 311, 318, 324, 361, 380
- Руско-турска война (1735—1739) 307
- Руско-турска война (1877—1878) 290, 292, 295, 332, 337, 349, 355, 356, 361, 369, 376
- Сръбско-българска война (1885) 292, 316, 324, 334, 342, 356
- Сръбско-турска война (1876) 318, 320
- Френско-пруска война (1870)
- Временно руско управление в България 298, 330
- Възвания, позивни, апели 295, 308, 324, 375
- Възпоменателни листове 292, 318, 361, 380
- Външна политика на Англия 356
- Външна политика на България 290, 315, 317, 318, 334, 356, 357
- Външна политика на Русия 317
- Външна политика на Югославия 356
- Външна търговия 320, 361; вж и Търговия
- Въоръжени сили на България — вж Българска войска (армия)...
- Върховен статистически съвет в София 315
- Върховен читалищен съюз — вж Съюзи
- Върховна сметна палата — София 326, 361
- Вършачки 323
- Въстания (общо) 297, 309
- Априлско въстание (1876) 297, 304, 312, 316, 336, 349, 363, 369, 375, 376; вж и Чети — Ботева чета
- Велчова завера (1835) 307
- Владайско въстание (1918) 318
- Илинденско въстание (1903) 324, 326, 371
- Критско въстание (1896) 349
- Преображенско въстание (1903) 354
- Септемврийско въстание (1923) 324
- Старозагорско въстание (1875) 297, 318, 328
- Вътрешна политика на Англия 356
- Вътрешна политика на България; Вътрешно-политическо положение; вж и Абдикации; Демонстрации; Избор на български княз; Избори; Митинги; Стамболов режим 292, 315, 320, 324, 349, 356
- Вътрешна политика на Югославия 356
- Гатанки 292
- Генерали — вж Военноначалници...
- Географски карти — вж Карти
- Германо-турски отношения 334
- Германски войски 361
- Германски фирми — вж Търговски сдружения, къщи, кантори...

Германци, германски народ 361
Глаголица 368
Градинари 356
Градушки — вж Природни бедствия
Гражданско съдопроизводство — вж Съдебно дело, съдебни дела, съдебни служители
Граматики 295
Грамоти 333, 337, 380; вж и Мсдали...
Гръкомани 310
Гръцка патриаршия 360
Гръцка пропаганда 317
Гръцки език 314, 321
Гръцко духовенство 328, 370
Гръцко-турски отношения 317
Данъци, налози (общо) 292, 307, 314, 320, 323, 332, 358, 361, 374, 376
Владичина 324
Десятък (юшур, йошур) 310, 314, 323
Надие 314
Ондалк 307
Харач 307
Дарители 343
Дворци 352, 374
Делегации, депутации 290
Демонстрации — вж Студентска демонстрация
Детронации — вж Абдикации
Детска литература 305; вж и Литература...
Диалози 328
Димитровска конституция 380 — вж и Конституции
Дипломация, дипломати, дипломатически отношения 290, 317, 343, 361, 375; вж и Легации...
Дипломи, свидетелства 292, 320, 321, 329, 333, 337—339, 343, 346, 365, 368, 370, 374, 380
Дирекции, директори (общо) 292, 320, 343, 379
За закупуване и износ на зърнени храни 315
За настаняване на бежанците 361; вж: Бежанци, бежански въпрос

За социални грижи и обществена предвидливост 361
За трамваите и осветлението 361
На въздухоплаването 361
На данъците 361
На дружество „Дисконто Гезелшафт“ 361
На държавните и гарантираните от държавата дългове 361
На обществените сгради и земеделието 342, 358
На печата 292, 380
На пощите, телефоните и телеграфите 361, 374
На статистиката 320, 324, 361, 380
На трудовата повинност 356
На трудовата поземлена собственост 356
Дневници 320, 356, 361, 379
Договори, проектодоговори, спогодби (общо) 310, 314, 318, 323, 331, 333, 338, 356, 361, 364, 366, 374
Берлински мирен договор (1878) 290, 295, 316
Брест-Литовски мирен договор (1918) 291
Букурещки мирен договор (1918) 308
Версайлски мирен договор (1919) 361
Ньойски мирен договор (1919) 308, 324, 361
Сан-Стефански мирен договор (1878) 290, 316
Търговски договори 314, 320, 361
Доклади 292, 320, 330, 342, 356, 357, 361, 380
Дописки 309, 380
Драми, драматургични произведения 291, 292, 298, 302, 303, 310, 333, 341, 346, 359, 372, 380
Дружества, дружби, братства, общества (общо) 295, 324, 374
Акционерни дружества 323, 361, 373, 374
Благотворително дружество — Габрово 336
Благотворително дружество — Калараш 336
Благотворително дружество за облагородяване на природата 324
Благотворително дружество „Осогово“ — Кюстендил 292

- Благотворително дружество за покровителствуване на животните 324
- Благотворително дружество — Тургакан 336
- Босилеградско бежанско дружество — София 292
- Британско-българско дружество за взаимност и сближение 324
- Българо-албанско дружество — София 380
- Българо-съветско дружество — София 380
- Българска оперна дружба — София 324
- Българско археологическо дружество — София 324
- Българско книжовно дружество София — 320, 361
- Българско студентско дружество — Петербург 317
- Българско студентско дружество — Табор 295
- Българско търговско параходно дружество — Варна 361
- Гръцко-българско дружество — София 346
- Дружество за борба с детската престъпност — София 324
- Дружество за борба с туберкулозата — София 324
- Дружество „Българска спасителна мисия“ 324
- Дружество „Български публични влагалища“ — София 361
- Дружество на българските икономисти — София 361
- Дружество на българските публицисти — София 324, 380
- Дружество „Българско родно изкуство“ 292
- Дружество на детските писатели 292
- Дружество на запасните офицери — София 318
- Дружество „Инвалид“ на запасните офицери — София 361
- Дружество за защита на животните 324
- Дружество „Иван Хаджимитев и х. Васили Иванов“ — Търговище 332
- Дружество за културно единение на младите славяни в България 292
- Дружество „Милосърдие“ — Бургас 328
- Дружество „Напредък“ — Виена 295
- Дружество за облагородяване на природата 324
- Дружество на просветните служители — Поморие 292
- Дружество за разпространение сред народа добри и по възможност най-евтини книги 295
- Дружество „Св. Кирил и Методий“ 376
- Дружество на техниците със средно образование в България 361
- Дружество на тютюнофабрикантите в България 361
- Дружество „Червен кръст“ в България 318, 323, 375
- Дружество „Червен кръст“ — Петербург 356
- Женско дружество в Охрид 324
- Женско евангелско дружество — София 315
- Женско християнско братство — София 324
- Императорско възпитателно дружество на благородните девици в Петербург 356
- Класно учителско дружество — Плевен 333
- Кооперативно застрахователно дружество „Мир“ — София 364
- Кооперативно потребително дружество „Услуги“ — София 374
- Кооперативно производително потребително дружество — Пирдоп 374
- Кооперативно спестовно домостроително дружество — София 374
- Лозаро-винарско дружество — Бяла черква 361
- Лозаро-винарско дружество — Павликени 361
- Лозаро-винарско дружество — Перущица 361
- Лозаро-винарско дружество — Севлиево 361

- Любителско астрономическо общество „Камил Фламарион“ — Шумен 350
- Македоно-одрински дружества в България 326, 375
- Македоно-одринско дружество — Стара Загора 309
- Македоно-одринско дружество — Тутракан 308
- Македоно-одринско дружество — Ямбол 326
- Македонски братства — Женева 324
- Македонски дружества — Париж 324
- Македонски емиграционни братства в България 324; вж и Дружества
- Македонско дружество — Ловеч 324
- Македонско дружество — Пловдив 324
- Македонско дружество — Русе 324
- Македонско дружество — София 324
- Македонско дружество — Шумен 324
- Младежко християнско дружество 324
- Национално дружество за индустриален кредит в Брюксел 361
- Обществено осигурително дружество „Янко Д. Бакърджиев“ — София 373
- Общество на кавалерите на ордена за храброст в България 318
- Общество на ревнителите на военни знания в Петербург 356
- Общо осигурително дружество „Югославия“ — Белград 356
- Околийско просветно дружество — Пирдоп 374
- Околийско просветно дружество — Радомир 292
- Окръжно учителско дружество — Силистра 308
- Охридско културно спомагателно братство „Кл. Охридски“ 324
- Охридско-стружко културно спомагателно братство 324
- Поборническо опълченско дружество — Габрово 355
- Поборническо опълченско дружество — Русе 355
- Поборническо опълченско дружество — София 336, 355
- Православно християнско братство — София 324
- Първо българско посмъртно благодетелно дружество — София 361
- Разисквателно и читалищно дружество „Постоянство“ — Табор 295
- Революционно братство в Солун 339
- Селско културно-просветно дружество „Шоп“ 292
- Славянско благотворително общество в Москва 345
- Славянско дружество в България 324, 368
- Студентско дружество „Балкан“ — Цариград 317
- Студентско македонско дружество „Вардар“ 324
- Студентско общообразователно дружество „Хр. Ботев“ 324
- Теософско дружество в България 324
- Търговско дружество — Кнежа 361
- Търговско и занаятчийско дружество — Севлиево 361
- Учителско дружество — Битоля 324
- Учителско дружество — Одрин 324
- Учителско дружество в Охрид 324
- Учителско дружество — Солун 324
- Учителско дружество „Съгласие“ — Хасково 310
- Учителско потребителско дружество „Учителска кооперация“ — София 374
- Философско-педагогическо общество в София 292
- Дуели 305, 363
- Духовенство, духовници (владци, свещеници) 298, 324, 328, 331, 377
- Дългове — вж Заеми
- Държавно съкровище 361
- Евреи 379
- Експедиции 343

- Емиграция, емигранти — вж Българска емиграция
- Епархии 328, 360
- Видинска епархия 328
- Видинска епархия 360, 368
- Одринска епархия 324
- Пловдивска епархия 377
- Софийска епархия 306
- Тракийски епархии 360
- Шуменска епархия 328
- Есета 350
- Еснафи 295, 324, 328
- Естествена история, естествени науки, естествознание 310, 320, 361
- Етнография, етнографски трудове, етнографски сведения 320, 377
- Жандармерия 290, 318, 342
- Железопътно дело, железопътни линии (общо) 290, 334, 352, 361, 375
- Жп линия Перник — Радомир 324
- Жп линия Русе — Варна 290
- Жп линия София — Самоков 361
- Жп линия Ямбол — Бургас 320
- Живопис 292
- Животописни бележки — вж Автобиографии...
- Журналисти, журналистика 324, 363
- Завещания 295, 324, 365, 375
- Заводи 361
- Заеми (държавни) 290, 317, 320, 326, 332, 340, 342, 352, 361, 364, 373, 374
- Закони, законопроекти, законодателство 292, 298, 315, 320, 336, 356, 361, 363, 374, 379
- Занаяти, занаятчийски, занаятчийски сдружения (общо) 310, 320, 332, 356, 361, 366, 377
- Абаджийство, абаджии 329, 332
- Бубарство 361
- Лозарство 361
- Записки 297, 380
- Заплати 379
- Заповеди 318, 336, 356, 357, 380
- Застрахователно дело, застраховки 292, 364
- Затвори, затворници 304, 316, 352, 376 — вж и Арести...
- Заточения, заточеници 307, 310, 324, 331, 358
- Захарно производство 361
- Здравеопазване 361
- Земеделие 320, 361
- Земеделска каса — Ески Джумая (дн. Търговище) 332
- Земетресения — вж Природни бедствия
- Злоупотреби 290, 317, 321, 324, 328, 361, 363, 370, 379
- Знамена (общо) 297, 316, 318, 355
- Донско-казашко знаме 318
- Самарско знаме 300, 316, 318
- Турски знамена 318
- Зоология 310
- Зърнени храни 361; вж и Търговски стоки
- Избор на български княз 320
- Избори; изборни борби 290, 292, 315, 320, 324, 346, 349, 352, 360, 361, 368; вж и Вътрешна политика на България; Партии и партийни борби; митинги
- Издательства — вж Книгоиздательства...
- Изкуство, изкуствознание 292, 314, 319, 329, 380
- Изложби 290—292, 343, 361
- Изложения — вж Панаир...
- Износ на стоки 320, 361 — вж и: Външна търговия; Търговски стоки
- Изпити 292, 320, 356, 361, 380
- Изстъпления, насилия, жестокости 290, 308, 361, 369
- Източен въпрос 349
- Източна Румелия 314, 318, 321, 358, 375
- Източнорумелийска милиция 318, 342
- Икономически съвет в Турция 361
- Икономическо развитие, икономически кризи 292, 315, 361, 379
- Индустрия 315, 361, 373; вж и Фабрики...
- Инженерство, инженери 329, 352
- Институти (общо) 320, 379
- Балкански близкoизточен институт — вж Свободен университет за политически и стопански науки

- 310, Висш педагогически институт в Кюстендил 292
 Възпитателен институт „Зора“ 324
 Институт за българска литература 380
 мая Институт за италианска култура — София 292
 дни Институт „Лингвафон“ — София 292
 328, Софийски педагогически институт 292
 355 Стажантски институт при Трета софийска мъжка гимназия 292
 8 Университетски институт за международни науки в Женева 292
 Частен детективски институт — Берлин 323
 Интернирания 342, 354, 375
 История 310, 318, 361, 380, 372
 Италиански език 292
 Итало-сръбско съглашение (1924) — вж Договори...
 Йошур (десятьк) — вж Данъци
 Кавалерия 318
 Кабинети — вж Правителства...
 Календари 295, 342
 Каменни въглища, каменовъглено производство — вж Минно дело, мини
 Кантори — вж Търговски сдружения...
 Капитализъм, капиталистически предприятия, капиталистически отношения 347, 361, 364, 373—375, 377
 358, Карикатури, карикатуристи 292, 341
 318, Карти (географски, топографски и др.) 323, 356, 380
 361 Касови книги 364
 миче Катехизиси 324, 328
 79 Католическа пропаганда 360, 368
 вж и Клубове 324, 361, 380
 352 Кметове, 295, 323, 352, 358; вж и Общини...
 институ Книгоиздателства, книгоиздаване и книгоразпространение (общо) 292, 305, 308, 320
 иче „Акация“ — София 333
 уки „Ал. Паскалев“ — София 292, 368
 „М. Т. Смрикаров“ — София 341
 „Факел“ — София 368
 „Хемус“ — София 292, 333
 „Хр. Г. Данов“ — Пловдив 368
 Книжарници, книжарски фирми 308
 Книжарски стоки 308, 323
 Книжнина, книжовници, книги 292, 295, 302, 305, 307, 308, 318—321, 333, 341, 343, 346, 356, 363, 368, 372
 Княжество България 318, 358, 375
 Ковчежничества 330
 Колежи 343
 Комедии — вж Драми, драматични произведения
 Комисии (общо) 275, 292, 361
 Българска национална комисия по литература и изкуство 292
 Върховна временна македонска комисия в Швейцария 324
 Комисия по изработване на законопроект за окончателно отчуждаване на господарските и чифликчийските земи (1883) 331
 Комисия за матуритетни изпити при Кралското италианско средно училище в София (1934) 292
 Комисия при Министерството за народното просвещение за учебниците „Лингвафон“ 292
 Комисия по намаляване на въоръженето (1925) 361
 Комисия за обсъждане мерките за поддържане на реда и безопасността в Източна България 331
 Комисия за одобряването на учебниците и учебните помагала в народните училища (1936) 292
 Комисия по определяне на границите между България и Гърция (1913—1914) 356
 Комисия за поощрение на родната литература и изкуство 292
 Комисия по пренасяне костите на Г. С. Раковски 336, 355
 Комисия за провеждането на държавни изпити на кандидати за редовни учители в средните училища 292

- Комисия по събиране на материали за музея „Г. Димитров“ — София 380
- Комисия за установяване щетите нанесени на Народната библиотека — София през бомбардировките 380
- Международна дунавска комисия 361
- Национална комисия за интелектуално сътрудничество при Обществото на народите 292
- Правителствена централна комисия по управление на болниците 290
- Смесена българо-гръцка комисия по емиграцията 361
- Смесена българо-сръбска комисия за снемане секвестъра от имотите на българските поданици в Югославия (1923) 356
- Смесена турско-българска комисия (1914) 339
- Сръбско-българска комисия за изработване на общи мерки по запазване ненарушимостта на границата (1922) 357
- Комитети — вж и Българско национално революционно движение...; Национално-освободително движение на българите в Македония и Тракия...
- Български благотворителен комитет „Единство“ 298, 323
- Български централен революционен комитет „Искра“ — Русе 336—337
- Върховен комитет на емиграцията от Западните покрайнини 292
- Добруджански народен комитет в Тутракан 308
- Комитет за защита интересите на българските студенти в Женева (1891) 320
- Комитет „Илинден“ 324
- Комитет за малцинствата в Париж 324
- Комитет за събиране на помощи по построяването на паметник на Александър Батенберг 320
- Комитет „Цар Освободител“ — София 345
- Македонски комитет — Плоещ 298
- Македонски национален комитет 326
- Международен комитет за интелектуално сътрудничество 292
- Международен комитет за интелектуално сътрудничество 292
- Редакционен комитет на „Българско отечество“ — София 368
- Славянски благотворителен комитет 380
- Комунистическо движение, комунисти 318, 361, 380
- Конвенции 361; вж и Военни конвенции; Договори
- Конгреси (общо) 309, 317, 318, 320, 345; вж и Берлински конгрес, Конвенции..., Конференции...
- Втори конгрес на Македонското благотворително братство (1920) — София 339
- Деветнадесети редовен конгрес на Българския женски съюз 341
- Европейски конгрес за мир 324
- Конгрес на Българския земеделски съюз 361
- Конгрес на Демократичния съюз за мир 324
- Конгрес на славистите 324
- Конгрес на писателите в провинцията (1933) — Стара Загора 292
- Конгрес на руската социалдемократическа работническа партия 361
- Македонски студентски конгрес в Лайпциг (1925) 324
- Международен студентски конгрес в Букурещ (1891) 320
- Международен фолклорен конгрес в Лондон (1891) 320
- Осми редовен конгрес на Съюза на българските градове 379
- Пети конгрес на запасните офицери в София (1923) 356

- Първи конгрес на Македонското
 благотворително братство в Со-
 фия (1919) 339
 Пети конгрес на руските учени
 361
 Първи македонски конгрес (1895)
 324
 Учителски конгрес в София (1909)
 324
 Учредителен конгрес на Българ-
 ските конституционни клубове в
 Солун (1908) 339
 Юбилеен конгрес на Теософското
 дружество в България 324
 Конкурси 341, 361
 Конституции 290, 295, 320, 328, 361,
 380
 Консулства, консули — вж Лега-
 ции...
 Контрапреврати — вж Превра-
 ти...
 Конференции (общо) 361; вж и
 Договори...; Конвен-
 ции...; Конгреси...
 Втора международна социалисти-
 ческа конференция в Цимервалд
 361
 Втора Хагска конференция за
 мир (1907) 334, 361
 Интерпарламентарна търговска
 конференция в Рио де Жаней-
 ро 361
 Конференция на Интерпарламен-
 тарния съюз във Вашингтон
 (1925) 361
 Конференция за мир в Лондон
 (1912) 317
 Конференция на Обществото на
 народите в Женева 361
 Международна земеделска конфе-
 ренция във Варшава 361
 Първа балканска конференция в
 Атина 361
 Трета конференция на дружество-
 то на инвалидите от войната и
 бившите бойци 361
 Учителска конференция в Бяла
 Слатина (1935) 292
 Учителска конференция в Кула
 (1940) 292
 Концерти 292
 Кооперации 324, 361, 374, 379
 Копирни книги 314
 Корабоплаване 361
 Коректури 292, 302, 319, 380
 Кореспонденти 308
 Коронации 328
 Крепости 356
 Критика, критични бележки, крити-
 ци — вж Литературна кри-
 тика...
 Културна политика на България 320
 Курсове
 американски, технически в София
 324
 на Императорската Николаевска
 военна академия 356
 по италиански език 292
 педагогически курсове в Русе и
 Пловдив 361
 по руски език 358
 Куршуми 304; вж и Оръжие,
 боеприпаси...
 Лаборатория 320, 374
 Лагери — вж Военнопленни-
 чески лагери
 Латински език 361
 Легации (дипломатически и търгов-
 ски агентства, консулства, посол-
 ства) 292, 297, 317, 320, 343, 346,
 352, 355—358, 361, 363
 Лекари, лекарства 309, 325, 342,
 350, 356, 358, 361, 374
 Лексикони — вж Речници
 Лекции 292, 361, 363
 Либрета 359
 Лига на говорещите английски език
 в България 343
 Лига за защита на правата на чо-
 века и гражданина 324
 Лига на младите либерали 352
 Литература, литературно творчест-
 во 292, 324, 333, 341, 350, 359,
 380
 Литературна критика, критични бе-
 лежки, критици 292, 305, 341, 359,
 380
 Литературни четения 292, 380
 Лихварство 332, 347, 361
 Македоно-одринско опълчение 316;
 вж и Войни... Балкански
 войни (1912—1913 г.)

- Македонска комунистическа група 324
- Македонски братства — вж Дружества
- Македонски въпрос 290, 305, 309, 317, 324, 326, 334, 375; вж и Национално освободителни борби на българите в Македония и Тракия
- Манастири (общо) 377
- Дряновски манастир 297
- Зографски манастир 346
- Казанлъшки манастир 348
- Лозенски манастир „Св. Спас“ 324
- Рилски манастир 324, 372
- Хилендарски манастир 295
- Манифактура 329
- Манифестации 361
- Марксистическа философия 380
- Масонски ложи в България и Франция 324
- Математика 314, 361
- Машини 320
- Медали, ордени, грамоти 316—318, 320, 328, 333, 334, 337, 342, 343, 348, 352, 353, 356
- Медикаменти — вж Лекари...
- Медицина 365
- Мелиоративни съоръжения 361
- Мемоари — вж Спомени, мемоари
- Метали — вж Търговски стоки
- Миграционни движения 377
- Министерски кризи 356, 361; вж и Вътрешна политика на България...
- Министерски съвет — София 306, 329, 361
- Министерства, министри, министерски промени (общо) 290, 342, 346, 352, 361, 363, 375
- Български
- на войната 342, 356, 361, 373
- на външните работи 290, 320, 324, 339, 355, 356, 361
- на вътрешните работи 290, 292, 312, 320, 329, 355, 361
- на земеделието 323, 333
- на народното просвещение 292, 298, 308, 309, 320, 328, 341, 361, 365, 368
- на обществените сгради, пътищата и съобщенията 329, 361
- на правосъдието 290, 323, 328, 339, 361
- на търговията и земеделието 320
- на търговията, промишлеността и труда 361
- на финансите 320, 361
- Чужди
- на външните работи — Русия 363
- на външните работи — Франция 321
- на вътрешните работи — Сърбия 357
- на правосъдието — Турция 339
- Минно дело, мини 315, 361
- Мита, митнически тарифи, митнически власти 320, 323, 361
- Митинги 358
- Митрополии, митрополити 320, 324, 339, 356, 358, 360, 368, 374, 377
- Мобилизация 292, 356 — вж и Войни...
- Монети — вж Парн
- Монографии 341, 368
- Монополи 361
- Мореплаване 361
- Мостове 342, 352
- Музеи, музейни експонати 292, 302, 318, 361
- Музикално училище в София — вж Училищно и просветно дело...
- Муниципии — вж Оръжия...
- Наеми 323, 374
- Налози — вж Данъци...
- Напояване 361
- Народен съд — София (1945) 380
- Народни събрания, народни представители 290, 295, 298, 305, 308, 315, 320, 323, 358, 361
- Народно творчество 292, 302
- Научни изследвания 320
- Национализъм 356
- Националноосвободително движение
- на американците 324
- Националноосвободително движение на българите в Македония и Тракия (общо) 305, 308, 309, 317, 324, 326, 336, 339, 356, 357, 375
- вж и Афери...; Въстания...

28, 320
гта
ния
ция
ния
ни-
24,
377
и
02,
вж
но
380
ед-
08,
ние
ие
ра-
17,
75
...;

Дружества; Комитети;
Конгреси; Комисии; Учи-
лищно и просветно дело...
Арести на македонски дейци 324
Борба за независима българска
църква в Македония и Одринско
298, 370; вж и Черковно-
национална борба
Върховен македоно-одрински ко-
митет (ВМОК) 300, 305, 309,
324, 326, 339, 375
Вътрешна македоно-одринска рево-
люционна организация (ВМОРО)
305, 309, 317, 324, 339, 369, 375
Конгреси 308, 309, 324, 326, 339,
354
Окръжен революционен комитет
на ВМОРО — Мустафа паша
(дн. Свиленград) 309
Окръжен революционен комитет
на ВМОРО — Одрин 309
Просветно дело в Македония 298;
вж и Училищно и просвет-
но дело
Софийски върховен комитет 339
Сръбска пропаганда в Македония
317
Чети, четници, четническо движе-
ние 305, 308, 309, 317, 326, 354,
371, 378
Некролози 292, 320, 324, 333, 342,
361, 380
Немска армия 323
Немска книжнина 295
Немски вестници 356
Нишко споразумение в София (1923)
— вж Договори...
Ноти (дипломатически) 356
Обичаи 341, 377
Областно събрание — Пловдив 358
Облигации — вж Ценни книжа...
Образование — вж Училищно и
просветно дело...
Обсадата на Одрин (1912—1913)
356; вж и Войни... Балкан-
ски войни (1912—1913 г.)
Общества — вж Дружества
Общество на народите — Женева
292, 352, 361

Общини, общински съвети, общич-
ски управления (общо) 306, 328,
356, 361
Варненска 328
Врачанска 355
Казанлъшка 355
Кюстендилска 355
Ломска 355
Оряховска 355
Пловдивска 355
Русенска 323, 355
Свишовска 355
Севлиевска 304
Сливенска 355
Солунска 324
Софийска 352, 361, 374
Стружка 370
Тетевенска 355
Хасковска 355
Шуменска 328
Българо-католическа община в
Пловдив 358
Българска църковна-училищна об-
щина в Чикаго 324
Обявления 372
Обявяване на независимостта (1908)
317
Одринска митрополия 324; вж и
Митрополии...
Околии, околийски управления, око-
лийски началници 337, 363, 376
Окръжна сметна палата 361
Окръжни 356, 361
Окръзи, окръжни управления, ок-
ръжни управители, окръжни съ-
вети (общо) 320, 324, 349, 358,
361, 363
Варненски 306
Одрински 309
Пловдивски 349
Софийски 361
Търновски 290, 297
Хасковски 310
Окупации 324, 375
Олимпийски игри в Париж (1924)
324
Ондалък — вж Данъци...
Оперно изкуство 302, 324, 342
Опълченци — вж Поборници,
опълченци
Орден на мартинистите 321
Ордени — вж Медали, ордени...

- Организации (общо) 292, 324, 379; вж и Дружества...; Съюзи...; Партии; Националноосвободителни борби на българите в Македония
Македонска политическа организация в САЩ 318
- Обединена световна културна организация — Рига 292
- Обществено-политическа организация „Отечествен фронт“ 380
- Организацията „Народно единство за демокрация и социална правда“ 361
- Оркестри 308
- Оръжия, боеприпаси 304, 305, 309, 312, 316, 336, 339, 354, 361
- Освобождението на България 328, 345, 361, 376, 380
- Отчети 361, 380
- Офицери — вж Военноначалници...
- Очерци 302, 341, 346, 356, 361, 380
- Пазари 361 — вж и Търговия...
- Паметници 317, 318, 342, 345
- Панаири, изложения (общо) 310, 361, 375, 379
- Брюкселско изложение (1935) 341
- Музикално и театрално изложение във Виена (1892) 320
- Парижко изложение (1889) 349
- Чикагско изложение (1891 и 1893) 290, 320
- Пансионери 323, 370
- Параходи 340
- Парижка комуна 380
- Партии, партийни борби, партийни въпроси (общо) 290, 295, 305, 315, 320, 349, 352, 360, 361
- В България:
- Българска комунистическа партия (БКП) 295, 306, 361, 380
- Българска работническа социал-демократическа партия (широки социалисти) (БРСДП — ш. с.) 295, 305, 361
- Български земеделски народен съюз (БЗНС) 356, 361
- Демократическа партия 317, 356, 361
- Демократически сговор 315, 352, 356, 361
- Народна (народняшка) партия 290, 364
- Народнолиберална (Стамболовистка) партия 290
- Радикална партия 349
- В чужбина:
- Земеделска партия — Сърбия 356
- Социалистическа партия — Нанси 380
- Паспорти 320, 326, 342, 356, 361
- Патрони — вж и Оръжия, боеприпаси...
- Педагогика, педагогическа литература 292
- Пелагонийска българска митрополия 339; вж и Митрополия...
- Педагогическа научна библиотека в Солун — вж Периодичен печат
- Пенси, пенсионен фонд 315, 356, 361
- Периодичен печат, периодични издания 292, 298, 308, 320, 324, 345, 356; вж и Вестници; Списания
- Песни, песнопойки, певци 292, 314, 328, 361, 380; вж и Турски песни
- Пехота — вж Българска войска
- Печат, печатни материали 298, 308, 317, 361
- Печатници, печатарско дело 295, 308, 361; вж и Държавна печатница в София
- Пиеси — вж Драми, драматургични произведения
- Писатели, поети 292, 319, 333, 350, 380
- Писмовници 314
- Поборници, опълченци 312, 355, 358, 361 — вж и Българско опълчение, Пенси
- Поборническо-опълченски дружества — вж Дружества...
- Погранични пунктове 309
- Поеми, поетично творчество 292, 333, 341, 355, 380; — вж и Стихотворения...

- 52, Поети — вж Писатели, поети
 Пожари 332
 Позиви — вж Възвания, по-
 зиви, апели
 ст- Покушения — вж Атентати и
 покушения
 бия Политика, политически отношения,
 политически въпроси 308, 317,
 328, 356, 380
 нси Политическа икономия 361, 380
 1 Политическа криза в Сърбия 375
 се- Политическа обстановка в Гърция
 (1935) 346
 ра- Политически кризи в България 315,
 317, 320, 334
 по- Полици — вж Ценни книжа
 го- (акции, облигации, полици)
 в Полиция, полицейски надзор 320,
 ен 324, 376
 56, Полкове 310, 318, 342, 356, 367 —
 вж и Българска войска...
 из- Руска армия...
 24, Полски език 292
 ги; Помоши, помощни акции 298, 308,
 309, 345
 14, Популярна военноисторическа биб-
 ки- лиотека — вж Периодичен
 й- печат...
 08, Портрети — вж Снимки...
 95, Поучителни слова 328
 те- Правилници, правила 292, 309, 324,
 га- 358, 361, 364
 50, Правителства — вж и Български
 правителства
 Австро-унгарско правителство 361
 Германско правителство 361
 Гръцко правителство 356, 361
 Италианско правителство 361
 Румънско правителство 356
 Руско правителство 298
 Сръбско правителство 356
 Правителствени кризи 315; — вж
 * и Вътрешна политика
 на България...
 55, Право, правни науки, правна лите-
 ко- ратура 339, 361, 379, 380
 ст- Празници, празненства — вж
 Чествувания, юбилеи
 92, Преброяване на населението 315,
 и- 361
 Преводи, преводачи 291, 292, 319,
 322, 333, 341, 346, 350, 361, 372,
 380
 Преврати, контрапреврати 290, 318,
 324, 342, 356, 361, 363; вж и Вът-
 решна политика на Бълга-
 рия
 Пренасяне костите на Г. С. Раков-
 ски 355
 Приказки 292, 350, 380
 Примирия — вж Договори...
 Природни бедствия 307, 224
 Природни богатства 290, 361
 Пристанища 361
 Проза 359, 380
 Прокламации — вж Възвания...
 Прокурори 336, 352
 Промисленост 320
 Проникване на чуждестранни капи-
 тали 361
 Просветно дело — вж Училищ-
 но и просветно дело
 Протестантска пропаганда 328
 Протоколи 320, 329, 338, 358, 361
 Психология 292
 Публицисти, публицистика 324, 341,
 356, 380; вж и Журналисти,
 журналистика
 Пушки 336, 342; вж и Оръжия,
 боеприпаси
 Пълномощни 309, 361
 Пътеписи 292, 302, 359, 380
 Работилници 361
 Работници, работническо движение
 320, 374
 Радиотелеграфни станции 361; вж
 и Съобщения; Телеграфо-
 пощенски съобщения...
 Раждаемост 380
 Разкази — вж Белетристика,
 белетристични произве-
 дення
 Рапорти — вж Доклади
 Ратници 361
 Революции
 Великата октомврийска социалис-
 тическа революция (1917) 324,
 380
 Младотурска революция (1908)
 317, 324, 339
 Февруарска революция (1917)
 305, 368
 Регентство (1886), регенти 290, 320,
 342; вж и Вътрешна поли-
 тика на България

- Редактори, редакции 302, 305, 319, 363, 379, 380
 Режикура 291
 Релации 356
 Репарации 361
 Реферати 292
 Реформи 292, 317, 324, 361, 375
 Речи, слова 295, 308, 333, 341, 356, 358, 360, 361, 372
 Речници 372
 Рецензии, рецензенти, отзиви 292, 302, 341
 Риболов 361
 Рисувално училище в София — вж Училищно и просветно дело...
 Рисуване, рисунки 292, 361
 Родословни таблици 292, 298
 Романи — вж Белетристика, белетристични произведения
 Руди, рудни находища — вж Минно дело, мини
 Румънска армия 317
 Румънски власти 355
 Руси, руски народ, руска обществено-ност 295, 317, 341, 361
 Руска армия 295, 306, 323, 328, 342, 345, 356, 376
 Руска литература 302
 Руска филология 292
 Руски език 324, 358
 Руски книги 324
 Руски периодичен печат 224; — вж и Периодичен печат
 Руско-китайски отношения 317
 Руско-турски отношения 317, 324
 Ръкописи, ръкописни материали 295, 302, 306, 308, 315, 318, 319, 324, 326, 346, 350, 356, 359, 361, 363, 368, 372, 377, 380

 Санаториуми 375; вж и Болници
 Санджаци 324, 339
 Санитарно дело 290
 Сатира 292
 Сборници 292, 320, 324, 336, 379, 380
 Свети Синод на българската църква 317, 348, 368
 Свещеници 324, 328, 348, 361

 Свидетелства — вж Дипломи, свидетелства
 Селско стопанство 314, 323, 361
 Семинари 297, 360, 368
 Синдикати, синдикално движение 361
 Сиропиталища 358
 Сказки 295, 310, 380
 Скици 292, 256
 Скулптура, скулптури 292
 Славянофили 360
 Славянски народи 353
 Смъртност на населението 380
 Сметки 311, 320, 361, 364, 366, 373, 374
 Снимки, портрети 318, 336, 363, 379
 Солунска митрополия 324; вж и Митрополии...
 Солунско споразумение (1938) 346
 Софийски университет 292, 298, 308, 320, 333, 361 — вж и Училищно и просветно дело... — Висши учебни заведения
 Социалистическо движение, социалисти 354, 361, 363; вж и Партии
 Списания (общо) 323, 333, 379, 380; — вж и Периодичен печат
 „Антоложи“ 333
 „Българска мисъл“ 302
 „Български преглед“ 320
 „Везни“ 291
 „Духовен мир“ 324
 „Записки по мисълта и живота“ 376
 „Известия на Дирекцията за трудовата поземлена собственост“ 356
 „Илюстрирана седмица“ 292
 „Искра“ 376
 „Наковалня“ 380
 „Нация и политика“ 379
 „Общо дело“ 363
 „Периодическо списание“ 324
 „Ревю Азюр“ 333
 „Светулка“ 292
 „Славяни“ 380
 „Славянски орел“ 356
 „Слънце“ 292
 „Съдба“ 292
 „Труд и право“ 379
 „Трибюн“ — Брюксел 333

„Художник“ 292
„Червен смях“ 380
„Читалище“ 360
„Юридически преглед“ 376
Списъци 297, 298, 324, 342, 343, 361, 363, 371, 380
Спомени, мемоари 292, 297, 302, 306, 316, 318, 326, 336, 341, 356, 361, 363, 367, 369, 378, 380
Спомоществуватели 372
Справочници 361
Сръбска армия 356
Сръбска пропаганда 305, 317
Сръбска типография 372
Сръбски вестници 356
Сръбски държавници 375
Сръбски свещеници 317
Сръбски студенти 324, 341; вж и Училищно и просветно дело
Сръбски учители 317
Сръбски чети в Македония 317
Стамболов режим 300, 320; вж и Вътрешна политика...
Министерства
Старопечатни книги — вж Книжнина...
Статии, дописки 292, 302, 306, 323, 324, 341, 345, 356, 359, 361, 363, 368, 379, 380
Статистика 315, 380
Стачки 361; вж и Студентска демонстрация (1907)
Стенография 292
Стипендии 298, 303, 320, 325, 361, 365; вж и Училищно и просветно дело
Стихотворения, стихосбирки 292, 295, 302, 306, 308, 319, 328, 333, 350, 356, 359, 361, 363, 380
Стоково-парични отношения 314; вж и Търговия...
Стопанство, стопанско положение и стопанска политика на България 292, 315, 361, 380 — вж и Селско стопанство...
Стражари — вж Полиция, полицейски надзор
Стратегия 356
Строителство, строители, строежи, строителни материали 310, 361, 374, 377

Студенти 320, 333, 353; вж и Училищно и просветно дело; Студентска демонстрация (1907), Съюзи — БОНСС
Студентска демонстрация (1907) 317
Студентски дружества — вж Дружества...
Субсидии 320, 361
Схизми — вж Черковно-национална борба
Счетоводители 342
Събори 308, 361; вж и: Черковно-национална борба — Черковни събори
Събрания 292, 312, 315, 318, 360, 375
Съдебно дело, съдебни процеси, съдебни служители 290, 295, 297, 310, 317, 334, 336, 339, 349, 361, 363, 375—376, 379
Съдилища — вж и Съдебно дело, съдебни процеси...
Административен съд — София 361
Апелативен съд — Битоля 339
Апелативен съд — Русе 323
Апелативен съд — София 290
Върховен съд — София 290
Касационен съд — София 290
Окръжен съд — Пловдив 352
Окръжен съд — София 361
Търновски извънреден съд 297
Съединение на Източна Румелия с Княжество България 334, 342, 358, 375
Съобщения — вж Транспорт...
Съюзи (Общо) 292, 374, — вж и Лига...
Българска родна защита 315
Български есперантски съюз 295
Български занаятчийски съюз 379
Български народен морски сговор 361
Български лекарски съюз 292, 374
Български неутрален въздържателен съюз 324
Български общ народен студентски съюз (БОНСС) 361
Върховен читалищен съюз 361, 380

- Демократически съюз за мир 324
 Женски писателски съюз 306
 Интерпарламентарен съюз 361
 Младежки македонски сговор 324
 Младежки славянски съюз в България 361
 Народна задруга „Отец Паисий“ 324
 Съюз на бойците от фронта в България 374
 Съюз на борците против фашизма 380
 Съюз на българските адвокати 292
 Съюз на българските писатели 380
 Съюз на запасните офицери 318, 374
 Съюз на македонските организации в Америка 324
 Съюз на общинските служители 374
 Съюз на популярните банки 315
 Съюз на пострадалите от войната в България 361
 Съюз на православните християнски дружества на учащата се младеж в България 324
 Съюз на служителите при изборните учреждения в България 374
 Съюз на собствениците на недвижими имоти в България 374
 Съюз на съдебните служители в България 361
 Съюз на учените, писателите и артистите в България 361
 Християнски съюз 324
- Таблици 360, 361
 Тапии 338
 Тарифи 361, 364
 Театрално дело, театри 291, 292, 298, 302—303, 317, 341, 352, 359, 361; вж и Драми, драматургични произведения
 Текстилна индустрия — вж Индустрия
 Телеграфопощенски съобщения, телеграфопощенски станции 314, 361 — вж Транспорт...
 Термоелектрическа централа при мина „Перник“ 361
- Тефтери 314, 342, 366
 Товариществени 314
 Топографски карти — вж Карти
 Трагедии 341
 Транспорт и съобщения 342, 361, 363, 380; вж и Железопътно дело; Корабоплаване
 Трапезарии 375
 Тристранен пакт 346
 Тронни слова 361
 Трудова повинност 332, 356
 Тръстове 361
 Турска администрация 317
 Турска войска 309, 317, 356
 Турска империя 307
 Турски власти 310, 317
 Турски език 314, 332
 Турски парламент 370
 Турски песни 314
 Турско малцинство в Добруджа 308
 Турци, турски народ 314, 331, 332
 Търгове 315, 332, 352, 361
 Търговия, търговски отношения 290, 295, 307, 314, 320, 323, 332, 361, 364, 366, 370, 377
 Търговски агентства, търговски агенти — вж Легации
 Търговски договори — вж Договори...
 Търговски сдружения, къщи, капитори 290, 314, 332, 340, 347, 361, 370, 373, 374
 Търговски стоки (общо) 295, 308
 аби 332
 анасон 314
 антерин 332
 бакър 307
 бира 314
 брашно 307, 323, 332
 вино 314, 361
 въглища 361
 вълна 332
 гайтани 320, 332
 газ 314, 323
 дребен рогат добитък 358
 дървен материал 307
 елечи 332
 желязо 307, 361
 захар 361
 зехтин 314
 зърнени храни (ечемик, жито, просо, ръж, царевича) 307, 310, 314, 315, 323, 332, 340

калци 332
кафе 314
кибрит 361
кожи 307
конци 307, 332, 361
коприна 307
лой 307
мед 307, 361
ориз 314
оръжие 361
памук 307, 314
платове 332, 361
потурн 332
пояси 332
розово масло 340, 361
свещи 356
сено 314, 323
сирене 307, 314
сол 307, 361
спирт 361
спиртни напитки 314, 323
сусам 314
тел 332
тютюн 314, 347, 361
фасул 314
хайвер 307
червиш 307
шаяк 320, 332
яйца 307, 340
ямурлуци 332
Търговско-индустриална камара —
Пловдив 361
Търговско-индустриална камара —
Русе 361
Търговско-индустриална камара —
София 361
Тържества — вж Чествувания,
ю билеи
Тютюн, тютюнопроизводство 223 —
вж и Търговски стоки —
тютюн
Убийства на политически дейци
290—291, 320, 324, 339, 356, 363,
367
Укази 318, 329, 342
Униатска пропаганда 331, 348 —
вж и Католическа пропаганда
Университети — вж Училищно
и просветно дело... —
Висши учебни заведения

Управления (общо) 330, 361 — вж
и Общини, общински управ-
ления...; Околии, око-
лийски управления...; Ок-
ръзи, окръжни управле-
ния...
Германско военно управление 361
Софийско градско данъчно управ-
ление 361
Софийско окръжно финансово уп-
равление 361
Устави, проектоустави 292, 298,
308, 309, 317, 324, 336, 358, 361,
364, 379
Училищно и просветно дело (общо)
290, 295, 298, 310, 317, 320, 321,
324, 328, 331, 341, 361, 365, 367,
375, 377
Българи, учещи в Русия 295,
303, 317, 324, 328
Българи, учещи в Сърбия 298
Българи, учещи в Чехия 295
Българи, учещи в Швейцария 328
Българи, учещи в чужбина 292,
320, 341, 361, 365
Български училища извън грани-
ците на България 290, 298,
305, 320, 321, 324, 339, 360, 368,
Висши учебни заведения 292,
298, 308, 320, 333, 339, 341, 361,
365, 367; вж и Институтн...
Военни учебни заведения 297,
316, 318, 321, 326, 342
Духовни училища 320; вж и
Академии; Семинарии
Методи на преподаване 320, 328
Основни и средни учебни заведе-
ния 292, 298, 310, 320, 324,
328, 333, 341, 361, 365, 368, 372
Педагогически учебни заведения
292
Професионални учебни заведения
295, 298, 333, 342, 361
Учебни програми 298, 361
Учебници, учебни пособия 292,
298, 305, 310, 320, 321, 361;
вж и Буквари, Читанки,
Христоматии
Ученици 310, 320, 321, 324, 361
Училищна каса — Ески Джумая,
дн. Търговище 332
Училищни настоятелства 298, 324,
361, 379

- Училищни реформи 298
 Училищни сгради 320, 361
 Учители, училищни инспектори 290, 292, 298, 305, 308—310, 320, 324, 339, 341, 360, 361, 368, 369, 375
 Училищна взаимосигурителна и спомагателна каса 333
 Учителска организация в Солун 324
 Учителски дружества — вж Дружества...
 Учителски заплати 361
 Учителски конференции — вж Конференции...
 Учителски и ученически бунтове — вж Бунтове, метежи...
 Чужди училища 292, 339, 361
 Учредително народно събрание (1879) — вж Народни събрания
- Фабрики (общо) 320, 342, 352, 361
 Захарна фабрика — Русе 361
 Книжна фабрика — Зундерн 323
 Спиртна фабрика в Княжево 361
 Тютюнева фабрика на Ел. Ив. Симеонова 323
 Фабрика за кибрит в Костенец 361
 Чехословашка държавна военна фабрика 361
 Шведска оръжейна фабрика „Бофорс“ 361
 Фашизъм, фашистки режим 295, 361, 379
 Фейлетони 359
 Ферман за учредяване на самостоятелна българска църква 360; вж и Българска екзархия
 Физика 310, 320
 Филолози 341
 Философия, философски трудове 292, 346, 359, 380
 Финанси, финансови операции, финансово положение 315, 320, 361
 Фирми — вж Търговски сдружения...
 Фолклорни материали 372, 380; вж и Етнография...
- Фондации 324, 356, 365
 Френска литература 361
 Френски вестници 356; вж и Вестници...; Периодичен печат
 Френски език 314, 333, 342, 356, 361
 Френски публицисти 324
- Хайдуги 341
 Харач — вж Данъци...
 Химия 314, 361
 Хирургия 365
 Хорово изкуство, хорове 292
 Храмове 308, 345
 Христоматии 292, 305
 Художници 302, 341, 361, 363
 Хумор, хумористични произведения 380
 Хървати, хърватски народ 356
- Цени на стоки, ценова политика 307, 310, 314, 340, 361
 Ценни книжа (акции, облигации, полици) 307, 323, 340, 361, 374
 Църкви — вж Черкви
- Черкви 290, 292, 295, 317, 324, 339, 358, 369, 376, 377
 Черковен въпрос — вж Черковно-национална борба
 Черковно-национална борба (общо) 314, 324, 328, 348, 360, 368, 377 — вж и: Българска екзархия...; Българо-гръцки отношения; Гръцка пропаганда; Гръцко духовенство
 Екзархийски съвети 317, 360
 Схизма 331
 Черковни събори 314, 331
 Чествувания, юбилеи, юбиляри (общо) 308, 310, 314, 320, 324, 333, 341, 345, 346, 356, 380
 Откриване паметника на Цар Освободител в София (1907) 317
 Отпразнуване деня на Кирил и Методий 310, 324, 328, 368
 Отпразнуване на 1 май 380
 Отпразнуване юбилея на Софийския университет (1939) 292
 Шипченски тържества (1907) 317
 Чествувания и юбилеи на:

и
ди-
356,
ния
иъа
дни,
174
324,
ов-
що)
7—
ар-
ки
ро-
хо-

(об-
333,
Ос-
317
и
рий-
2
317

Хр. Ботев 324
Ив. Вазов 324
Ив. Мърквичка 352
Н. Обретенов 318
Н. Славков 306
Ал. С. Пушкин 380
Чети, четническо движение, четници
(общо) 312, 316; вж Българско национално-революционно движение...; Националноосвободително движение на българите в Македония и Тракия...
Ботева чета (1876) 316, 318, 363, 369
Четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа (1868) 369
Четата на Панайот Хитов и Филип Тотю (1867) 307, 318, 369
Четата на Цанко Дюстабанов (1876) 375, 376
Чешка книжнина 295
Чехи, чешки народ 253
Чиновници 290, 298, 320, 324, 380
Читалища, читалищно дело, читалищни дейци (общо) 292, 310, 333,

353, 361; вж и Съюзи — Върховен читалищен съюз
Читалище „Надежда“ — Велико Търново 336
Читалище „Григор Пърличев“ — Охрид 324
Читалище — Русе 297
Читалище „Бразда“ — София 292
Читалище „Славянска беседа“ — София 380
Читалище в Табор 295
Читалище „Заря“ — Хасково 310
Читалище в Цариград 377
Читалище — Шумен 328
Читалище „Просвета“ — Щип 324
Читанки 320
Чифлици 328

Шифри 336
Шосета 342
Шрифтове 372

Юбилей — вж Чествувания...
Юристи, юридически въпроси — вж Право, правни науки...
Юшур (десятък) — вж Данъци...

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор 5

Обзор на фондовете

Фонд №	290 — Димитър Панайотов Греков	9
"	291 — Иван Радков Радославов	13
"	292 — Доц. Емануил Попдимитров Попзахариев	14
"	293 — Лазар Томов Крайнов	25
"	294 — Никола Атанасов Живков	27
"	295 — Кръстю Иванов Попов Мирски	30
"	297 — Полк. Христо Панов Семерджиев	33
"	298 — Никола Лазаров Ненов	34
"	299 — Ганчо Пеев Вълков	36
"	300 — Димитър Петрушов Карамфилович	37
"	301 — Петко Русков (Русчев, Русчов) Миркович	38
"	302 — Акад. проф. д-р Михаил Петров Арнаудов	40
"	303 — Д-р Йосиф Начев	42
"	304 — Ватю Иванов Манев	43
"	305 — Иван Петров Кепов	44
"	306 — Никола (Николай) Ангелов Славков (Славчов)	47
"	307 — Хаджи Минчо Хаджищачев	49
"	308 — Петър Мавродинов	51
"	309 — Янаки Гочев Вълчанов	53
"	310 — Мирчо Петков (Димитров) Попов (Папазов, Паскалев)	57
"	311 — Ген. Никола Тодоров Жеков	59
"	312 — Цаньо Николов Шишков	61
"	314 — Хаджи Петър (Петко) Хаджикалинов Хаджибалабанов (Балабанов)	62
"	315 — Андрей Тасев Ляпчев	64
"	316 — Ген.-майор Никола Генов Колчев	67
"	317 — Ген. Стефан Георгиев Паприков	69
"	318 — Полк. Иван Кръстев Стойчев	73
"	319 — Теодор Василев Траянов	76
"	320 — Георги Атанасов (Атанасович) Живков	77
"	321 — Кънчо Георгиев Кънчев	84
"	322 — Яким (Йоаким) Кочов Сапунджиев	85
"	323 — Иван Симеонов	86
"	324 — Евтим Ангелов Спространов	90
"	325 — Д-р Владимир Иванов Руменов	99
"	326 — Константин Николов Кондов	100
"	328 — Никола Иванов Бацаров (Бацуров)	102
"	329 — Георги Василев Михайлович (Михайлиди)	105
"	330 — Исидор Василев Михайлович (Михайлиди)	106
"	331 — Симеон Симеонов Златев	107
"	332 — Хаджи Васили Иванов Хаджимитев (Митъбоглу)	109
"	333 — Никола Василев Панчев — Ракитин	111
"	334 — Ген. Върбан Николов Винаров	113
"	336 — Коста Атанасов Паница	115

337	— Драган Стоянов Драганов	117
338	— Панайот Димитров Бостанджюглу	118
339	— Д-р Антон Димитров Филоктеев	119
340	— Русев, Матев и С-ие	121
341	— Велико Йорданов Вълков	122
342	— Ген.-майор Сава Атанасов Муткуров	125
343	— Петър Матеев Матеев	129
345	— Комитет „Цар Освободител“	131
346	— Димитър Иванов Шишманов	132
347	— Александър Георгиев Чапрашиков	134
348	— Архиепископ Йосиф Соколски	135
349	— Павел и Иван Станеви Бобекови	137
350	— Д-р Никола Илиев Блъсков	139
352	— Рашко Пройчев Маджаров	140
353	— Иван Георгиев Сливенски	143
354	— Пейо Иванов Шишманов	144
355	— Българско опълченско дружество — Русе	145
356	— Константин Александров Людсканов — Цанков	146
357	— Коста Василев Тодоров	155
358	— Д-р Георги Константинов Хаканов	156
359	— Страшимир Димитров Кринчев	158
360	— Екзарх Йосиф I	160
361	— Проф. Владимир Димитров Моллов	162
363	— Д-р Никола Петков Николов	190
364	— Кооперативно спестовно застрахователно дружество „Мир“	192
365	— Д-р Стоян Радославов	193
366	— Хаджи Вичо (Васил) Хаджилазаров	194
367	— Трифон Л. Панов	194
368	— Димитър Николов Цухлев	195
369	— Йордан Жечев Планински	197
370	— Георги Стефанов Чакърв	198
371	— Петър Ацев Хаджиконстантинов	199
372	— Райно Попович	201
373	— Асен Цалов Цанков	202
374	— Д-р Харалампий Димитров Генчев	204
375	— Д-р Александър Петрович Радев	207
376	— Илия Николов Пронков	209
377	— Костадин (Константин, Костаки) Душков Моравенов (Моровенов)	210
378	— Михаил Георгиев Чаков	212
379	— Д-р Никола Христов Минков	213
380	— Димитър Иванов Полянов (Попов)	215

Справочен апарат

Таблица на приетите съкращения	221
Съкратени заглавия на по-често цитирани библиографски източници	224
Списък на фондовете (VI кн.) — подредени азбучно	226
Списък на фондовете (I—VI кн.) — подредени азбучно	228
Указател на собствените имена	236
Указател на географските имена	257
Предметно-тематичен указател	265

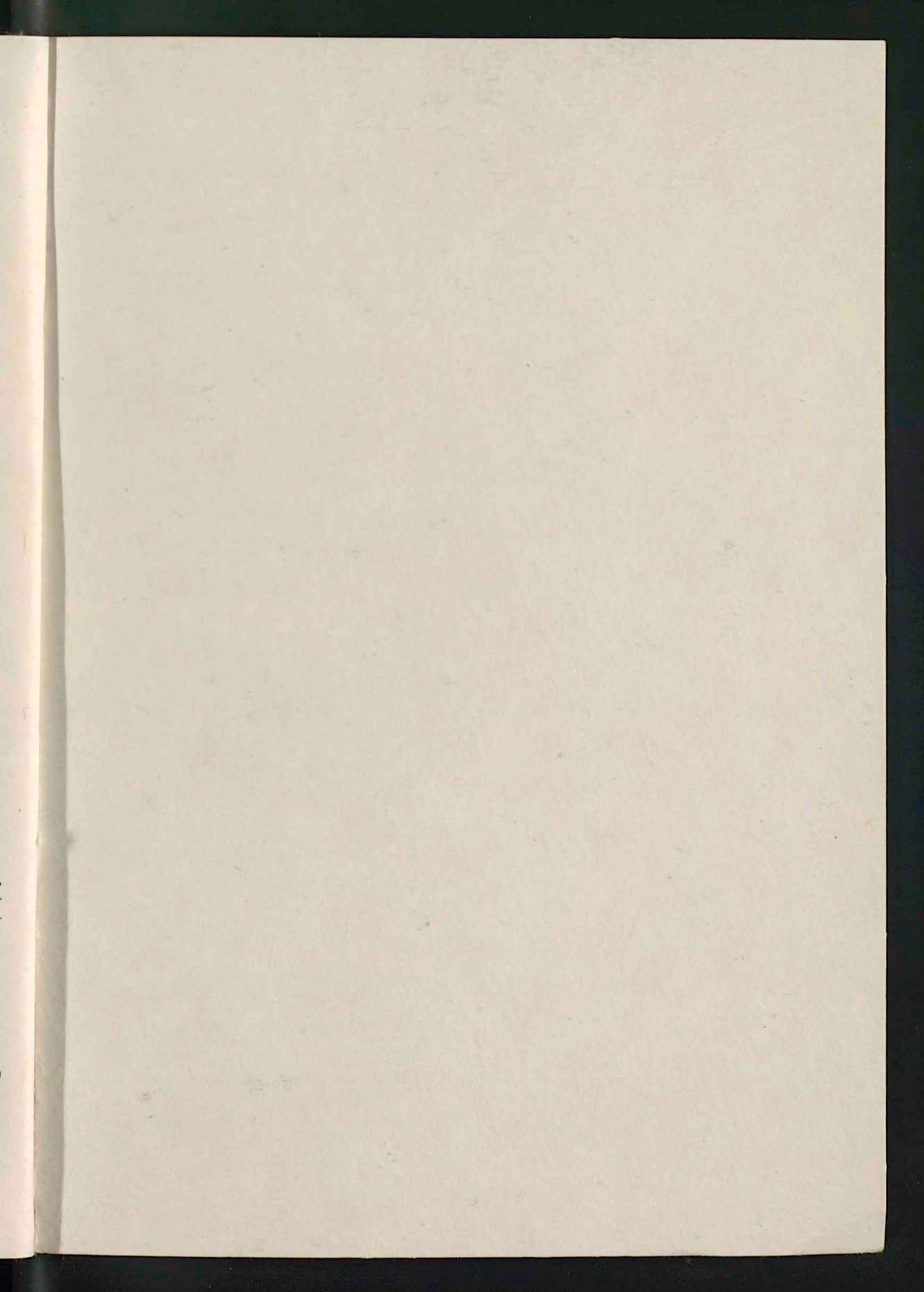
ОБЗОР НА АРХИВНИТЕ ФОНДОВЕ... КН. VI

Съставители: *Дора Милчова Томова, Елена Павлова Харбова, Вера Кръстева Василева, Лидия Василева Драголова, Елисавета Христова Миладинова, Мария Димитрова Добрева, Димитър Цветанов Цанев, Калина Любенова Стоилова и Нели Христова Пенева*

Под редакцията на *Здравка Николова Нонева*
Техн. редактор *М. Вladoва*
Коректор *Г. Терзийски*

Дадена за печат на 26. X. 1982 г. Излязла от печат на 14. X. 1983 г.
Печатни коли 18 Издателски коли 16,80 Формат 60/84/16 Тираж 500
9539222411 Пор. № 272 Цена 5,30

Печатница на Народната библиотека „Кирил и Методий“,
София, бул. „Толбухин“ 11

Цена 5,30 лв.